

PHILONIS
IUDAEI
OPERA OMNIA.

EDITIO STEREOTYPA.

TOMUS VIII.

*De Deo etc. De Providentia sermones II. De animalibus. —
Indices: Aucheriani et Mangeyani (Principiorum Philo-
nianorum, Nominum et rerum, Locorum); indices critici II;
index paginarum collatarum.*

LIPSIAE

EXCUSAE ET TYPIS CAROLI TAUCHNITII.

1853.

1853.

STEREOTYP - AUSGABEN
der
GRIECHISCHEN UND LATEINISCHEN CLASSIK
im Verlage von
KARL TAUCHNITZ
in Leipzig.

Jeder Band ist einzeln zu haben.

I. Griechische Autoren.

	Thlr.Ngr.		Thlr.N
<i>Aeschyli Tragoediae</i>	— 7 $\frac{1}{2}$	<i>Aristotelis Opera omnia</i> , 16 V.	4 2
<i>Anacreontis Carmina</i>	— 3 $\frac{3}{4}$	<i>Arriani Expeditio Alex.</i>	— 1
<i>Anthologia Graece</i> , 3 Voll.	— 27	<i>Athenaeus Deipnosophistes</i> , 4 V.	1 20
<i>Apollonii Rhodii Argonautica</i>	— 5	<i>Demosthenis Opera</i> , 5 Voll.	1
<i>Aristophanis Comoediae</i> , 3 V.	— 22 $\frac{1}{2}$	<i>Demosthenis or. de Corona.</i>	—
<i>Babrii Fabulae</i>	— 5	<i>Demosthenis or. Philipp.</i>	—
<i>Euripidis Tragoediae</i> , 4 Voll.	— 25	<i>Dio Cassius</i> , 4 Voll.	1 10
<i>Hesiodi Carmina</i>	— 2 $\frac{1}{2}$	<i>Diodorus Sic.</i> , 6 Voll.	2
<i>Homeri Ilias</i> , 2 Voll.	— 12 $\frac{1}{2}$	<i>Diogenes Laertius</i> , 2 Voll.	— 24
<i>Homeri Odyssea</i> , 2 Voll.	— 12 $\frac{1}{2}$	<i>Dionysius Halicarn.</i> , 6 Voll.	1 24
<i>Orphica, Procli, Musaei et</i> <i>Callimachi Carmina</i>	— 8	<i>Herodiani Hist. Rom.</i>	— 7
<i>Pindari Epinicia</i>	— 7 $\frac{1}{2}$	<i>Herodotus</i> , 3 Voll.	— 22
<i>Poetae Graeci Gnomici</i>	— 5	<i>Isaei Orationes</i>	— 6
<i>Quinti Smyrnaei, Tryphiodo-</i> <i>ri, Tzetzae et Coluthi Car-</i> <i>mina de reb. Troianis</i>	— 10	<i>Isocrates</i> , 2 Voll.	— 18
<i>Sophoclis Tragoediae</i> , 2 Voll.	— 12 $\frac{1}{2}$	<i>Luciani Opera</i> , 4 Voll.	1 10
<i>Theocritus, Bion. et Moschus</i>	— 5	<i>Lysiae Orationes</i>	— 8
<i>Aeliani Varia Historia, He-</i> <i>raclides Ponticus et Nico-</i> <i>laus Damascenus</i>	— 7 $\frac{1}{2}$	<i>Pausaniae Gr. Descriptio</i> , 3 V.	— 27
<i>Aeschinis oratoris Opera</i>	— 7 $\frac{1}{2}$	<i>Platonis Opera</i> , 8 Voll.	2 20
<i>Aesopicae Fabulae</i>	— 5	<i>Plutarchi vitae parall.</i> , 9 V.	2 7
<i>Antonini Commentarii</i>	— 5	<i>Plutarchi Moralia</i> , 6 Voll.	2 7
<i>Apollodorus</i>	— 7 $\frac{1}{2}$	<i>Polybii Historiae</i> , 4 Voll.	1 20
<i>Appiani Romanae Hist.</i> , 4 V.	1 —	<i>Ptolemaei Geographia</i> , 3 Voll.	1 25
		<i>Stobaei Florilegium</i> , 3 Voll.	1 12
		<i>Strabo</i> , 3 Voll.	1 6
		<i>Theophrasti Charact., Epicte-</i> <i>ti Manuale et Ceбетis Tabula</i>	— 2
		<i>Thucydides</i> , 2 Voll.	— 18
		<i>Xenophontis Opera</i> , 6 Voll.	1 —

ΦΙΛΩΝΟΣ ΙΟΥΔΑΙΟΥ Τόμος Η'

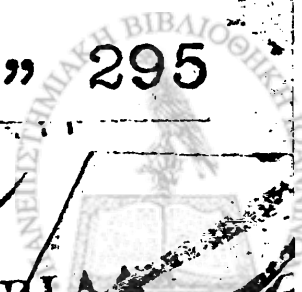
de Deo	P.	1
de Providentia sermones	"	7
de Providentia ad Alexandrum	Sermo I"	11
de Providentia ad Alexandrum	Sermo II"	52
de ratione quam habere etiam bruta animalia (dicebat Alexander)	"	113
I. <u>Indices Aucheriani.</u>		
A. Principiorum Philoniarum I Tomi secundi	"	161
B. Index nominum rerumque memorabilium in utroque tomo comprehensarum	"	180
II. <u>Indices Mangeyani.</u>		
A. Index nominum et rerum	"	186
B. Index locorum scripturae sacrae (Veteris Testamenti) a Philone aut allegatorum aut explicatorum	"	261
III. <u>Index criticus.</u> A.	"	283
B. Index lectionum... a Muellero editi..	"	292
IV. <u>Index</u> paginarum collatarum	"	295

ΒΙΒΛΙΟΤΗΚΗ

Μαρίνου Χίτη

ΦΙΛΩΝΟΣ ΙΟΥΔΑΙΟΥ

ΚΟΥΡΙΑ

Apd. no. 142 202

PHILONIS

IUDAEI

OPERA OMNIA

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

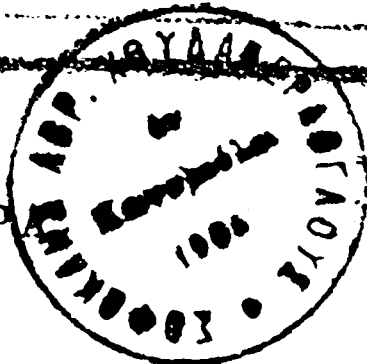
ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΥ ΚΟΥΡΙΑ

LIBRORUM OPTIMORUM FIDEM

ΑΥΤΟΝ ΑΠΙΘ
EDITA

Επι του 25 ου τευχους το 4ου τευχους
του 2ου τευχους του 4ου τευχους

EDITIO STEREOTYP

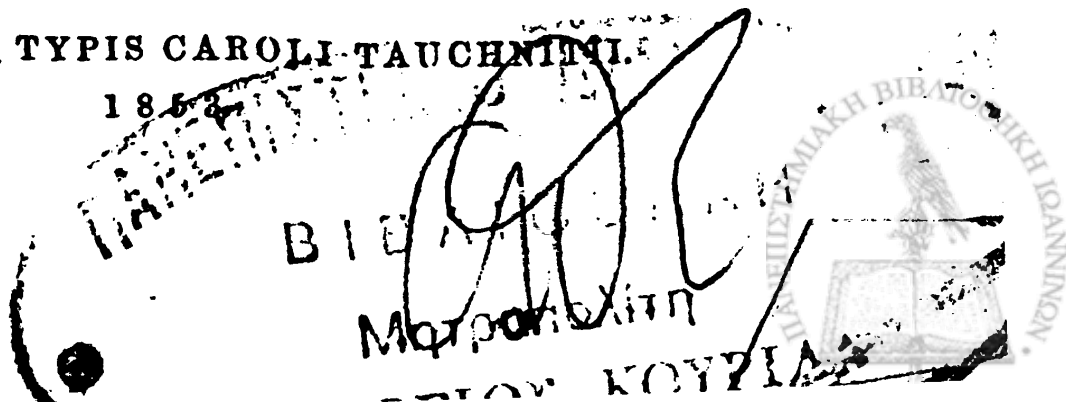
TOMUS VIII.

De Deo etc. De Providentia sermones II. De animalibus. — Indices: Aucheriani et Mangeyani (Principiorum Philonianorum, Nominum et rerum, Locorum); indices critici II; index paginarum collatarum.

LIPSIAE

SUMTIBUS ET TYPIS CAROLI TAUCHNINI.

1852

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥ ΚΟΥΡΙΑΑ
PHILO IUDAEUS
ΑΥΤΟΥ ΕΡΜΕΝΕΥΣ
Δ Ε Δ Ε Ο

IN BENEFICIO IPSO, IGNE CONSUMENTE NOMINATO, IN
VISIONE TRIUM IUVENUM (ANGELOLUM VIDELICES), AD
ABRAHAM *) FACTA, QUANDO SEDEBAT MERIDIE, ET
ELEVATIS OCVLIS VIDIT ETC.

[II, 613. 614.]

1. [*] †) Quidquid sane analogiam prae se fert ad
id quod secundum deum est intelligibile, magis ani-
marum oculis videtur. Quoniam Entis apparitio
tamquam intelligibilis sol ortus est et ad tempus per-
petuo ipse constans splendores sicut radios produxit
atque deinde umbra carens generavit lumen circa to-
tam animam irradians, et postmodum superius supra
verticem stat. Siquidem non cunctis convenit, sed
eis quicumque visus suos sursum extendunt, divi-
nam attingere lucem, quae solet in duas dividi tam-
quam diei lumen intelligibile, ad [*] aequitatis iusti-
tiaeque diffusionem, et ad increatae intelligibilisque
atque sensibilis electionem.

2. Adimpleto itaque animo lumine sicut meri-
diano, iure dicitur: *Elevatis oculis vidit* (Gen. 18, 2).
Quoniam vident et qui Sacrae Scripturae exercitium
habent, illud *Nosce te*. Humana nimirum relicta fe-
licitate, quicumque primam partem sortiti sunt recti-

*) Haec a verbis *ad Abraham* usque ad *vidit etc.* in secundo
solo codice C inveniuntur. Auch.

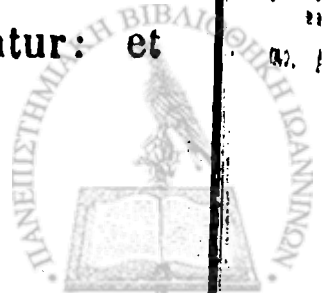
†) Haec stellula uncis inclusa cum numero respondente in
margine superiori posito totum et paginam *Operum Philonis in
lingua Arm. conservatorum et latine redditorum per Io. Bapt.
Aucherum* (cf. Vol. VI. pag. 279. huius editionis) indicat.

tudinem moris, apertos oculos erigunt ad videndum superiora excellentia et divinam inquirunt naturam. Verumtamen adest et illud *oculis*, quod forte quis dixerit superfluum esse, eo quod non aliis videre est instrumentis. Necessarium sane, ut ostenderet, quod omnis qui videt mentis oculis, nec uno ex iis clauso neque tecto, plane vidit quisquam; non enim sic manifestis (visis sensibili oculo), vel his aequivalens est speculativa, ut quis speculator fieri possit: ideo omnis prophetae commune nomen *Videns*.

3. Posthac autem dicitur: *Et ecce tres viri stabant supra eum* (Gen. 18, 2). Noli ergo existimare semi-hominis sectionem nunc viros dici secundum oppositionem ad mulieres: quandoquidem fuit non virorum, sed tamquam virorum apparentia, divinitate nullatenus mutata in aliam formam; non enim convenit ei mutationem recipere. Motus autem animus, per consuetam formam, ad sempiterni invisibilisque perceptionem destinabatur. Siquidem vult Entis masculinam naturam, qua seminat universum et generat propter misericordiam mortalem viventem, eis qui ratione sunt praediti, demonstrare. Quoniam informem essentiam [*] multi (pagani) ut divinitatem fingere aequum duxerunt, nescientes distinctionem agentis et patientis, necessariamque doctrinam attendere, quid est mas in omni re et quid femina contigit esse. Quia femina, quae patitur, materia est; masculus vero ipse opifex mundi, qui suo discipulo atque auditori iusto apparet, suis virtutibus praeditus: militiae ducibus et archangelis hinc inde, omnes principem rectorem in medio colentibus.

4. Qui itaque in medio est, *Ens* appellatur: et

istud *Ens* non nomen est eius proprie — ipse enim nomine caret et inenarrabilis comperitur; sicut incomprehensibilis —, sed existentiae (est nomen), secundum quod *Qui est* nominatur. In utraque autem parte assistentium unus (nuncupatur) *deus*, alter *dominus*, eo quod unus creativae, alter regiae virtutis symbolum sit.

5. De his tribus viris divinum illud oraculum definiri mihi videtur, sic prolatum: *Loquar tecum desuper ex propitiatorio de medio duorum Cherubim* (Exod. 25, 22). Quandoquidem alatae erant virtutes, quae alatis curribus super universum mundum solitae sunt sedere. Pater autem ipse non super virtutes exaltatus est, sed comprehendens omnia tamquam a se pendentia, quoniam fulcrum firmitatis et columna universorum ipse solus est. Desuper autem dicitur loqui, qui in medio est, quia *Ens* per Verbum omnia exornavit et omnia tam vocali, quam rationali providentia eius facta sunt. Quorum autem in medio sit, declaravit, vocans eos *Cherubim*: quorum uni dedicatur, creatrici nempe virtuti, iure nomenclatura *deus*, et alteri, principali regiaeque, *dominus*.

6. [*] Haec visio et prophetam Isaiam expergeficiens excitavit, quia participationem *) suscepit ex eo, qui superat omnia, divinitatis spiritus; unde effusus propheticus (spiritus) divinis initiatur ac prophetizat. Ait enim: *Vidi dominum sedentem super sedem excelsam, et domus plena erat gloria**), et Seraphim stabant circa eum: sex alae unius et sex alae al-*

*) s. communicationem, ubi Gloss. intelligere videtur aequalitatem in numero trino, quo tam Abraham quam Isaias viderint personas divinas: minus tamen apte. Auch.

***) Scriptum erat: *et gloria plena domo*, fortasse ut: *in domo*. Auch.

terius: duabús (s. duæ) velabant vultus, et duabus velabant pedes, et duabus volabant (Jes. 6, 1 ss.). Cherubim exponitur typus vel incendium, nomina directe virtutibus apta; formae enim et typi sunt, quibus creator mundum figuravit, signans ac sigillans singulas in rebus dispositas qualitates: ideo itaque appellati sunt typi. Incendium vero propterea, quia consumunt privationem ab ordine, sive informitatem materiae, in ordinem eam reducentes et consequenter informem in formam, et inornatum in ornatum. Quoniam non corruptibilis ignis erant virtutes, sed salutaris, per quem omnia artificiose facta sunt. Quare, ut mihi videtur, etiam nonnulli philosophorum ignem artificialem asseruere in viam cadere ad semina in generationem producenda. Siquidem extensum illud lucis volumen, corporis conceditur oculis, evidens autem in invisibilibus natura, qua creatur formaturque materia, mentis velocissime videntibus oculis, qui densam crassitudinem aperuerunt. Circumspiciens autem artificialem illum ignem vidit, qui efficit divinas imagines, non inanimes, sed animatas et rationales.

7. Moses vero magis lucide dixit: [*] *Dominus deus tuus ignis consumens est (Deut. 4, 24), consumens non modo corrumpendi, sed salutificatione; salvare enim, non autem corrumpere proprietas est dei. Porro desideratis fortasse audire rationem, qua, cum consumere putatur, integrum servat; facile tamen ex exemplis est discere. Quando dicimus zoographum consumpsisse (sive impendisse) tincturas omnes in picturam perficiendam, aut a statuario consumptum fuisse aeneum in statuam, aut a fabro ligna et saxa in domum, vel generatim ab artifice materiam in*

opus artificiosum, num corrumpere eum dicimus? Minime. Quoniam manet color in tabula et aes in statua, et saxa lignaque in aedificiis, atque caeterae materiae in singulis rebus peractis; manent autem in meliore quadam habitudine, receptis in se figura, ordine et qualitate. Simili modo et deus, secundum Mosen omnesque secundum illum physiologos factos, consumet materias, non ad nihilum vertens, sed ex adverso de nihilo in existentiam ducens conservandam, estque in cunctis salutis causa.

8. Eam quae crassior ac densior et gravior inter materias est, consumpsit in terrae substantiam; subtiliorem autem et leviolem in ignis generationem; in aquae subtiliorem, terrae crassiorem, ignis et aquae magis aëream — nihil enim extra haec manet —: atque quatuor illas, omnium principia, materias in cunctis consumpsit, ut dixi, non volens corruptionem, sed salutem.

9. De creatione vero universi loquar ad probandum id, quod audivimus, Seraphim singulos sex alas habuisse, quarum [*] duabus pedes et duabus vultus operiebant, duabus autem residuis volare. Valde naturaliter. Quoniam pes inferiorem partem sortitus est corporis, et vultus superiorem. Mundi vero basis sicut pedes sunt terra et aqua, facies autem, quasi vultus, aër et caelum: Entis autem virtutes velut crura eorum ab orbe in orbem extensa; et universi pedes, inferiores nempe ipsius materiae partes, terram et aquam atque vultum, aëra nimirum et caelum ad superiora tendentes naturas includentem ad melius conservandum protegunt. Verumtamen nullae ex solitis creaturis a longe distant ullo modo, sed

universim superius translatae in medio stantem principem illum patremque circumducunt.

10. Hinc et Physici quidam dixerunt, quod elementa, terra et aqua, aër et ignis, dilectio et oppositio sunt. Attamen propheta quatuor elementorum occultas virtutes quatuor alas symbolice dicit, vultibus pedibusque muri instar circum adhaerentes: oppositionem vero et dilectionem elevatas volantesque ad ducem principem. Siquidem belli et pacis, quae aliis nominibus dilectio et contrarietas vocantur, solus iste est conciliator.

11. Nonne hic ille est, quem subindicant aenigmate oracula Mosaici verbi: *Levavi vos sicut super alas aquilarum et duxi vos ad me* (Exod. 19, 4). Et illud in Magni cantico: *Servavit eum sicut pupillam oculi. Sicut aquila proteget pullos suos et in pullos suos misertus est, extendit alas suas et recepit eos, et levavit eos super medium dorsum suum. Dominus solus ducebat eos et non erat cum eis deus alienus* (Deut. 32, 10 — 12).

12. [*] Viden', quomodo praeclarum opus (in) Abraham statuit? quia terram et aquam et aërem et caelum suspendens creator de se ipso, per providentiam sursum traxit et elevavit mundum sicut custodibus? Custodibus inquam, suis virtutibus, muniens exterius ad salutem et perseverationem perfectissimarum creaturarum. Invidiam vero, ut iam dixi saepius, longius a se amovit; et quia propter magnificentum consilium donorum largitionis amantissimus est, formam suam suarumque virtutum misit ad nos in auxilium adversus dolores et mala, quae prae se fert quicumque mortalis est naturae.

PHILONIS IUDAEI
DE PROVIDENTIA

SERMONES *).

[I, VII.]

*Argumentum praefixum libris Philonis de providentia
in codice Armeno.*

Magnae sapientiae vir Philo Israëlita fuit, sed non constat, ex qua ex duodecim tribubus, siquidem dispersae non semel fuerant a captivantibus. Nam etsi Cyri, Darii et Artaxerxis tempore reversae fuissent sub Zorobabel, Esdra et Nehemia, regnante tamen Antiocho Maccabaeorum aetate, iterum dispersae sunt partim in Libyam atque Alexandriam Aegypti, partim in alias regiones, utcumque tulit sors. Hinc confusae sunt atque permixtae genealogiae, domus quoque possessionesque acquisitae in regionibus, in quas captivae ductae fuerant. Quod ex ipso Actorum libro constat, ubi legimus Hebraeos bene multos ascendisse Ierusalem festis diebus imminentibus ex Parthia, Media, Elamitide, Mesopotamia, Phrygia, Pamphylia aliisque proximis locis et remotis, eos vero, qui

*) Quae abhinc sequuntur Philonis de providentia sermones duo et sermo unus de animalibus, sumti sunt ex libro, qui inscribitur: „Philonis Iudaei sermones tres hactenus inediti, I. et II. *de providentia*, et III. *de animalibus*, ex Armena versione antiquissima ab ipso originali textu Graeco ad verbum stricte exsequuta, nunc primum in Latium fideliter translata per P. Io. Baptistam Aucher Ancyranum, Monachum Armenum et Doctorem Mechitaristam. Venetiis, typis coenobii PP. Armenorum in insula S. Lazari. MDCCCXXII. Superiorum permissu.“ Caeterum conf. Vol. VI. editionis nostrae, pag. 279, not. * et †.

cum Stephano contendebant seque legis aemulatores venditabant, ex Alexandria magna ex parte fuisse. Ex horum numero et hic Philo [*] fuisse creditur *): etenim per ea tempora praefectus erat civitatis Alexandriae et legatus Romam missus ad Caium Caesarem, reversus est inde cum ignominia; quod tempore praedicationis Petri Romae contigisse testatur Eusebius Pamphili **).

(Primum inter eiusdem commentaria locum habent) *Quaestiones et Solutiones in Genesin.* Genesim dicit universarum rerum factam a deo increato creationem, quam narrat Moses ille theologus ex ordine illis verbis: *In principio fecit deus caelum et terram*, quibus breviter innuit intelligibilium ac sensibilibus creaturarum originem. Ne autem confusae censerentur creaturae, ordinem quemdam Historicus sequitur, et diem primum et secundum et caeteros usque ad septimum recenset, quamquam voluntas et virtus dei universis simul condendis omnino par erat. Quod magnus iste sophus animadvertens testimonium perhibet historici verbis, quod deus non tempore indiget, sed omnia ante tempus et incircumscripita scientiae eius inerant incorporaliter, et quando voluit, intellectualium genus formavit et sensibilia omnia visibili qualitate donavit, quae essent invisibilium indicia.

Huc pertinet, quod refert fecisse deum germina et gramina, antequam plueret super terram, et antequam pullulasset germen, germina fecisse; et quae alia [*] de paradiso et fluminibus caeterisque rebus ad litteram dicit: tum quae de deceptione serpentis et assensu mulieris virique consensione. Deinde ex ordine exponit iustam poenam, proscriptionem nempe de paradiso; nec non oblationem hostiarum Abel a deo probatam reiectumque Cain

*) Haec undenam hauserit Armenus interpres, ignoro: quemadmodum quae paulo post subiecit de Alexandrina eiusdem Philonis praefectura. Auch.

***) Euseb. Hist. Eccl. II, 5. et Chron. P. II. anno Cail Imp. 3. Auch.

a facie dei; eventus denique omnes qui contingere unicuique, bono scilicet ac malo. Tum de arca Noë et vita Enos atque de punitione per ea tempora hominibus illata; demum de propagatione in benedictione trium filiorum Noë usque ad Abraham natum primogenitum.

Tum alterum volumen illud considerandum, ubi habetur apparitio dei Abrahae facta iuxta quercum Mambrae, et promissionis verba et eventu firmata promissio, et fidei eius laus, et servata inter Chananaeos quasi in terra aliena integritas, et per divinam benedictionem multiplicatio; et quae filiis eius posterisque evenere usque ad Mosem; et quaestio de decem gentibus*), quomodo illas Iudaei in potestatem redacturi essent. Haec hisque similia, sententiis praeclaris expolita atque in ordinem digesta, in isto (volumine) continentur.

Quae vero continentur in quaestionibus et responsionibus in Exodum, iuxta exemplum primae creationis mystice tractata sunt, initio vernalis temporis**), cum scilicet nationi propheticae ab ipsis iustis propagatae praeceptum fuit, ut mensium primum Nisan veluti caeterorum [*] mensium principium agnoscerent; quandoquidem primus est, et nomine et re, et ordine et virtute atque natura. Et revera aequum erat salutis initium dilectae deo atque propheticae nationi eo ipso tempore contingere, quo et rerum creatio (contigit) ex benefica dei virtute. Qui enim valido verbo et voluntate hac ipsa anni tempestate condidit universa, is profecto eodem anni tempore iustorum filios protectione sua atque virtute ex dira servitute se affligentium in libertatem restituit; duplicemque virtutem ostendit, quum et his vitam tribuit atque laetitiam, et illis aerumnosam mortem et luctum sine solatio: deditque his quidem sacrificia gratiarum actionis persolvere, illis vero horrore et stupore subitaneae mortis repente obsideri.

*) Quae nimirum nomine tenus commemorantur Gen. 15, 19. Auch.

**) Ubi supponitur ex sententia Philonis mundum creatum fuisse verna tempestate. Auch.

Post haec et Legum ordinem disponit et ascensum Mosis seniorumque in montem cum Hore et Aharone, nonnullis divinae revelationis lumen intuentibus, caeteris autem deorsum pro dignitatis suae gradu remanentibus. Addit tabulas lapideas receptas et reliqua usque ad oraculum legis decem verba complectens: cuius primum virtutem ipso numero praeceptorum comprehensam artificiose exponit, ac in quo perfectio huiusmodi sita sit, interpretatur. De amictu quoque sacerdotis mystice agit, ubi etiam Christum dei commemorat, et supremam eius cum patre potestatem profitetur *).

[*] Quandoquidem vero instructus imbutusque erat Philo omni fere Graecorum sapientia et sub divina lege innutritus, fuit Ethnicorum opiniones aggreditur, qui motibus periodisque prosperos ac adversos mutationum inferiorum casus tribuebant, et consequenter fortunae, fato et necessitati immutabili omnia censebant subiecta esse, ita ut providentia conditoris perpetuique rerum nostrarum arbitri prorsus tolleretur.

Itaque adversus illos imprimis divinam providentiam curamque demonstrat, tamquam peritus divinae legis, quam et Dominicam Scripturam appellat. Haec autem cum Alexandro doctrinae studioso et indagatore, et Lysimacho cognato suo, quem etiam fratrem suum appellat, philosophatur, atque utriusque persuadet, providentiae omnia, quae sunt, esse subiecta **).

*) Hactenus interpres optime describit ordinem librorum Philonis, iuxta dispositionem melioris codicis nostri; ubi post *Quaestiones de Genesi* et *Exodo* agitur *de Sacerdotibus*, *de Altari* ac *de Decalogo*: deinde post nonnulla *de Sampson*, *Iona*, *tribusque Angelis* collocatur sermo *de Providentia* cum sequentibus. Auch.

**) Quum duo sequentes sermones Alexandro inscripti sint, tertius vero tum ad ipsum, tum ad Lysimachum respiciat, iure interpres noster tertium quoque illum sermonem *de animalibus* agentem pertinere ad tractatum *de providentia* arbitratur: quamobrem et nos in unum tomum reducendos putavimus tres istos sermones. Quis autem sit ille Alexander et quis Lysimachus, coniectura tantum constare potest etc. Auch.

DE PROVIDENTIA AD ALEXANDRUM

SERMO I*).

[I, 1. 2.]

1. [*] Quum ea, quae de Providentia dici possunt, exquisite indagare mihi proposuerim atque singularum rerum, quae in orbe contingunt, rationem expendere, dicendi modum, qui sapientum aures deceat, exposcendum esse putavi**), eoque adhibito hac de re disquisitionem suscipere, quamquam ea, de quibus inquirendum nobis est, difficiliora omnino visa sunt, quam ut facile comprehendi [*] ac inspicere possint. Neque enim per rixosam disputationem, dicebam intra me, loqui decet, sed per evidentiam a contemplatione rerum visibilium petitam, perficere demonstrationem contendam. At tamen quomodo tandem propositum assequemur, si huiusmodi quaestionem pertractandam aggressi iis tantum rebus insistere voluerimus, quae in oculos incurrunt? Posthabita nunc itaque harum rerum inspectione argumentis a ratione petitis rem in primis

*) Optime designaverat *Euseb. Hist. Eccl. L. II. c. 18.* in denominatione elucubrationum Philonis nostri, plurali numero τὰ περί Προνοίας, illa (scripta) de Providentia, sicut et nos re ipsa post praesentem sermonem primum edituri sumus alterum. Auch.

**) s. ita: convenientes sapientibus aures novi petendas esse atque consulendas hac de re. Auch.

persuadere conemur. Argumenta itaque huiusmodi sunt *).

2. Providentia irrationalisne est, an rationalis? Rationalis utique.

Qui vero accusatione providentiam afficit, rationaliterne id agit, aut irrationaliter? Rationaliter, dixerim.

Estne ipse quoque providentiae expers (i. e. improvidus), qui eam inculpat? Ita sane.

Quomodo ergo is, qui providentia destitutus est, providentiam accusare poterit, quum ipse careat providentia? Fieri enim nequit, ut legitimas accusationes proferat, quum prius eruditus atque intelligentia boni instructus ipse non sit. Verum est.

Quod si quis satis bonum accusatorem se prodit boni, utpote qui sapiens sit, hunc nullatenus dicemus expertem esse providentiae, quum qui illam carpit, sapienter quaerat providentiam. Ita est.

3. Sciendo vero providentiam nosciturne improvidentiam? Utique.

Providentia estne opposita improvidentiae? Quidni?

[*] Si ergo ita res se habet, providentia ipsa detrectet improvidentiam **). Necessè est.

At non providentiam improvidentia. Non sane.

Qui ergo inculpat improvidentiam, ob rerum curam (s. ex cura aut diligentia) incusat. Verum est.

*) Haec patebunt ex toto cursu sermonis primi, qui solis rationibus constat, ideoque multam in se continet obscuritatem: cum sequens sermo exemplis familiaribus interspersus longe prior sit atque expeditior. Auch.

***) i. e. Providentia ubi est, ibi improvidentia non erit. Auch.

Si itaque quoad rerum curam inculpat, datur providentia. Ita est*).

At bona estne providentia? Bona sane.

Improvidentia tamen non est bona. Non ergo improvidentiam dari dicit is, qui incusat providentiam. Ita.

Novit ergo providentiam. Omnino.

Quod autem noscit, habetne in animo? Utique.

Quod vero habet aut didicit aut invenit aut ex natura iam habet. Ita est.

Accusatne improvidentiam? Etiam.

4. Porro ipse parsne est universi? Qui non?

Pars, inquam, cum universo coniuncta? Necessario.

Atqui is qui universi est pars novitque universi providentiam, necesse est ut ab universo quid habeat providentiae. Si ergo ab universo quid habet providentiae, eo quod pars est universi, quomodo ergo non aderit providentia?

5. Caeterum qui doctrinae studio operam dat, laboris timore ab expendenda [*] re, quam inquirat, nunquam abstineat. Quamvis enim difficilis captu quaestio sit, tamen cum huius mundi summae pulchritudinis cognoscendae causa contemplationi immorabitur, animadvertet eum ita esse constitutum, ut per partes, quibus exstruitur, se ipsum declaret ac de se loquatur. Hinc qui optimae fidei esse existi-

*) Sensus crit: Ipse prorsus accusator providentiae (eo quod aliqua eius opera nolit probare), fateatur necesse est, quod providentia, eaque optima, omnino sit necessaria. Quo concesso facile diluuntur ridiculae accusationes humanae de divina providentia. Auch.

mantur, illos iuvat non demonstratio ex voluminibus desumpta, sed comprehensio, quae per sensibilia comparatur. Quorum nos debemus praeiudicia curare non verbis tantum contentiosis, verum etiam per manifestationem visus, ignorantiam ad captum veritatis fide dignae conducere.

6. Nam saepe fit, ut qui perfunctorie vagatur in observatione, putet ab aeternis annis ac initio carentibus esse ac constitisse hunc mundum, ita ut nullum creationis principium illi fuerit, sed perpetuam existentiam habuerit et nullatenus dissolvi possit. Quum tamen evidentiores observationes, quas subiiciemus, adductae fuerint, iam nec alterum illud longa ambage circumductum universale argumentum sophisticum efferi poterit, quo nituntur ostendere non incepisse deum aliquando, creationem huius mundi, sed semper pulcherrimae huic universitati creandae vacasse. Dedecet enim, dicunt, divinitatem umquam sine operatione esse, quoniam otii atque inertiae est istud: sed absque initio, aiunt, condidit deus universa, haud intelligentes talis hypotheseos absurditatem; quippe qui volentes minimam accusationem a deo amovere, maximam in ipsum accusationem intentant.

7. Superest itaque ut dicant, materiam ornatu ac forma et figura carentem, qualitate ac forma ab eo donatam fuisse, et quae non erant in ea, figuras deinde sumpsisse: non enim umquam deus [*] illam creare iuxta eos coepit. Quod si sapiens illa creatio per deum facta, speciosam mundi formam condidit ex ipsa materia atque inde materia pulchram valde speciem sortita est, num hoc unum aiunt deum fe-

i
l
a
f
p
q
p
e
s
e
e
t
u

n
te
te
q
E
sit
or
tie
ter

init
hab

cisse, quum mundum creare coepit, et quae antea sine ordine ac lege atque errabunde moveri solita erat materia, tunc speciosum ordinem cum ornamento adeptam est? num materia ipsa fuit deo principii loco (quum mundum conderet)? At creator iugiter istam intelligendo adornavit. Deus enim non prius intelligere coepit, quam agere; nec unquam (tempus) fuit, quando non ageret, speciebus (vel ideis) ipsis ab origine cum illo existentibus. Nam voluntas dei posterior non est, sed cum ipso est semper voluntas eius; naturales enim motus nunquam deficiunt. Itaque semper intelligendo facit et sensibilibus principium existendi praebet: ita ut haec semper coniunctim inveniantur et deum agere divino consilio et sensibilia accipere principium existendi. Neque enim fieri potest, ut cuiquam bene fiat per beneficium et interim beneficium a benefactore non sit: ita ut qui dedit, benefactor, et qui accepit beneficium, uterque boni particeps sit.

8. Quod si quis concedere haec nolit, atque fateri simul ista (fuisse), quomodo ergo antiquitus materia se habuit, quae nunquam sine ornatu suo in mundo reperta est? Si vero aliquod tempus fuit, quando ipsa ornamentis expers sit inventa, iam mundi principium tunc fuit, quum ornatus ei accessit. Quoniam si materiam intelligimus substantiam ornatu carentem omnique ordine destitutam, qui fieri potest ut non acciperet principium ornatus materia ipsa, quae nunc habetur in mundo?

9. Porro mundi partes, ut essent, [*] accepisse initium fatemur. Atqui partes si initium, ut essent, habuerunt, omnino necesse est totum quoque, ut es-

set, initium habuisse. Etenim si pars corruptioni obnoxia est, corruptioni obnoxium et totum sit oportet: sicut etiam partes mundi et partium partes, animalia terrestria, natantia et aërea, arbores fructiferae et, qui dominium habet super ista omnia, homo.

10. Quid vero est, quod extra mundum initium, ut esset atque exstaret, uspiam acceperit? Quid, quod non genitum fuerit cum mundo universo, qui ex contingentibus inceptisque partibus est compositus? Nonne apud omnes in confesso est, quod pars mundi est talis homo, quo homine humanitas existit? Nusquam enim humanitas erit, nisi prius homo aliquis: atqui homo ille initium habet generationis (sive creationis suae)*), et est pars humanitatis; neque enim datur humanitas sine aliquo homine, et sublato ipso homine quodam simul tollitur et humanitas. Si ergo homo quidam humanae generationis initium sumpsit, omnino necesse est et humanitatem subiaccere creationi: sin autem unus ille accepit initium, ut esset, fatebitur omnis homo se subesse creationi.

11. Si itaque res ita se habet, nulla superest ratio, cur humanitas dicatur esse sine origine; quandoquidem partes eius creationi sunt subiectae, quum initium sumpserint a deo principii experte. Omnes enim ut essemus, produci debuimus: neque enim in infinitum [*] protrahenda series eorum, quae productione egent, ut sint; nam tandem in ingenitum (sive increatum) ens incurramus necesse est.

*) Quamvis in Gr. *γένεσις* proprie sit fieri s. creatio, et *γέννησις* nativitas, generatio, usus tamen tenuit, utramque vocem confundi inter se invicem secundum exarationem ac significationem. Auch.

12. Itaque oportebat semper aliquid esse, per quod ea, quae non erant, esse tandem inciperent. Nequit enim quidquam ἀπὸ τοῦ non esse εἰς τὸ esse venire, nisi prius causa aliqua intelligatur, per quam sit: ex quo efficitur, ut quaecumque nunc facta sunt, semper habuerint factorem (sive creatorem). Prima autem ipsa causa efficiens a nullo quopiam facta est: alioquin non esset ipsa prima causa efficiens rerum factarum, sed ipsa quoque a productis producta. Ubi vero causam inveniamus effectricem, si omnia sub creatione sint, nec ulla adsit causa rerum factarum?

13. Theoriam a nobis expositam alio modo expendamus. Corruptio particularum alicuius partis et iterum corruptio minimae partis huius particulae, si ex ipsa natura atque essentia corporis oriatur, praesignat corruptionem quoque futuram corporis totius. Quid enim est corruptio in aliquam corporis partem primum obrepens, nisi differentia quaedam parti vel particulae inducta, qua fit ut differant ab iis corporibus, ex quibus sunt sublatae? Siquidem quod unius eiusdemque erat naturae, dissolutionem subiit corruptionis, exspectantibus aliis quoque corporibus parem sortiri dissolutionem ac corruptionem, ita ut universa corpora mors in unum finem concludat.

14. Qui ergo naturali usus ratione, videt conditionem animantium animaliumque ratione praedictorum, et universim omnium rerum, quae in mundo sunt ac fuere, quod nempe in fluxu sint, nonne universum quoque mundum ad normam partium suarum habiturum esse corruptionem fatebitur? Coniicit enim ex [*] partibus quae iam periere, etiam ipsorum, quae adhuc exstant, elementorum futuram esse eius-

modi dissolutionem. Itaque hoc modo universorum naturam contemplantes adversamque sententiam oppugnantes oportet sapienter ac cum delectu ea quaerere, quae ad veri notitiam nosmet perducant, atque seposito praeiudicio certissimam investigationem adire.

15. Terrae itaque et aëris natura examinata atque perpensa nullam in istis invenies differentiam a caeteris mundi partibus, nisi quod unius eiusdemque naturae est totum in genere (*ut tota terra totusque aër*); et tamen utriusque terminus generatio est ac corruptio. Quum enim ista subiecta sint mutationi, variationi et conversionibus, finem etiam habent et permutationem naturae suae ab igne, ita ut consumpta longo opere ac deficiente tota naturali fertilitate germinationem non ulterius terra prae se ferat: quae sane semper ita habere voluisset, sed non potuit, ab igne impedita, ne germina producat, vel corruptione aquarum coenosa reddita, et aliter etiam aliis variationibus permutata. Quomodo illam itaque immortalem dicere praesumant, qui sapientiae vestigiis institerunt?

16. Porro theoriam a me prolatam nec a Graecorum disciplina reiici animadverto: quippe qui dixerint sensibilia mundi corpora sub fluxu ac corruptione esse, utpote loco, motui, tribusque, quas exhibet, dimensionibus obnoxia. Ubi qui [*] caeteris sapientiores fuerent atque magnam sapientiae laudem obtinere, negant corpora sensibilia perpetuo uno modo se habere, naturali necessitate vetante; sed id soli deo iure tribuendum esse, nempe ut perpetuo se habeat eodem modo.

17. Ne ergo quis ab aliis sophistis illusus aliter sentiat, per factam a nobis interrogationis ope inquisitionem, indubia etiam theoria, certa evidentique demonstratione patuit, quamvis artificiosis verbis ab illis undique impediatur. Neque multum laboris superest, si constanter tu ipse personam iudicis assumes. Quum enim, ut ostendi, partes mundi per destructionem corrumpi videam, cur non maiores quoque et vel ipsa elementa, caelum, inquam, et terram, destruenda fore concedam, quum iam de partium corruptione omnes consentiant?

18. Ac primum, non iam peculiarem mihi sententiam commentus, sed certo consilio haec pertractare aggressus, agam luculentissime de terra atque aëre, non minus ipsam aëris naturalem affectionem considerans, quam animadvertens ipsum nunc varias passiones experiri, et rursus in sanitatem redire: unde etiam medicorum iudicio per commutationes eius oriri morbos statuitur; quoniam languescere per hunc dixere corpora in mundo existentia naturali eius participatione. Qui ergo obnoxius est morbo, tempestati ac corruptioni, quidni ipsa quoque vita non demum privetur?

19. [*] Si quis autem aërem putat immortalem esse, ita ut perpetuum istum permansurum dicat, quomodo, quaeso, in corpore immortali mortales mori soleant? qui nempe vitali aëre perpetuo saturari illumque sugere consueverit? Nam si alias translata corpora morerentur, ubi non haberent immortalem iuxta se aërem, pronum esset dicere hanc esse causam moriendi: siquidem delirum insanumque mihi videtur putare vitam immortalem in mortali inveniri

posse. Quum tamen omnia eiusdem sint naturae, iam facile creata corpora debitam sibi variationem corruptionis assumunt, quando ille qui ea creavit, velit dissolutionem ipsis afferre.

20. Porro de mundi dissolutione deque conditione creaturarum vel ipse apud Graecos sapiens Plato ita dicit in Timaeo*): „Tempus nonne cum caelo factum est? Itaque simul nata simul etiam dissolvantur, si umquam et ipsorum dissolutio aliqua advenerit.“

21. Atque ille paulo ante**) suam de creatione (mundi) sententiam indicavit, inquiens: „Quaerendum itaque primum de eo est, quod in omnibus primum (vitae) considerare oportet: utrum nimirum (mundus) semper fuerit, principium creationis habens nullum, an factus sit, a principio quodam incipiens? Factus fuit; quoniam sensibilis est atque tangibilis et habens corpus. Omnia autem huiusmodi sensibilia (sunt): sensibilia vero, quae per sensus percipiuntur, facta et producta fuisse [*] apparet.“ (Et deinde †): „Atque sensibilis mundi creationem, (sensibile) argumentum ad mundum intellectualem esse dixerunt.“ Itaque dicit ††): „Quum haec ita sint, omnino necesse est mundum istum imaginem alicuius esse.“ Simul et creatoris istum indicium vocans et ostendens sensibilem istum mundum fa-

*) Platon. Tim. III. p. 38 edit. Steph.: Χρόνος δ' οὖν (Noster legebat οὐκ vel οὐχι) μετ' οὐρανοῦ γέγονεν, ἵνα ἅμα γεννηθέντες αἷμα καὶ λυθῶσιν, ἂν ποτε λύσις τις αὐτῶν γίνηται. Auch.

**) Ibid. p. 28: Σκεπτέον οὖν κτλ.

†) Ibid. in epilogo p. 92: ὁ κόσμος . . . εἰκὼν τοῦ νοητοῦ αἰσθητός. (?) Auch.

††) Ibid. p. 29: Τούτων δὲ ὑπαρχόντων αὖ κτλ. Auch.

ctum fuisse: ita ut fuerit deus semper intelligibili-
 lium factor, quique sensibilibus principium dederit
 ut essent. Mundus est autem secundum Platonem
 harmonia quaedam caeli et terrae et earum natura-
 rum, quae in ea sunt, constans ex igne, terra, aqua
 et aëre, nec non ex diis, daemonibus, hominibus,
 animalibus, plantis atque materia.

22. Haec Plato a deo facta fuisse novit, et mate-
 riam per se ornatu carentem, in mundo cum ornatu
 ipso prodiisse; hae enim erant primae causae, unde
 et mundus fuit. Quoniam et Iudaeorum legisla-
 tor Moses aquam, tenebras et chaos dixit ante mun-
 dum fuisse, Plato autem materiam (causam mundi
 ait exstitisse), Thales Milesius aquam, Anaximander
 (item) Milesius infinitum, Anaximenes aërem, Anaxa-
 goras Clazomenius homoeomeriam (partes similes),
 Pythagoras (et) Mnes regis filius numeros, commen-
 surationes et harmoniam, Heraclides et Hippasus*)
 Metapontius ignem, Empedocles Agrigentinus ignem,
 aquam, aërem, terram, et duo principia, amorem et
 odium, Aristoteles Nicomachi filius formam, ma-
 teriam, privationem, elementa quatuor [*] et quin-
 tum aetherem, Empedocles mundum unum, nec
 tamen universum illum, sed minorem istius universi
 partem, reliquum vero vacuum esse materia (s. va-
 cuam esse materiam), Zeno Menae filius aërem,
 deum, materiam et elementa quatuor. Caeterum su-
 perius dicebat: „Cuius pars sub corruptione iacet,
 necesse id est totum quoque obnoxium esse corru-
 ptioni. Nec enim sine toto partes constare possunt,
 neque totum sine partibus; nam mundus universus

*) Vide Diog. Laert. Lib. VIII. Auch.

unum corpus est e multis partibus a deo compositum. " Nec tamen, ut alii quidam sapientum, animal esse mundus censendus est, sed artificiosa quadam harmonia compactus.

23. Verum enim vero creationis eius pulchras asseruere causas: nempe deum, *a quo*, materiam, *ex quo*, instrumentum, *per quod*. Instrumentum autem dei est Verbum. *Ad quid* denique? ut sit argumentum (i. e. ut se deus manifestaret). Creaturarum ergo causa est deus, ut creator; corruptionis autem (idem deus), ut iudex.

24. Quod vero habeat creator naturam providam creandisque rebus aptam vi sapientiae suae, id sollicitè disquirere nequaquam necesse est. Nam creaturae ipsae effectrices et mundi partes sapientiores atque particulae satis nobis insinuant. Ubi tamen intueri rursus velimus, qua ratione unaquaeque creaturarum perfectarum, a sapienti providentia atque efficaci intelligentia procedat, quaenam est ex mundi partibus, quae non aut sapientia aut providentia praedita sit!

25. [*] Eum itaque, qui universis maxime curam impendit, providum dicamus. Providet enim et homo filiis, et armentarius pecoribus, et agaso equis, et gregi pastor, nauclerus navi, et infirmis medicus: ipsa quoque apis sapiens et formica provida est. Haec autem partes sunt et particulae partium universorum, partes tamen sapientes et providè curam habentes. Cuius itaque pars sapiens est ac provida, nonne et totum sapiens erit? Atqui haec omnia, quae recensuimus, habent principium creationis: quod vero habet principium, incepit: et quod incepit, a

quodam, initio sumpto, incepit: ab alio ergo principium duxit ille, qui incipiendo factus fuit sapiens ac providus.

26. Caeterum quomodo erit quis prövidus sine providentia, aut sapiens sine sapientia? Si ergo prövidus et sapiens nemo erit sine providentia vel sapientia, utique fuit ens aliquod prövidum atque sapiens, a quo initium hæc sortita sunt. Siquidem oportet, ut creator provide curam habeat rerum ab ipso creatarum, nihil est enim, quod ab ipso non curetur. Quomodo ergo rationalem dei providentiam non appellabimus, maxime quum ea ipsa, quae ab eo facta sunt, providentiam prae se ferant (s. receperint)?

27. Proh sane brutam invidiam! ipsi qui se prövidos esse volunt, hi deo adimunt providentiam. Unius dömum aut civitatis felicitatem omnium cum abundantia videntes providentiae id opus dicimus et diligentiae, quae praeparata comperitur vel ipsis hominibus vilissimis indignisque, ita ut non indigeant etiam necessariis, nec illi quidem qui poenis et suppliciis damnati sunt. Mundo tamen universo nec procurationem ullam neque curam adesse dictitant, nec ullam [*] ipsi legem ab ullo cum pulchra providentia (s. praescientia) constitutam.

28. Et quomodo non insanum istud delirium habendum erit, ut quum intellectus noster, qui princeps est in nobis, curam habeat tum corporis sui, tum pecudum, tum subditorum, tum filiorum, ille ex adverso, qui universorum princeps est ac rector ac velut munerarius certaminis, nullam mundi habeat curam? Nonne id potius maiore ratione statuendum est?

29. In viventis natura profecto datur cogitatio prudens, omnia exornans sapientesque motus efficiens. Quare iis, qui corpora intuentur*), manifeste patet in iis, quae sensibiliter operantur, motum dari spiritus praemoventis et praevidentis invisibile consilium animae, ut opus instrumentorum operi ipsi inservientium perfectius reddatur**). Non alio modo profecto accipiendi sunt et motus illi in orbem terrarum diffusi a providentia, ita ut vel nescientes providentiae voluntatem videamus iam evidenter eam peractam fuisse †). Etenim fieri nequit, ut haec omnia putentur a nullo aut animo aut voluntate profecta esse, quum et ipsae partes minutissimae, consilio et instinctu providentiae cuncta exsequantur.

30. Quod si partes mundi et partium particulae cum iudicio, non vero inconsulto aut temere iudicium ferunt in indignos, quomodo non omnino oporteat certum consilium providum optimamque sapientiam divinae ipsi providentiae ante omnia tribuere, ob principatum illum, quo omnem publici iudicii [*] constantiam virtutemque continet? Nescio veritatis desiderio iudicium ardere ††).

31. Porro certissimum argumentum intelligibilem (sunt) sensibilia. Non enim licet asserere, partes universi sapientes esse ac providas, patrem au-

*) s. ex ipsis corporibus sub visu cadentibus. Auch.

***) s. ad opus perfectius agendum ab instrumentis ministrantibus. Auch.

†) Ad verbum: iuxta providentiae incognitam voluntatem iam evidenter (totum) peractum. Auch.

††) Verba id sonant; sensus autem erit: Non video in iudicio humano desiderium veritatis; (supple:) si quis nolit his cedere. Vel: Non puto, quod studioso veritatis iudicium immineat. Ant: An nescis veritatis studiosum esse iudicium? Auch.

tem ac principem totius mundi nullam prae se ferre providentiam. Ecquis consilia prudentis providentiae dedit ei, qui virtutem desiderat? Si non est providentia, cur non et nos absque diligenti cura, inconsulto et sine praevia notione operamur omnia?

32. Etenim si providentia tollenda sit, cessabit musica, philosophia, geometria, nautica et omnis sapiens intelligentiae adinventio, ac natura totaliter insensata atque immobilis evadet. Neque enim decet insipienti cogitatione partes universi prudentes esse ac providas existimare, eam vero, quae ab initio inest universis, providentiam inter entia creata otiosam atque incuriosam esse, quum ex una universali harmonia ac compositione sint omnia. Quae enim a se invicem pendent, non sine utriusque motu actum sortiuntur. Itaque partes sapientes per acta perfecta, quae oriuntur ex ipsarum symphonia, argumentum praebent et declarationem universae providentiae invisibiliter omnia moventis.

33. Nonne sapientiam ostendet fructuum [*] productio, stellarum mira dispositio, solis ac lunae invariabilis cursus, maris situs secundum legem, montium celsitudo haud modum excedens, denique omnium sensibilium legi providentiae obtemperantium concordia? Nonne haec manifeste demonstrant immutabilem prorsus seriem ordinis ex lege providentiae ac instar animae universitatem rerum moventis?

34. Providentia enim est, quae obedientes regit, super autem inobedientes constituit iudices distributos et exterminat hominum contumaciam, ut virtus per obedientiam coretur a deo. De medio enim tol-

litur providentia, posita aequali distributione donorum mundi, ut iis et impii fruantur: et pulcherrimus flos quasi per corruptionem aufertur iusto iudici*) tum, quum caelum et terra transierint. Etenim laetitiae deliciarumque iucundus in mundo locus auferetur, quum iudex in retributione iusta mensura re- pendet iniquis hominibus secundum improbitatem eorum. Siquidem qui per distributivam iustitiam iudicis officium exercet deus, non permittit, ut ea, quae dignis tribui debent, ea impii amplius possideant per omnia tempora.

35. Erit ergo causa creationis mundi ipsius dei creatoris creatrix natura; corruptio vero mundi ac consumptio referatur oportet ad iudiciale ius eiusdem dei cuncta creantis, quatenus aequa lance iudicabit omnia. Quoniam stolidi malitia quasi veneno naturales insipientium mores corrumpens, trahit iudicem ad vindictam, illum provocans, ut iusto iudicio decorem suum mundo auferat, atque eo ipsum pertrahat, ut antiquam [*] illam sibi que propriam deformitatem, sibi iam iterum induendam esse certo sciat: quandoquidem decorum illi videtur, si corruptam illam atque infandam scelestorum hominum vitam alat atque cupiditate.

36. Non enim oculus tribunalis (iudicis) incendium animae combustae lascivis immundisque facinoribus negligit: sed potius, more patris filios instituentis, modo timore, modo donis ingentibus, novit impedire ea opera, quae iniqua sunt atque exorbitantia. At qui dissoluti omnino sunt molitiae caduca-

*) Vel potius: a iusto iudice, sc. per iustum iudicem. Veram tunc aliqua deesse in praemissis dicendum erit. Auch.

rumque rerum specie decepti, quum nequeant ipsarum damna ferre, hinc in vitam impiam adhuc violentius adducuntur. Sed quoniam isti penitus a divinae providentiae curis super humanae animae originem esse abduxerunt, iram eam, quae universis elementis imminet, et ipsi subibunt, et quoniam perfectissimum hoc opus providentiae subtrahere conati sunt, cessante pulcherrimo hoc summi creatoris opificio, eadem et ipsi calamitate obvolvuntur. Etenim qui inobedientes exstiterunt, his condignum iudicium retribuet, ac computationem, ut ita dicam, iucundae laetitiae illis deus adimet: tum ipsum instrumentum operationis, venustam (scilicet) mundi speciem excipiet dissolutio corruptionis; quoniam morum dignitas ab hominibus periit per inconstantiam consilii, praecordiis a malitia iam captivatis.

37. Superest autem inanis quaedam sententia a quibusdam excogitata, nempe improvidentiam evidenter constare. Non tacebo, sed dicam, ac rebus certo consilio perpensis ostendam facili declaratione, quam sint insana quorundam argumenta. Ne tamen per ignorantiam [*] forte aberremus a veritatis regula, liceat haec praemittere. Ac primum mala mundo inesse dicuntur. Huiusmodi sunt improvisi aquarum illapsus ex imbrium copia super materiam anima carentem, qui nunc excedunt modum, nunc deficient; grandinis super germen et terram virentem decidentis impetus, quae corruptio est exitiosa. Consumi videntur omnes (vel omnia) impii ac iusti aequali calamitate poenam sustinentes et aequaliter mortem subeuntes saeviente pugna, peste et fame. Probi viri paupertate pressi, impiis ditescentibus et vitam feliciter traducentibus.

38. Quibus ultro dicendum: Eruditionem melius est velle, quam contentionem; animas enim ignorantiae vitio laborantes consilium veritatis solum sanare potest. Primam itaque quaestionem disquirentes, sic procedamus. Providentia suam visitationem prius exercens supra materiam anima carentem, admonet homines, eos excitans ad arripiendam comprehensionem veritatis. In ligna ac saxa fulmina mittit, haud materiam dolore volens afficere, sed prudentem providentiae disciplinam ostendere hominibus; ac in ipsa materia animo carente invisibilem hominibus providentiam tamquam per operationem visibilem demonstrans, ex ipsis factis probat essentiam suam atque existentiam.

39. Ecce etiam illi, qui non sunt imperiti agriculturae, quum frumentum in terram immittunt, si viderint atram tempestatem in aëre impendentem, [*] aggrediuntur aërem flagellis verberare: nec eius causa id agunt, qui dolore minime afficitur, sed industrio studio nocivas semini res (aves) in aëre discurrentes repellere volunt. Neque tamen eos insipientes dicimus, ut qui aërem ad servanda seminatorserunt. Porro id et sapientem dei providentiam per fulmina, quae super inanimantia mittit, provide facere dicimus. Quoniam timorem et flagellum super res creatas (s. factas) per sapientem providentiam immittit, ut ad certam indagacionem istius modi factorum homines redeant. Qui enim timuit apparitionem fulminum, is profecto nequit non indagare, utrum id repeti ab re inanima ac improvida debeat, quod fit per materiam inanimam, ac utrum sine providentia aliqua, quae hominibus praesit, caelestium minarum furor in mundum irruat. At iste

quomodo deinceps non videbit prudenti consilio adorabile (numen)?

40. Etenim si nec providentia est nec universalis motor, nihil omnino in mundo moveri poterit. Quis enim dicere potest, totius mundi compositio inanimata quum sit, animatos motus fieri posse in natura perfectae creaturae? Quod si non constat, argumenti loco sit civis huius mundi homo ipse, qui tamquam parvus mundus*) in magno mundo factus est, quum sine anima nequeat corpus actiones suas perficere, nisi prius consilio eius optimo velut amici cuiusdam utatur: quandoquidem postquam praevaluerunt in animo deliberationes invisibiles, visibiliter sequitur sensibilibus (vel sensibile) [*] membrorum officium. Animae enim deliberationes practicae, sensibilibus vero operationum opera peracta manifesto argumento sunt.

41. Si ergo sagitta ex arcu in hostes emissa aut hasta vibrata inimicum occiderit, anne conveniens erit dici, quod illa etiam vim habeat rationis sine anima haec operandi per membra? Si autem id fieri nequit, ut revera impossibile est, reliquum est dicere, quod est ista cura attentionis animi per manum haec evidenter operantis. Quod si animalium brutorum et animalium rationalium actionis vim esse novimus factum**), dicamus in omnibus mundi partibus animam quandam ac voluntatem (id est providentiam) operari, nec sine anima motum haberi.

42. Nam etsi cogitationes nostrae per considera-

*) Graece μικρόκοσμος. Auch.

**) Aut sic vertere liceat: *vivum brutorum et rationalis animae impetum esse novimus factum.* Auch.

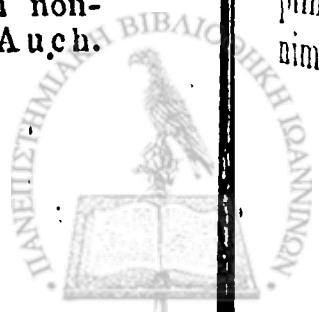

tionem falsum hoc esse suadere videantur, nos tamen ex nobis ipsis sumentes exemplum, secundum iudicium iam dictorum, examinemus studio eruditionis. Quum enim appetitiones animi nostri prius intra nos per consilium prudentiae efformare consueverimus, postea vero exsequi nostram voluntatem, profecto, si antequam principalis dux*) anima suum arbitrium manifeste declaret, quis agat, tunc quae ex illo opere oriuntur, absurda erunt, et quae antea praevisa non erant, ea sub finem unusquisque per se testatur falso se credidisse nec rem animae iam notam fuisse. Quoniam si anima ante rem factam consilium iniisset, nihil imprudenter egisset. Pari modo esse aliquem, qui plenitudinem rationalium mundi partium moveat, patet per se: quemadmodum ubi artificiose artis alicuius opificia per homines [*] industrios elaborata cernuntur, statim haec ipsa videntibus, et si procul artifex sit, esse tamen aliquem aperte patet. Opus siquidem ipsum evidenter demonstrat factorem, quamquam is minime adsit. Ecce ex materia aerea elegans artis peritus artificiosam machinam sollerti ingenio perficiens, instrumentum tempora discriminans dabat civitati; ut temporum quantitatem per mensuras divisionis distributam praestaret iis, qui vellent assequi plenam notitiam eius rei. Siquidem circuli artificiosus gyrus duodecim horarum diem suggerebat per regulatas distantias**).

43. Praeterea illud quoque maxime mirari oportet

*) Graece fortasse τὸ ἡγεμονικὸν τῆς ψυχῆς, h. e. animi pars s. facultas, quae caeteras regit. Auch.

***) Mira descriptio horologii, quam tamen machinam non nisi saec. XIV. vel XV. inventam ponnulli arbitrabantur. Auch.

tet, quod ars ingeniosa materiam exanimem variis figuris efformans, vocem figuris ipsis indit diversorum animantium, ita ut automa vocem emittat animalium viventium. At qui opus illud artificiosum vident, non ipsam machinam fabricatam mirati abscedunt, quum haud nesciant illam esse materiam exanimem, haud per se habentem actus illos, sed ipsum musicum opificem laudantes, et si opus eius praeclarum pertractant, illum tamen intueri concupiscunt.

44. Non ergo decipimur, quum providentiae opus esse dicimus fulminum iactus, ab ea nempe providentia perfectos, cui mundi partes sapienter obsequuntur, quemadmodum materia nutui artificis: diximus enim vel ipsum instrumentum temporis indicem ex arte sapientis factoris obsequenter homini motus perficere.

45. [*] Quod si homo, rationale animal idemque pars mundi et partis pars, potest per se atque ex virtute sibi indita semperque officiosa opera utilia prudenti animo facere, cur providentia, illa universi mundi anima, a qua rationales etiam partes acceperunt esse et existere, nequeat facere quicquid vult, quin ullis instrumentis utatur, sed intima prorsus virtute sua?

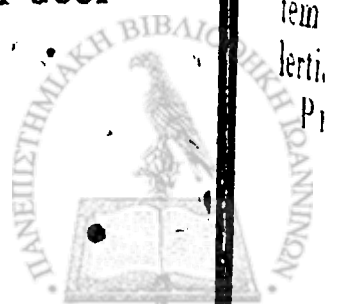
46. Nonne nimia fiducia, immo extrema audacia est denegare sagaci providentiae sapientem deliberationem operandi ad instructionem, quoties corrigere vult totum hominum genus, intendens ornatos in eo mores efficere ac per pavorem ac donum disciplinamque ad ordinem decentem invitans? Instar nimirum bonae nutricis puero diligentissimam cu-

ram adhibentis nihilque amplius agentis, nisi quod ipsi decorem ferat, nempe ut, puer etsi similis sit matri suae, ea quoque auferantur, quae pudori illi esse possunt. Quod si contumax ille reperiatur respuens curas sibi adhibitas, non ideo desistet nutrix, nunc aures puero vellicans, nunc plectens, alias quoque minis perterrefaciens, ut, quamvis invitus, recipiat honestum corporis habitum. Oportet enim, quae in filio velut ossa superflua pudorem afferunt, tolli a parentibus, etsi dolore affici et ipsi videantur, imò licet quandoque doleat ipsa quoque nutrix atque tristetur.

47. Itaque providentia immittit grandines, fulmina, locustas, ut variis flagellis ad virtutem filios adducat, etsi isti insipientia ducti contumaces sint: neque enim decet providentiam, relinquere homines velut providentia destitutos. Nam si providentia non esset, nullo dolore [*] afficeretur animus, neque morbo ullo vexaretur, eo quod nemo esset qui flagellaret. At si non corripitur, non acquirit sanitatem mentis; deerit enim ei admonitor. Qui ergo non cognoscit providentiam, cognoscet ex morbis: quum alioquin mortua natura putanda sit, quae non sentit dolorem.

48. At improvidentia nulli rei apta esse potest; nam quasi mortuum corpus iners est neque, etsi sit, quicquam praestat, sed perinde est ac si non esset. At providentiae proprium est utrumque praestare: siquidem florêscit ut viva, afferendo quod habet; dat sicut deliberans, et affligit tollendo. Nam virtutis bravium (*βραβεῖον*) honestat, prae se ferens liberalitatem sine invidia: ita ut congaudeat illi, qui accipit, et ei, a quo auferitur, condoleat.

49. Quod si quis non hanc esse dixerit eius naturam, ut haec semper in se habeat, et inde det, unde habet, interrogabo ego eum hoc modo: Si qui accipit, quum ipse pars aliqua sit mundi partisque pars, providus esse videtur, quomodo ille non erit providus, qui creata haec dona hominibus affert, quando vel ipse, qui ab illo haec accipit, providus esse cognoscitur?

50. Dicat mihi Epicurus, quotquot ipse scriptiones edidit, utrum ex providentia sapientiaque scripserit, an sine sapientia? Si enim sine providentia sapientiaque scripsit, anne sibi gloriae tribuet, quae scripsit huiusmodi esse, ut sapientia et disciplina destituta esse videantur? Quod si sapienter scripsit atque prudenter, quomodo sapiens erit, quod non est ex sapientia, aut providum, quod non est ex providentia? Siquidem non (est) sapientia sine providentia, neque providentia sine sapientia.

51. [*] Quod si haec ita se habent, fatebitur certe providentiam, qui ex providentia est, et docebit providentiam, quatenus providentiae pars est: quoniam partes sine toto non consistunt, nec totum sine partibus. Quis enim dixerit totum sine partibus, quibus sublatis non est totum? Quae ergo inutilitas ac improvidentia erit, ubi quisquam ipse ante omne opus comperiatur sapiens ac providus? Si enim scientia est, etiam provida est: atqui datur sapientia ac scientia, a qua edoctus fuit; est enim sapientia sapientes edocere, non autem insipiens est scientia. Quod si non est insipiens, sapiens erit; si autem sapiens, provida utique erit: quia pervigil solertia provide omnia agit. Ideoque iterum dicam:

PHILO VIII.

C

Cuius pars provida est, necesse est ut totum quoque providum sit. Qui vero velit ab universa natura tollere providentiam, prius oportet ut partium eius providentiam irritam reddat: quia indocta erit omnis anima, si non datur providentia. Nec formicam quis providam censebit, nec apem ingeniosam, neque hirundinem industria praeditam: non enim praescientia ex natura id novit.

52. Si vero liceat audacius adhuc ac fidenter aliquid dicere, cessabit iudex de iniuriis quaerere neque curam geret quisquam civitatis, qui non norit providentiam: quum non detur providentia, a qua haec edoceatur. Quomodo ergo, quando princeps sapienter regens civitatem providentiam exercet, istius [*] laudant principatum tamquam omnia prudenter operantis, formicam etiam, ut amplius quid dicam, apem, gruem caeterosque in aëre volantes providos esse ac sollertes probant? Iudicem etiam urbis, qui iudicio mortis aliquem damnat, quando opus suum id exigit, haud vituperant, providentiam vero videntes fulmina desuper mittentem grandinesque super ligna, saxa et impios, improvidentiam appellent?

53. An nec animalibus neque mortali hominum generi participationem providentiae volunt tribuere? Mellificium ab ape*) apto ordine dixerunt perfici, dispensatoris more formicam noverunt semina inter foramina colligere: et tamen in providentia otium quoddam omnino comminiscuntur, non videntes

*) Ad verbum, si mendum desit, ita exponitur: *Mellificium ante apem s. ape anterieus*; quo dato fortassis interrogationis nota locum habebit. Auch.

omnium omnino, quae sunt in terra, eam esse vivendi causam.

54. Et quid imperite agit providentia, in impios paucos numero fulmine animadvertens, ut mali timore acti providentiam ediscant — quippe qui ex natura sint rationali —, ne servorum more, imo et brutorum, prae incitia acriter castigati, universim morti tradantur, quum nolint cessare a malitia? Nihil enim est, quod providentia despiciat. Et profecto benignitatis est argumentum id quoque, quod super saxa lignaque identidem cadant fulmina; monitionis enim causa ita disponit providentia, nolens penitus delere genus humanum, ac terrorem praebet, suam longanimitatem manifestans [*] elatis animo, atque ut vigilantem deliberationem arripiant, evidenter ostendens in visibilibus elementis potentiam suam.

55. Noli autem dubitare, amator veritatis, de doctrina nuper exposita, quum etiam ex lapide ignis non prodeat, si lapidi aliquis homo non accedat nec adsit qui eum eliciat. Siquidem debet materia ex animis obsequium praestare animali rationali, huius voluntati obsequens. Quando enim ex materia lapidis ignem accendere quis vult, ex ipso naturali motu illi insito, qui ratione praeditus est (s. ratione cernendus est), ignis in opera utilia e lapide elicitur. Itaque continent quidem elementa naturalem sibi ignem, at providentia motum praestans, ex subiectis corporibus, ut anima ex corporibus sensibilibus, visibilem effectum producit. Eodem modo per totum mundum dilatabit providentia invisibilem elementorum ignem ad impios iudicio obnoxios, quin

iustus circumdari fulmine debeat*); nam cum electione omnia iudicat providentia.

56. Corruptio autem fructuum ex grandine, imbribus caeterisque calamitatibus obveniens, haud dolore afficit iustum; quum enim nihil habeat, quo privetur, non ipsi iniuria infertur. Etenim non offendit iustum ullo modo, praesertim eum, qui tranquillitate omnino decoratus est: is enim prout assuefactus est, moderate rem accipit (s. pro exercitio s. probatione accipit), animo passione omni carente minimeque perturbato. [*] Quod si mutationem animi patiatur iustus, vel possessionibus sublatis, vel iniusta morte superveniente, iam non est iustus; quum donorum et mercedis gratia divinitatem colat, omniumque superbissimus revera sit huiusmodi iustus, qui nullo modo dolores expectet, sed gloriam et laudes, ita ut tota eius vita superbiam redoleat.

57. Ecquis providentia ipsa sapientior est, ut vituperet quae ab ea fiunt? Quis sapientum incusabit medicum, qui remediis adhibitis praevēnīre morbum conetur? Atqui eodem modo etiam providens universo mundo natura sapientissima est; quamvis immissa pluvia cum iustorum etiam detrimento germinum foecunditatem impedit, satis sibi conscia id se impedire, quod ipsa fructuum abundantia singulis detrimento futura esset.

58. Quomodo vero providentiam effectricem esse negabimus, quum causam iniquitatis effectricem auferat, quum hoc modo efficiat, ut impiorum minorā

*) Non negare se monstrat Philo iustos etiam similia pati, sed instat diverso animo perpeti, ut patebit ex infra dicendis. Auch.

sint delicta? Etenim oportebat providentiam, quippe quae prudens sit, iis qui vitae innocentiam secuti essent, medicinam praestare, quae illos ab animi morbis tutos redderet; quoniam arx magna patet iustis, si providentia haud leves exercitationis*) causas ipsis relinquat: audacia enim consilia vix laudabilia sunt, imo nociva, etsi a iusto profecta. Haud ergo peccat providentia, quando praedicta aufert a iustis; solet enim in [*] aequitate eos servare, haec aufere.

*59. Caeterum in praesentem quaestionem cadit illud etiam, de quo disputant eruditionis gratia nonnulli dicentes: Quomodo mortis pavorem immittit providentia etiam iustis proelio imminente? Nec non aberrante navi in vastitate maris, iusti ac iniusti eodem tempore et loco aequè a morte obruuntur? His et alia similia insuper obiiciunt.

60. Verum interrogandi sunt, quodnam tribunal sit, quod discernat inter iustos et iniustos? Non est enim facile homini id statuere, quum non apparent singulorum mores; non enim licet insipienter de his iudicare, nequè ullo modo quis potest metiri ac intueri uniuscuiusque vitam, quomodo acta sit. Quoniam sunt quaedam occulta aliisque non visibilia facinora ab ipsis perpetrata, quamquam ipsi iusti apparuerint, quum tamen solam providentiam nihil lateat. Si ergo incognita est hominibus vita singulorum, non erit dicendum iustos cum impiis perditos fuisse; quandoquidem sapienti iudicio omnia operatur providentia. Ac nos quidem ignoramus, quis impius

*) Gr. ἀσχολία, Lat. vacatio. Anch.

sit, quis iustus: providentia tamen tenet arcem scientiae, haud nescia, quae sit certissima singulorum vita. His ita se habentibus nullatenus vituperare quis praesumat providentiam, ac si sine iudicio comprehendente unumquemque ad finem adduxerit, quasi vero singulos sine delectu rapiat ignoranter.

61. Attamen si etiam iusti cum impiis [*] perirent, atque hoc quis tueri vellet, licet non habeat prae manibus demonstrationem firmam: nihilominus humaniter nos audiat, multa, nec ea tamen verbis comptis neque falso ornatu ficta scribentes, sed vera ac indubia argumenta, ex quibus veritatem quaesitam hoc lemmate deducere poterit.

62. Providentia quum plectit iustum, non iure iudiciali agit, auferendo dona ei data: non enim mutat iusti mores, vitiis involuntariis subdens hominem virtute praeditum. Si ergo semper similiter se habet vir generosus, ita ut, etsi in proelium advenerit, in tranquillitate sit semper et nihil eum tristitia afficiat, estne itaque locus dicendi improvidenter factum fuisse, ut pugna superveniat, etsi occidatur iustus cum iniusto? Nam qui virtutis ardebat desiderio, vix malum censebat se cum iniusto mori, eo quod anima eius semper remanet in integritate. Si ergo hominem virtute ornatum nullatenus offendit providentia, non utique iniuriam facit iusto, etsi cum iniustis moriatur; quoniam nullum is vitium praetulit in mente principaliter dominante. Qui vero permanet in consilio vitiis carente, quomodo vitium in se ferat? Quomodo iste providentiam accusabit, quum ipse nihil in mente passus fuerit*)? Quandoquidem quae con-

*) s. consulto passus s. nihil (mali) passus eius consilio. Auch.

tra voluntatem accidunt, eas quidem licet passiones dicere; in iis vero, de quibus gaudet quis suapte voluntate, etsi cum malis caeteris passim connumeretur, nullo modo id, quod patitur, passionem putabit, quamquam nimis dolorosum sit.

63. Siquidem et haec quoque magna est gratia iusto, nullo modo mortem timere: ideoque constantem hunc dixerim, [*] eo quod iustitiam (suam) neque mors deturbare potest, quia providentia non ipsum derelinquit. Impii etiam extra proelium mors improvidentia dicenda est: qui vero secundum iustitiam virtutem colit et eiusdem veritatis colorem sibi assumit, non exigit a providentia, ne cum impiis moriatur, pro nihilo id reputans; sed potius deliberatione vitiis carente illi semper est paratus, tranquillitatem semper suo animo comparando. Hanc optans accipere magnam gratiam, novit immortale consilium, providentiam per integritatem assequi!

64. Patiatur morbum et moriatur, qui providentiam non novit: dolore afficietur, et ita morietur, sine consolatione illa, quam praestat providentia. Iustus autem fortiter, imo hilariter morte suscepta, providentiae fidens integritatem animae prae se feret. Non enim licet felicitatem constituere in copia fructuum omniumque reliquarum rerum, et corporis sanitate, visibilique gloria, quum non simul adsit virtus.

65. Croesum Pactolus aureas undas ferens nihil iuvit. Xerxis turba illa ingens iam nullibi est. Alexander Macedo nonne mortuus est? Nonne a muliere turpiter bellicosa Cyri consilia impedita fuere? Ubinam sunt tot et tanta epularum et diversi generis

coquorum ministeria inutilia? Ubi sunt corporum vires? Narret Ajax, si adest; dicat Achilles. • Daturne alicubi pulchritudo corporis? Dicat Helena, narret Paris, Amazones referant. Quod si haec animae providentiam [*] constituere nequeunt, quae gemens suspiransque ab his recedit, quomodo nunc dicamus dona fructuum possessionumque impiis felicitatem afferre? Ditescat impius, ut amplius doleat his sublati, ut et nauta opibus navalibus deperditis: quum tamen iusti animus maneat integer, quamvis haec abierint.

66. Noscant itaque, iterum dico, noscant adversarii amatores accusationis, quod iustus nullam omnino in se patitur passionem, etsi nimium multae sint corporis afflictiones, donec animus permanet in integritate vitiis carente, etsi inopia et fames et infirmitas superveniat; quoniam providentia ea praestat iusto, quae integris eius moribus respondeant, alio modo adimplens voluntatem, etsi malis circumdetur. Providentiae siquidem proprium est curam gerere singulorum, quum sit inornatorum animorum providentia ad virtutem invitans.

67. Porro si rationale illud animal, hominem inquam, eo quod pars sit et partis pars totius mundi, diximus providentiam habere ad curanda tam bruta animalia quam rationalia, cur non maiore iure virtutem suam universalem exercent providentia insita universo mundo, cunctorum habens curam, quamvis effectus impediatur quandoque apud nonnullos ratione praeditos? Si autem providentia non corripiat, non puniat, non bona faciat, non leges ferat, qualis illa erit [*] providentia, omnibus hisce inutilibus ac otiosis manentibus?

68. Atqui tunc patri erit similis, qui filium non instruat et improvidus sit; aut magistro, qui (haud) fideliter doctrinam praebeat proximis*). Sed tu quidem, ut convenit, quamvis moleste alii ferant, scis quae singulis debeas iuxta retributionem. Nec ullo modo dicere potes, quod aliquid mali factum sit a te, officium utile singulis debitum adhibente. Unde quaeso haec habens facis? Quandoquidem naturae mundi haec ipsa desunt, eo quod exanimem ipsum dixisti et providentiae expertem. Et quomodo providus fuisti sine providentia? Maxime quod pars es totius mundi, partes autem a toto accipiunt disciplinam. Itaque si, quasi in utero, in mundi natura originem sumpsisti, omnino necesse est, ut ab ipso habueris et illam, quae in te est, providam naturam. Quoniam si infans, qui in utero vitaliter producitur, ab ipso nutrimentum accipit, sine quo nequit habere vitam, quomodo, si hoc idem ab illo, qui se omnibus obligavit, non praestatur, tu dicis habere te naturam providam, quum tamen in compagine totius mundi motus providentiae diffusus non sit?

69. Quod si commentitia adstruens verba atque artificiosa adversus providentiam vis armari, ut tollas de mundo sapientissimam providentiam, et ideo quaeris, quomodo iustus infirmatur patiturque afflictiones? (Ad haec dico:) Quomodo iustus erit, nisi paupertatem iniuste sibi illatam, velut opulentiam laetabundus [*] suscipiat? Quandoquidem ornatum virtute nihil omnino est quod turbet aut deflectat.

*) s. ita accipe: *Pater filium minime struens similis erit, nec etiam magistro etc.* Aut sic: *Neque magistro cedat, ut proximos edoceat, sicut convenit.* Obscuritatem auget sequens allocutio cum altera persona, sive cum adversario, sine connexionem cum praecedentibus. Suspicio itaque aliqua deesse. Auch.

Providentiam is non accusat, verum accusatoribus valedicens vel in ipsis morbis providentiam profitetur.

70. Terra perpetuo ac patienter eadem producere plantas non cessat*): Caelum ordinem suum immutabilem servat. Sol et luna caeteraque stellae a decenti cursu non cessant. Mare regulam mandati non excedit. Aquatilia, volatilia et terrestria debitis officiis non desunt. Solus libertate praeditus mundi civis, homo, cui et principatus quidam imperialis concessus fuit, talis inquam providentiam dimisit legemque iustitiae neglexit. Nonne iniquum videtur reiecta providentia semet ipsum sui provisorem esse dicere, ac molientem omnia ingeniose tamquam vir prudens? Et quomodo non sit iste iniquus, pertinaciter universalem providentiam reiiciens, qui se doctissimum iactat caeterosque homines prudentiae compotes sibi vult esse subiectos?

71. Cui dicemus utique: O sapiens, unde habes virtutis et prudentiae facultatem, quum, quae te genuit natura, insipiens est, et universalis providentia nulla est? Sed vae huiusmodi hominibus tam audaci praesumptione occupatis, qui tam amenter se ingratos providentiae praebent, quippe qui sibi ipsis immerito sapientes videantur! Ego tamen numquam negabo esse providentiam permanentem inter fines comprehensionis suae, eamque existere, etiam cunctis elementis fatentibus. [*] Nonne et ratio asserit opus artificiosum esse non posse, nisi ab ingenio quodam, quod opus ipsum moliatur, suscipiat perfectionem suam?

*) s. ita: *Terra ad productionem plantarum, non sine passione vitiorum, fidelis perstat.* Auch.

72. Ecce enim statuum videntes statuarium intelligimus, et imaginem venuste pictam cernentes pictorem ipsum admiramur, atque navem ingeniose fabricatam intuentes architectum navis laudibus celebramus. Si ergo artificiosum opus videntes artificem ipsum sollertem agnoscimus, quomodo non magis universorum sapientem providentiam per comprehensionem perceptionis concipiat oculus animi propter constantes mundi partes sapienter ordinatas?

73. Malus autem homo stulte nimis sibi persuadet non esse providentiam. In perditione fructuum aquarum copiam ex pluviis grandinibusque cadentem culpat negatque providentiam mundi dispensatricem, eo quod ipse fructuum diminutionem passus fuerit, quoniam damnum sibi illatum novit et cor eius vulneratum est: quae vero facinora ab ipso (corde vel homine) patrata fuerint, non videt, ut prius se ipsum damnet iniqua operantem. Discat tamen per ea, quae ipse a providentia passus est, dolere ex corde super iis, quos ipse iniuste iniuria affecit. Verum enim vero iniquum istum oportet reputare, quoniam suis factis paria non vult pati a providentia, et tamen quas ipse non est passus iniurias, inique aliis infert.

74. Maior autem eius impietas ea est, [*] quod his non obstantibus scimus illum procurare aliorum miseriam, quam pro nihilo ducendam ultro fatetur. Idque pro honore sibi ducit nihil recto iudicio agens; sed tantum cupidini obsequens effraenique animi motui, ac iumentorum instar, quae obvia quaeque depascuntur: nec enim altius attollit cogitationes suas, ut providentiam per indagacionem inspiciat,

sed quae sunt super terram solum et omnino intuentur.

75. Quum navem per mare currentem ad portum appulisse quis viderit, is nauclerum laudat, quoniam nullatenus nescius est a sapiente navarcho eam gubernatam fuisse: ita ut navarchi solius perfectionem miretur, non operis. Etenim quod est inanimatum, non recipit gloriam de factis rebus, sed qui per ingenium industrium prae se tulerit artem, meretur laudem navi debitam, eo quod utili artificio moderatus clavum fuerit ad procedendum. Si ergo qui classem cernit, statim agnoscit esse aliquem navarchum principalem nec ignorat esse et ministros eius, cur quaeso providentiam ante omnes mundi partes non fateatur, si cuncta elementa ab ipsa gubernantur?

76. Siquidem nihil, quod sit providentia sapientius, possum proferre, a qua cuncta corpora efformata necessariam distributionem susceperunt eiusque potestati subiecta ab ea semper reguntur. Si quis vero nolit (obsequi), providentia suos fines non transgreditur. Insuper exempla naturae primo intuitu providentiam esse demonstrant; etenim rerum species et formae satis sunt, ut notum faciant artificem, etsi voce destituta corpora ordinata silere videantur, quandoquidem amant formata ab aliquo proprium auctorem confiteri.

77. [*] At est homo solus inter homines, qui fateri nolit, dari universorum providentiam effectricem, ex illa audacior evadens, quae ipsi inest libertas arbitrio praedita: hinc enim ex sana mente in delirium venit, miratus improvidentiam potius quam providentiam. Quoniam reiiicit ille fraenum suis

dentibus a providentia impositum, non sustinens accipere ab ea sanam sapientiae vitam, sed omnia per eam (s. in se ipso) facta ad genethliaca commenta, fatum fortunamque reducit, totamque ipsam mundi naturam ab stellis dispensari dicitur.

78. Enim vero hoc nec clarum nec luminosum mihi videtur argumentum, sed iniuria ingens ab animali homine excogitata, et adinventio artificiosa, quae fallaci illudat deceptione: ita ut se ipsum libero arbitrio privare quis velit et adversus obiurgationes iniquitatum ab ipso patratarum praetextum sibi comparare. Lapis utique repertus durus, eam quae in pravitate prae se ferebat voluntatem, haud sui consilii proprii opus dicitans, sed astrorum in caelo circumactorum, quae qualitates motuum necessario in animis singulis perficiant.

79. At qui veritatem amat*), et praesentis quaestionis solutionem optat certa constantique voluntate, is lucido ac fideli animo cernit evidenter satisfactum fuisse huic interrogationi. Nam si alio atque alio modo consilia transmutentur, oberrant a rectitudine. Verum illud ante omnia quaerere oportet, anne errans delinquat ille, qui libertatem hominis abscidens omnia adscribit genethliologiae? Id modo multiplici interrogatione [*] indagabimus. An scilicet rectores civitatum oporteat sententia mortis animadvertere in malos, quippe qui non libero arbitrio mala fecerunt, sed stellis mutatis in mala ruentes, vitam propriam ipsi per se recte ducere nequiverunt, ex tyrannica astrorum potentia per vim ducti?

80. Nam quae illa est iustitia, eos qui inviti pec-

*) s. negative cum interrogatione: *Alioquin nonne studiosus veritatis . . . ?* Auch.

carunt, poenis tradere; quum ea facinora non voluntarie peregerint, haud habentes ipsi potestatem supra mores proprios? Quae lex potest detinere animum, ne in operibus imitetur pravam electionem voluntatis, si nulla sit in ipso libertas? Quomodo potest obstare fato, a quo vel invitus abducitur? Quicumque libertate donati sunt (s. cuicumque insit s. praesit libertatis lex), illis quod libuerit lex imperet; habent enim mores eorum voluntatem libere agentem, a nemine impediti. At cui animus omnino destitutus sit libertate, huic licebit dicere iudici etsi iusto: Dissolve, libera me a vinculo natalitiorum, et postea da mihi legem, quae tibi placet; quando vero non mandetur a me executioni, inducito super me vexationes tormentorum, varia vincula, et morte ipsa deperdito, nisi faciam iudicis mei placitum.

84. Sin autem obstant natalitia voluntati uniuscuiusque, quis reprehendat hominem a caelestibus astris in malum per vim tractum? Non sane deus ipse, si legem ferat; potest enim subditus iste dicere deo quoque: Solve animum meum a natalitiis, et habebis legis observatorem. Quis parricida ac matricida iure [*] subiiciatur sententiae iudicii, qui ab astris coactus tractus fuerit ad internecionem parentum? Aut quis talem mulierem adulteram accusare velit, per vim sane astrorum impulsam ad iniquas coitiones? Quam plurima alia in terra a quibusdam indigne facta qui viderit, quomodo is poterit inculpare eos, qui brutorum more a natalitiis necessarie abducuntur (s. inculpari is poterit, qui ... abducitur)? Eos enim excusant*) natalitia astrorum universis hominibus inevitabilia.

*) Graece fuit, ni fallor: ἀκατανόστους ποιῆν. Auch.

82. Quod si a natalitiis omnia disponuntur, cessabunt tacebuntque lex, ius*), iustitia; iudicum sententiae; haud enim libera est voluntas hominum ad agendum, quod est sibi propositum. Itaque sublato libero arbitrio ac natalitiis cuncta operantibus deinceps nec gloria debetur virtuti neque malitiae vituperatio; non generositas nec integritas animi aliquid esse dicetur, quum animus omnia agat invitus. Deinde aut inanes videbuntur carceres iudicum; aut dicendum erit, quod tribunalia iniusta sunt. Cur enim, quaesio, sententia mortis dicatur in eum, qui non ex se delinquit? Et quomodo non perperam mali vinculis ac carceribus coerceantur, quum a fato, pessimo principe, subiecti fuerint vinculis necessitatis?

83. Quod si malefactorum malitiam destruere iudices per timorem possunt, non ergo natalitia singulis imperant. Nam scelesti veriti tormenta, modestam ac pacatam eligunt sibi vitam, trepidantes ex metu mortis aut in deserta loca [*] demigrantes oberant, siquidem malum facere iuxta impetum motus proprii adhuc volunt: ac utut sit, vexationem tormentorum timentes mala abhorrent. Datur enim in eis liberum arbitrium eo declinandi, quo unusquisque velit. Quoniam libertatis natura ad omnia, quae sibi placent agenda, expedita est.

84. Nonne et Iudaei legem circumcisionis libero arbitrio elegerunt, quam nusquam dimisere, sed potius per successionem posteris suis praebuere, ita ut nec natalitia neque constellationes potuerint eam tol-

*) Arm. est *dignitas*, Gr. ἀξίωμα, quod variis gaudet significationibus: hic vero est aut *auctoritas* aut *enunciatio iuridica*. Auch.

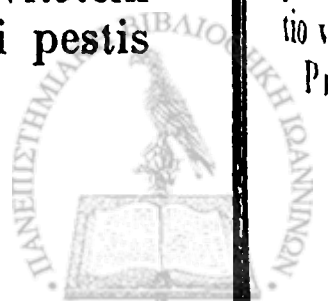

lere? Lex enim mentis imperat eis, non genethliologia. Eodem modo cessant ab operibus die septima, quam Sabbatum ipsi appellant. Nec non ab illis carnibus, quas lex non permisit, abstinent: Nequit autem dici, quod unum ac idem omnibus contigerit natalitium, quo adigantur per vim id servare, quod Mosi deus in mandatis dedit. Si ergo diversis temporibus, horis ac diebus Iudaei prae se ferunt ex utero natalitium et nihilominus una est illis ratio vitae ac ordo legisque disciplina, quomodo universos homines dicamus genethliologiae esse subiectos?

85. Quum Scytharum gentes praeter mores Iudaeorum propria sibi lege disciplinaque utantur turpemque commixtionem cum matre adoptaverint, idque filiis suis ac posteris Scythae tradiderint, ita ut processu temporis consuetudo illa vim legis obtinuerit, ubi est iam circulus zodiaci, ubi astrorum cursus? Quum enim non simile omnium sit natalitium, unam tamen vitae rationem omnes sibi adscivere.

86. Quae autem genethliologia dedit [*] Aegyptiis huiusmodi disciplinam, ut sordidis cultibus sese dedicarent? Aegyptusne sola habet tales stellas, ut apud solos Aegyptios sit talis consuetudo? Quod si variis diebus horisque contigit horum omnium natiuitas, quare non etiam variis moribus utantur? Quorum enim dies atque hora diversae sunt, sint quoque vita atque opera (diversa) itidem necesse est. Sicut etiam qui uno eodemque tempore nati sunt, aequam sortiri debebant sapientiam.

87. Si civitas universa debellata fuit ac capta, proelio superveniente debeone dicere natiuitatem quoque eandem esse civium cunctorum? Si pestis

grassata est, nec iam unum aut plures tantum occidit, cur innumeram multitudinem eodem contigit tempore corrumpi? Ubi est natalitiorum nomen immutabile? Et quis invenire potest certum tempus generationis hominum, quum incertum sit tempus seminati seminis? Nequit enim dici stabilitum aliquod esse tempus, unde dignoscatur generatio puerorum, utpote ii, qui astrologi nuncupantur, inde horam desumpsisse comperiantur. Sed qui ob hoc constituti sunt astrologi, argumentum sustinere aggre- diuntur: volunt enim promittere invenire se posse ex secundo natali primam seminis seminatio- nem. Attamen fieri non potest, ut per manifestam nativitatem inveniatur incerta altera: quis enim potest ingerere se rei invisibili, praesertim quum ne- queat inveniri, ubinam uniuscuiusque stellam exsi- stere accidat, semine seminato? Siquidem dixerunt, qui satis periti istarum rerum erant, velocissimam esse ac nimis festinantem natalium circulationem, ita ut fugiat eruditissimos quoque certus cursus.

88. Ne ergo cuiusque liberum arbitrium sub servitute natalium cadat, [*] animadvertendum est, oportere virtuosus verbis quemque excitari: id exer- citationis optimum genus censendo, ut unusquisque per laborem animi accipiat inventionem quaesiti, stellarum autem motum nemo dominari in homines putet. Quem ergo circulum zodiaci vocant, illum ab ipsa providentia conditum superius diximus. Quod si astris terrificat (homines) providentia, id agunt astra propter quod facta sunt; quae vero agun- tur, ab alio accipiunt, ut sint causa generationis. Et providentia universalis est omnium causa, genera- tio vero ab ipsa accipit essentiam ac existentiam.

PHILO VIII.

D

Quae vero initium accepere generationis, cognoscunt creatorem. Quod si animalia terrestria, aquatilia et in aëre volantia cunctaque entia initium generationis acceperunt ut essent exstarentque, omnino necesse est et totum mundum generatum (s. creatum) fateri, quum partes eius ac minimae quoque particulae causam habeant generationis suae. Nam, ut diximus, cuius pars originem habet generationis, totum quoque habet originem generationis; et cuius pars corruptioni obnoxia est, omnino necesse et totum etiam subiacere corruptioni.

89. Quandoquidem vero humana natura a providentia declinans, ut desolata ac destructa, improbam sibi vitam ascivit, ita ut ab universali humanae animae origine abstulerit providentiam, aequissima erit totalis dissolutio elementorum aliquando futura. Haec est enim providentiae summa vindicta in creaturas rebelles, condignum iustumque iudicem impiis praeponi, ut nempe ab iis ea auferat, in quae veluti in quoddam perfectae felicitatis convivium ferebantur. Fugiant itaque elementa, abscedant, quae providentiae minas iustas [*] nequierunt ferre; quaeque instrumenta erant varietatis mundi pulcherrimi, dissolutionem corruptionis sortiantur: quoniam dignitas morum ab hominibus evanuit, inconstantiaque praevaluit in perturbatis animi praecordiis, malitia praeoccupante eiusdem mansionem.

90. Quae quum ita sint, ut dictum est, quo iure mundus ulteriorem durationem habere voluerit, quum providentia longanimitatem suam iam per multa tempora demonstraverit? Invitus licet, deinceps terrore afficietur et trepidabit elementorum nobilitas, provi-

dentiae ira conspecta, et praepositi mundo custodes *) illum derelinquent prehensum a condigno iudicio. Non est iam in eo venusta species elementorum; ablatum decus est; tristi deformitate universa affecta sunt; materia formam exuere properat; una cum eo perit civis mundi, homo, a malitia sane superatus, virtutem negligens, providentiam nesciens, quia honesta ac sana consilia ab ipso abierunt, quippe qui providentiam noscere nolens non vidit eiusdem effectum pulcherrimum, neque intellexit sapientissimae providentiae opera perfecta.

91. Unde vir probus **) (detur), o sapiens, quando non datur virtus? et iusti quis sit factor, quum iustitia tollitur? et si providentia sapiens nulla est, quis operum actor sapientum? Quandoquidem neque perinde convenit dicere esse aliquid vile aut malum, si causa nulla exstat, cuius viribus peragantur effectus. [*] Quoniam vero nec sine providentia aliquid provisum sapienter esse potest nec iustum sine iustitia neque sapiens sine sapientia, quomodo erit malus homo sine malitia?

92. Quae quum ita sint, non est malitia a providentia: pulchra enim optimaque est providentia, et bonus a providentia bonum habet; quoniam malitia opponitur virtuti, et malitiae expultrix est virtus, ex libero arbitrio sumere potens destructionem.

*) Angeli videlicet, quos Platonicorum daemoniorum loco asserit Philo huic ministerio addictos; satis enim peritus erat doctrinae sacrarum litterarum. Auch.

**) Ad verbum: *virtuosus*. Auch.

DE PROVIDENTIA

AD ALEXANDRUM

SERMO II.

[I, 44. 45.]

1. [*] PHILO. Diluculum adhuc est altum, ita ut amici solos amicos ac consanguineos cognoscant, quos sibi obvios adesse cernunt. Ego tamen nunc video oculis apertis ipsos amicitiae radios quasi emittentes. Etenim alios vix cernere potens, Alexandrum meum ex longinquo certe discerno, qui venit ad nos fortassis, ut audiat, quae de providentia dicenda supersunt. Quid enim aliud oportet cogitare, quum speciem ipse prae se ferat tamquam id iam praemonentem, ad quod festinat? Itaque quod qui sibi invicem occurrunt facere solent, nempe ut sese excipiant amice, id mihi quoque agendum est. (Itaque) Alexander mi, ave magnopere! Sed utquid tantum desiderium iucundum attulisti?

2. [*] ALEXANDER. Feriunt me, o Philo, de his rebus sollicitudines non paucae, quae me somnum capere haud sinunt. Siquidem parum abest quin dicam, totam me noctem vigilem transegisse, quae a nobis ambobus dicta sunt*), ruminantem. Nam et continenter ea mihi videbantur insonare auri-

*) Anteriorem namque sermonem a Philone in sua praesentia sermocinatum supponit Alexander. Auch.

bus meis, et ab aliis etiam cogitationibus distrahebar, quarum noscendarum desiderio vehementer incendebar, sive proficuae mihi futurae sint sive indignae quibus pascar. De quibus curiose interrogans singillatim, paratum me praestabo ad auditum scrutationemque veritatis. Quandoquidem in iis etiam quae heri confessi sumus, immanendum est, ut in concessis a nobis. Ne tamen imperfecta relinquatur quaestio, iamiam unde decet incipere, exordium ducam.

3. (Idem) ALEXANDER. Providentiamne*) esse dicis in tanta rerum perturbatione et confusione? Quid enim eorum, quae secundum humanam sunt vitam, legitime ordinatum est? imo quid non est inordinatis actis refertum ac corruptione? Tune solus nescius es, quod malis et sceleratis copiose bona omnia affluunt, divitiae, [*] optima fama, honores, multiplex principatus, item valetudo prospera, sensus perfecti, pulchritudo, robur, fruitio voluptatum semper parata, ob copiam opum pacatamque corporis constitutionem? Qui vero consilii sapientiae et omnis virtutis studiosi atque amantes sunt, universi fere pauperes sunt, egentes, inglorii, humiles**), alimento carentes, infirmi toto corpore, sensibus hebetes, pedibus, manibus caeterisque partibus commodis languentes, morbosus, lividi, intestinis tumen-

*) Cf. Fragm. ex Eusebio supra Tom. VI. p. 209.

**). Hic interrumpitur Gr. textus, postmodum iterum continuandus, ut vides in sequentibus; quare consulto Euseb. hoc loco haec notaverat: „Quae quidem ille, ac sexcenta id genus alia refutandi animo et voluntate complexus, tum illa omnia, quae hoc in genere pugnare videbantur, ita dissolvit.“ Ubi editor minime advertens hanc periocham non Philonis esse, sed Eusebii, prosequitur commatibus eo modo, quo edit ipsa Philonis verba citata, tam in Gr. quam in Lat. Auch.

tibus, hydropici, prae esurie oculis deiecti, vultu aspero tristisque. His vero positis nonne summae dementiae est dicere providentiam dari? Etenim si legislator aliquis aggrediatur legem scribere, qua malis atque ignavis honores tribuantur et probis supplicia, quid illum putas ab iis, qui audiant, passurum? Mihi lapidandus videbitur, atque poena acerba mulctandus, qui praesumpserit iustum bonumque repertum in natura rerum proscribere, sicut falsarius nummorum. Adde, nonne velut quaedam civitas totus mundus scatet huiusmodi iniuriis? Quum ii, qui in omnes invehuntur (s. in omnibus rei sunt)*), tam verbo, quam consilio et factis, praemia magna adipiscantur; qui [*] vero illis subsunt**), opprobrium et impropria pudore plena ac damna perpetuo patiantur.

4. Iniquum esse dixerim, putare deum praesidem aut auctorem esse huiusmodi certaminis, in quo victores privantur corona et victi coronantur celebranturque. Victores enim illi sunt, qui virtutis agonem feliciter exercuerunt, propter veritatem in iudicio damnati, moenia vitiorum malorumque viriliter diruentes; victi vero, quos aut indignatio in furorem egit aut tristitia subegit, aut cupiditas remotorum decepit aut lasciviae libido perturbavit. Et quid his damnosum vel illis utile accedit? imo quid non istis utile et illis damnosum, ut dixi?

5. Nonne Polycrates tyrannus super omnes maiores ac minores ferarum more furens nihilque remit-

*) Vox Arm. aequivoca: *victores* aut *victi* etc., ita ut etiam vertere liceat: *iniuriosi* s. *debatores*; s. melius: *rei sunt*. Auch.

**) s. *persolvunt*. Auch.

tens ex operibus insipientiae, non solum ex numero eorum, qui dicebant deos providere hominibus, verum etiam ex ipsorum deorum ministris non parvos, imo plures mactavit: atque vel ipsos pueros ab utero modo egressos*), velut bestias pro ludibrio habuit: et nihilominus non tantum a dicentibus deos curam gerere hominum, sed etiam a diis ipsis donatus est opibus, gloria, honore, corporis valetudine et integritate appetitus ciborum, .[*] idemque voluptatibus plurimis usus est?

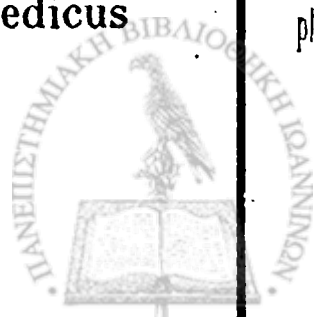
6. Dionysius autem senior postquam amicorum propinquorumque plures occiderat multosque in lapidinis misera deperditione corruperat, unde et situs latomia dictus, adhaec ducenta super mille ex delubris talenta sacrilege eripuerat atque multa derisionis verba adversus templa dixerat, nempe divinitatem praevalentem potentemque nihilo indigere et aureis vestibis meliores ad indumentum purpureas esse, sicut inter multiplices coronas magis gratiae (frondeae) ut divinae habentur, ideoque ab imaginibus simulacrisque pium opus esse demere aurum, velut aggravatis pondere: is tamen athleta facinorum assecutus est, quae maxima habentur ex bonis humanis, ut principatum, amplas divitias, vigorem animi corporisque, liberorum multitudinem, adolescentiam florentem, senectutem fortunatam atque placidam optabilemque vitae finem. Duas enim ditiones valde porrectas optimasque, ex continente Italiam, ex insulis Siciliam obtinuit, atque maxime clarus atque insignis inter eos, qui sua aetate principes erant, factus, nec non omnes in fortitu-

*) s. in utero adhuc degentes. Auch.

dine ob opum copiam superans omnem suam voluntatem exercuit, corporis etiam libidini indulgens. Rediit etiam securus ex longis peregrinationibus, et iuventute ita felici ac vitae securitate usus est, ut duas mulieres sibi duxerit, unam Syracusiam, alteram Locrensem. Ex Syracusia procreavit Hyparimum, Nauseon, Aretem (Virtutem) et Sophrosynam (Sobrietatem), ex Locrensi vero Hermocritum, Dionysium, turpiter contaminans virtutum (*δικαιοσυνῶν*) nomina, [*] quibus ipse contraria operabatur. Ad haec autem nec vidit mortem prolis vel in ipsa fortunata sorte provectae senectutis, imo filios filiorum adultos aetate videre potuit. Praetereo alia quaeque commemorare, quae Syracusiorum cantorum vires superarunt tabulasque (pictorum). Ita sane iucundo hilarique animo multis annis in laetitia peractis, corpore animoque felix ad sua redux fuit sine fastidio, optima senectute fruens ac conviviis pro tempore.

• 7. Attamen filius eius, fortasse quis dixerit, non modo excidit a principatu, sed etiam tota Sicilia expulsus Corinthum fugit, nullum prae se ferens vestigium dignitatis aut felicitatis prioris, nullum opulentiae prioris insignisque claritatis: ita ut deinde, ne fame periret, mercede conductus Corinthiorum iuventutem litteras doceret et cantum cantatrices, vel invitus satisfactorum dirae egestati. Porro quis in causa eius rei fuit? nam deum dicere nefas. Nec enim homo moderatus, iis omissis qui iniuriam faciunt, in proximos eorum odio fertur, ita ut omissis poenis in obnoxios in innocentem cumulet vindictam. Quis umquam magistrorum, graviter ferens tarditatem discipulorum, eorum cognatos pro ipsis castigandos accipiat? Nemo umquam. Si medicus

urere vel secare pro patre vel matre aegrotantibus filium sanum aggredere, nonne aut furere aut exitiale quid moliri evidenter censeretur? Quantum ergo absurdus erit, id quod neque de hominibus dici potest, id de diis credere? Mihi certe nullatenus hoc sapienter actum creditur, sed potius qui iniuriam fecit, hunc poenas [*] luere iudicii fas est lege prorsus sapientissima.

8. Nobis quidem plurima obstacula pedibus obiecta impedimento sunt in itinere, imbecillitas, dubia, defectus temporis, item societas, consanguinitas, preces, deceptiones, dona, spes utilitatis caeteraque his similia: deus tamen immunis est ab his omnibus. . Itaque si, ut Aeschylus dicit,

*Iovem ex sceleratorum genere eximit
et ab iniustis lex,*

oporteret contrarium esse illum ex iniustis (s. in numero iustorum). Non ita tamen res se habet. Siquidem Socrates, qui mirabilis fuit sapientia et in hodiernam usque diem orbem terrarum ad celebrandum perpetuo memorabile nomen suum laude gloriae impellit, insidiis ab obscuro pravoque homine deperditus est, qui neminem ex civitate nec minorem nec maiorem interfecerat, quo peccasse crederetur, nec ullam occasionem malignis ad accusandum se praeberat.

9. Etenim invisae esse solet communis curae attentio, dum in theoriis exercitiisque naturae se occupant et eos, qui proficere cupiunt, a pueritia coercet, quibus et monitoris et patris adhibet aequitatem, docens copiose sine invidia et nihil, quod ad disciplinam pertinet, occultans: quemadmodum nunc

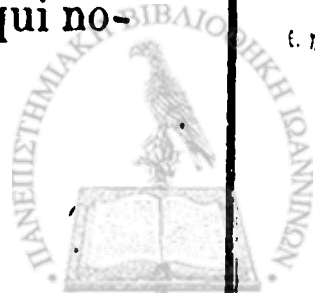

Sophistarum invidia ac livore tumens gens agit, siquidem (Socrates) universos [*] hortabatur non solum disciplinae leges ediscere, verum etiam laudabili executione studere politiae verbi vitaeque.

10. Zeno autem Eleates, quia tyrannum quendam invadens ut illum occideret, dum hoc amore populi perficere tentabat, manu aberraverat suppliciiis tentatus, ut nominaret ac revelaret complices, ultro accepit tormenta gravissima amator civitatis, ut calamitates saevissimas impediret imminentes ab ignaro nimirum tyranno, qui vindictam intentatae sibi mortis exigebat. Quum itaque viribus destitutus esset, maluit linguam manducare propriam, ne forte invitus rem panderet complicemque suppliciiis subiiceret, atque ita decisam ante tyrannum abiecit (linguam). Sic ergo impediens omnia viriliter constansque repertus in consilio, magnam virtutis laudem adeptus est.

11. Quid autem Anaxarchus, quem Nicocreon Cypriorum tyrannus velut granum frumenti aut hordei excorticandum tundi iussit (in pila)? Quoniam is quoque in optima sententia persistens contempsit corporis dolorem, ita ut dixerit, Anaxarchi follem tundi, non quasi hominis partem unitam, sed tamquam exanime atque insensibile vas alicuius alterius. Non enim potuit affligi is, qui divinae partis dignus est factus excellitque omne humanum machinamentum. Habeo alios quoque complures recensere homines in sapientia perfectos, quorum vita per miseriam acta fuit; verum satis ad rei confirmationem hactenus dicta sufficiunt.

12. [*] PHILO. Tu, o Alexander, eorum qui no-

lentes miseri facti sunt, aerumnas mihi retulisti; at ego tibi alios etiam dicam, qui volentes in paupertate, dedecore ultimisque discriminibus fuerunt. Anaxagoras quippe copiosae, ut dicitur, possessionis heres effectus, totam contempsit, unice pulcherrimae possessionis amore, virtutis scilicet, dimittens multa animo carentia: et boum quidem armenta dimisit, ut suoapte ingenio per spatia locorum pascerentur pro lubito, ideoque licet pastoralis officii ignarus heroice nutrit.

13. Democritus autem, alter opulentus et possessor multorum, eo quod ortus esset ex illustri familia, desiderio sapientiae familiarissimae deditus, caecam invisamque opulentiam, quae pravis et vilibus tribui consuevit, inhibuit; eam vero, quae haud caeca est ac constans, eo quod cum bonis solis assuescat, acquisivit. Propterea universas patriae leges dimovere visus est, et quasi malus genius reputatus, ita ut periclitatus fuerit, ne sepulcro ipso privaretur, ob legem apud Abderitas vigentem, quae insepultum proiciendum statuebat, qui patrias leges non observasset. Id sane subeundum erat Democrito, nisi misericordiam sortitus esset benignitate, quam erga eum habuit Hippocrates Cous; aemulatores enim sapientiae inter se erant. Porro ex suis operibus celebratis, quod appellatur magnus diacosmus*), centum, ut nonnulli dicunt, adhuc amplius, Atticis talentis CCC aestimatum fuit.

14. [*] Verum fortasse risu dignus censeor, proferens quae mihi contraria sunt, et quae melius est

*) sc. ornatus, ordo, ubi Arm. interpres legit *Diocosmus*, h. e. *magnus Iovis mundus*. Auch.

tacere, aut si alius dixisset, obvelare. Condigne tamen memoravi haec, ut argumento sint rerum urgentium, quod mox significabo, ea praemittendo, quibus uti solent veritatis impugnatores.

15. Dicunt enim *): Non est deus sicut tyrannus, qui crudelitatem violentiamque, et quotquot dominus aliquis agrestis ac duri principatus opera exerceat, sed rex humanus et legitimus prae se ferens principatum cum iustitia, quippe qui communiter totum caelum**) et mundum in finem felicem dirigit. Et regi nullum nomen est magis familiare quam patris: quam enim relationem per consanguinitatem ad filios ferunt patres, eam rex ad civitatem, et ad mundum deus. Quamobrem †) apud probatissimum laudatissimumque poetarum Homerum *pater virorum et deorum* vocatus fuit Iuppiter, duas res omnino pulcherrimas naturae illi immobili quasi lege ac indissolubili unione coaptans, principatum simul et providentiam. Nam sicut [*] desperatos filios non deserunt parentes, sed miseria ipsa miserationem provocante curam adhibent et alunt, arbitantes infensorum atque implacabilium inimicorum proprium esse, miseriam quasi pedibus conculcare, amicorum vero et affinium allevare lapsum: quo fit, ut istis saepe ††) magis quam modestis sobriis largiores fiant ac multa concedant, satis conscii, quod illis validum ac magnum subsidium vitae est temperantia; istis vero spes una parentes sunt, qua si priventur, haesitant de necessariis. Sic deus quoque, quia ratio-

*) Cf. Fragmentum ex Euseb. supra Tom. VI. p. 209 ss.

**) Cod. Arm. *terram*. Auch.

†) Citatio Homeri omittitur apud Eusebium. Auch.

††) s. *allevare lapsum saepe convenit*. Auch.

nalis naturae pater est, cunctorum illorum qui rationem sortiti sunt, curam habet, et fovet illos quoque, qui reorum instar vivunt; simul et tempus ad correctionem eis concedit, nec a propitia sua natura recedit, quam sequuntur virtus et in homines benignitas: isque optimus illi ordo est perlustrare divinam domum (suam).

16. Unum itaque verbum hoc in animum*) accipe ac corde tuo reconde: [*] tum alterum quoque ipsi consonum atque conveniens. Ne adeo umquam mendaciter proferas de veritate, Alexander, ut felicem quemquam malignorum esse putes, etsi opulentior sit Croeso et Lynceo acutior visu ac longaeior Amentilone**) pulchriorque Ganymede:

*Quem et assumentes rapuere dei, ut Iovi vinum ad-
ministraret,
propter suam pulchritudinem.*

Verum enim vero si quis suum daemonem, videlicet mentem suam, plurimis, non paucis, dominis in servitutum dederit, amori, cupiditati, voluptati, timori, moerori, liberae libidini, formidini, iniustitiae, numquam poterit felix esse: etsi multi aberrantes a veritate ita credant, quasi dono corrupti a geminis malis illis, fastu et inani aestimatione (sive vana gloria), saevis istis vitiis irritantibus seducen- tibusque inconstantes animos; de quibus rebus sollicita est ut plurimum gens hominum.

17. Quod si oculos animi quasi aperiens †) [*] ve-

*) Gr. o anima! Auch.

**) In Gr. habetur: virilior Crotoniate Milone. Auch.

†) Lectio confusa erat, quoniam interpretes Arm. legebat in Gr. τινάς, quosdam, ubi Gr. communis habet melius τείνας, tendens. Auch.

lis videre mentem (seu providentiam) dei, quatenus fieri potest humana cogitatione, solidiorem ac veram, quae ad veritatem est, boni recipiens notionem, ridebis ea, quae apud nos sunt, eo modo quo antea miratus es. Semper enim ob absentiam optimorum honorantur deteriora, quae illorum tenent locum; apparentibus autem illis prostrata ac depressa secundariis praemiis contenta sunt.

18. Admiratione itaque obstupescens illud divinae speciei bonum honestumque, omnino intelligas, quod apud deum nihil ex illis antea dictis per se proprii boni loco dignum habitum sit. Quapropter metalla illa argenti aurique terrae sunt partes deteriores, producendis herbis servata tota parte residua. Non est enim similis cibo, sine quo non vivitur, opum possessio. Una est istorum probatio decisiva, evidens et constans, fames, qua necessarium ac utile pro veritate exploratur: facile enim thesauros universos commutabit homo pro exiguo cibo. Quando vero abundantia copiosa rerum necessariorum multiplici proventu omnino redundans per civitates fluxerit, tum nos naturae bonis [*] gestientes, non in iis solis aequum ducimus persistere, verum etiam crapulam et edacitatem, quamquam pessimam, nobis ducem facientes argenti aurique possessionibus immergimur omnino. Quorum vice*) lucrari aliquid sperantes altercamur etiam caecorum instar; nec iam amplius mente videntes ob pecuniarum amorem, quod in terra sunt fastus (vel terrae sunt tumores), quorum causa vel in ipsa pace frequens et continuum bellum.

*) Legit itaque Arm. *ἀντι*, pro, ubi Gr. fert *ἄν τι*, si aliquid. Auch.

19. Vestes vero ex ovibus sunt, ut poëtae iam dixerunt, flores: secundum autem operativam artem textorum laus.

Quod si per gloriam quis magna de se cogitabit, quippe qui ab improbis acceptationem laetam consecutus fuerit, sciat, quod et ipse improbus est: simile enim simili gaudet. Verum oret ut munditiam attingat, sanando aures, per quas animis graves morbi contingunt.

20. Discant etiam quicumque viribus validis superbiunt, ne cervices extollant, [*] intuentés cicurum et agrestium ac indomitorum animalium ceteras infinitas, quibus vis et robur congenitum est. Etenim ex absurdissimorum serie est, de illis quae in belluis insunt vires, eaeque magis expeditae in vita, hominem gloriari.

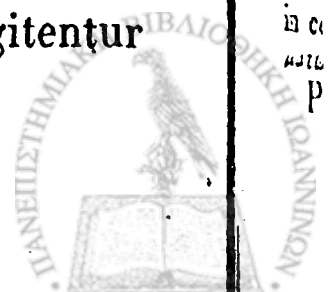
21. Et quare, qui optime sentit, de corporis pulchritudine exsultabit, quam breve tempus exstinguit, antequam diutius floruerit, fallacem communiter (vel fallentem oculos vulgi) deficere ac marcescere faciens? Et hoc praecipue, postquam id vidit etiam in rebus inanimatis et pratis, in pulchris operibus pictorum fictorumque, ac in caeterorum artificum vivis picturis et imaginibus (sive statuīs) atque in tincturae texturaeque varietatibus apud Graecos et barbaros secundum varias civitates vigentibus celebratisque.

22. Porro istorum, quae dixi, nullum apud deum boni alicuius loco haberi dignum fuit. Et quid miramur, si non apud deum? Siquidem neque apud amatores dei inter homines, apud quos quae ad veritatem spectant, ea ut bona honestaque in pretio sunt.

Nam eam ex natura fortunae partem nacti sunt et per exercitium naturam exornarunt, [*] quorum genuina ac propria philosophia opifex est. Qui vero adulterinae disciplinae studiosi sunt, haud illi medicos imitantur, famulum animae corpus sanantes, licet ipsi dominam ipsam curare sese iactare soleant. Nam illi (medici), quando quis fortuna dotatus aegrotabit, etiamsi magnus erit rex, omnia praetereuntes, tecta, forum, cellas, picturas, imagines, argentum, aurum, tam ignobilium, quam nobilium poculorum (et vestium) contextorum copiam, caetera quoque regiae mira ornamenta, nec non famulatum numerosum atque dilectorum et affinium subiectorumque satraparum ministeria; haec inquam praetereuntes, per custodes corporis usque ad lectum pervenientes et ea ipsa, quae iuxta corpus sunt, contemnentes, non quod cubile gemmis [*] distinctum totumque aureum sit, admirantur, nec quod araneorum more subtiliter textum fuerit stragulum lapillis descriptum, neque quod vestes sint diversae speciei, pulchritudine ac multitudine distinctae; adhaec seposito etiam vestimento illi immisso tangunt manibus et venas premunt, diligenter explorant vibrationes (sive pulsus), salutarene sint; saepius etiam interiores tunicas relevantes, alvusne tumidus sit, explorant, fervidumne pectus an quietum, corne resiliat; postea autem suam curationem adhibent.

23. Porro oporteret philosophos, qui medicum opus aggredi se dicunt, ut animae, quae regia vere est, opitularentur, despiciere omnia, quae inanis gloria caecorum more confingit; et interius subeuntes mentem ipsam attentare, an ab inaequali ira celeriter ac praepropere ac praeter naturam in ea agitentur

vibrationes; attentare et linguam, an sit asperior et maliloqua, vel detorta in unam partem ac carens custode; attentare et ventrem, an insatiabili laxitate intumuerit; omnes denique omnino morbos aegritudinesque, si mixturam [*] aliquam admisisse videntur (animae), scrutari, ne priventur sanitate ipsis conveniente. Nunc autem exteriorum radiorum illuminati claritate, intelligibile lumen videre non possunt, atque ita oberrantes frustra insumunt vitam suam, regium conclave attingere haud valentes, sed usque ad vestibulum portae aegre pervenientes, quae pro virtutis foribus sint opes, gloriam, sanitatem affiniaque istis mirati adorant. Verumtamen sicut maior excessus est dementiae, ad electionem rerum visibilium *) caecos iudices adhibere aut surdos pro tonis secundum musicen: sic etiam improbos homines, ubi agitur de veritate bonorum; quoniam isti proprie dominatrice in eos mente obcaecati sunt, super quam tenebras profundas insipientia offudit.

24. Quid itaque miramur adhuc, si Socrates et alii huiusmodi iusti homines [*] in paupertate decesserunt? Homines, qui nihil umquam utilitatis suae causa moliti sunt, verum etiam si quid oblatum fuisset ab amicis opulentis plurima possidentibus ipsaque regum dona magna, id quoque respuere aequum duxerunt: quoniam solam virtutis possessionem arbitrati sunt bonum esse et honestum, cui studium laboris impendentes cuncta bona despiciebant. Et sane quis non contemnit quod adulterinum est ac alienum, et quod verum est et genuinum, assequi

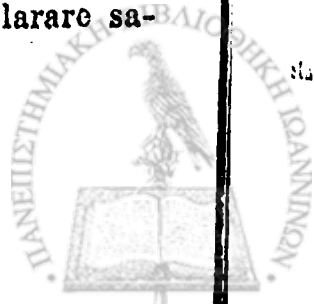
*) Arm. ad syllabas: *possessionum*; unde patet eum legisse in codice suo Graeco *χημάτων*. Sed melius legendum fuit *χρωμάτων*, *colorum*. Auch.

non avet? Mortale corpus sortiti, pleni sumus humanis aerumnis, et in tanta multitudine iniuriarum vivimus, quarum neque numerum comperire facile sit. Quod si contigerit, ut damnum tulerint insidiis obsessi (iusti), num accūsare liceat (naturam ipsam), quum nempe oporteret iniuriosos ipsos invasionem facientes vituperare et malam dicere immanitatem istorum? Etenim si in aëre fuissent pestilenti, omnino necesse erat, ut morbo laborassent: atqui conditione sane aëris pestifera adhuc deteriorem corruptionem importat malitia. Quemadmodum quando pluit, necesse est sapientem, si sub dio versabitur, imbui, aut si aër borealis frigidus spiret, frigore tremere, [*] contrahi ac algore rigere, aestate vero superveniente aestuare — secundum enim annuas mutationes corpus simul pati naturaliter consuevit —, eodem modo, qui in huiusmodi locis habitant, ubi caedes aliaequae huiusmodi pravae gentium consuetudines vigent, in se recipere istiusmodi rerum poenas necesse est.

25. Nullatenus ergo decet eos felices putare, qui paulo ante memorati sunt (tyranni), etsi fortuna iuvare eos videatur. Polycrates*), condigne iis quae patraverat inique impieque ut eorum promotor et auctor, sortitus est deterioris vitae infortunium, atque iussu magni regis diu tortus et clavis confixus crudeliter consummatus est. Illa vero (phantasmata

*) Linea una vel altera desideratur in Gr. ac vice versa deest in Arm. nomen *Polycrates* explicite: vereor, ne pro *ἐπεὶ Πολυκράτει γε* habuerit in autographo suo! *ἐπεὶ πολὺ κράτει γε*, et consequenter reddiderit: *per multum temporis tenet*. Fatendum, quod etiam sequentia in nostra lectione obscuritatem prae se ferunt, quae quodammodo ex hodierno Graeco potest declarare sapiens lector. Auch.

sua sive oracula) dimiserunt eum, quae non multis ante horis gloriae speciem ferebant, ante solem ungi et lavari a Iove*). Quae enim per aenigmatica ista symbola manifestationes antea factae fuerant, per opera manifestiorem acceperunt fidem, non sub fine tantum, sed etiam ab initio; quum tamen [*] ille ignoraret magis, quam corpus, animam sibi esse iam suspensam. Quandoquidem semper metuens ac tremens multitudinem invasorum agitabatur, certe conscius, quod nemo erat amicus, qui fideliter bene illi vellet, sed omnes inimici insidiatores mali in calamitate summae inopiae.

26. Frequentis vero ac assiduae anxietatis testes sunt, qui Siculas res conscripserunt, dicentes, quod etiam cordi suo gratissimam coniugem suspectam habebat. Cuius rei signum erat, quod transitum introitus in cellam, quo eam vellet ad se venire, iussit sterni tabulato, ne ignoraretur, quando (illa) ad se intraret, sed crepitu tabularum sonituque nuper conculcantis prius proderet adventum. Adhaec non solum sine vestibus, verum etiam detectis iis partibus, quas non licebat a viris videri, in conspectum suum venire iusserat. Praeterea continuo circum excavatae erant viae pavimenti in rusticae fossae latitudinem profunditatemque concisae, ob metum, ne quis pro insidiis lateret inobservatus, qui sane aut saltibus aut [*] longiore transitu deprehendus foret. Quot putas mala, qui haec praecavebat, expectasse, quum haec moliebatur pro uxore quoque, cui prae caeteris fidem habere debuisset? Porro videtur unus eorum fuisse, qui, volentes per

*) Id fortasse in somnis viderat paulo ante Polycrates et fausta sibi ominari arbitratus fuerat. Auch.

abrupta montis caeli naturam apertius cernere, per speluncam vadunt: qui vixdum pervenerint usque ad prominentes scopulos nec ultra progredi possunt, de residua celsitudine retracti, neque descendere praesumunt ob visos hiatus ipsis phantasmatis mente capti. Optans enim tamquam divinam rem tyrannidem eandemque acquirere molitus contentione, nec (in ea) permanere, neque subterfugere (eam) tutum esse credebat. Si enim permaneret, super se invicem effluebant mala immensa interius; si autem deponere vellet, periculum imminet vitae ab armatis, sin minus corpore, animo saltem et consilio adversum se.

27. Quod probat et factum ipsum, quo usum aliquando dicunt (Dionysium) erga eum, qui beatos putabat tyrannos. Nam vocans eum ad lautum opiparumque convivii apparatus, tenuissimo filo [*] iussit securim peracutam suspendi supra eum. Quum ergo accumbens illam repente vidisset, nec surgere ausus est, neque frui ullo ex praeparatis a tyranno ob timorem; quisquis enim erat*), abundantem magnamque voluptatem contempsit et elevata cervice ac vultu interitum expectabat. Quod intelligens Dionysius: Videsne, ait, exoptandam semperque memorandam nostram vitam? Taliſ certe est, ut si quis nolit sese decipere, eandem irrideat omnino. Habet enim in se copiosa dona, possessionem vero decentem nullius boni, sed potius terrores unum super alterum multos et pericula morbumque incurabilem

*) Is fuit Damocles: confer cum scriptis a Cicer. L. V. Quaest. Tuscul. c. 21. et Perseo Flacco etc. Nescio unde hauserit Glossator Arm. illud, quod margini codicis mandavit: *Plato erat*; nisi quod iste in Sicilia affuisse dicitur ad tyrannum instruendum. Auch.

cancro ac tabe diriorem, qui sine remedio semper ducit ad exitium. At plerique stolidorum illustri specie delusi, eundem passi sunt casum cum illis, quos lenocinio suo capiunt veluti hamo quodam tetræ meretrices; quæ damnum deformitatis vestitu, auro vultusque medicamentis obtegentes, eo quod genuina familiarique pulchritudine destitutæ sint, [*] spuriam insidijs moliuntur ad captandos spectatores. Pleni sunt malo hęc genio qui nimis fortunati sunt, cuius excessus ipsi inter se iudicantes nequeunt ferre; sed sicut illi, qui arcana, quæ silere vellent, tamen coacti tormentis exponunt, emittunt ex passione certas verasque voces ob congressum suppliciorum præsentis atque expectatæ vitæ, pecudum instar, quæ ad sacrificium saginantur: nam et isti (s. istæ) multa fovetur cura pro mactatione in epulum multis carnibus præparatum.

28. Sunt etiam, qui illico impietatis non occultas, sed potius manifestas poenas luant, quorum multitudinem singillatim recensere supervacaneum est. Satis ergo erit unum factum pro argumento omnium apponere. Dicitur itaque ab illis, qui conscripserunt magnum illud, immane ac sacrum bellum in Phocide factum, quod lex erat statuta, sacrilegum aut dari præcipitem aut demergi aut cremari. Tres illi, qui templum [*], quod Delphis erat, spoliaverunt, Philomelus, Anomarchus et Phyllus, distributa receperunt supplicia. Unum enim per durum præcipitium saxosamque petram ac disruptam iecerunt deorsum et lapidarunt. Alterum equus ipse, quo vehebatur, habenis excussis, usque ad mare deduxit, ubi impetu facto in pelagus ac in immensam abyssum ipsum sibi insidentem detraxit. Phyl-

lum autem aut tabe (duplex enim de eo sermo est) fervente consumptum fuisse, aut in Arae templo perisse concrematum tradunt. Haec sane contentiosus solus vir potest dicere casu contigisse eis. Quoniam si quidam variis temporibus aut aliis suppliciis castigati fuissent, conveniens erat inconstantiam quoque casus praetexere: nunc autem cunctis simul eodem tempore, neque alias, quam quae in lege statuae erant, poenas luentibus, convenit omnino fateri, quod dei iudicio prehensi sunt.

29. Quod si nonnulli ex tyrannis reliquis inque supra multitudinem insurgentes inque servitutem redigentes non solum [*] populos alienos, verum etiam regiones proprias sine suppliciis finem habuerint, nihil est mirum. Primum enim non similiter ac homo iudicat deus; quia manifesta nos exploramus, ille vero usque ad abyssum adytumque internum animae penetrans sine ullo strepitu, perinde atque in sole clarissime mentem perlustrat, subductis velaminibus, quibus tegebatur et nuda cernens consilia voluntatis et noscens illico quid ignobile ac vile et quid probatum electumque.

30. Nullo modo itaque nostrum iudicium divino anteponamus, ita ut certum illud ac infallibile, optime cogitatum ac constans esse dicamus. Non est enim id licitum; nec sacrum. In hoc enim multa sunt, quae in errorem trahunt et delictum, sensus fallaces, passiones, insidiae malitiae et, quod gravius est, superbia. In illo vero nihil ex iis, quae deceptionis sunt fallaciae, sed iustitia et veritas, quibus quicumque in certamine usus fuerit, laude rectitudinis ornari consuevit*).

*) s. qui usus fuerit laudabiliter, rectitudinis praemium sortiri solet. Auch.

34. Deinde, o generose vir, noli inutile putare identidem tyrannidem esse; nec [*] enim punitio inutilis est, sed ipsis honoribus*) aut utilior probis viris est aut non ita minor: quapropter poena omnibus, quae rectae conscriptae fuerunt leges, adiecta est. Qui vero scripserunt, ab universis laude celebrantur; sicut enim in populo tyrannus, sic in lege punitio. Verum enim vero quando virtutis egestas ac penuria summa supervenit civitatibus ac magna copia insipientiae pervadit (eas), tunc demum deus velut gurgitem quemdam torrentis, deflectere colluviem malitiae alias cupiens, ut purificet genus nostrum, ipse robur et potestatem praestat istis ex natura praevalentibus**): siquidem sine crudis animis non expurgatur malitia. Et quemadmodum civitates ob homicidas, proditores et sacrilegos †) carnifices alunt, non mores horum hominum approbantes, sed officii utilitatem recognoscentes: simili modo magnae huius mundanae civitatis moderator tamquam populi carnifices praeficit tyrannos iis civitatibus, in quibus sentiat violentiam, [*] impietatem, iniurias aliasque malitias multiplicatas. Ubi vero mox cessando saniores redditae sunt, tum demum et illos, qui in causa fuerunt, quoniam non sano consilio, sed immundo ac crudeli animo ministri existere, praeter alios velut principales quosdam aequum ducit visitare (suppliciiis) ††).

*) Ubi legit interpres *τιμαῖς* pro *τιμωρίας*. Auch.

***) Arm. sonat: *naturam corpulentis*; legebat ergo in Gr. *τοῖς τὰς φύσεις σαρκικοῖς*, ubi tamen nunc habetur *τοῖς τὰς φύσεις ἀρχικοῖς*, quod magis ad rem facere nemo inficiabitur. Auch.

†) Accurate se invicem exprimunt Gr. *θεοσύλοις* et Arm. *deorum* s. *divinorum spoliatoribus*. Auch.

††) s. *super istos constituit alios ad vindictam capiendam*. Quod si constet, aliqua deesse in Gr. hodierno dixeris. Auch.

32. Sicut enim ignis vis, postquam immissam in eum materiam consumpsit tamquam absorbendo, deinde et ipsa exstincta tollitur: ita et qui supra multitudinem violentam potentiam assecuti sunt, quum consumpserint (civitates) et vacuas ab hominibus effecerint, poenas ipsi denique luentes universorum, iure pereunt. Et quid miramur, si per tyrannos deus malitiam propagatam in civitates et regiones nationesque a se amoveat, quum passim sine aliis ministris per se id faciat, famem inducendo pestilentiamque et motum (terrae), vel alia quaeque divinitus immissa, quibus copia magna et ingens hominum [*] quotidie perit et magna pars mundi corrumpitur, ut virtuti provideatur?

33. Satis itaque impraesentiarum dictum, ut nempe nec malum ac nequam quemquam fortunatum, neque ex adverso*) iustum quemquam infortunatum esse credamus: quum hinc potius constet esse providentiam. Si tamen necdum acquiescere vis, adhuc magis et diligentius dubium tuum dic fidenter, ut quis nostrum veritatem teneat, simul laborantes sciamus**).

34. ALEXANDER †). Illud praeter rationem, o Philo, mihi videtur, imo puto tibi quoque et cunctis ita videri: quod quae nimirum neque vilis quis ho-

*) Deest in Graeco hodierno pars periodi sermonis secunda eaque necessaria. Auch.

**) Plura deinceps praeterit Eusebius, dicens: *Και μεθ' ἕτερα πάλιν φησὶν· Ἀνέμων καὶ ὑετῶν κτλ.* Et post caetera iterum dicit: *Ventorum et imbrium etc.* quae inferius tibi occurrent, post alterum nempe interiectum fragmentum. Auch.

†) Arm. hic in genitivo casu dixit: *Alexandri*; sed facile credi potest litteram ultimam commutatam fuisse. Auch.

mo vellet facere, ea deus secundum providentiam suam, ut dicitur, facere non moretur: apparere videlicet, bene facere vituperantibus accusantibusque se, et male facere laudantibus se et benedicientibus. Hesiodus enim nihil omittens eorum, quae spectant ad impietatem ac blasphemiam daemonum, spiravit poemata, in quibus [*] scribit ea, quae praesumpsit hoc pacto proferre:

35. Caeli Saturnus, filius est et illum pro beneficio generationis virilia resecurisse patri, Iovem vero adempto Saturno imperio in tartarum eum immisisse, et his similia.

36. Quare vatis encomium dii admirati carmina pulchra illum docuere:

Agnos) pascebat in Helicone monte a diis habitato.*

37. Homero tamen perfectiorem poetices apicem tribuere. Quamobrem? Quoniam Vulcanum claudum retulit et pede prehensio proiectum ex divinis liminibus**). Atque Venerem ab homine vulneratam et quidem crude. Et Iovem praeter eam, quam habebat, quamvis nefas erat, sororem simul et coniugem, duas praeterea adduxisse ad insolubile cubile: ideo accidit eum tamquam ex laqueo suspendi, quippe quod per necessum, quibus quis antea cesserit, nequeat cessare. Quasi vero magnum quoddam potuerit perficere, iactabunde narret, dicens †):

An non meministi, quando pependisti ab alto de pedibus,

*) Hesiod. Theog. v. 23: Ἄγνος ποιμαίνονθ' Ἑλικῶνος ὑπὸ ζαθέϊοιο.

***) Homeri Ilias 1, 590 ss.

†) Homeri Ilias 15, 18 ss.

*et incudes duos demisi de pedibus tuis et in manus
vincula misi,
aurea vix frangibilia? Tu vero in aethere et nu-
bibus
pendens stabas: supplicabantur autem dii per lon-
gum Olympum,
solvere autem non poterant.*

38. [*] Quid plura singillatim recensere oportet ab illo adversus deos obscœne dicta? Plena sunt enim poemata eius abundantibus blasphemis. Nonne itaque iustius esset, non tam Thamyren Thracem cum Musis de cantu certantem oculis mulctari, quam eos omnes, qui de diis omnibus oblocuti sunt, puniri, non poematibus solum, verum etiam linguis abscissis? Nunc autem venustas poetici nominis mira cum melodia operit sententiam, dum oblectat aures: quapropter a iuventute usque ad senium incessanter eam legentes fallimur, damnum pro utilitate ducentes. Ideo caeteris cunctis sceleratis in oblivionem datis, attamen mirabilium semperque memorabilium poetarum de diis loquacitas perpetuo durat:

39. Furum enim Mercurius refugium est tutissimum, adulterorum Mars, omnium vero dux Iuppiter: et omnes sunt mendaces, quandoquidem vera de diis poetarum nemo dicit, quia semper qui consimiles perpetrant iniurias, apologiae loco eadem referunt de supremo quoque atque optimo. Non ita tamen Xenophanes aut Parmenides aut Empedocles sive alii, quicumque theologi a poesi capti sunt divini viri, sed potius theoriam naturae iucunde sibi accommodantes et vitam omnem ad pietatem laudemque deorum dedicantes, optimi quidem viri comper-

ti sunt, poetae tamen non felices: quos oportebat divinitus spiritum sortiri gratiamque de caelo, metrum, cœrmen digitumque caelestem ac divinum; ut poemata vera relinquerent velut prototypum libri perfectum, et pulchrum cunctis exemplar [*] (sive indicium, argumentum).

40. PHILO*). Nescis, o sapientiae amator, per ista dicta (vel per dictos poetas) interim insipientiae accusans totum genus humanum, non ita rem se habere. Si enim pervenit usque in orbem terrarum gloria Hesiodi et Homeri, in causa fuere sententiae sub rebus comprehensae: quorum enarratores quamplures sunt cum admiratione, et ab ipsis eorum temporibus ad hodiernam usque diem admirationi sunt. Si tamen in nonnullis rebus deliquisse visi sunt, non ideo oportebat illos vituperare, sed potius propter plura recte peracta, quibus vitae utilitati profuerunt, laudibus celebrare. Etenim et mundum ipsum convenit laudare, nec quae vilia in terra sunt, attendere, ut scarabaeos vel formicas aut pulices et alia consimilia, sed caeli naturam contemplari, solis circuitus, lunae formas in crescendo, maris extensiones, elationes fluminum, aëris mutationes, annuas tempestatum vicissitudines, generationes animalium, plantarum proprietates, fructuum proventum aliaque quam plurima, quorum unumquodque divina factum arte mire pulcherrimum est. Omitto, quod neque illud paulo ante a te memoratum blasphemiam includit de diis, sed est indicium inclusae physiologiae, cuius non licet apud illos, quorum capita minime sunt un-

• *) Hic quoque Arm. in secundo casu dixit: *Philonis*. Auch.

cta*), patefacere mysteria. Verum obiter tibi specimen aliquorum [*] velut per exemplum indicabo, quatenus nempe quis poterit sententiam confirmare secundum legem; siquidem vetat lex mysteria iis, qui inhabiles sunt ad mysterium, exponere.

41. Si quae de Vulcano fabulose referuntur, reduces in ignem; et quod de Iunone, ad aëris naturam; quod autem de Mercurio, ad rationem; sicut etiam caetera, quae cuique propria sunt, ad ordinem iuxta vestigium theologiae, tunc profecto poetarum a te paulo ante accusatorum laudator eris, utpote qui vere decenterque laudibus celebrarint divinitatem. Quod si regulas allegoriae aut sententiarum non admittas, eadem patieris cum pueris, qui ob imperitiam, Apellis praetermittentes picturas genuinas, adhaerent eis, quae in nummulo expressae sunt, imaginibus: admirantes quod est ridiculum, et quod condignum est omni acceptione spernentes.

42. At quare Empedocles, Parmenides, Xenophanes aemulatorque istorum chorus non sortiti sunt spiritum Musarum, quum theologiam exercuerunt? Ideo scilicet, o vir optime, quia non decebat hominem deum esse, quasi omnia integre in se condentem, sed remanere hominem participem generis humani, cui error et deliquium cognata sunt. Oportebat itaque eos ultimo loco in veri investigatione contentos esse: ad illud autem, ad quod non erant ex natura destinati, minime satagere pervenire. Et melius quidem tum sibi, tum philosophiae consu-

*) Ut Mystici, mysteriorum ministri; vel teleturgi, initiati etc. Verum ad praesentem locum potest referri illud S. Io. Damasceni dictum, quod notatur inter Fragmenta Philonis (supra Tom. VI. p. 234): *Ὁὐ δέμης κτλ.*

luisent, si omissa poësi disputationes aut dialogicas [*] conscriptiones secuti fuissent; quod omnino magnus Plato effecit. Nam, licet deditus poësi, ab ea deficiebat plus quam vellet, ad ea potius, ad quae natura ipsum vocabat, deflectens; interrogationes responsaque Socratica et adhuc vetustiore Pythagoricam sapientiam in suis dialogis descripsit, quae venustatis titulo aut sublimitate sermonis minime distant a poetica maiestate. Imo increpat etiam illos, qui quum non sint natura ad poesin apti, poetice scribant aliquid, dicens*):

43. „Qui sine furore Musarum, ad poeticas foras accedit, persuasus, quasi vero ex arte sufficienter poetam se evasurum, imperfectus ipse (comperitur), et poesis a sobriis profecta longe inferior illa, quae a furentibus componitur.“

44. Similiter si quis raucisonus, horrisonus ac melodiae expers praesumat canere, duplicis inelegantiae in musica praebet specimen, tum quoad instrumenta, tum maxime quoad mores: quoniam tegere turpia expedit potius, quam exponere. Noli ergo mirari, si vir iustus qui nescit currere, superetur ab iniusto cursore; non enim sapientiae opus est velocitas, neque, ut a vobis putatur, poesis.

45. ALEXANDER. [*] Esto, caetera admittantur: at illudne etiam haud bene inter impossibilia reputatum sit?

PHILO. Quidnam?

ALEXANDER. Aut natum dicere mundum oportet,

*) Plato in Phaedro (III, 245. ed. H. Steph.): "Ὅς δ' ἂν ἄνευ μαρίας κτλ."

quatenus communis omnium natura nata est — nihil enim aliud antequam divisio proposita —, aut si natus non est, non ergo ille iuxta providentiam peractus fuit neque aliud quidpiam in eo factum, sed animalium ac plantarum genera per se efficiuntur: quoniam nata plantarum naturam prae se ferant necesse est, non vero facta *).

46. Et primum, quomodo ex nihilo aliquid fiet? Deinde si aliquando providentia non habeatur**), iam Iuppiter ipse non sempiternus apparebit; et quid erit quod magis atheismum redoleat? Praeterea si proprium est naturae ipsius τὸ esse factam, convenit explorare rationem quantitatis eius: cur enim nec minor nec maior facta fuerit? Quum nihil impedimento esset iis, quae si essent, decentius temperamentum naturae et dispensationis suae habuissent. Cur quatuor haec tantum elementa velut fundamenta existunt? Num per pauciora vel ampliora dispensator ille naturae universorum non poterat mundum creare?

47. PHILO. [*] Papae! nonne indagatrix curiosa est mens humana atque ratiocinatrix? Viden', quantum elevata est? ita ut circumspiciens contempletur supernam naturam totius caeli, quaerens, quod careat qualitate et specie, et tamen species omnes omnesque qualitates percipere sufficiens? Verum, o Sophe, non retro me relinques, quamquam curras; sed velut uno eodemque animo aequaliter curram, ut bravium (βραβεῖον) de existentia providentiae arripiam per ea, quae mihi dicenda restant de his.

*) s. iunctim cum sequenti adverbio: *non primum facta*. Auch.

**) Neque enim habetur providentia, si mundus aut natura non est. Locus tamen est obscurus in Arm., ita ut punctis mutatis diversae elici possint sententiae. Auch.

48. Age interim ponamus inter nos universum ingenitum ac sempiternum iuxta illud quod suggerit sermo celeberrimorum philosophantium, sicut conscribunt Parmenides, Empedocles, Zeno, Cleanthes aliique divi homines ac velut verus quidam proprieque sacer coetus. Atqui ex ingenita materia, quid miramur, si pars aliqua generetur aut corrumpatur, partim per providentiam dei, partim ob rerum ordinem? Namque et caeterorum artificum unusquisque materiem generare haud solet, sed quam sibi sumit, eam figurat formatque et artis ordinem ei imponit. Annon vides statuarium? Non enim ipsum aes creans simulacra conficit. Istorum quidem ipse est factor, aes autem ex terra effossum pars est terrae. Quare iuxta huiusmodi hypothesin deus materiam primam [*] non generavit sempiternae, sed materia ad usum sumpta per eam caelum et terram atque species animalium plantarumque et omnia fecit, inspectione ac cura habita, tamquam pater proli suae et artifex operi suo officium praestans: quod nihilominus nullatenus impedit esse providentiam, etsi una cum materia mundus ingenitus supponatur.

49. Quomodo? Quia non solum creare et edere materiam proprium est providentiae, verum etiam conservare moderarique, quod est factum. Qua in re similis censeretur ephoro apud Lacedaemonios, is enim non constituit politiam: quoniam vero magnus est et potens, perlustranti oculo proprio nulla pars eius (politiae) relinquitur sine inquisitione. Similiter itaque magnam hanc civitatem deus tamquam ephorus semper oculatim intuetur et ordinem, in quo unusquisque constitutus sit, velut optimum lauda-

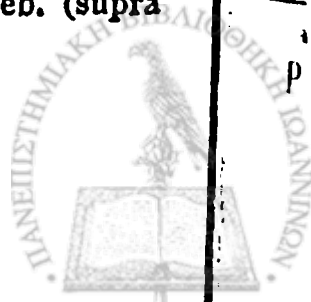

bilemque admittit et conservat, curam adhibens eis. Haec ergo satis.

50. De quantitate*) autem materiae specialiter factae id profecto dicendum est. Expendit deus ad mundi facturam materiam sufficientem, nihil ut deesset [*] neque redundasset (s. amplius esset): alias absurdae amentiae esset, particulares artifices quum aliquid faciant, praesertim ex iis, quae multum pretiosa sint, materiam omnino sufficientem expendere, illum vero, qui numeros et mensuras atque aequalitates in illis occurrentes primus adinvenit, nihil curasse de sufficientia. Dicam autem fidenter, quod nec minoris nec amplioris materiae opus erat ad mundi fabricationem; alioquin factum ipsum non fuisset perfectum, neque cunctis partibus integrum, pulcherrimum opus perficeretur. Sapientissimi enim est in arte propria, antequam incipiat aliquod opificium, sufficientem nosse materiam.

51. Verum enim vero homo etsi caeteris praestet intelligentia ingeniosa, quum tamen nequeat omnino se eximere cognato mortalibus errore, deluditur fortasse circa quantitatem materiae: ita ut, quum per artem aliquid facit, nunc quod deest, superaddat, nunc autem quod redundat, detrahat. At ille, qui fons est intelligentiae, nihil minus vel amplius apponit, mensuris nimirum sufficientiae usus, diligentia naturam ipsam superante et in opus insumptis omnibus quam laudabiliter. Qui vero velit aliter nugari, numquam finem faciet et [*] cunctorum opera artificum accusabit; perinde ac si quis opificium

*) Huc pertinet alterum Gr. fragmentum apud Euseb. (supra Tom. VI. p. 198): *Καὶ ὁ Ἑβρ. δὲ Φίλων ἐν τῷ κτλ.*

nactus bonum velit notare quicquam, ut superfluum de iis quae in materiis discernuntur. Sophismatis enim opus est verba excogitare, sapientiae vero singula examinare, quae in natura occurrunt, honesta modestia et congrua perceptione (aut acceptatione).

52. ALEXANDER. Videris arguere me, o Philo, tamquam indigne ferentem haec et tanta: ego tamen haud soleo hominum rationem habere, ut dicit Plato, sed quae videntur mihi perspicua, dicere sine assentatione. Quare nunc etiam quoniam me valde increpitat animadversio contra providentiam, tacere omnino non possum: ecce enim pervenit usque in linguam et os, ut respirando proferam sequentia.

53. Immensum vacuum, ut novissime nonnulli dicunt, datur idque excedens mentem; patet autem, quod non est factum secundum providentiam, sicut neque locus. Est enim, quemadmodum syllogistae dicunt, vacuum, locus mox a corpore occupandus. Atqui si nec locus neque superficies, ergo neque figura mundi secundum providentiam in verum [*] globum polita est. Sequitur ergo, etiam caetera omnia sine praesidentia*) facta fuisse et visitatione (i. e. providentiae cura) carere. Quin imò et tempus est infinitum; neque ergo iure dicitur per providentiam dei esse. Quod si ita se habet, ergo neque temporis sectiones, dies et noctes mensesque atque anni et tota circumactio.

54. Quandoquidem vero ad incorporeorum quoque ascendimus rationem, nec ea praetermittenda sunt, unde dialecticae quaestiones et ideae constant; quoniam quaestiones istas de absolutis nominatis

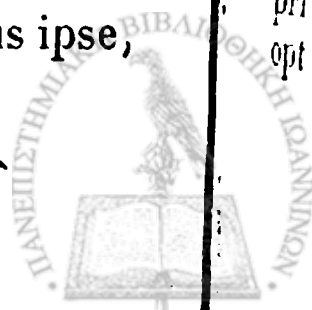
*) h. e. sine mente praeside vel modum statuente. Auch.
PHILO VIII. F

speciesque, casus et coniunctiones et quicquid con- simile sit, per providentiam fieri asserere summa est amentia: nisi prius constituatur, omnium omnino incorporeorum materiam vi naturae suae vacatam esse oportere; unde sequitur, neque species artium neque artes ingeniaque ex deo esse. Si ergo nec vacuum nec tempus nec termini nec figurae neque sectiones, aut quaecumque per voces significata soleant appellari, queant dici divino ingenio facta fuisse, quid aliud de residuis liceat dicere?

55. PHILO. Audi, o vir admirabilis; interroganti enim respondere expedit, imo et illum quoque, quem nemo passim interrogat, hunc decet adhibere liberaliter et sine invidia doctrinam. Dicis deum locum novum non condere ideoque neque corpus creasse. Disce tamen, quod dico tibi, certius civitates aspiciendo. Ista enim singuli principes antiqui condidere: Theseus Athenas in Attica et Laconica (regione), et Alexander Macedo [*] nominatissimam Alexandriam iuxta Aegyptum. Attamen nec Theseus Atticam Laconicamque neque Alexander Aegyptum vel Libyam (formarunt), sed opus naturae praeparatum reperientes, hoc est eas regiones, certa quaedam spatia circumdederunt moenibus, caeteraque privata et publica aedificia construentes nominatas ediderunt urbes. Similiter et deus, quin novum quidpiam elaborasset, de novo magnam istam urbem, mundum, creavit ac una cum eo locum etiam oriri fecit. Quoniam plenitudine corporis data, spatii, sicut et tu existimare aequum duxisti, nulla pars erit, quae non sit locus. Evidenter itaque de vacuo locoque haec interim satis dicta sint.

56. Figura autem mundi, sicut et mundus ipse,

amicæ mi, per providentiam globi in formam facta fuit: primum, quia omni figura velocius mobilis est, et deinde magis necessaria, ne forte remissus (mundus) deorsum ferretur ad immensam vacuitatem, cunctis partibus in suum medium inclinantibus; sic enim solummodo consistentiam habiturus erat, erga se invicem ad medium tendente aequali orbe (vel sphaera). Occurrunt autem in Timaeo Platonis, qui mirifice laudent figuram perfecte sphaericam cum sua utilitate atque commendent, ita ut nullo præterea indigeat laudis additamento.

57. Quod vero attinet ad tempus illud confictum sine præposito inspectore, quod adducebas in medium, bene advertendum est, quod infinitum incorporeumque tempus deus minime creavit, sed dies mensesque annosque sole et luna usus in hac mensura atque reliquorum planetarum periodis propter animalia generationemque fructuum, [*] quæ nequeunt sine annuis tempestatibus consistere. Ad hoc dirigi cumulativè ortus et occasus solis consueverunt, quod nempe sol et totum universim caelum ac mundus, quemadmodum ecce demonstratum fuit, per providentiam regantur.

58. Post hæc, ut mihi videtur, de rebus dialecticis sermonem inducebas, quasi vero non sint deo digna iuxta sententiam (tuam) tum reliqua, tum dicta de speciebus, neque iis, qui in studio claruere, convenient. Quid tamen, quaeso, sit umquam species, nisi universalis alicuius comprehensio? et intellectui quid occurrat universale aliud, quod deus prius non fecerit, menti inserens foecunditatem, quæ optime est apta ad admovendum sibi singula, occur-

rentibus signis vel antea conceptis, pro naturis inquirendis, ita ut ea, quae sine clamore sermonis firmiore facto veritatis constant, pro certo argumento possint sumi?

59. ALEXANDER. Facile quidem erat, quod scias velim, singulis resistere dictis; ne tamen verbum verbo annectentes iisdem de rebus prolixiores in sermone videamur, ad sequentia transferamur. Exigamus nimirum antesignanorum a te rationes.

60. Quamobrem vasto in medio universorum conditam erexit terram, supra se habentem maria, et concedens terrae spatium secundum, aërem super aquas elevans, eum sursum delatum usque ad [*] aethere[m] extendit? Quod vero a nobis (fortasse) audire vultis, praesto est responsum: necessitate videlicet quadam naturae leviora a gravioribus sursum pelli contigit. Occultis autem certam faciunt fidem haec, quae sunt manifesta. Situlam si quis aqua plenam sumens, oleum ei superfundere arenamque velit, arena inferius abit; oleum autem supra perstat, aqua vero medium obtinet spatium. Etenim aqua, eo quod levior sit terrena materia, sursum acta resilit: quoniam vero gravior oleo est, sub leviore cogitur subsidere. Eodem modo et mundi partes affici videntur, ut dicit Empedocles. Discedentibus enim ab aethere vento et igne atque volantibus, tum caelo latissime expanso ac desuper circumducto, ignis qui paulo inferior caelo manserat, ipse quoque in radios solis ad-auctus est: terra vero concurrens in unum spatium et necessario condensata apparens, in medio stat. Porro circa eam undique, quoniam nimis levior erat, volvitur absque dimotione aether. Quietis autem

exinde ratio datur per deum, non vero per sphaeras multas super se invicem positas, quarum circumrotationes poliverunt figuram*), quia circa eam coarctata fuit sphaera ignis mirabilis; magnae enim et multiplicis theoriae (s. speciei, formae) vim habet: ideo nec huc nec illuc cadit ista.

61. Deinde ratiocinatus de mari, ait: Concreta est extremitas orae, maxime in grandinis morem resiliente aqua limosa: quae enim in terra humiditas passim est, in demissis depressisque eius locis amat frequenti ventorum impulsu impelli, [*] fluctu uno alterum sustinente more nexuum quorundam fortissimorum. Absurdum autem est dicere, iuxta providentiam esse tantam multitudinem aquarum, quae minime bibuntur; quandoquidem maria sunt non pauca inclusa intra Herculeas columnas, magnum autem mare extenditur praeter legem naturae debitam. Itaque quae ex terra defluit humiditas, aqua est facta; similiter et aër vapor exhalatus ab aqua terraque, sicut in balneis solet esse, ubi aqua extenuatur per calorem, secundum necessariam elementorum ad se invicem commutationem.

62. PHILO. Adverte, ut optime verba tua colligas, Alexander, sicut qui amputant arbores agricolae accurate; quia fructus pars est plantae, et qui rite utuntur eo, proficiunt. Perpende, quod dicis, a gravioribus sursum agi leviora. Quoniam non omne, o vir optime, corpus pondere gaudet, ita ut quaedam omnino non gravia dici apud physicum expediat, velut opposita gravibus: magnam enim vim habet contrariorum compositio, ex quibus mundus

*) i. e. in speciem sphaerae mundum conglobavere. Auch.

est factus. Inane utique erit quaestioni de gravi levique aliquid addere in praesenti inquisitione, sed sufficiet tantum dicere, quod aër et ignis naturaliter habentes motum in sursum absque gravitate nec a terra neque ab aqua sursum premuntur. Fuit autem elementorum extensio per providentiam opus creatoris patrisque. Et terra occupavit medium: primum quidem, ne abrepta aliquatenus a centro dimoveatur, nam eius nisus ac statio in centrum tendit; iterum autem, ut ita circumcirca habitetur, in quantum enim [*] perstat, recte omnia super eam stant, quum et ipsa in centrum ferantur. Quo probatur et figuram eius per providentiam factam fuisse globosam, quia iam dictam circumhabitationem non patitur alia figura, quod patet ex iis quae philosophice considerantur de figuris habitationibusque; nihil enim sine ratione esse conceditur a nobis. At non proinde licebit quaerere rationem, quae non concordet cum veritate, sed eas quae congruentes comperiantur.

63. Id vero idem est, ac si quis gymnasium ingrediens videat globos et vacuos discos, quae omnia ad usum exercitationis puerorum magister praeparaverit, quae certe speciem aliquam exhibent providentiae artis periti: diceret globos ob levitatem figurae, quippe qui facile mobiles sunt, necessario factos fuisse ut magis aptos ad exercitationem corporis iuventutis, vacuos vero discos ob circulationem, ut nullo negotio iaciantur. Statim enim aliquis in medium accedens doceret, non suapte natura; sed per artem studiumque experientia firmatum pro utili fine haec facta fuisse. Quamobrem nemo, qui bene sentit, contemplans mundi partes differentiasque in istis occurrentes, naturalem necessitatem singularum com-

positioni causam fuisse putet, sed solummodo principem opificem considerans illum laudibus celebret propter sapientiam intelligentiae, quatenus ordine quodam harmonico singulas earum ordinaverit.

64. Tu autem haesitabas, quare nimirum tanta vis non potabilis aquae diffusa sit? Superfluum nullam invenias naturae [*] partem, o Alexander, si velis per te ipsum investigare. Quandoquidem diligentis intellectus non es expertus et ab aliis edoctus ad instar eorum, qui perlustrarunt viam sapientiae: quos et nos sequimur, assueti habere verba ad infirmos (*inconstantes*). Verum inexhausta quodammodo ex fonte sapientiae hauriendo auditoribus discendi studio ardentibus istis satisfacere procurantes, maiora aggressi sunt negotia inter se invicem connexa. Ideo dicunt extensum mare hominum deorumque commodo. Diis enim ita fere adornari dicunt: Sol quem nonnulli rectorem esse dixerunt, eo quod largitur necessaria, ex mari, inquit, nutritur, quippe purgatissimas partes humidi elementi ad se trahens sorbet. Pro indicio sit praeter alia, quod per anni tempestates in contrarium tendit cursus solaris, aestate per Cancrum, et hieme per Capricornum. Nam circumambulans Sol aeternos illos terminos haud transgreditur. Et ipsae quoque nutrices fixae (stellae) nutriuntur, ex aëre purgatam ad se trahentes humiditatem, quod ita probant*); etenim paululum ipsius humoris nullo modo permixtum constanti lege, sub aurora iugiter frigans in terram remittitur, aquae colore accepto, quod ros nominare mos est.

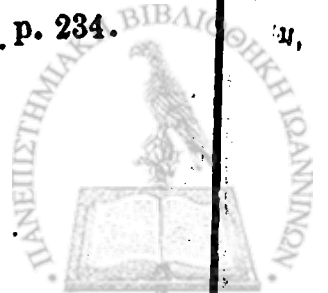
*) Cod. primum habuit exaratum: *multum est*. Sed postmodum aliena manu reductum in *manifestum est*, aut *manifestat*. Auch.

65. Sicut autem*) magnae utilitatis est in totius caeli sustentationem mare, ita quoque ad hominum vitam. Quoniam incolarum terrae cum habitantibus in [*] insulis et insularum ad terricolos nulla fuisset mutua communicatio neque bonorum commutatio in singulis regionibus nascentium. Itaque quemadmodum natura nullum animal effecit haud indigum aliis, sic neque regionem ullam permittit ea omnia habere, quae in usum proprium sunt necessaria: quaedam enim deficiunt, quaedam vero abundant, ita ut nequeat fieri, ut quis accipiat, quin det; vult enim, ut simul stent et prodesse et proficere. Argumentum autem firmissimum harum rerum sint qui in variis civitatibus sunt portus et multitudo navium, quae qualibet anni tempestate ingrediuntur mare, circumaguntur per mundum, necessarium peragendo officium: quo universo generi humano geminum bonum concordantis utilitatis constet.

66. Haec obducentes nonnulli, qui prorsus aliena a sapientia loquebantur, linguam accusatricem nimis effraenam relaxando, praesumpserunt blasphemare partes naturae: quippe qui tamquam supervacaneum ac quasi sudorem terrae mare dixerunt, licet praedictas utilitates suppeditet caelo et terrae, et iis qui sortiti sunt habitationem utriusque partis mundi. Causa autem impietatis voluptas est; ea enim quae non nutriunt neque serviunt ventris cupidinibus, velut minime necessaria incusarunt. Universa enim aqua marina quum non sit potabilis, ansam praebet vituperationis hostilem animum habentibus amanti-
busque rixas.

*) Cf. Fragmentum ex Ioan. Damasc. supra Tom. VI. p. 234.

67. At ex terra vapores ad quid utiles? O mirabilis vir, ex aëre distincta compositio annon est salu-
tiferâ, non animalibus tantum, verum etiam plantis? Imo, si oporteat adhuc procedendo asserere, iis quoque, qui solida natura secum invicem commixta sunt, causa est [*] ut stent. Animantium imprimis esca est et ciborum omnium potuumque frequentissima: iis enim qui non sunt insatiabiles adinstarque mergorum piscibus viventium semper prodesse potest. Nam quae in corpus recipiuntur, ea tum ob nauseam tum ob dissolutionem cupiditatum, licet insatiabilium, innumeris fastidium et fatigatio subit*); quod autem per aërem alimentum est, tam vigilem, quam dormientem sequitur donum naturae, continuo a iuventute usque ad senium perpetuo connexum: quapropter si aliquantisper corrumpatur, pestilentiam efficit.

68. Nullatenus ergo vos post tot et tanta quae ita utilia sunt, alliciant ad impie sentiendum ii, qui levitatem suam praesumunt in divinitatem ipsam retorquere, quos oportebat inter immortales mortalesque oppositionem certo modo cognoscere; omne enim, quodcumque supervacaneum, inconstans erroneumque est, à caelo longe expulsus est et in sublunari pervagatur spatio.

69. ALEXANDER. De caelo, inquis, detrusus est error et superfluum. Ubinam tamen plus quam inibi evidenter patet? Tantam extensionem stellarum minime erraticarum non vides? putasne illas ordinem quemquam exhibere? Fierine poterit ordo in im-

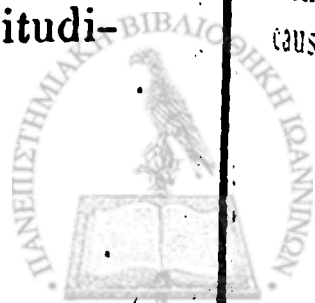
*) Verba obscura sic se habent: *quibus etsi non (est) satietas, verumtamen fit in illis labor, et defatigantur.* Auch.

mensitate, in multitudine inque amplitudine rerum, ad quas mensura mentis naturaque numerorum deficiunt omnino? Alter est ex adverso ad normam [*] exercitus cuiusdam ordinatus eorum chorus, qui planetae dicti sunt; et imprimis inaequaliter. Quandoquidem nullo modo septem illi soli sic nominati aequipondio possunt esse contra immensam multitudinem non erraticarum: quid enim esset hac amenitia absurdus? Deinde isti quoque (planetae) inter se adversantur maxime per differentiam. Duo enim cum sole currunt semper, Mercurius et Venus, quorum primus Hermes, alter Aphrodite vocatur. Caeterorum autem impares sunt velocitates periodi; nam aegre XXX annis Saturnus videtur peragrarere sphaeras proprias, Sol mensibus duodecim, Mars annis duobus, Luna sola diebus iisque minus quam triginta. Atqui quomodo tot temporum inter inaequalitates, quibus morae dispares velocitatesque motorum corporum constant, potest esse ordo laudabilis chori?

70. Lunae vero lumen nonne inepte putatur, a sole iuxta providentiam desumere lucem, quum potius instar speculi casu in se incidentem formam recipiat? Quemadmodum Empedocles (dixit): Lumen accipiens lunaris globus magnum largumque, mox illico reversus est, ut currens caelum attingeret. Quid autem et occasus stellarum? numquid in nostram utilitatem comparatae sunt et non potius necessitati periodi serviunt, circumactae cum universo? Nam aliae oriuntur, aliae occidunt, periodum aeternum commutantes, praeter eas, quae Plaustrum sunt; istae enim semper perspicuae sunt.

71. Noctis terminationem dieique [*] magnitudi-

nem dicere in commodum hominum factas fuisse nonne superbientis nimium animi est? Rationem enim istarum prae se ferunt indicantque aestiva hie-
malisque, per quas Sol fertur, sphaerae variables, imparibus sectionibus, horizonte definiente utrum-
que hemisphaerium. Testantur autem magnopere providentia destitutam necessitatem eclipsis Solis defectioque luminis. Lunae — nam istae utilitatemne afferunt generi nostro? — quum adsint multiplices causae adducendae. Sol enim deficit, Luna sub eo intrante coniunctionis tempore, quum advenit inter-
lunium vel novilunium; eclipsis vero Lunae latentis sub umbra terrae, quando tres illi globi ad invicem sunt ex diametro.

72. PHILO. Sustine, non enim nescius sum, quod iis, qui amant obloqui, abundantes caelestia exhibent accusationis causas ac difficiles ad tuendum. Verumtamen ex humana imbecillitate ansam capere accusandae divinitatis maxime iniquum est. Deum enim sicut creatorem patremque decet scire singulorum rationem veram, mortalium vero neminem assequi physiologiam, quoniam et istud ad ordinem spectat. Itaque probabilitatem attingentes, respondebimus subreptitiae huic accusationi: et primum de non erraticis (astris), ex quibus nempe et tu initium ducere visus es.

73. Notandum ergo, quod Fixae in causa sunt etiam temperantiae aëris, quia natura sunt frigida compositae, de se liquefacta diffundunt, et iste (aër) [*] dilatatus causa efficitur animalibus generationis faciendae, sicut etiam iam factis (natis) respirationis causa comperitur: ad subtilitatem enim cooperatur

multitudo, at ad illud, quod non ex parte, sed totus dilatetur aër, circumlatio periodica. Distantiarum vero in tanta siderum multitudine apta proportio nos latet. Ille qui fecit, omnino id accommodavit. Si quidem et qui urbes condunt, non tres vel quatuor domus aedificandas sibi ducunt, sed numero maiore, respondentem circumferentiae adaugent domuum multitudinem.

74. Item sine labore ac defatigatione est: eorum circumactio, primum utique ob proximitatem ad divinam naturam, ac deinde etiam propter ignis virtutem, quae nequit debilitari, eo quod optima esca instructa sit, neque tempore lassari. De non erraticis ergo satis dictum sit. Numerus autem planetarum prodest universo; verum hominum est otio praedictorum dinumerare singulorum utilitatem. Haec autem nota sunt non solum ratione, verum etiam sensu, ita movente providentia, quae, ut dicit Chrysippus et Cleanthes, nihil praetermisit pertinentium ad certiore[m] utiliore[m]que dispensationem. Quod si aliter melius esset dispensari res mundi, eo modo sumpsisset compositionem, quatenus nihil occurreret ad impediendum deum.

75. Si itaque quis quaerat, cur duplex factum sit Plaustrum, Sol autem minime, ac quaecumque sic facta sunt exempla, is supra dicta contemplan[s] edoc[er]bitur: discens nimirum, quod aliter nequiebat melius esse, quam quod perfecit deus summo consilio, ante quod nostrum consilium humanum, tamquam [*] lucernae ad comparisonem solarium radiorum, exiguum lumen est, obscurandum a diffuso splendore solis. Itaque Plaustra semper patent, ut praeter alia

emolumenta, facile maris iter redderent: etenim quodammodo ista ducunt in transitu marium via comparata infallibili eos, qui navigant per vastitatem eius, et perducunt usque ad portum, quo properant. Quoniam igitur navigatio opus est mirabile et audax nimis opus putaretur terricolas istos praesumere transmeare provinciam a natura datam aquatilibus, necesse erat eos uti divinis ducibus: alioquin huiusmodi itineris, diis solis noti, perpetua ignoratio in causâ esset, ut nemo iter faceret. Praeter enim solis evidentissimam indicationem Plaustra magis indicant viam navigantibus. Die enim pervagatur navis, et nocte postea ad rectam dirigitur viam his ducibus, adhibita navali peritia. De his ergo satis.

76. At iubar Lunae, inquiebas, non secundum providentiam esse, sed secundum perceptionem et redintegrationem lucis solaris, a quo componitur. Ego tamen ex adverso argumentum id divinae providentiae esse assero. In primis enim mensium periodos Luna apposite coaptavit, quae totidem sunt mensurae cursus Solaris. Deinde per incrementum et diminutionem variationes commutationesque pro emolumento universi facit. Fidem faciunt certam quae in aëre sunt conditiones status, serenitates, ventorum cessationes, nubes, violentiae ventorum et his similia: praeterea vastissimi maris refluxus; nunc enim deorsum absorbetur, nunc iterum fluctibus resilit. Maxime vero [*] animalium quorundam variationes adimpletorum evacuatorumque, sicut testaceorum ratio habet, et reliqua, quae mira incredibiliaque in se probant, quorum singula ad totius statum cooperantur: quamvis enim nos nequeamus rite

apologiam construere, res tamen ipsa evidentissima est. Hoc dicto in alteram transferar apologiae partem.

77. Lunae phasibus speciatim fructus nocte quodammodo maturescere videntur; debiles namque et magis femineos emittens splendores, nec non serenos (aut rore praeditos) optime lactat enutriendo et adaugendo: Quandoquidem nimius violentusque calor exsiccando arescere facit; qui vero absque exustione est, leniter ac paulatim calefaciendo solet perficere.

78. Dierum autem noctiumque inaequalitatem Sol producit, inaequaliter ac varia lege circumactus, et per accessum secessumque aestates, hiemes et aequinoctia peragens, quae sunt tempora annua, nascendi, crescendi, perfectionis omnium sub caelo causa.

79. Eclipses vero luminis etsi supponat quis haud primarium esse dei opus, primarii tamen consequentiam omnino esse non dubitabit, fateatur enim necesse est cooperari ad universi firmitatem: si enim causam explorabis, qua haec aguntur, magnum amplumque opus invenies, quod incomprehensibili constantia animum possit exhilarare.

80. Vide, quam bene expergefariat abhorrentem a philosophia, lyricorum [*] poetarum optimus Pindarus, eclipsin intuitus lucis Solis. Dicit enim:

*Radium Solis, tyro, multum intueri,
ne nimis concedas tuis oculis corporeis.*

*Sidus superexcellens diem vocatum,
quod regem constituisti,
virtutem eius, quo et sapientiae
viae evanescunt tenebrae,
regere iuveniliter, quam anterius.*

Verum te in curru Iovis eque deus (s. in Iovis equo deus) rogo

indemnes ad temperantiam sint commutationes.

*Quam cantabo, o gloriam modesta
aequissima (s. communissima) ars!*

81. Istarum autem rerum scientia a metu malorum daemōnum ac terrore indicio suo eximit. De his ergo, quae ad singula spectabant, dictum est; oportet tamen et de cunctis simul id noscere.

82. Per providentiam nimirum dicitur mundus regi, non quod omnium causa deus sit — nec enim malorum neque eorum, quae extra naturam fiunt, neque eorum, quae nullum praestant usum utilitatis (causa per se comperitur deus) —, sed quemadmodum urbs virtuosa per legem dicitur regi, quatenus abundantia in ea et res necessariae, consilia, principes, iudices, laudes honoresque bonis, reprehensiones et supplicia poenarum iniustis, et quaecumque ad haec referuntur optimae constitutiones, bene ordinata sunt, violentiae vero et rapinae ac consimilium non lex in causa est, sed iniquitas incolarum legem contemnentium. Similiter per providentiam regi mundus dicitur, non quod omnia procuret deus, sed quia dignitas eius naturae est, ut omnino bona utilissimaque sit; contraria vero vel materiae vel malitiae naturae immoderatae [*] erroris sunt foetus, quorum deus non est causa.

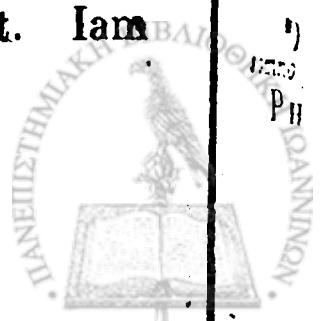
83. ALEXANDER. Verba huiusmodi assentationes sunt, quibus putant aliqui allicere deum ad instar hominum, qui delectantur adulatione. Alioquin, si certa veraque esset providentia, cur, quaeso, non tota terra universim habitanda fuisset, ad normam

unius civitatis? Nunc tamen ex quinque partibus duae aegre incolas habent homines additis cunctis animalium generibus, tres autem residuae inhabitabiles remanserunt, quaedam earum praeter alia ob frequens frigus rigidum, quaedam vero medio in spatio ob solaris aestus combustionem atque vicini maris extensionem.

84. PHILO. An tu putas nos propter mundum, et non potius mundum propter nos factum fuisse? Nam minime id considerans ruminasti, quod rite disposita sit sectio terrae pro habitatione hominum proque spatio ad usum deorum respectu sensibilium. Nobis enim per distributionem concessae partes plus quam satis sunt pro habitatione; oportebat tamen et sideribus convenientem praeparare escam, nutriendis nempe ex mari magno. Praeterea inutile esset totam habitare terram. Quare? forsitan quis dixerit. Quoniam quotannis corruptio contingeret animalibus plantisque, tam ob nimium atque immoderatum frigus, quam ob aestum excessivum. Si enim transgressus Zodiacum pergeret Sol per Coluros (s. [*] ultra tropicum), dum est in oriente, deflectens ad meridiem, tunc frigefaciens per longam distantiam laederet partem septentrionalem; quando vero Plaustrum versus flecteret, pars australis laederetur (frigore); et iterum ex conspectu directe versans super verticem, multas simul flammam disseminaret. Nunc autem usque ad tempestatum puncta motus, ipse nutritur praestatque partibus terrae sufficiens temperamentum aëris, ubicumque habitatio nostra extenditur.

85. ALEXANDER. Ne ultra, ut videtur, altercermur eorum more, qui sectas oppugnare solent. Iam

enim vi verborum, quae usurpasti, declino ad legem sententiae tuae. Nihilominus volo ad indubiam sapientiae confirmationem, caetera, quaecumque ad tranquillam oeconomiam faciunt, minime subticere; quibus sublatis venusti bravii (*βραβειου*) loco consensionem lucrabimur.

86. PHILO. Dic fidenter; haud enim dubitamus sane de necessaria solutione.

ALEXANDER. Dicam, tua licentia, incunctanter, etsi non esses hortatus, non de universis paene apud alios laudatis, sed de his rebus, quae mihi soli accusationem mereri videntur.

87. [*] Ventorum violentiae ad quid factae sunt, si vere omnia aguntur secundum providentiam? Num ideo, ut undis fluctuet mare, et qui iter illac faciunt mergantur, aut saltem multo cum labore aegreque salventur? Ii autem, quibus ignota est facilitas navigationis*), in ipsa terra penuria rerum necessariorum laborantes, fame opprimuntur, quandoquidem (vento) percussi excidunt seminum arborumque omnes fructus producti, passim vero accidit omnia totali arefactione corrumpi ex vento calido, quemadmodum sub vernali tempore auster flammeus solet supervenire.

88. Itidem pluviarum frequentiam nonne insaniae est dicere pro favore provisam esse a deo. Quoniam pluit super vastitatem maris ad nullum emolumentum, pluit et super terrae situs magis desertos infructuososque. Saepe etiam tempore minime opportuno cadens pluvia valde perniciosa probatur,

*) Verba haec produnt: *neque (somnum, vel iuxta marg.) in somno facilem navigationem sentientes.* Auch.

hieme in ver conversa, et aestate in hiemem mutata. Caeterum pluviae prodesse forsitan dicentur. At granda ac nix quid emolumentum afferunt sive animalibus sive plantis? Nec ista sufficiunt, verum ad haec alia adduntur deplorabilia potius quam stupenda: ut sunt ad perceptionem vel ad formidinem facti crepitus tonitruum fulguraque fulminum igneorum sub sole vel circa solem. Sed quasi pauca haec sint, occurrunt identidem circa Lunam varia phaenomena, ut trabes, cometae, lampades, ad similitudinem aliorum astrorum, sive stellae ardentes fervoribus. Expedit porro istorum causam adscribere elementis mutationibusque eorum; ex rarefactione enim et [*] condensatione multa ex memoratis evenire consuevere.

89. Circulus tamen lacteus ad quid est? Etenim qui de meteoris agunt, ita inter se dimicant, ut dissimilia de illo sentiant*). Siquidem nonnulli arbitrantur luminis esse revibrationem ex stellis refulgentibus, quidam vero commissuram totius caeli, ubi coaptantur hemisphaeria; aliqui antiquam ab initio viam solis; alii Geryonis pecudum viam, per quam eas duxit Hercules; alii vero ex γαλακτικοῖς, sc. lacte plenis, Iunonis uberibus: quod etiam Heratosthenes sensit. Quare dicit: Miror, si aggrediar Iovis sacra vestigia pedis, quod cornu appellat hucusque, et circulum festinantis velocisque suffurantis paleas**). Praetermissis itaque istorum adin-

*) s. ad verbum: Num ideo, ut apud sublimia lustrantes invidia moveatur et contradictiones occurrant? Ne haec de illis putent. Auch.

***) Via lactea Latinis dicta Graeco more, Armeniis est Hartacol s. Hartogh, paleae fur, qui nempe in fuga sua paleam portandam vel invitus sparserit huc illuc. Nescimus, an sensum solum expresserit hac voce interpretes Arm., an legerit in Gr. aliquid simile, ut ἀχυροφόρος s. ἀχυροκλεπτής s. ἀχυρών etc. Auch.

ventionibus minus probandis, quae ardore dimicandi sunt prolatae, convenit dicere, quod ignis est ista glomeratio ab aethere causata naturali necessitate, non providentia.

-90. Caetera vero habentne providentiae congruentem rationem, quae videlicet in damnum hominum solent coalescere? Subitanei motus terrae saepe una hora mundum concusserunt; aliquando etiam hiatus terrae immanes aperti integras civitates deglutientes perdidere. Alias civitates pestilentiae supra laetitiam cadentes repente vacuas ab hominibus [*] reddidere. Imbres autem fortes inundationesque, aestus et casus ardoris, ignis instar vitalem istum aërem combusserunt, ita ut non animalia sola, sed plantae quoque laederentur; quod plenius Aeschylus asserit dicens:

*Dira lues vacuum maxillam voracem
in populos circumferens, adimplet,
mortuorum corpora sepeliendo.*

Nec tamen mors dira est, sed quae adduntur infirmitates et morbi difficillimi ac acerbi, tum qui superveniunt dolores corporum diri ac irremediabiles. Animae vero amarissimos et solatio carentes dolores desperationesque quis referat, quamvis verbotenus facile videatur? Nota est, quae sub bello Peloponnesiaco pestis fuit quaeque a Thucydide refertur, tum plures vix memorandae umquam morborum species novitatem redolentes, quas Paeonius haud tentavit curare in iis, qui concurrebant ad eum quique nequiebant sese abducere, sed gravitate rapiabantur a malo, sicut dicitur, a lapide Herculiano (magnete) ferrum. Verumtamen nec hucusque solet

acquiescere malum, sed procedit magis ac magis in augmentum infinitum indeterminatumque.

91. Talisne sit curator noster ac inspector? Dives miser evadit ex multiplicibus causis concurrentibus: sicut nonnullos ursi invadunt, aut apri aut leones aut aliae ferae silvestres; et post haec illum putabimus cogitare maxime de nostro genere? Melius profecto per Iovem illis attendere liceat, qui ex insipientia arbitrantur, haec animantia pro exercitatione hominum naturam procreasse, ut firmarentur robore; [*] quandoquidem quos praevia exercitatione instructos vident, ipsos timent aufugiuntque, quum in venatione et in obviatione occurrunt. In eos vero qui solent agros colere et tranquillam vitam exercere, neque maioribus student rebus, in huiusmodi certamine periculoso irruunt et insidiantur.

92. Sint tamen, agedum, lupi, apri et leones instructores hominum, exercitabunt ad robur corpora nostra; num etiam viperarum et basilisci scorpionisque et caetera huiusmodi? Quid enim praestat scorpio sub lapide? Et quae alia veneniferorum innumera sunt genera, pro exercitatione factane sunt? quandoquidem non ipsum praeexistens robur solum, verum etiam valetudinem destruunt exploduntque, imo amplius ipsam vitam abscindunt, molestos ac saevos dolores inducendo. Praeterea, quod magis curae esse debet hominibus, nonne oportebat perniciose longe procul collocare, utilia autem sola vicina nobis esse? Attamen omnino contrarium cernitur, quia caprae, cervi et lepores procul a civitatibus expulsi sunt, venenifera vero ac exitiosa conferta sunt in singulis domibus, in cellis internis in-

sident, et in ipsis oculis templorum latent. Id ipsum cernitur et in volucribus, quoniam turdi, salami, palumbes, perdices, anserumque gruorumque genera in deserta fugiunt, hirundines autem et corvi, qui nihil prosunt, in habitationibus hominum nidificant et in civitatibus. Quod autem magis prodigiosum est: quicumque hominibus mortem minatur, inter reptilia potius, sine laboratione habet cibum praeparatum ab ipsa natura; qui vero refertur ad utilia vitae cooperaturque, ac si supplicio affectus pro utilitate sua, angustam haesitationem [*] patitur de necessariis, nisi properans homo quasi mercedis gratia adhibeat herbam familiarem.

93. Id sane et in plantis ordinatum observatur, ad evidentem certamque notitiam, ut puto, etiã nimium stupidi. Mori enim et sycomori, oleastri, tubercula *erva*que*) valde redundant et absque agriculturae arte pullulant. Malus tamen punica, pomum, palma, olivae vitesque raro neque ex se nascuntur, indigentes semper eo, qui accrescere ea faciat, ut aegre annuatim fructum ferant: ita ut plerumque qui plantarunt, non eo perveniant, ut iis frui possint, sed posteris suis heredibusque condant labores suos ad iniquam possessionem.

94. Item lethales terra herbas innumeras ex se germinat, hordeum vero ac triticum per angustiam curae indefessumque laborem agricultorum aegre nutrit. Nec forsitan durum esset, si ubique idem fieri contingeret: nam in miseria quod commune est malum, levius comperitur, similitudine in multitu-

*) Incertae hic sunt significationes Arm. vocum per coniecturam aliquam a nobis expressarum in Lat. *tubercula, erva*. Auch.

dine communi diminutum. Nunc tamen magis genti atheae Cycloperum abundanter exhibentur necessaria ob fertilem terram. Satius profecto esset, ut quamvis reliquus totus mundus crassa terra praeditus ac ferax fuisset, illis tristis ac sterilis regio data fuisset. Caeterum providentiam feliciorum putare indignis [*] operibus retribuendam fore iniquissimum est.

95. Poeta itaque inducit errorem turpem, dicens*):

*In Cycloperum terram arrogantium, lege iudicioque carentium,
pervenimus, qui diis freti immortalibus
nec plantant manibus plantam neque arant,
sed ita inseminata et inarata omnia nascebantur,
triticum et hordea et vites, quae ferunt
vinum optimi botri et repentinus**) imber crescere facit.*

96. Ex adverso nihil fere remanet pietatem colentibus. Tota Hellas aut tenuis terrae est, aut aestu et pluviis frequentibus, vel aliis damnis haud fertilis evadit. Durius est audire, quod extraneae diligentia atque ope navium pene omnia barbari quotidie istac afferre solent: quippe quod oportebat in improvidentia rerum gentem optimam paupertate laborare, pessimam autem amplam assequi possessionem.

97. Adhaec autem aliam saepe animadversionem ac sententiam audire liceat a Sophistis, qua dicuntur

*) Homer. Odyss. 9, 106 ss.

**) Ergo Armenius interpres in suo autographo legebat *αλ-
γνιδιος* pro *καί ἕστιν* *Διός*. Auch.

parsimonia, religiositas et sobrietas virtutes esse.[*] deo gratissimae: gula vero et aviditas immunitasque ab angustiis, malorum summa. Miror tamen, quomodo si ista sunt vera, per providentiam dicatur mundus administrari? Quandoquidem praepositum curatorem nutritoremque decebat dona cupiditatum cohibere, ea vero, quibus sapientia et intelligentia coalescit, praestare largiter absque invidia. Nunc tamen, quae istarum rerum causae sunt, minima sunt; quae vero illarum, maxima et plurima. Partes enim naturae fere omnes plenae sunt rebus voluptati servientibus, ut aër avibus, piscibus stagna, flumina et mare, terra autem terrestribus domesticis silvestribusque. Nec ea sola, quae ad usum cibi et potus, sed etiam ad delicias ambitiosas referuntur; excessus enim crapularum exquisitorumque convivorum suppetit, tum fragrantia odoris diversi generis. Quia violae et rosae, crocus nardusque et quae aliae verno tempore in hortis, viretis campisque floribus sunt varietates, nec non myrrha, thus variaque unguentorum copia et incomprehensibiles differentiae ad quid factae sint? Nonne ad sanitatem et venustatem, vel potius ad edacitatem, luxuriam exquisitasque delicias? Quae omnia ab iis esse respondeo dicuntur iis, qui prudentiam ac mentis sanitatem sectantur, tamquam vilissima obiecta, quae omnes corrumpunt, ita ut neque videnda sint, si fieri potest*). Dicunt enim, quod ex arte medicamenti, unguenti similique studio fugam capessere aequum est propter virtutes communi vitae humanae proficuas. Cui tamen commento opponunt sese optima et valde recta

*) Obscuritas constructionis in *Arm.* varie poterat explicari; sed ubi sensus datur integer, nihil curandum de verbis. *Auch.*

consilia, destruendo et [*] impediendo et multorum populorum vim enervando, laudeque celebrant naturam, quae exhibet materias singulis artibus convenientes. Dantur etiam aliqua, quae, sicut minime egentia artium, ad usum quotidianum delectationemque faciunt. Quid tamen praestitisset ars, si non prius essent materiae? Nam quemadmodum epularum dapes praeparare frustra esset conditoribus ciborum, ante eos qui impendia fecissent, similiter insaniae esset criminari artes neglecto datore naturae ipsarum. Haec mens vulneris expers procreavit.

98. PHILO. Urgent haec maximeque indiga, quae accuratorem medicam recipiant magnam; oportet enim diligenter versari in ipsis. Incipiendum vero inde, unde et tu originem duxisti accusationis.

99. Ventorum*) imbriumque productiones non in damnum navigantium per mare, ut tu putasti, neque agrorum, sed in utilitatem totius nostri generis deus fecit. Aquis enim terram purgat totumque, quod sub luna est spatium, vento: utroque istorum animantia ac plantas [*] alit, auget et perficit. Quod si pro tempestate navigantes colentesque terram aliquando offendit, mirum nihil; exigua enim pars isti sunt, cura vero totius generis est hominum deorumque**). Quemadmodum igitur in thermis et in gymnasio oleum pro unctione ponitur ad utilitatem, saepe tamen accidit, ut tam gymnasii, quam balnei praepositus ob civiles rationes consuetae horae mutaverit ordinem, proindeque destituantur nonnulli, qui sole-

*) Cf. Fragmentum Graecum ex Eusebio supra Tom. VI. p. 220.

***) Deest in Gr. *deorumque*, sicut et in sequentibus *balnearum* nulla mentio. Auch.

bant sese ungere: sic deus perinde ac civitatem unam procurans totum hunc mundum, aestatem in hiemem transmutare hiememque in ver reducere consuevit pro utilitate universorum, etsi nautae quidam vel agricolae ex istorum inconstantia aliquid damni ferant.

100. Itaque elementorum in se invicem commutationibus, ex quibus mundus coaluit constititque, notatis opera necessaria sine impedimento exhibentur. Pruinae vero et nives atque alia eiusdem [*] generis, aërem sequuntur quoad frigus, nec non congressus collisioque nubium fulgura atque tonitrua, quorum nihil fortassis secundum providentiam (principalem) sit, sed pluviae ventique et aliarum causarum vitae ac incrementi eorum, quae circa terram sunt, comperiuntur consequentiae. Gymnasiarchae liberalitate honorifica plerumque largis sumptibus factis, pro aqua nonnulli ex bene experimentatis oleo lavantur, pavimento guttis irrigato, quod illico lutum efficit nimis lubricum. Sed nemo qui bene sentit, dixerit lutum et lapsum in lubrico opus esse providentiae magistri, sed haec subsequi nimiam liberalitatem sumptuum. Itaque dicantur et Iris et Halus*) et consimiles mixturae in nubibus consequentiae esse, non opus esse naturae primario studio, sed inter naturalia adnumerandae opera. Nihilominus praestant et ista usum necessarium sapientibus, malaciarum ventorumque aestus et hiemis, ab istis firmam praenotionem scilicet recipiendo. [*] Nonne vides atria in urbibus ac tecta, quod magna ex parte

*) Pro Gr. vocibus *Ἴρις δὲ καὶ Ἁλως*, *Iris autem et Halus* (corona lucis), lectum fuit abs re in codice interpretis *ἰριταὶ δὲ καὶ ἄλλως*, dicatur et alias vel varia. Auch.

meridiam versus expansa sunt? Nempe ut qui ambulat in iis, hieme incalescant et aestate frigus habeant. Subsequitur tamen et aliud, quod non ad morem voluntatis fabricantis sit. Et quid illud? Quae de columnis cadunt umbrae, diei mensuras notant et horas. Immo ecce et ignis naturae est opus oppido necessarium, consequentia autem eius fumus; nihilominus ipse quoque identidem utilitatem praestat. Quoniam lampade interdiu accensa, quum flammae lux evanescit solari lumine obruta, per fumum denunciatur expeditio inimicorum. Sicut ergo de Iride, ita etiam de lucis defectione ratio datur. Prodigium enim naturae est, quod solem lunamque subsequitur eclipsis luminis. Ad haec praenunciant aut regum obitus aut civitatum excidia, quod et Pindarus aenigmatice dixit de eclipsi facta in praeaudatis suis verbis.

101. [*] Circulus autem lacteus eiusdem naturae particeps est cum caeteris stellis: difficile tamen est ostendere, quod ita sit. Non tamen animum deponentes desistant, qui solent naturam explorare indagareque: nimis enim utilis est inventio, placida ac dulcis et per se privata quaestio apud amatores doctrinae. Quemadmodum itaque sol et luna per providentiam facti sunt, sic quoque quicquid in caelis est, totum; quamquam nos singulorum naturas virtutesque assequi non valentes supersedeamus.

102. Terrae motus autem et pestilentiae fulminumque casus aliaque id genus, etsi dicuntur divinitus immissa, vere tamen non sunt. Deus enim nullius mali causa est omnino, sed elementorum mutationes ista gignunt; non tamen primaria sunt natu-

rae (opera), sed sequuntur necessario et praecedentium consequentiae sunt. Quod si aliqui (etiam) inter bonos capiant istorum damna, non licet accusare dispensationem. Namque in primis, non qui boni [*] apud nos putantur, veraciter etiam sunt. Dei enim electio iudicio humanae mentis omnino certior est. Secundo vis providentialis praestatur in utilitatem comprehensorum in mundo, sicut in rebus regiis et militaribus civibusque, nec tamquam ex neglectis ac ignavis quod contingit pendi debet. Quidam vero dicunt, quod sicut in tyrannicidio cognatos quoque proprios deperdere licet, ut magnitudine supplicii cohibeantur iniuriae, simili modo et in morbis pestiferis pereunt nonnulli haud impii, ut e longinquo alii admoneantur; sicut etiam necesse est eos morbo laborare, qui sunt in aëre contagiis infecto, quemadmodum et illi, qui in navi sunt subiecta hibernali tempestati, in periculo sufferendo pares sunt.

103. Illa autem ferarum fortitudo (quoniam non convenit tacere, interponatur sermo sufficiens, iam prolixè tractatus in praemissis tuis apologiis) facta fuit loco exercitationis ad bellicum agonem: exercitatio enim gymnycorum ludorum et frequentata venatio nervosa ac [*] robusta omnino reddunt corpora, et ante corpora animos consuefaciunt ad contemnendas repentinas hostium incursiones vimque ferocem. Eos tamen, qui naturae sunt tranquillae, oportet non solum intra muros, verum etiam in cellis interioribus thalamiisque inclusos degere sine detrimento, quippe qui habent ad fruitionem copiam gregis cicurum animantium. Apri enim et leones consimilesque sua natura libera usi procul ab urbibus semoti repul-

sique sunt, amantes nihil mali pati ab hominibus. Sin autem quidam ob negligentiam inermes ac imparati latibula recessusque ferarum sine timore perlustrabunt, evenientis detrimenti causam sibi ipsis, minime vero naturae adscribant, eo quod debitam cautelam contempserunt. Ecce iam et in stadio equestri cursus vidi nonnullos insaniae deditos; quum enim aequum esset eis sedere ac decenter spectare, in medium ingressi steterunt et impetui quadrigarum submissi, pedibus (equorum) atque rotis obtriti sunt, amentiae paratum damnum reperientes. De his ergo satis dictum.

104. [*] Reptilia vero venenifera facta sunt, non secundum providentiam, sed secundum consequentiam, ut prius dixi. Siquidem prolem edunt, quando innatus humor redigitur ad magis calida; aliqua autem putredo animavit, ut lumbricos in cibis occurrentes et pediculos ex sudoribus (provenientes). Qui autem ex sua materia iuxta naturam seminativam propagativamque habet generationem, iure meritoque providentiam sibi adscribit. Tamen audivi etiam de illis (praemissis) duplicem sermonem tamquam ad utilitatem hominum factis, quem non occultabo. Erat autem unus huius tenoris. Ea in multis vi illa sua venenifera medicinam iuvare nonnulli dixerunt; et illi, qui artis peritiam habuerunt, ubicumque oportebat, prudenter his usi per vim lethalium medicaminum emolumentum excogitarunt, maxime in extremis laborantibus inopinatam salutem reddentes. Et ad hodiernam usque diem videre est eos, qui non negligenter ac desidiose mederi aggrediuntur, in conficiendis medicamentis pharmacisque usurpare aliqua ex ipsis haud [*] inaniter.

Alter vero sermo medicinalis, imo ut videtur, philosophicus est: Deo convenire hæc facere dixerunt pro tormento peccatorum, sicut imperatoribus exercitus, principibusque cruciatus ac ferrum: ita ut, qui sedati per reliquum temporis solent esse, exacerbati irritatique sint fortius contra reos, quos natura in tribunali donis incorruptibili morti damnavit.

405. Domi autem latebras sibi constituere potius (animantia) falsum est; quandoquidem extra urbem in campis desertisque videntur, fugientes hominem velut dominum. Nihilominus etsi non adeo sit verum, habet aliquam rationem: quia in profundis locis obscuris congeritur copia quisquiliarum, fimi stercorisque, in quae irrepere immergique amant; omitto, quod nidor gravem vim habet*).

406. Quod si hirundines nobiscum habitant, non est mirum; istas enim aucupari nolumus: salutis autem desiderium animis non solum rationalium, sed irrationalium etiam innatum est. Ex illis [*] vero, quae ad usum fruitionis feruntur, nullum cohabit nobiscum ob suspectum insidiarum a nobis; nisi ubi istorum usus prohibitus fuerit lege.

407. Regionis Syriae**) maritima urbs est Ascalon nomine. Fui ego ibi tempore, quo in patriæ templum mittebar ad orationem hostiasque offerendas. Immensam itaque columbarum multitudinem in plateis viisque iuxta unamquamque domum vidi. Interroganti mihi rationem dixerunt (incolae): Quia

*) Verba quaedam obscura in hac periocha occurrebant, quae ad sensum talem reducenda existimavi. Auch.

**) Pro Syria in Arm. aliquando habetur Assyria, quoniam utrumque nomen apud Armenios incipit eadem vocali: sc. Asorik (Syria), Asoresdan (Assyria). Auch.

non licet nobis illas capere, quoniam prohibuere maiores habitatoribus huius civitatis usum earum. Adeo autem familiare est factum animans illud ob defectum metus, ut non solum eiusdem tecti, verum etiam eiusdem mensae particeps semper comperiatur et de manu accipiat cibum.

108. Verum in Aegypto adhuc magis mirabile videre est: quia hominum devorator ferarumque pessima crocodilus, quum nascatur nutriaturque in admirabili Nile, utilitatis (quamquam est in profundo degens) aliquid praesentit. Apud quos enim honoratur, magis frequentat; a quibus vero offenditur, neque in [*] somno videtur: ita ut qui navigant, etsi audacissimi, neque extremitatem digiti audeant inclinare (in aquam) gregatim irruentibus; ubi tamen et nimis timidi incurrunt natantque ludendo.

109. Falsum vero, in terra Cycloperum (quum et gens ipsorum fictio fabulae sit) sine seminatione, hominibusque terram colentibus domesticum fructum nasci, quum ex nihilo nihil generetur. Hellada vero non convenit accusare velut tristem infoecundamque regionem; multa enim in ea est terra pinguis. Quod si barbara gens abundat feracitate frugum atque superat delectatione vitae felicitis, caret tamen sapientibus viris, quorum sane gratia facta sunt alimenta. Etenim sine mendacio Hellas sola hominum propagatrix est, planta caelestis et germen admirabile, certam veramque intelligentiam procreans familiarem scientiae; in causa est autem subtilis rarusque aër, quo mens acui consuevit. Quamobrem et Heraclitus non gratis ac inconsulto dixit: *In terra sicca animus est sapiens ac virtutis amans.*

110. Porro certum constansque argumentum [*] quis accipiet ex hoc quoque, quod quicumque vigilantes sunt et sobrii, sapientiores sunt. Qui vero cibo et potu confertim sese ingurgitant, nullo modo sapientes sunt, quasi submergentes per cibos ingenium. Itaque inter gentem barbaram crassiores quidem evadunt rami alimento optimi, et caudices oblongiores, atque animalium irrationalium magna est foecunditas; mens tamen nusquam nascitur ob frige-factionem gelationemque, quoniam aër, terra et aquae in causa sunt simul, et frequentes exhalationes densatae supereminent. Piscium autem marinorum (Gr. et avium) et terrestrium genera animalium non sunt reprehensiones naturae, quasi nos in cupidinis contagium alliciant; sed accusatio nostrae intemperantiae danda est potius. Necesse enim erat ad totius universi perfectionem, ut mundus varia genera generaret animalium omnium; non erat tamen necessarium, ut in istorum irrueret fruitionem ille, qui sapientiae est proximus homo, transmutando sese in agrestem morem bestiarum.

111. Quare etiamnum quibus temperantiae solidae ratio inest, omnino ab omnibus [*] abstinent, viridibus herbis fructibusque arborum contenti ad usum gratum. Eis autem, qui praedictorum ciborum fruitionem iuxta naturam esse censuerunt, supersteterunt magistri, instructores et legislatores secundum civitates diligenter instantes, ut excessum cupiditatis cohiberent, neque permetterent omnibus omnia libere ac mixtim usurpare.

112. Viola vero et rosa crocusque atque caeterae florum varietates ad valetudinem, non vero ad volu-

ptatem factae sunt: simplices enim sunt istarum virtutes et singillatim per odores prosunt, fragrantia adimplentes vicinos, multo autem magis in mixturis medicinae. Nam res quaedam inter se permixtae vim suam evidentius exhibent: sicut in generatione animalis coniunctio maris et feminae, quum seorsim non possit efficere unus vel altera, quod ambo convenientes (efficiunt). Haec necessario dicta sunt, ita ut etiam reliquis tuis dubitationibus sufficientem fidem efficere possint apud illos, qui nihil contentiose prae se ferunt de hoc, quod [*] deus humanarum rerum curae attendat. Quod si adhuc dubitas aliquatenus, ne taceas.

113. ALEXANDER. Poenitet me de anterioribus quoque (dubiis), quia ad singula copioso studio protulisti opposita ex rectis tuis ratiocinationibus, ita ut nihil superaddere liceat sine discrimine. Pro honore itaque, ut dixit olim Pindarus, silentium laetabundus suscipiam.

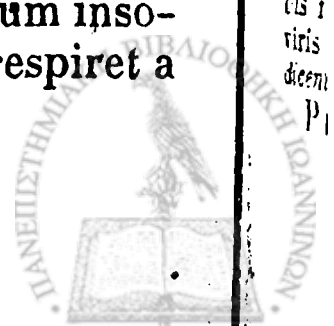
114. PHILO. Ego tamen non cessabo adhuc necessarium de providentia adaugere verbum, quoniam antea contra objectionem comparatum fuit velut contraria persuasio. Quod autem superest, separatim apparatus erit quaestionis certaue fides.

115. ALEXANDER. Ergo tempus est opportunum mihi auscultandi et tibi dicendi.

PHILO. Mihi quidem semper tempus est philosophandi, cui dedicavi vitam meam studio addictam. Multa tamen, tam inconstantia quam iucunda, vocant me, quae non licet contemnere. Veni itaque ad aeternorum dispensationem, ut [*] etiam mecum insolubilem habeas (te) auditorem, qui interim respiret a

tu
tu
am
—

Pe
Et
Ad
ani
ben
and
sent
endi
bis i
viris
dicem
p

disceptatione contentiosa, more tamen immutabilis repertus et sine praeiudicio procedens *).

446. ALEXANDER. Optime proferenti tibi credere aequum est; nihil enim melius, quam totis animis divinas impressiones legis amplexari. Mox itaque iterum veniam.

DE RATIONE QUAM HABERE ETIAM

BRUTA ANIMALIA

(DICEBAT ALEXANDER)**).

1. [*] PHILO. Recordare hesterna verba, o Lysimache, quae Alexander, noster ex fratre nepos, retulit, quasi non homines solum, verum etiam bruta animantia ratione sint praedita.

*) Obscurus est locus, unde variae possunt elici sensus. Auch.

**) Citaverat titulum praesentis quoque sermonis inter opera Philonis nostri Eusebius Hist. Eccl. L. II. c. 18. hoc tenore: *Ἐτι τε δ' Ἀλέξανδρος, ἣ περὶ τοῦ λόγου ἔχει τὰ ἄλογα ζῶα*, h. e. *Adhuc etiam Alexander, sive de eo quod rationem habeant bruta animalia*. Quamvis enim totus sermo sit dialogus inter Philonem et Lysimachum, tota tamen quaestio est de sententia Alexandri, volentis animalia bruta etiam ratione aliqua gaudere; quae sententia fusius exponitur, tamquam scriptis mandata ab Alexandro, et ultimo loco funditus evertitur a Philone succinctis verbis fortissimis, ut videbis suo loco. Quare et S. Hieronymus de viris illustr. c. XI. sic notat inter Philonis opera: *De Alexandro dicente, quod propriam rationem muta animalia habeant*. Auch.

PHILO VIII.

H

2. **LYSIMACHUS.** Equidem, o venerate Philo, unum est istud trium illorum, quorum inspectiones convincentes efficiunt, ut auditor iterum veniat ad eum, qui locuturus est. [*] Avunculus enim est ac simul socer: quoniam non es nescius, quod filia eius mihi iuxta suam etiam promissionem desponsata uxor est. Dictorum vero recordatio molesta ac incerta erit ei, qui non est omnino consuetus his rebus, maxime circa arduam quaestionem, cuius evidentia certitudinis lumen oriri fecisset, si agitata fuisset, et quasi circumversata ut imprimeretur, non superficie tenus audita *).

3. **PHILO.** Magna res certe est magistrum amare, iis qui audire cupiunt. Attamen ad optimam eruditionem nihil aliud ita auxilio esse videtur, quam constanter scire ea, quae magister suggerit **). Qui si veraciter edocere cupiat, haud ab alienis curis atrahi se permittet in occupationem. Dic mihi, quaeso, an in alienas quis distrahitur res, fratrem quemdam laetificare volens, ac sine impendio parans verborum convivium auditoribus? At tu fortasse eam ob causam, ne videare facile opus peragere similisque esse iis, qui prompte gratiam proiiciunt in conspectum: ideo gressu remoto recedis, supplicationes rogantis maiores exspectans, quasi precibus demum nonnisi aegre annuas.

4. **LYSIMACHUS.** Occupationes, o Philo, an rationes non sint? Non es enim nescius, quot cognato-

*) Totus introitus huius dialogi obscuritatem nimiam habet: eruditi lectores aliunde possunt declarationem aliquam adinvenire. Auch.

***) s. levi mutatione unius litterae: *attendere magistrum ea, quae vult suggerere.* Auch.

rum et clāssium civitatisque me [*] circumduxerint examina negotiorum in ipsa mea habitatione:

5. PHILO. Quoniam itaque scio te non recusare, utpote semper sitibundum audiendi, ego incipiam dicere, si tu taceas; at tu non assidue meis sermonibus immoratus, perstare in iis vim tibi facies.

6. LYSIMACHUS. Grave est et a philosophia abhorrens mandatum istud tuum; quaerere enim interrogareque multum favet expeditque doctrinae; nihilominus cedendum iusso tuo. Ego itaque hic inferius tranquilliter humiliterque, ut decet discipulum, sedebo: tu autem ex conspectu residens in alto et venerabilem ac severum te effingens apparatu sophistico, incipe tradere doctrinam:

7. PHILO. Incipio, sed non doctrinam; interpret enim sum, non doctor. Docent enim ii, qui propriam scientiam edocent alios. Exponunt autem illi, qui ab aliis auditu percepta exacte memoriae referunt, non paucos Alexandrinorum Romanorumque in unum locum congregantes, viros optimos et selectos atque praecipuis principiis, musica aliisque eruditionibus ornatos.

8. LYSIMACHUS. [*] In medium ecce veniens adolescens *) ostendendo se haud impudenti confidentia, sicut hodierni solent, sed una cum fiducia pudore rubescens, ut decet nobilem nobilibusque natum, sedit in medio, tum ob suam instructionem, tum ob patris liberalitatem, quam usurpavit propter id, quod prius dictum fuerat **).

*) Ut putatur, Alexander ipse constructor sequentis apologiae de brutis animalibus. Auch.

***) s. quod iam scriptis mandaverat. Auch.

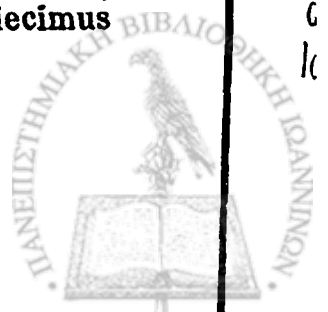
9. Servo itaque quodam, qui ibidem stabat a tergo haud procul, librum porrigente, acceptum legebat Philo*).

(SERMO ALEXANDRIDE PROBANDA BRUTORUM ANIMALIUM RATIONE.)

10. Patribus puerorum iuvenum et tutoribus orphanorum procuratio virisque uxorum cura commendata est ad supplendam naturae indigentiam, ita ut qui adiuvare possunt, non negligant. Consequens itaque erit, ut tam homines quam omnia animantia, ut simul dicam, debeant mutuam reficere debilitatem. Non ignoro tamen *φιλαυτίαν* (amorem sui) commune esse malum, obstaculumque luminis requisiti ad notitiam veritatis, tamquam in cavea intus insidens et abscindens ab anima principatum directorium. Verum quicumque nolunt gustare disciplinam, aegre ferunt orationem praesentem, gravanturque hoc sermone. Qui tamen student [*] sapientiae, purgati a vitio clarius cernunt, quod pura mente puram sequimur veritatem, qua praestantiorum humano generi possessionem nullam deus donavit.

11. Etenim quemadmodum viri mulierum fragilitate reiecta omnia reipublicae in civitatibus negotia, sive ad bellum sive ad pacem spectantia, per se ipsos solos exsequi voluerunt, perperam genus femininum ad politice insufficiens rati: similiter, ut mihi videor, universi homines videntes animantia loquela carentia terrae affixa et se solos sursum e terra ere-

*) Amanuensis Arm. nomen Philonis pro titulo exaraverat, quod tamen abs re est. Ad elucidationem rerum nos adiecimus sequentem inscriptionem. Auch.

ctos, oppositam putarunt eorum constructionem pulchriori parti, quam ipsi prae se ferunt, parem cum corpore elationem efferentes contemnentesque (animalia) velut humi repentia: ita ut quod in rebus optimum est, nempe rationem, nullatenus eis concedant, sed sibi ipsis sorte possidendam datam credant, quasi vero ex ipsa natura donum peculiare acceperint. Quod tamen et animans participationem habeat rationis, contentiosam si quis deponat oppugnationem, facile per studium disciplinae verum quaerentis assequetur exactissime.

42. Verbi enim duplex est species: una intus in consilio sita (quae dicitur ratio), quae habet sicut fons aut sedes in se animae principatum directivum; altera pronuntiativa, similis fluvio, per os et linguam naturali instrumento ad aures percurrens. Utriusque videre est in eis (animalibus), sin minus perfectionem, attamen haud contemnenda principia et semina.

43. Quum enim invisibiles sint ideae mente perceptae, quae autem sensum attingunt, sentiantur ab auribus, posterius istud visitandum erit primo loco. Nam multa sunt eorum voce articulata [*] utentia, ex natura per se edocta auditu proprio, multa autem, quae etiam edocentur (ab hominibus), sicut dicitur de corvis et Indicis psittacis. Ego sane psittacos novi delatos ad magnates Alexandriae Aegypti, qui magna voce clamitabant ad instar puerorum ex schola; et indicio assuefacti didicerunt modum salutandi per dilectionem osculumque, ita ut voce tenus cum osculo salutem dicant, et nominatim recipiant salutem

sibi datam; praesertim vero ita edocti reges, imperatores, augustosque et similes laudabant*).

14. Isti quidem solebant initium facere verbi, et antiquitus audita per memoriam renovabant. Verum aiunt sub Macedoniae regibus, potius autem sub Lagis (Ptolemaeis) in Aegypto corvos adeo imitados esse humanam vocem, ut exeunti foras regi salutem dicere solerent hoc tenore: *Salve, Rex Ptolemaee*. Et multis aliis convenit linguam veram ac certam exaequare, illis etiam, quae non sunt omnino inter cicures. Atqui semper vox dirigitur ad fidem faciendam de inevidentibus. Porro vocis duplex est species: una in dicendo, altera in cantando. Quum ergo satis de priore retulerimus, secundam perlustremus. Probationis autem nulla est necessitas apud eos, qui non omnino surdi sunt, sed sani auribus.

15. Merulae enim et turtures (imo turdi) luscinaeque non solum canere solent, verum etiam voce articulata [*] canunt**), ita ut et dici et scribi posse videantur vocabula cantuum. Quod si quis id velit suis ipse auribus discere, eat statim in proximum hortum, ubi vera est musica avium omnis generis concinentium atque iuxta mixturam harmoniae cer-

*) Plin. Hist. nat. X, 58: „Super omnia humanas voces reddunt, psittaci quidem etiam sermocinantes. India hanc avem mittit, sittacen vocat. . . Imperatores salutatur, et quae accipit verba pronunciat“ etc. Id. ibid. 60. de corvo: „Mature sermoni assuefactus, omnibus matutinis evolans in rostra, forum versus, Tiberium, dein Germanicum et Drusum Caesares nominatim, mox transeuntem populum Romanum salutabat.“ Auch.

**) Plin. X, 59: „Agrippina Claudii Caesaris (coniux) turdum habuit, quod nunquam ante, imitantem sermones hominum, cum haec proderem. Habebant et Caesares iuvenes sturnum, item luscinas, Graeco atque Latino sermone dociles“ etc. Auch.

tatim cantantium, et audiet, ipso experimento operis prius edoctus, mendacii redargui tum se tum caeteros omnes, qui irrationalia esse animantia pro lubitu fingunt, nonnisi *φιλαυτία* id ipsum suadente.

16. Sed quid oportet plura addere de verbo sonante, relicta ratione, quae in consilio sita est? Eo itaque pergamus. Profecto absurda dementia est, ubi venatores investigant aprorum leonumque cavernas et antra, consilia ipsa prorsus non videre diligenti examine, quae animus rationalis penetrat. Siquidem (nos philologi) consuevimus venatum ire, non silvas, nemora, arbusta, arundines exploraturi — non enim in silvis inanimatis nostra venatio consistit —; sed animalium species inquirendo perlustrandoque: solane videlicet mens humana induta est imagine (divina), honorem sortita ex natura oppido magnum diversumque ac differentem ab aliis, vel caeteris quoque aequalem universis utilitatem dedit deus?

17. Neque melius quicquam videntur mihi omnes veritatis cupidi pervidisse, nisi sine ulla dubitatione fateantur uno consensu, quod consilium insit omnibus spirantibus. Firmum autem argumentum accipiet quispiam, praetermissis [*] aliis momentis, quae pro diversa ingenii amplitudine quisque potest excogitare*), araneam ipsam (s. araneum). Vident, quantum, aut quale, et quomodo mirum ista operatur**) ? Quae enim, licet aut netrix operosa aut textrix idonea, non iam certando, sed etiam aemulando

*) s. quae in reliquis animalibus cerni possunt, signa ingenii amplissima. Auch.

**) Fuscus agit de araneis Plin.°XI, 28. et passim. Auch.

possit ferre artis secundum locum? Siquidem omnes quicumque haud incuriose neque sine diligentia iam a iuventute operam huic arti dederunt atque accurate id imitati sunt, superati abiere. Sumens enim (aranea) velut lanam materiam non laboratam, ingeniosa sapientia artificiosissime operatur: primum nendo instrumentis propriis, quasi manibus quibusdam, subtilissime; deinde fila quaedam directe, alia vero oblique deducens, optime stamina nectit textitque, miro modo confecta atque arte pulcherrima, ita ut aëris texturae subtilem laborem assimilare videatur; atque firmitatem perdurantem dupliciter operi indit talem, qualem cernimus in lyra, quae duritiam chordarum et figurae rotunditatem prae se fert, eo quod semper (tam) figura rotunda quam rectae lineae diuturnae comperiuntur. Magnum autem argumentum erit, quod ab omnibus ventis iisque assidue impulsa fila vixdum aut numquam prorsus lacerantur.

18. Caeterum et aliud in aranea cernitur mirificum: quoniam homines vestimenta elaborantes, divisim inter se industriis, non idem operari aggrediuntur, sed quibus cura nendi est, non texunt, qui vero texunt, non nent. Illa vero quaecumque operi requiruntur, omnia simul [*] in se inclusa habet, nullo altero cooperante indigens, sed velut perfectior (hominine) singula ista per se praestat. Et quid mirum, si ad haec sufficiens comperitur, quum et potentia et facultate par sit, et non tantum artificis, sed etiam instrumenti vi polleat, quippe quae ipsa est tam ars, quam instrumentum, quo peragitur opus universum?

19. Nautae nihil agunt sine gubernaculo aut velo aut aliis adiumentis ad directionem certam navis.

Neque medicis sine cibo aut potu aut remediis cedit optata sanitas aegroti. Et quid oportet dinumerare artifices, quorum tota ars per instrumenta exercetur et quibus nulla est vis sine his? Aranæa tamen tantilla atque inutilis putata inter bestiolas, perfectissima in textura nullo eget instrumento, sed sufficiens est per se ipsam ad perfectionem rerum, quas operari vult. Ecce enim scio pictorum fictorumque ingeniosa experimenta, qui figmenta et picturas imaginesque, quantum in ipsis esset, sategerunt perpetuare ac immortales reddere labores suos, ac proinde laedentes opera sua tamquam inexorabiles inimicos odio habuere. Idem facere et araneam manifestum est, quae nimirum postquam perfecit texturam, medio loco velut in centro insidiatur, quaquaversus circumspectans, ne forte volantia per aërem lacerent telam, atque cavet, ne quicquam umquam se invita pertranseat. Quod si accidat, causam damni e medio tollit, per texturam ipsam illico vindictas accipiens, scissurae autem rursus medetur.

20. [*] Est et alterum quoddam, cui non rustici soli, verum etiam magni reges curam exhibent. Apis ingenio haud profecto concedit, plus quam homines visa mentem exercere*). Verno tempore, quo universus campus et totus montis locus fertilis primum floret, examina apum supervolantia et perlustrantia hortos ac viridaria, tum super ramusculos virides fragrantisque flores sedentia, ex calicibus papillisque rore aspersis ipsum exsugunt, praesertim vero ex thymis**) caeterisque humi proximis,

*) Conf. cum traditis a Plinio prolixè XI, 4 - 22. et XXI, 41 ss. Auch.

**) Nomen Gr. *θύμος*, *thymus*, observat et Interpres Arm., sicut etiam *μελίλωτον*. Auch.

quae onomastice melilota nominantur. Mirifica itaque compositione sibi propria apis transmutat rorem in naturam mellis, et ita operatur: rorem velut seminale quoddam in se assumens gravida evadit, et properat ad partum eo in situ, ubi non laedatur, quem procreandum scit. Facta sunt autem alvearia ad habitationis hominum similitudinem pro diversorio earum, quibus deus hereditatis modo distribuens dedit fructus in terra repertos, non solum ex plantis, sed etiam ex animalibus. Quando itaque apis parit, effingit figuram solidam, magnitudine sibi conveniente, utpotè bene nota, et quae magis apta sit ad continuationem propaginis. Duplicati autem animantis duplex est modus constructionis: alter maxime materiali corpori similis, cera scilicet; alter autem tamquam anima, circa quam versatur, nempe mel. Quando vero cera rorem acceperit, ne labor imperfectus devastetur, clauditur obstruiturque firmiter naturali instinctu contra fraudes animalium invadentium, ita ut, tamquam in civitate palatium iuxta palatium undique septum ac densum cernatur vallum. Interiores [*] autem partes angusto subtilique aditu coarctatae sunt, ne facilis sit invasio; largum enim spatium irruptioni patet.

21. Nec solummodo circumdatur locus solida munitione, sed etiam post moenia ducta fortior robustiorque apis custodiae praeses et custos muri constituitur. Tum illa collatae sibi, ut mihi videtur, facultatis personam sustinens pròdit, ac palam venit sedetque prope ad introitum, sicut ex specula attendens, et quaqua versus circumspectans. Si ergo cessant adversarii, acquiescit et ipsa; eis autem agitatibus confestim ad defensionem armatur. Sin autem

*) (

**)

p. 133. n. 1.

p. 133. n. 2.

potioris opus fuerit apparatus, intus sedenti exercitui nunciat adventasse hostes repente. Ille itaque assurgens ex insidiis, impetum coniunctim facit strepens ac studio expeditionis aculeum extollens, timensque, ne quid mali patiatur et in ultionem ardens, qua necessitas instat, congregitur.

22. Quid hirundo? nonne providentia quadam praeditum hoc animal atque ingeniosum est? Ex ramulis et lutò obviisque rebus nidum parat, quas duas res secundum commodum per figuram magnitudinemque metitur et soliditatem secundum locorum circumstantiam dat*). A damno fortiorum fuga accepta primum suppliciter ad homines profugum in domos velut in templa refugit; postea altius de terra elevatum superiora loca percurrit et inter trabes potius moenia circumducens, quam murum, interius nidum fabricatur connexum cum aedificio, [*] quo armatur contra mures et persequitur ipsos, ita ut in Aegypto felis pilus**) dicatur; mus enim cibus est feli. Perfectis autem operibus homines aedificii peritos elaborato artificio vincit opificium. Praeparata itaque habitatione nascituris, diligenter parit; post autem procreationem haud cessat, sed cibum adinvenit natis, et undique collectum aequa portione singulis distribuit, aviditatem superfluum atque rixam inhibendo, in ora autem apponendo (cibum) matris fidelitatem una cum officio lactantis nutricisque demonstrat. Providissime agit et illud, quod cibum digestum resolutumque in ster-

*) Consule Plinium X, 49. aliisque locis. Auch.

**) Aut hirundinem ipsam aut nidum suum hoc nomine appellari notat. Apud Plinium X, 85. haec tantum habentur: „Aegyptiis muribus durus pilus, sicut herinaceis.“ Auch.

cus proiicere docet eo modo, ut pullos assuefaciat sese convertere, ut foras alvum exonerent, prae timore, ne aggravatus nidus praeceps cadat. Quum autem simpliciter oberrans huc illuc ob procurationem necessariorum redux fuerit, in alienum nidum minime intrat, sed falli nescium ad suum venit in reditu ob desiderium curae propriae.

23. Caeterum non solum naturalis auditus ac instructionis habent ingenium aliqua animalium, verum etiam complura edocentur meliore diligentia auscultare obsequique iis, quae ipsis magistri praecipiunt, ita ut vereantur peccare, et laetentur de rebus recte peractis. Sed quid expedit de cicuribus mentionem facere? Catuli quidam (leonum vel canum) iuxta naturalem fiduciam una cum cupiditate ciborum venatores facti sunt, ita ut homines venatores obviantes invaderent. [*] Quum autem aliquis eorum cohabitaret nobiscum, artem propositam discendo percipit. Ecce enim aurigae artem vilissimus omnium animalium simius in hesterno spectaculo usurpatam ostentavit. Residens enim in tabulis currus a quatuor capris vecti, per orchestram aurigam egit, ac velut in hippodromo certator quidam de victoria concertans, movens habenas flagellumque concutiens et in aures caprarum vociferans, mirifice spectatores oblectavit.

24. Haedus autem, subtili funiculo alte a terra strictim colligato, accurrens ascendit per eum, et constanter superambulabat tamquam in solo progrediens per plateam, veritus ne per declivitatem deorsum ferretur, quum ab adversario a tergo stante eam in partem detraheretur. Et hunc ipsum ego vidi postea in

lto situ ambulanti, tripudiantem et per armos (pedes anteriores) globulis ludentem; quod mirificum risum est, quum manus non habeat adprehendenda, quae iactata sunt. Ecce et in circulum quemdam ascendens diu magna prodigia ac miracula potius monstravit. Quoniam clausus sphaera externa, inus in cyclo tota sphaera agitata movebatur continenter, et faces in singulis foraminibus connectebantur sparsim. Ipse vero intra machinam quasi captatus a flammis stabat in medio. Callias *) autem praesidebat, et ille viso circulo versabatur circumquaque. Adhaec animalia iam parata erant ad ostentationem, quorum unum ore faces evellens eduxit et ad dextram versus collum detorsit et elevavit, ut offerret Calliae. Ille vero (haedus) [*] cornibus tamquam manibus facile quasi recipiens, at manu prehensens, circumducebat sursum, sicut pueri lampadas gestantes, nimia ostentatione facta; circa oram forinsecus cavens, ne flamma cuiquam noceret eorum, qui circumstantes spectabant. Mirum autem mihi et illud factu visum est, quod, quum haec ageret, simul et in ludi magistrum oculos fixerat, veritus, puto, ne quid delinqueret; atque simul spectatores respiciebat, an exsultatione afficerentur vel moleste ferrent, investigaturus. Postquam autem spectaculum perfecit, timore absolutus, sicut bellator victoria potitus iactabunde gloriabatur: quod manifestum erat ex saltu et continua agitatione oculisque laetitiam ac hilaritatem tamquam risus prae se ferentibus; et praeter ista communis exsultationis indicia caudam

*) Vox ipsa Graeca videtur servata ab interprete; de qua studiosi lectores diiudicabunt. *κάλλαια* vel *κάλλος* praeter alia est etiam barba seu palearia galli gallinacei. Auch

quoque suam haedus movebat, iuxta nutus, quos Calliae manus edebat *).

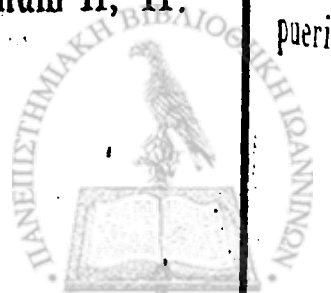
25. Sunt etiam aliqua (animantia), quae et servile officium ediscunt, diligenter obsequi ministrorum more, assidue inter se contendendo, et hisce plenum erat spectaculum; atque singillatim propriam sibi ostentationem exhibebant populo bestiae istae, quasi dixeris ludentes ad nutum ludimagistri. Quod tamen non ludi res est, sed studio virtutis dignum. Siquidem risum id movet insipientibus, qui oculos animi obcaecarunt, sed studium erit sapientibus, quorum mentes lucidae sunt et acutae visu. Itaque magnitudinem naturae rationalis diligenter sine risu honeste examinantes, opinionem deponite, veritatem discite, ut [*] instauretur persuasio, nempe pretiosum esse apud deum, et honoratum et laude celebratum apud homines deum diligentes genus hoc (animantium).

26. At praelaudata animalia, inquiunt quidam, discunt quidem aliquid, sed eo magis, quanto magis cicures sint; agrestia vero non polite. Ecce enim etiam aliqua agrestia et minime mansuefacta videntur quidam in scholas venisse, familiaritate adepta.

27. Elephantorum gens nonne ferarum maxime agrestis est? Attamen ex Libya Baobas, Germanico Caesari undique ad pompam ludi apparatus disponenti, eo tempore quo de consulatu certamina proponebat, novam rem magnifice praestans dono misit gregem elephantum domi mansuefactorum ad cibum et potum deliciose**). Et quid oportet dicere de illis,

*) s. ita: *Calliae autem ut manus putabantur.* Auch.

***) Similia occurrunt apud Plinium VII, 2, Aelianum II, 11. Martialem lib. I. epigr. 1025. Aucher.

qui ampliores erant in vasto dominio? Quum enim in conspectum venerunt theatri ordinatim dispositi, tamquam ex mandato silentium observante turba, primum omnes simul elephantibus facie tenus genu flectentes adorarunt agonothesam. Deinde assurgentes proboscides elevatas movebant, indicantes salutare populum. Postea spectatoribus eos laudantibus, illi quasi mutuam salutationem recipientes, proboscides velut dexteras deorsum demiserunt. Nonnulli vero eorum discumbebant illico — iam enim praeparati fuerant lecti ferrei solidissimi, provide quidem, ne immani pondere elephantum frangerentur —, reliqui vero velut famuli pro ministerio stabant ante eos et multa quidem convivio usu venientia obsequiose exhibebant incunctanter. Neque post multum temporis surgens unus velut ex dapibus mensae, prae se ferens similitudinem ebrii [*] humano ludo ad pulchrum cantum tubae citharaeque saltavit. Caeteri vero tunc proboscides movebant et identidem sibilabant ad tripudium, quasi laude prosequentes. Postquam demum unus lucernam aliquam attulit, ea visa tempus redeundi iudicantes surrexerunt, et transientes discedebant, necdum omnino ebriorum personas monstrantes, sed labascendo ac nutando, ita ut aegre pedes movere possent in gressu; verumtamen vacillabant titubantes vinolentorum more, dum a theatro abierunt.

28. Dicitur etiam Alexandriae Aegypti unus istorum olim litteras didicisse, ita ut potuerit haec notare: *Ego ipse haec scripsi*. Nec non edocta dicitur bellua illa simulare animi motus sicut amatores; aiunt (vel canunt) enim elephantem tamquam amore pueri captum ferri in camelum, osculari eum, am-

plecti atque constringere, suum cibum in os eius mittere, imo neque nocte neque die pati ab eo distare, nisi iussu magistri ferarum.

29. Sic ergo natura in universis animis dominatricem mentem condidit: ita tamen, ut in uno languida sit delineatio ac subobscura et facilis ad delendum figura formae, in altero vero velut indelebilis, clara et vix delenda forma depicta sit. Inevidens itaque forma est in aliis, constans autem evidensque typus in hominis forma geritur.

30. Porro praeter iam dicta non superfluum erit illud quoque dicere, quod sapientiam, scientiam et optimam [*] deliberationem, eam etiam, quae provida est cum procuratione, tum aliam quae consilii prudentiae germana est, compluresque alias, quae rationalis animae virtutes appellantur, animalia prae se ferunt. Quod quam verum sit, manifestam fidem faciunt nisus ac molimen de rebus victu necessariis, ingenium, industria militaris et strategemata diversi generis. Nam Polypus quando venatum in cibi, corpus suum lapidibus assimilat ad decipiendos pisces; quum enim putant illi iuxta saxum natate, aggreditur etprehendit eos*). Quae vero dicitur Narca (sc. Torpedo), eiusdem nominis morbum quum comparet piscibus se tangentibus, nullo negotio sicut homo piscatur illos**), robur ipsum, quo resisterent, ad se contrahendo. Quae autem vocatur Stella, valde sapienter gratum iucundumque sibi parat, tamquam

*) Prolixe agit de Polypo s. Polypode Plinius IX, 46 ss. Auch.

**) Plin. IX, 67: „Novit torpedo vim suam, ipsa non torpens: mersaque in limo se occultat, piscium qui securi supernatantes obtorpuere, corripiens.“ Auch.

coquus alimentum consequens (pisces). Nam quum circa se sentiat aliquid, ut mihi videtur, ex natura calidum, freta ecce maiores etiam invadit; qui quum nequeant resistere calori ignis, assantur; atque ita cibo utitur minime laborato*).

31. Possident autem ut aquatilia, itidem et aves terrestriaque abundantem sapientiam; nemo enim eorum privatur sapientia, etsi loco vel corpore differant a se invicem. Perfectum argumentum sumitur ex ostrea (vel conchylio), cuius caro vescibilis est; unde et munit se ambabus testis, quae una ex una parte, [*] altera ex altera circumcludunt eam: quas quoniam dissolvere desperandum est, Paelotes dicti**) facili negotio inglutiunt eam prius, ut per calorem gulae liquescat viscus, qui solidas servat testas, et paulatim remissae dissolvantur compages, tum extrahentes in largitate, escam inclusam sibi administrant.

32. Nec tamen in solitudine (s. sollicitudine) degentes extrema laborant cibi penuria: habent enim exercitium industriae, ea nempe, quorum odores se

*) Post Aristotelem, lib. V. hist. animal. cap. 14. sic habet Plin. IX, 86: „Claros sapientia auctores video mirari Stellam in mari. Ea figura est: parva admodum caro intus, extra duriore callo. Huic tam igneum fervorem esse tradunt, ut omnia in mari contacta adurat, omnem cibum statim peragat. Quibus sit hoc cognitum experimentis, haud facile dixerim.“ Auch.

**) Παιλοτής, ut ἀπαιολητής, fraudator fortasse est. Quod si legas Polypodes, tunc spectat quodammodo locum Plinii IX, 46: „Polyporum multa genera . . . vescuntur conchyliorum carne, quorum conchas complexu crinium (sive brachiorum) frangunt; itaque praeiacentibus testis cubile eorum deprehenditur.“ Quae sunt fere verba Aristotelis, hist. animal. VIII, 4: Οἱ δὲ πολύποδες μάλιστα κογχύλια συλλέγοντες, καὶ ἐξαιρούντες τὰ σαρκία τρέφονται τούτοις: διὰ καὶ τοῖς ὀστράκοις οἱ θηρεύοντες γνωρίζουσι τὰς θαλάμους αὐτῶν. Auch.

delectant, belluae in latebris et cavernis aut silvis latentes sicut insidiis expectant. Sunt etiam, quae tamquam ex pinguedine ab ipso aëre odorem sugunt naribus: foetorem vero sentientes nares dimovent, et latentes in caveis praestolantur venationem; surgentes enim ex insidiis statim avidè saturantur.

33. Adeo autem nonnullae cautionem usurpant de salute propria, ut non solum dolum inter se mutuum, verum etiam fortiora hominum consilia eludant. Dicuntur enim cervi, dum proiciunt cornua, quaerere securitatem solitudinis, et ascendentes montes altos petere silvas inaccessibilesque anfractus et deserta impervia. Quia vero quum cornuum armis aequalem vim exuerunt nudique instrumentis defensionis evaserunt, obmetum, ne irremediabile aliquid patiantur, in solitudine spem ponunt, quasi restet eis fuga sola — unde et proverbium [*] illud: *Ubi cervi cornua deponunt, profecto locus est desertissimus.* Quoniam ergo post cornua reiecta iuxta radices exstant vestigia vulneris, supervolantes muscae pascuntur et saevissimos dolores afferunt. Quare illi per diem intrantes dumeta, nemora frondosasque silvas latent, ramis condensisque frondibus obducti; nocte autem, quando volatilia acquiescunt, exeuntes tutius pascuntur. Adhaec renatis cornibus haud confidunt statim meridie foras exire, veriti necdum stabilita fuisse cornua: quum enim adhuc tenera sunt, quasi lutescunt ac discinduntur ab radiis solaribus, ut argilla figuli ab igne. Quamobrem diffidentes, ne forte perfectam adhuc non acceperint soliditatem, in arbores percutiunt capita sua et probant cornua per contactum et compulsum, an firmiter erecta sint.

34. Quod autem prudentia provida insit non uni alterique animalium, sed cunctis, omnium eorum generis tempus statutum, maxime pro propagatione, manifesto argumento est. Unum enim istorum excelsos montes petit, alterum profundum Scythiae Libyaeque desertum lustrat, tertium in nemoribus condensis immersum latebras sibi assumit; multaque in terra inveniens ripas*) obsidere, quum ob procreationem huc conducuntur. Haec sane indicia sunt sapientiae redundantis ac una cum prudentia providam diligentiam in generando ostendentis.

35. Verum mirificum quoddam operantur palumbes, ac perfecta ratione dignum. [*] Nam in primis non ibi, ubi nascuntur, pascuntur, sed in alterum locum se transferunt, ne capiantur, plures enim sunt, qui machinantur, ut inveniant earum latebras: itaque illinc ob cautelam effugiunt, ne persecutores inveniant se. Deinde vero quum sentiunt quosdam venatum exiisse pullorum, nimis artificiosa pugna accedunt in congressum, supervolantes et fugientes et iterum lente suspenso gradu obrepentes; atque paulo longius volant, ut, dum studium venatorum vident, ipsos liberent, spatio temporis pullis dato pro opportunitate fugae capessendae: quos quum sentiunt longe evolasse, expectantes adhuc modicum vestigia venatorum, demum delusis eis ipsi aërem petunt excellenter, ita ut isti stupore agantur, derisos se deceptosque cernentes, et exacerbentur, ut par est.

*) Ad verbum: *rius* s. in rivis germinans; quo et stagnum potest designari s. *arundinetum*. Auch.

36. Dicunt, qui Semelae*) res narraverunt, quod genus est marinum cooperatione daemonis cuiusdam usum; quod si nequeat sub initio evitare multiplicem hominum industriam malignam, postremam eorum irruptionem irritam reddit. Quippe quod hamum nulla exquisita esca obductum velut cibum inglutit, malum tamen effugiendi remedium invenit; invadens enim et currens sursum funiculum comedit, geminum emolumentum ferens, et sibi salutem comparans et punitionem in eum, qui manu iniuriosus fuit.

37. Incredibilem utique censeat quis [*] historiam accipitrum Thraciae, siquidem et ego ut primum audiivi, minus fidem praestabam, donec complures indigenarum (quos inter unus, qui ad nos venit peregrinorum, homo simplex) testabantur quicquid de illis nōverant. Dixerunt enim, quod concorditer laborant, ut opem ferant avium venatoribus, et operam dant negotio et fruitioni captorum. Quoniam habitationem sibi parant in silvis, ut par est, inter densas frondosasque quercus, ubi versantur avium genera frequenter, et eis, qui venatum veniunt, cooperatores existunt, iis inquam, qui provide accedunt, quique nihil fraudant circa spem aequalis praemii, quod licet exspectare socios a sociis belli. Modus autem auxilii praestiti ita se habet:

*) Quid in Gr. lectum fuerit ab Interprete sic istud nomen exponente, nos latet: *σμῆλη, σμῆλιον*, potuit esse nomen piscis, sicut scalpello funiculum amputantis, vel *ζῶον μῆλαν, animal nigrum*, aut aliquid simile. Si vero legas *μύξων*, Lat. *mugil*, haec de eo habet Plin. lib. XXXII, c. 5: „Scit et mugil esse in esca hamum, insidiasque non ignorat: aviditas tamen tanta est, ut cauda verberando excutiat cibum.“ Sed haec et similia non ita facile credas ad praesentem locum pertinere. Varii sunt pisces, qui funiculum hami abscindunt. A u c h.

primum (s. ante) venatores sub initio arbores commovent. Hunc motum exiguae ac parvulae aves non sufferentes, disiectae expavent et avolare volunt, Accipitribus tamen super se visis, retro coactae humi descendunt et rostris terram pulsant (aut ab accipitribus rostris laeduntur), atque ita venatio paratur facilis aucupantibus. Quoniam ramorum vehemens commotio et violentus ex motu saltus atque ex superstantibus impulsus, sicut etiam timor et ingens horror facile reddit aucupium, quo magis incident in manus venatorum. Isti vero laetabundi exhibent portionem ex iis, quae ceperunt, partim cooperationis gratia retributionem facientes, partim ad futuram venationem invitando.

38. [*] Adeo autem abundanter effluit copia sapientiae (animalium), ut in apprime necessariis superet vel hominum sapientiam. Quandoquidem unusquisque nostrum quum valetudine laborat, ignorans quae conducunt ad sanitatem, medicos advocat, qui indicent salubria ad salutem proficua. Ubi animalium nullum umquam alterius opus habet, medicam artem per se ipsum callens et suo arbitrio professor compertum. Siquidem cervi a phalangio morsi, norunt pro remedio cancrum (sive ostreum fluvii), cuius esu statim curantur. In Creta vero quum caper sagitta feritur, herbam racemulum (vel dictamum) vocatum quaerit, qua vescens facile sanatur ab vulnere.

39. Aiunt, quod etiam testudines ex avida gula saturatae viperis, ob metum mortis origanum comedunt; hoc enim tantummodo ex veneniferorum discrimine se expedire possunt. Verum enim vero

nonnulli, qui nihil credere consueverunt nisi exploratum, voluere certius argumentum dictorum capere. Videntes itaque testudinem expletam vipera, origanum prope eam natum radicitus evellentes, exspectabant exitum rerum; illa vero appetens et non reperiens ut ederet, mortua est.

40. Nec solum curare morbos in aliquo repertos aut suspectos, sed dolores etiam in se fingere fallaciter ad evitandum laborem, observatum est (in animalibus). Dicunt enim, quod Aristogitoni, uni inter eos, qui virtute claruerunt in republica Athenarum, equus erat piger, qui in hippodromo ultro fingebat [*] claudicare, donec deprehensa fuit ab agasonibus processu temporis fraus et castigatus fuit, quo supplicio deinde superavit ignaviam: atque ita experimento probatum fuit, quod evidenter fraudulentus dolo usus fuerat, non aliunde, quam sapientia mentis.

41. Haud inaniter et illud dicitur, quod bubulcorum mentem et ingenium habent bovinorum armenta, sicut et caprae caprariorum, et grex pastorum, et agrestiores belluae curatorum suorum. Verumtamen ciborum quidem et potuum, praeseptumque et generatim eorum omnium, quae ipsis utilitati aut damno sunt, non minor est peritia cognitionis, ita ut etiam copiam quandam teneant multarum variarumque notionum, tam artificiosam quam rationalem: ut proinde absurdum sit maxime, inter se conferre nostram et illorum providentiam.

42. Formicam non vides, exigui corporis animal et magnorum operum providum per industriam ac mentem? Haec aestiva tempestate comparat neces-

saria, et ne forte inundationem patiat, sollerter sibi parat sedem; autumno vero vergente obreptum ex frigore imbrisque damnum cautius reparat, ut, quae in hibernis a se constructis inclusit et labore proprio condidit, iis fruatur et gaudeat, horrea pro tempore insumens et copiose hauriens victum. Quando vero accidit ut deficient alimenta, rursum exit foras cum suo exercitu, ut colligat copiam annonae, necessarium cibum procurans pro tempore futuro. Ut autem malorum [*] saevissimum expellat famem, triticum hordeumque et quaecunque collegerit, in duo intercidit, ne pullulantibus illis penuria laboret.

43. Non sufficet dies ad enarrandas consimiles caeterorum curas animalium, quorum apparatus oeconomicus abundanti gaudet cibo. Quandoquidem omnia terrestria, aquatilia et volatilia per aërem, ne forte aliquid necessarii desit ipsis, provide sane procurant. Praeterea quis nescit, quod intellectu consilii praedictorum est, eligere utilia et inutilia, convenientia et inconvenientia cum distinctione? Istorum vero peritia nimis certa est (apud animalia) et solidata disciplina, animae rationali propria.

44. Attamen illud etiam rite dicitur, quod oppositorum non idem est usus; quoniam, ut patet, a contrariis tales proveniunt motus. Quoniam calidum ac frigidum, vel dulce et amarum, vel album nigrumque, vel magnum et parvum, aut quicquid eorum, in quibus contraria sunt passim temperamenta, diversas pro sententia consilii in iis agit voluntates, ut animans quisque velit ac appetat, quod placet et affert voluptatem, ad quam properat, et effugiat dolorosum; quod aversatur. Et tanta copia

sapientiae utitur, ut etiam quam plurima ex loquendi facultate hauriens prae se ferat, consilii ideas quidem explicare non valens, quia linguam non habet [*] articulata[m], manifestius tamen, quam voce, operum veritatem eis, qui acute possunt videre, exponens.

45. Canis quum persequeretur feram, perveniens ad fossam profundam, iuxta quam duae erant semitae, una ad dextram, altera in sinistram, paululum se sistens, quo ire oporteret, meditabatur. Currrens autem ad dexteram, et nullum inveniens vestigium, reversus per alteram ibat. Quando vero neque in ista aperte appareret aliquod signum, transsiliens fossam curiose indagat, praeter odoratum cursum accelerans: satis declarans non obiter haec facere, sed potius vera inquisitione consilii.

46. Consilium autem talis cogitationis dialectici appellant demonstrativum evidens quinti modi. Quoniam vel ad dextram fera fugit vel ad sinistram, aut demum transsiliit: et quidem haec et similes formae verborum explicantur ab hominibus. Verum intelligitur non obscure et apud caeteros sine mendacitate Aesopus quoque in parte maxima operis fabellarum suarum. Nam etsi vocis expers sit articulatae animal, non tamen fictio est fabulae illa, quae inest eis sapientia scientiaque in multis rebus. Ecce enim in proverbiiis etiam acutiores inter homines in cogitando solent vocari vulpes: adeo bestia ista ex claritate multiplicique versutia mentis admirationi nota apud multos est. Etenim simiorum etiam stultissimus praestat agilitate manuum et ludi praestigiis, ita ut, postquam vicit quos voluerit, deceptos ipsos irrideat.

47. Caeterum multa sunt et alia relatione digna de sapientia, qua utuntur animalia; sufficiunt tamen iam dicta. Addendum [*] esset, quod non tantum sapientiae, sed etiam sobrietatis participes bestiae sunt. Quod si opus erit verbis pro rebus eis necessariis, vocem emittunt. Quis vero apud illas apparatus dapium, aut quae vinolentia, aut quae ebrietas, aut quae coquorum pistorumque opera superflua, artes miseri ventris eorum, qui nobiscum voluptati dediti sunt? Insuper superbiae procellis nos iactati, quanta sane aperto ore mirari non erubescimus, praesertim quum supercilia contrahentes cervicesque extollentes, belluinis sentiis tumidi, deserti vacuque mentē, remisso fastu elati reputamus nosmet ipsos, ut poetae dicunt, diis proximos factos fuisse semine et propinquos generatione, verum a cibo exiguo potuque superati, humi iacemus, ab alto caelo cadentes. Ecce illico obnoxii sumus non solum pudori, verum etiam corporis infirmitati: quia aviditatem et gulam sequuntur morbi, exiguam quidem minores, maximam vero irremediabiles.

48. At bestiae, quae parcitatem alimenti ab ipsa nativitate statuerunt sibi adsciscere, herbis pascuntur et exiguis contentae sunt. Quarum potus aqua est, non tamen frequens, sed semel in die, aliquando etiam post multos menses peractos. Nam quaedam hibernis tempestatibus vix bibunt, aquae loco satis habentes frigus aëris et viridis pastus humorem humidum. Adhaec prurigo illa ex humiditate orta cupiditasque sub ventre existens nimium minor et exigua [*] illis est. Nonnullae enim verno tempore, aliae autumnali feruntur ad coitum; sunt etiam quae semel in anno congregiantur. Feminae vero earum

usque ad conceptionem solam patiuntur succumbere, deinde vero aufugiunt mares, completa nimirum lege naturae, quae pro generatione et corruptione maris cum femina adinvenit coitum coniunctionemque.

49. Nonne itaque aequum est, ut homines erubescant effraenas suas lascivias ad comparisonem istorum continentiae? Nam qua demum anni tempestate homines quidam venereis abstinent, more ducti incontinentium, miseri, non contenti coniugibus solis, foras oculos versantes circumquaque et in meretrices furentes, hereditatem illustrem minime servant, sed ignominiam paupertatemque pro gloria mutuo probantes? Quo fit, ut nonnulli ex iuvenibus florescentis aetatis, contempta morte, cupiditatem vitae anteponant, caeterorum legem coniugalem dissolvant: nec providentis moderatoris hominum veriti iudicium neque legem in adulteros latam timentes, neque paventes immanem inexorablemque furorem maritorum mortem minantium, quibus ad maiora scelera passio inexperta vim facit ut homicidium admittant. Etenim aliqui excedentes malitiam, ad magis iniuriosum coitum furunt, τῆς παιδεραστίας, quo non solum civilis, verum etiam naturalis legis praecepta violantur. Quoniam destruendo legem immobilem ab ipsa veritate reprehenduntur de facto illicito, quum incassum seminent et foetum perimant immaturumque emittant.

50. Caeterorum tamen animantium [*] honestatis manifestum argumentum ex operibus patet et zelum contra libidinosos, quos impudentes statim repellere nituntur: ita ut, si pro tempore nequeant compotes esse, opportunum praestolentur tempus. Id autem

cernitur non solum in mansuefactis et apud nos degentibus, sed in belluis quoque, quae videntur continentiam ultro sibi adscivisse. Plura quidem oporteret in medium exempla ferre diffidentibus fidem factura, verum satis erit unius mentione facta similiter argumentari et de caeteris sub silentio. Crocodilus hominum vorax amphibiumque in Aegypto animal, coitum facturus, educens feminam revolvit ad ripam fluvii, quia dorso supino consuevit concumbere: post autem coitum rursus manu elevans versat eam. Quum autem suspicatur eam iam commixtam aliis concepisse, quia subdolos est, simulat se aliquo modo, quasi iterum appetat coitum; tum tamquam amasius cupidine actus sequitur eam et solito modo revolvit ipsam. Ut autem statim certus reddatur de opinione, odorando aut aliquo alio modo, verumne sit aut contrarium — habet enim ex natura scientiam incognitorum —, certior factus evidenter ab ipsis rebus de concubitu, unguibus lacerans intestina depascitur; tenera enim sunt, cum ex adverso muscoli sint squamis solide connexis colligatisque, ita ut vel ferrum acutum hebetent contactum.

54. Quum hactenus de sobrietate actum sit, quid opus sit de fortitudine referre? Quandoquidem aprorum aut taurorum, vel elephantum caeterorumque his ferociorum robur vimque nemo est qui nesciat ingentem esse, et loco exigente [*] magnum fortemque animum demonstrare mira in pugna arte. Ecce enim istum (taurum) vidi in luctam venientem pedibus, gladiatoris instar, pulverem suscitare, torve aspiciere oculis rubescentibus, et cornibus ad feriendum paratis furore fervere, totoque adspectu horrendum apparere. Aprum autem dicunt, qui venatum

exeunt in silvis, quum viderit venatores, non prius viribus armari, quam in arbores vicinas acuerit dentes. Ursi vero secedentes impetumque facientes cervicem immittunt sub medio adversarii, et retorquentes violenter sternunt in terram et pedibus constringunt artificiose velut laqueo captivantes. Et quicquid paedagogis (s. ludorum magistris) in usu est per astutiam peritiae, totum ipsi exsequuntur. Singula singillatim dinumerare superfluum est.

52. Ecce enim nudius tertius dracunculi cum viperis Aegyptiacis luctamen videns, non modicum stupefactus fui: ita ut ex ipsis rebus necessum habuerim credere veritati de hoc, quod rationis particeps esse, haud secus ac rationalibus, caeteris quoque animalibus concessum fuerit. Vipera enim venenosa venit ad congressum, velut geminae naturae ac biformis facta, quippe quae caudam nimio strepitu in forma globi retraheret, de pectore vero usque ad caput sursum erecta accurreret pectore forti et larga cervice, inflata, plena furoris venenique: sicut alii quoque quasi digito indicabant, huc illuc versando linguam cum sibilo immani. Draco vero elevans altius caudam suam, removit eam, ut vipera decepta in ipsam tamquam in adversarium sibi animal irrueret. Ipse dein super faciem pronus serpebat totus humiliatus, oculis solis sursum directis, et exspectans praestolabatur; veritus tamen, ne forte illa praeveniret et vulnus [*] sibi afferret periculosum, parabat se insimul ad impetum faciendum. Quando itaque sensit insidias luctae suae ad libitum cessisse, quum nimirum vipera cum cauda sua serio dimicare videbatur, subito invadens eam acri morsu prehendit cervicem eius et suffocavit.

53. Porro haec animantia utuntur etiam ordine meliore, quam cohortis praefecti ac centuriones, minime indigentes adhortatione mutua; quoniam prompta sunt ad operandum sine excitemento, quo necesse est homines identidem ad opus impelli, quod acuit audientes, nec eos cunctari sinit, sed excitat ad virtutem.

54. Etenim ego etiam quando per legationem adii Romam*), crebro vidi in bestiarum congressibus, quod more optimorum cursorum prius huc illuc discurrebant, et ex altera parte tamquam flagello caudis propriis dorsum et latera percutiebant, ut sese hortarentur, quemadmodum in hippodromo aurigae faciunt. Quoniam non solum supplicii loco flagella adhibent, verum etiam monendis pedibus (ut sese moveant). Propterea et poeta certior factus dicit:

*Cauda latera dorsumque ex utraque parte
Percutit, ut irritet ad certamen se ipsum.*

55. Tanta itaque fortitudinis vis in robustioribus existit, ut quae vires debiliores desideria habent, erubescant, quod ignotum non est. Dicitur enim, quod leones, quum in congressu ob multam oppugnationem debellantur, obtuentes secedunt [*] lente vociferando et huc illuc ambulantes pudere se de errato manifestant, atque aversis vultibus et voce remissa sese abdentes persuadent, quod ultro reprehensionem indicantium se digito volunt evitare et retrorsum reversi velut ex stadio currunt.

*) Alexander vel Lysimachus satis hic se monstrat legatione Romam petiisse, haud secus ac Philo. Si quis autem nolit id concedere, necesse est dicere, quod aliqua interlocutus sit Philo ipse. Verum integrum responsum Philonis ad omnia adversarii dicta paulo inferius clare videbis. Auch.

56. Equorum autem genus adeo cupidum est honoris, ut in ipsa iam Graecia atque apud barbaros, sicut hominibus, ita etiam equis certatim currentibus praemium apponatur. Et non solum in minoribus congressibus, quorum exigua est ratio, sed et in sacris certaminibus, ad quae ex orbē terrarum veniunt congregatim ob varias necessitatis species, aliqui propter colluctationem spe victoriae, quidam vero desiderio spectaculi visendi ac nonnulli ob negotiationem; quoniam paratiores sunt voluntates advenientium in coetum solemnem, pudori ducunt sibi, si eo egressi nihil in domum adduxerint.

57. Apertis itaque heroicis theatris cursibusque equorum, ludis Olympicis, Nemeaeis, Pythiis, Isthmiis, agasonum quoque studium videre est et diras curas ineffabiles, impensas sine parsimonia, stabula construentium pro equis, cibos parantium locantiumque exercitatores (s. instructores), qui animalium velocitatem naturalem excitent acuantque per curam et alimentum. Quando certaminis tempus venit, iamiam rem sentit, videns circi carceres. Unde primum irritatur ad resiliendum velociter disrupto claustro, deinde foras emissus evolat atque longius per longitudinem festinato cursu satagit properare.

58. Ecce nudius tertius mirum spectaculum [*] multas hominum myriadas obstupescit. Erat enim certamen quadrigarum septem concurrentium. Caeteris ergo post remanentibus, duae velocitate praevalentes contendebant aequo Marte, aurigis etiam etsi non corporibus, saltem animi nisu, quantum in eis erat, concurrentibus; at unus raptus ambitione cecidit haud sibi conscius. Tunc equi destituti ab

auriga, suapte vi, omni cum furore sese regentes satagebant tendebantque in cursus sollicitationem, quasi vero ab auriga sibi adhibitam celeritatem praeferentes, una cum peritia, ita ut non pedes frustra moverent huc illuc inutiliter converso cursu, sed potius quasi per lineam directe currentes, expedite medium tenerent stadii, ne forte qui post se sequebantur, praevenientes praecederent excederentque circulum. Eo vero loco, ubi multi gyri aguntur, apte commodeque se vertentes obviabant aliis, perpendendo illud quoque, ut circulum propius obtingeret temo cum equo a sinistra existente, ne videlicet gyrius maioris periodi largitudinem relinquerent ei, qui post veniebat, et caeteris.

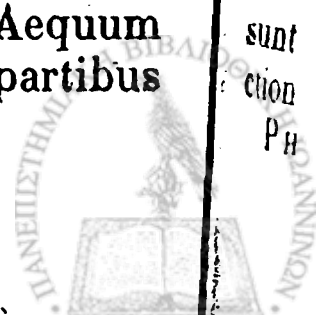
59. Quid autem dicendum ad ea, quae referuntur de ferociore animali, nempe elephanto? Ut autem omnia antiquitus dicta praeteream, memoriae mandabo res sub Antiocho actas. Asianorum princeps armentum alebat elephantium, ut in congressu equis obiectum iuvamini esset; a voce enim elephantis abhorrens pavet equus, ita ut ob metum violenter fugae se det. Itaque iis, qui praecellebant corporis vigore et robore, eo quod ad operandum iuvat, appellationem [*] indidit ex heroum nominibus, praeferebantur concedens Aiaci: illi nempe, qui praeter omnes fortis videbatur et operi deditus. Quum ergo flumen rex transiret cum exercitu, Aiäx (nuncupatus elephas) ad ripam morabatur, transitum timens, ut puto, ob gurgitem. Qui vero sequebantur, ut decebat, impavidi reperti ordinem (tamen) diligenter servabant. Donec rex misit vocavitque altores, quia tempus erat accelerandi, bravium (*βραβεῖον*) duplex pollicitus transeuntibus ante alios, in-

sidenti nimirum argentum, et elephantum dignitatem primi honoris. Quoniam vero Patroclus transfretavit desiliens in amnem, ita ut audacter transitum fecerit, quem secuti et alii transierunt, ideo ipse honorem assecutus est. Aegre id tulit Ajax, ac ne privaretur dignitate, tam molestus et agitated, deturbare totum ordinem castrorum voluit, ita ut videretur conqueri se deteriore evasisse Telamonis filio ob arma Achillis similiter furentis: siquidem livore plenus et rebellis in itinere ac in castris intolerabilis erat, ignominiam effugiens et gloriam petens. Utinam et homo talis fuisset, ut non solum fortitudini acquirendae studeret, verum etiam sequelam virtutis feliciter optaret!

60. Ecce enim quaedam animantia praeter iam dictas virtutes, iustitiam etiam prae se tulerunt, nantia, terrestria et aërea. Quandoquidem iam in marinis Pinnae et satellitis eius aequitas in societate manifesta est; contubernium enim commune cibi habent et aequaliter eum distribuunt. Idem facere Trochilum ac Pompilum in confesso est apud omnes, qui minores iis comperiuntur in vita communi.

61. [*] Inter volucres autem vel ipsam supremam iustitiam ciconia demonstrat, parentes nutriens, et statim ut alata fuerit, nullum aliud opus sibi proponens, antequam gratias retribuat et beneficientibus sibi vices reddat. Verum hoc pariter et terrestrium aliqua agere persuasum est. Nam etsi nequimus omnium ipsi naturas proferre nec lustrare neque certius indagare, oportet tamen fidem praestare testibus manifestis in iis, quae ipsi non videmus. Aequum est quidem non nonnullis, sed universis partibus

mundum compositum esse, verum partem eam, in quam cadit iustitia et iniustitia, illam omnino praeditam esse etiam ratione: utraque enim ad rationem pertinet. Itaque sicut hominibus, sic quoque animalibus memoratis distribuatur (ratio) necesse est. Iure sane (homines) ciconiis adultis parentes alentibus honorem certum exhibent aut contumeliam; laudant et satellites Pinnis aequaliter distribuentes cibum; ex adverso vero opprobrio et accusatione dignum censent, si soli consumunt dictum (cibum). Qui vero laborant in examine apum, fucos nocivos favo elaborato existimantes deperdunt; quoniam, ut ait Hesiodus, *aliorum laborem in ventres suos inducere.*

62. Videntes antiqui virtutes usque ad bruta animalia devenisse, a carnis esu sese abstinerunt, ac ad multum temporis consuetudinem talem inter Graecos et barbaros obtinuisse aiunt, donec prisca temperantia labente in delicatam vivendi rationem cum voluptate declinarunt: novis enim cupiditatibus [*] adinventis, illicitis deliciis civitates adimpleverunt, quorum principia morbi sunt, quibus non expurgatis mortes subsecutae sunt. Unde homines disciplina instructi, qui aemulatores sunt Pythagoricae sapientiae, neque si necesse etiam fuerit, carnem attingunt, propter sobrietatem religiosam et evitacionem morborum.

63. Etenim habent ex natura relationem aliquam corpus et anima (animalia et homines), non solum per familiaritatem cum iis, quibuscum solis assuefacta sunt, sed etiam ut reddant quod debetur fidei dilectioni; qui enim diligitur, diligit utique vicissim,

PHILO VIII.

K

et cuicumque curam adhibemus diligenter, hic optat parem utilitati acceptae referre recognitionem.

64. Aequælitatis ergo et iustitiae argumenta sunt magna, quod eadem et ipsa animalia praestant, imo maiora quam homines. Etenim principes constituunt et ordines, quibus statutis nulla est negligentia; et electis a se principibus omni obedientia obsequuntur. Fidem probant dictorum certam oculi ipsi. Taurus enim armenti, et hircus caprarum, et aries gregis dux est, atque in agrestium coetu unus ex regia fere familia praepositus existit, quem magna multaque animalia sequuntur, quod divinitus impressum esse convenit.

65. In examine apum extra dubium constituitur rex, quem dispensatione praesidentiae praeditum verentur omnes et pertimescunt, et puniuntur qui sub eo sunt ministri omnes. Quod si adauctus fuerit numerus examinis excessive, populosissimae civitatis instar in coloniam alias transferuntur velut familia propria. Sin autem illi, qui principatum susceperunt, nequeant agere officium praesidentis, ex anarchia vel ex polyarchia concussae destructaeque disperguntur. [*] Ecce enim et multitudinem avium vidi gregatim volantem, quibusdam praecedentibus, aliis post sequentibus; nec non in fluviis, stagnis et maribus coetus piscium tamquam rivus rectus in una linea protrahitur, exercitus instar per longitudinem extensi a praefectis legionum magistrisque militiae. Hoc modo politicae virtutis animantium genera habent participationem; iamque ostensum est, quod dispensatione gaudent. Quae sunt argumento moralis disciplinae et providentiae.

66. Porro non minus vitia quam virtutes sunt indicia naturae rationalis. Pronum enim mihi est demonstrare, quod perversitas peccati tam hominibus, quam animalibus inest. Nam avida luxuries, timiditas, iniuria et istiusmodi, in una fere specie communiter multiplicatae sunt usque ad insaniam; probitate autem vacua sunt saepe animantia. Quaedam, exempli gratia, sunt callida, ut lupi et vulpes. Item alia luxuriosa, ut hirci et columbi, adeo ut ob vitium veneris mas soleat ova frangere, ne femina super ova sedens impediatur sibi coitum. Cupiditas enim libidinosa praevalet etiam in animalibus modo violento, ita ut non sit eis satis ferri ad cognatos, verum etiam ad inimicos propter aviditatem. Nam quemadmodum, ut putatur, homines per frequentes multiplicisque cibos et avidas dapes, quibus de more dediti sunt, novas cupidines sibi fecerunt, et meretrices alienas adinvenientes incitati sunt insolita perpetrare, sicut sermo habetur de Pasiphaë Minois Crentensis filia, quae fertur adamasse taurum peperisque monstrum Minotaurum: simili modo in homines nonnulla (animalium) exarsere, sicut cantatus ille aries Glauci. Alioquin [*] unde alieni variique generis monstra portentosa evenit nasci, nisi ex dissimilium prava commixtione?

67. In Achaia ipsa, ut dicitur apud antiquos, delphin pueri excellentis in pulchritudine vultus desiderio captus, multoties ex ora maris intus in pelagus deferebat super dorsum elevatum supra undas, et multoties ex pelago usque ad ripam seducebat sine discrimine. Et tunc demum cessavit a stadio hoc longo, quando et a vita: mortuo enim puero in puerili aetate, moleste id ferens delphin, cum illo et ani-

mam visus est expirare, ligamen spiraminis cum corpore constantius connexum violenter dissolvens.

68. Sunt etiam alia tanto timore plena, ut infirmioribus cedant et ad umbras fortiorum trepident. Nunc in speluncis, quae sub montibus sunt, et in vallibus condensisque silvis, cum tremore latitant, nunc in altis frondosisque saltibus, ubi oculos huc illuc versant haesitabunda, ipsum volatum avium metuentia. Testes sunt his dictis cervi, quibus fortitudinem quum negarit natura, ut videtur, instrumenta quibus se tuerentur concessit, et haec ipsa ramosa: haud sicut in caeteris bestiis in capite sitis geminis cornibus, sed abundantiora germina hinc illinc pullulare faciens velut ramos in truncis, utpote animo forti carentes, saltem per excessum armaturae aequalitatem sortirentur. Sed quid refert ignavis ex armatura fortitudinem acquirere? nec enim mulieres deformes [*] ornatus iuvat ad formositatem, imo claritas ornatus ruborem inducit.

69. In certamine timiditatis nunquam ferat lepus secundas cervo concedere. Namque tremit semper haec bestia et timet cuiquam fidere, non dico beluarum, sed etiam partium naturae. Quoniam timet et scaturigines fontium salientium et strepitum maris, venti aërisque, omniaque, quae sunt super terram: ita ut circa fontes, dumeta et siccorum foliorum congeriem contrahatur. Quare, ut mihi videtur, poetarum genus non sine ratione *latitantem* vocat leporem, eo quod lateat trepidetque*). Ideo omnium auxiliatrix natura adiumenti loco contra timorem concessit huic bestiae velocitatem pedum, pa-

*) *Λαγώς* enim *lepus* est, et *λαθεῖν* *latere*. Anch.

rem celeritati alarum, pedes eius non ut caeterorum firmans in imputrida ac glomerata pelle, sed ad instar spongii dilatans, ut nempe multum aëris recipiendo ope eius levius elevarentur ad cursum.

70. Quantum vero isti pavore sunt pleni, tantum nonnulli in impudentem audaciam feruntur. Quid enim oportet aprorum vel pardorum aut leonum referre praepotentiam, qui ad iniurias violentiasque faciendas parati sunt, quum vel connutritus inter homines canis quando obtingat vultum sibi infamiliarum, furit praeter modum? qui si ex longinquo appareat, crebro murmurat et cum impetu impavide latrat, appropinquantem vero invadit, cunctis imminentibus malis contemptis. Nam supersiliens [*] vehementer oculis sanguineis oreque spuma pleno, non tantum lapidum projectionem suffert, sese opponendo, sed etiam hastarum sagittarumque immis-sarum ictus obviat et interserit se.

71. Itaque reliquam etiam partem, non solum homines, verum etiam bestias sortitas esse intellectus, quasi hereditate accepta, haud obscurum est: cuius rei participatio virtutis ac malitiae satis fidem facit. Sunt quidem aliqui, qui nequeunt haec audire, per se minime edocti, sed ignorantiam pro disciplina habentes contrarium omnino tuentur. Quibus tamen una cum naturali ratiocinio principia intelligentiae deus concesserit atque doctrinam ex verbo acquisiverunt, istis licet adversarios increpare veluti insanos aut veluti inimicos veritatis.

72. **LYSIMACHUS.** Haec sunt, o honoratissime Philo, quae Alexander noster ex fratre nepos conscripsit et in medium veniens publicavit.

73. PHILO. Mirifica sane res est, o Lysimache, maiorque aetatis tempore, ita ut stuporem facere possit non solum rusticis, verum etiam instructis philosophia. Ego itaque non careo studio huiusmodi verborum, sed ex iuventute in hac nutritus sum disciplina ad inveniendam veritatem, atque nominum venustatem interpretationisque celeritatem non mediocriter percepi, sed certe et vere novi. Quoniam haud ignoranter te rem percipere monstrabas, dum declamares [*] verba citata, nutu continuo capitis tui, quid quaeso putares, si ipsum audires legentem? Mihi videbaris rem altius concipere ad instar divinantium sacra quadam insania: quoniam illi non eandem revelationem se accepisse dictis declarant, quam faciunt auctores et commentatores. Quapropter aliud est, quando huc illuc versatilis comperitur praedictio linguae et per terminum oris finita, et aliud, quando ex anima moderatrice producta, instrumentum vocis pulchre coaptans, decenter pronunciat.

74. Verum enim vero patris aut matris ad natos affectio non habet parem: veri tamen parentes, qui secundum scientiam sapientes sunt, quum referant suas inventiones, admiscunt cum verbis inenarrabilem quamdam affectionem ad auditores. At non pauca una cum nominibus verbisque conduntur velut in thesauro, inquis. Decenter ac convenienter. Ego tamen erga commentatorem inclinationem tuam miror; ita enim verbum mihi narrare videris, ut etiam ab ipso scriptore, quando legens publicabat, nihil differre videreris.

75. Miras autem adolescentis quaestiones recentes, novas multiplicesque adinventiones et nominum

ad singulas res rite exponendas accommodationem, non eo modo probabiles mihi fateor, quo homines modici intellectus solent adire eum, qui in promptu habet quasi per incantationem allicere auditores; sed veraciter dicta, ut re ipsa se habent, indagando perpendam, imo magis ventilatum universos verbum edocebo: cura enim mihi est non persuasoriis verborum semper adinventionibus vinci; neque etiam nepoti nostro ex fratre fidem praebere licet in iis, quae scripsit, antequam opposita certius sciret. Haec itaque, si vacat tibi tempus, iamiam rememorans [*] enarrabo; sin autem procrastinas, sermone nunc interrupto iterum opportuno tempore dicemus.

76. **LYSIMACHUS.** Non me credis, o Philo, omnia contemnere ob desiderium disciplinae cupidinemque veritatis, et haec prompte te docente ultro me velle audire?

77. **PHILO.** Equidem, o Lysimache, quantum in me est, promptissimus sum. Tu tamen considera, sic interrogando et explorando, si nolumus aberrare a sacro consilio, utrum apes et araneae (puta quod textrices istae sunt, illae favum mellis creant) iuxta artisne industriam ingeniosam (id faciant), an absque ratione per actionem naturalem? Siquidem horum omnino, si oportet verum fateri, admirabilis habenda diligentia, quae tamen non a disciplina deducta est. Ad quid enim disciplina, quam non praecedet comprehensio scientiae, quod oportet esse artium principium? quoniam ars est collectio concordantium concepta.

78. Itaque exempli causa volucres solent per aërem volare, aquatilia natare, et gradi terrestria.

An id per studium doctrinae? Minime; sed suapte natura singula memorata haec agunt. Similiter et apes sine doctrina naturaliter favum peragunt, et araneae quasi per se edoctae subtilem illam elaborationem textorum moliuntur. Si quis autem aliter putat, adeat arbores, et perspiciens videbit cuiusque dotes clarissimas; quia et in [*] istis multa sunt absque arte artificiosa.

* 79. Vitem non vides, dum in diebus vernalibus germen producit? Primum enim foliis illud operit, deinde more matris paulatim nutrit et id augmentum ducit; postmodum remutans ex acido uvam efficit, donec omnino maturet fructum. At instructane in his fuit, cura adhibita? Certe omnino per mirabilem operique praesidentem naturam par fuit non solum utilissimo fructui ferendo, verum etiam adornando trunco decore, extensis per longum palmitibus, volutatis capreolis, dilatatis frondibus viridibusque foliis eleganter; conspectus erat eius clarissimus et species mirabilis; pulchritudo vero ipsius non oculos solos, sed etiam nares vi attractiva ad se trahebat; exhalatione vero spiritus circumvicinum aërem fragrantem reddebat: lente enim flante aura adimplebat spatia odore suavi, odoratumque grata placidaque voluptate explebat.

80. Plura et de caeteris plantis quum dicere possum, non morae taedio taceo, sed tantum solum nimiam verborum evitans. Etenim puto, quod sub silentio multis relictis unius analogiae modo totum innotescit. Dicimus enim et de invisibilibus naturis, quod quum ordinatae et artificiosae sint, integrum servant esse rationales, etiam illae, quae

omnino carent anima. Revera tamen non ista dantur et in praedictis animalibus. Cuncta enim peragunt non provida procuratione ac consilio, sed secundum irrevocabilem operationem eliciunt ex propria constructione proprietates naturales. Namque consimiliter palumbes fugiunt vultures, ac pulli timent reptilia; et marini murices dum tanguntur [*] ab aliquo, tenaciter constringunt lapidem, cui haerent, velut ambabus manibus tenentes et aegre divulsi vim faciunt pro unione. Deliberatione forsitan? Minime, sed naturae peculiari quadam dispositione, quae singula ad opus coaptatum invitat. Quamobrem aves, statim ut alae eis natae sint, illico volant; et tauri cornibus natis illico cornua movent et impugnantes oppugnant. Praeterea, haud consulto (neque enim id putes) scorpio attollens aculeum dimovet, ac si per electionem statuerit debere ulcisci eum, qui iam iniuriam sibi fecerit. Sicut etiam genus serpentium invadentes se nititur mordere vi venenosa; anne scire etiam poterit quem ex morsis mori contingat? Item comparatio victus et morborum curatio, et his similia, iterum naturae sunt inventiones innatae animalibus invisibili virtute. Et haec omnia possident, ut salva se servent et ut vindicent se ab invasoribus.

81. Non enim edoctus mus in rimas suas antraque immergitur, et quicquid sit frugi et natos suos, antequam incrementum sortiti sint, intus inferre studet. Pulli tamen hirundinum cibum digestum retro versi deponunt. Num certae cuiusdam utilitatis sensus alius fuit umquam animali aut continuum studium virtutis? An ad aliquid diu durabile operandum provide se verterunt, ut aliquid amplius augmenti sortiantur facta?

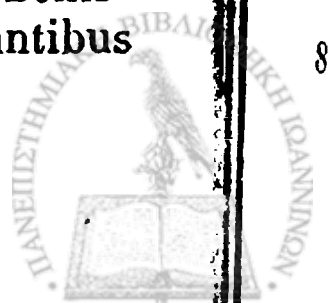

82. Gravius quippe est putare callidissima fraudulentia et superabundante quadam sapientia uti bestias. Qui enim his sapientiae concedendae testimonium perhibent, ipsi certe non norunt se plane [*] nihil scire. Nam etsi detur in istis perceptio aliqua, obscura tamen et insulsa est, leves animo faciliter irritans; quoniam eis, qui adhuc iuvenilem aetatem agunt, comprehensio scientiae velut pueris incerta est ac inconstans, non ita perfectis in verbo et intellectu.

83. Quod si Aristogoni equus illaesis pedibus claudicabat, non decipiebat, quasi fingens fraudulenter — deceptio enim rationalis est —, sed quia fortassis antea dolores in pedibus senserat, quietem acquirere recordabatur. At quantum temporis esset, ex quo quieti se dederat ac otio, obscurum est et incertum; nam et in illis per aliquod tempus tantum memoria rerum servatur.

84. Proscribenda et opinio eorum, qui canem venaticum bestias persequentem autumarunt quinto argumenti modo uti. Idem dicendum de collectoribus conchyliorum deque quaerentibus quicquam; indicia enim rerum sequentur apparenter sub specie dialectica, verumtamen nec per somnium quidem philosophentur: alioquin dicendum esset de omnibus aliquid quaerentibus, quod quintum illum modum usurpent. Caeterum ex aliis observa, quod isti et tales feruntur in negationem pravitatis suae, soliti praetexere sermonem fuco et sophisticè de rebus agere potius, quam verum, ut res se habet, examinare.

85. Nos enim dicimus, quod ex decentibus bonisque sibi convenientibus multisque rebus iuvantibus

ad sanitatem perseverationemque valetudinis habent (animalia) appetitionem (aut imaginationem), et universali comprehensione universorum carentes eam possident certitudinem, quae in propria specie cernitur. Verumtamen rationalis habitus [*] necesse est illa nullam habere participationem. Rationalis autem habitus est syllogismus ex apprehensione entium, quae minime adsunt: ut intellectus de deo, de mundo, de lege, de patrio more, de civitate, de politica, deque aliis innumeris, quorum nihil percipiunt bestiae.

86. At caput efferens equus hinnit, et pavidus sunt cervus lepusque, et perfida vulpes, alii puerorum amasii, invidi, et id genus multa. Non utique secundum acumen oculorum animae certitudinem quamdam comprehendunt intellectus, sed secundum illud, quod ex natura apparatus necessarius singulis conveniens datus est, sicut partes corporis et animae, singulis proprio modo ad sui totiusque perfectionem operantibus.

87. Ecce et leones, videntes se evidenter debellatos, abscedunt, et nolentes quemquam videre fugam capessunt, quin retrorsum se vertant: ambitionis nihil quicquam vel modicum sentientes, sed quia petulantes esse consueverunt, tamquam acuti ad robur exercendum sine doctrina: robur autem non acquiescit contemni ab aliis. Idem mihi videntur pati et equi, cervi caeteraque animalium, quae ambitione affici putantur. Etenim haud de primatu cogitant, sed assuefacta alimento, ea, in quibus exercitantur ab educatore, imitantur.

88. Nec tamen desperandum supponere iam in

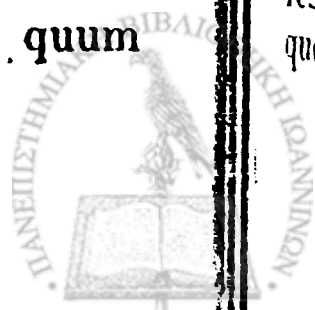
istis semina curae habendae, ut unumquodque ad virtutem sibi propriam progrediens, non destituatur a debita perfectione. Convenienter et pavo, qui cernens in se claram variegatamque alarum formam texturae similem, pulcherrimam praebet speciem videntibus, non ostentatione utitur, sed naturae suae [*] virtutis desiderio cedit.

89. Putare autem, quod unus Antiochenorum elephantum Ajax nominatus, quum privatus fuisset dignitate principali, furore captus fuerit, irridendum omnino est una cum procacitate insolentiaque ferae agresti. Fortassis ob saturationem fruitionemque cibi multum delicati diligenter alteri comparati invidia ambitiosa accessit.

90. Catulos vero et onagros, haedos, simias et quaecumque mirificas in spectaculo ostentationes exhibent, noli putare ullo modo rationis esse documenta; nam cibi indigentia, et crebre flagellum ad haec excitant, siquidem omne, quodquod animae partem habet, subiectum est tormento, et famis tormentum sub lege necessaria redigit.

91. Quod si censeas alia praedita esse oeconomica quadam prudentia, ut formica et apis, quum nemo istarum tamen politica gaudeat, concedas oportet posse falsum esse in specie, quod verum sit in genere, sub quo cadit. Ut puto, non ignoras, quod eorum est oeconomia, quorum et politice: unius enim utraque virtutis proles, etsi sub specie pares, impares tamen magnitudine, ut domus et civitas. Atqui deest eis politice, neque ergo dispensatio dicenda est de illis.

92. At quid quis dicere potest (inquies), quum

antea collectione facta condit in thesauros formica et horrea sibi prius parat? His utilius in opus exit apis et collectis floribus alvearique pulchre constructo mirifice mel facit. Ita quidem ego etiam dico. Dico tamen haec providentiae, non animalium ratione [*] carentium, sed eius, qui universam moderatur naturam, esse tribuenda. Illud enim (animal) nihil agit intellectu. Isti vero (deo) cura est variis de rebus, ut nimirum sicut creator impetum singularum creaturarum constringit ac corroborat ad id, propter quod factae sunt, sive ad eam, quae singulis convenit, perfectionem.

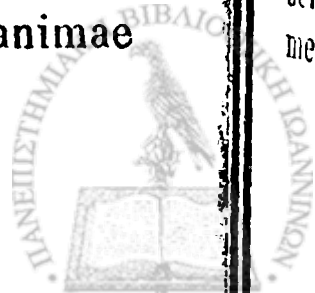
93. Quae vero dicuntur de Pinna et satellite eius, communem societatem demonstrant, quaeque non gratis dicta sunt eis, qui persuasi de inventione veritatis manifestare rem nituntur artificiose; nihil tamen iuvant illos, qui sapientiae ducunt esse, reprehendere sapientiam.

94. Quisquis autem haesitat, discat ex arboribus plantisque, ut non decipiatur. Hae enim etsi nullam habeant animae partem, tamen familiaritatis abalienationisque non minorem praeferunt manifestationem. Moventur et crescunt, atque tamquam osculo dilectionis salutando amplectuntur se invicem, ut olivam hedera, et ulmum vitis. Aliquas tamen non solum aversatur (vitis), verum etiam evitat, manifeste ostendens in adpectu suo, quod in fugam se verteret, si pedes haberet; atque languet non modicum, si propius accedat, quoniam steriles redduntur primae eius germinationes et germina producta adhuc restant ut novella: ita ut invisibiliter exsiccetur, alia quoque paulatim mulgendo.

95. Vitem evitant populus (s. crambe) et lauri. Sed neminem arbitror adeo insanire, ut audeat dicere, haec ex fidelis amicitiae aut hostilitatis animo oriri, sed supremae naturae ratione quaedam in unum adducuntur, alia [*] disiunguntur, haud sibi invicem convenientia. Hoc itaque tenore existimo falsum esse animalia mortalia quaeque, praeter hominem, contrarietatem societatemque et quae ad istas referuntur rationali cum harmonia, prae se ferre. Haec enim omnia ratione et mente solent conciliari; similitudines vero et tamquam imagines in animalibus delineari contigit, et speciem contemptus vel honoris, studii, gratiarum actionis et consimilium rerum exhibent aliqua subobscura delineamenta impressa, quae non pertinent ad veritatem, quandoquidem propriae, certae et solidae formae in animis sunt hominum.

96. Quapropter et ciconia non enutriens genitorem iniquitatis rea nullatenus erit, etsi aliquid simile iniuriae facere videatur, quia non procedit ex voluntate. Neque fuci laborem apum devastando rei evadunt; non enim voluntarie id agunt, sed potius desiderio victus. Non vides, quod parvulum infantem nemo de ullo opere facto accusat umquam, eo quod prudentis aetatis nondum particeps fuerit? At puer quamvis imperfectus comperitur, quia homo tamen est rationalis natura, paulo ante acceptis sapientiae seminibus, quamvis nondum formare rem potest, paulo tamen post oriri faciet: etenim aura recepta seminales vires ad modum scintillae in silva iuxta tempora cum illo crescentes vigere ac adhaerere debent. Aliorum vero (animalium) animae

non habentes fontem mentis progressu deliberationis carent.

97. Multa et alia de illis dicunt ad virtutes et malitiam pertinentia exploratores [*] historiae animalium, ii nempe, quibus mos est ob otium improba et minus laudabili consuetudine verba protrahere. Nos autem iam pridem asseruimus ex diametro argumentum adversus praesumentes contradicere, nihil urgere, cur dicamus animalia per scientiam deliberativam provido consilio agere quicquid faciunt; sed etsi aliqua ab illis fiant ad similitudinem humanae operationis, sine intellectu peragi primae naturae impulsu, quae apparatus singulorum in ipsa nativitate distribuens, illum donavit eis velut innatum.

98. Hactenus satis locuti de ratione existente in intellectu, locutionem nunc examinemus. Siquidem merulae et corvi et psittaci et consimiles, etsi varie vocem proferant, articulatum tamen numquam et nullo modo vocabulum pronunciare queunt. Sed puto, quod, quemadmodum in instrumentis musicis foramina quamvis habeant portionem veritatis constantis, non tamen rationales sonitus sunt constantes, sed forma carentes, et consequenter nihil manifeste exponere possunt: ita et praedictorum animantium voces sunt significatione carentes et deformes, veritatem formae sermonis non vocabuli modo exprimentes, sed per cantilenam.

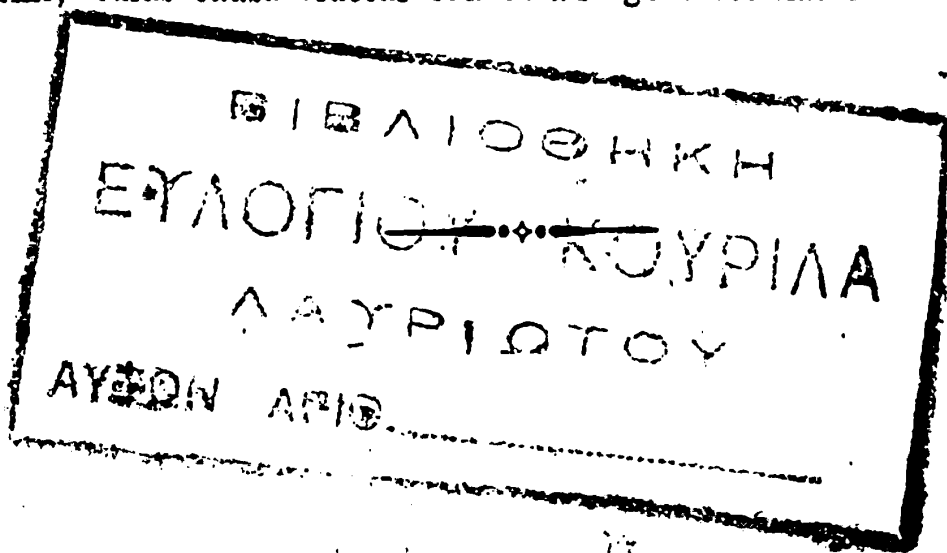
99. Exempli loco sint tibi tibia et cithara, cum aliis instrumentis musicis; quoniam pulsatus ab his aër sonos perficit imitando voces humanas, qui tamen incerti sunt et nequeunt constanter formare si-

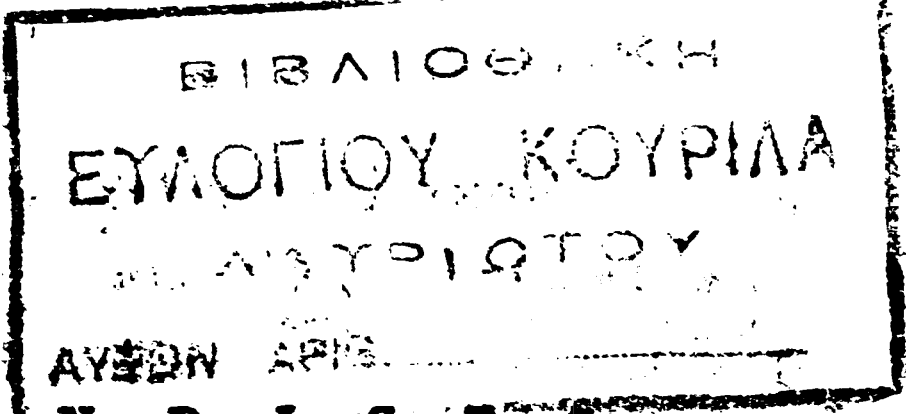

gnificatum. Facile est enim ei, qui velit, innumeras fingere differentias et vocabula contentiosa, quae eidem sententiae aequivaleant: argumentum autem rei firmum et manifestum recipiet quis ex eo, quod auditores vario [*] modo concipiunt et non eadem omnes; nec enim ad instar blaesorum balbutientium est sonus istorum (animantium ac instrumentorum), sed tenebrosa comperiuntur omnia, quae polita voce ac diserte pronunciante certo privantur.

100. Desinamus itaque obmurmurare contra naturam, et impietatem subire. Quandoquidem usque ad gradum humani generis extollere immerentia, et indignis distribuere aequalia, summa est iniuria: tum vituperare illos (sc. homines), qui dignitatem primi gradus ex natura sortiti sunt *), et egregiam sobrietatem adscribere ignavis ac exiguis minimeque apparentibus bestiis.

*) Plin. VII, 1: „Animantium in eodem (mundo) natura, nullius prope partis contemplatione minor est, siquidem omnia exsequi humanus animus queat. Principium iure tribuetur homini, cuius causa videtur cuncta alia genuisse natura.“ Auch.

I N D I C E S.

I. INDICES AUCHERIANI*):

A. PRINCIPIORUM PHILONIANORUM:

1. TOMI SECUNDI**).

	Pag. †)
Animalis formae fons est sensus: sensus autem (totalis) in facie est.....	4
Homo non solum animae, sed etiam rationalis animae particeps est factus.....	—
Caput templum est mentis, ut quidam dixere.....	—
Lignum vitae scientia est non solum creaturarum, sed maioris quoque supremaeque causae universorum. Nam si quis poterit istius suscipere certam apparitionem, fortunatus erit et felix atque vere immortalis.....	5
Unde est motus, primus est.....	—
Bona omnia atque gratia initium accipiunt a loco dominico.....	—
Sapientia ipsa et splendor (est) et lux.....	—
Cibis homines non solum ad delectationem, sed et	

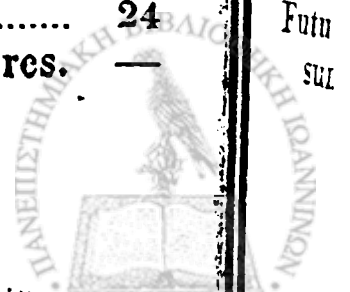
*) Indices Aucherianos primo loco posuimus ob eius, qui primo numero sequitur, quippe principia Philoniana continentis, materiam.

***) Primo loco indicem Tomi secundi posuimus, quia in ipsa hac editione hic Tomus iam primo loco (ex causis supra Tom. VI, pag. 279, not. * allatis) positus fuit.

†) Hae paginae sunt Aucherianae, non huius editionis.

	Pag.
iam ad utilitatem utantur (oportet): utilitas autem est fluxus stillatioque boni.....	7
Generatio, ut sapientum fert sententia, corruptionis est principium.....	—
Medium universi terra est.....	—
Optima virtutum pietas, qua sola potius mens immortalitatem assequitur.....	8
Mixtum est cum humana sapientia genus deceptionis.....	—
Sicut se habet oculus in corpore, ita mens et sapientia in anima.....	—
In nullo ita laetatur hominis cogitatio magis, quam in iustitia.....	10
Unum ex multis factum bonum est. Discordiae initium est duitas.....	12
Ubi bonum et malum commixta sunt, principium habent mixturae mortis.....	13
Proborum mors alterius vitae principium est.....	—
Amor non magis in utilitate, quam in concordia harmonica stabilis moris consistit.....	—
Cooperatur ventri esus carnis ad salutem vigoremque corporis.....	14
Nomina ex positione sunt, minime vero ex natura.....	15
Somnus in se proprie ecstasis est.....	17
Quicumque actate provecetas sibi ducunt mulieres, vituperandi sunt velut destruentes legem naturae.....	19
Depositum commendatum sibi sumit vir mulierem a parentibus, mulier autem virum a lege.....	20
(Vir et mulier) eadem gaudeant, doleant sentiantque, imo cogitent.....	21
Callidiores sunt voluptati dediti inventoresque artium ac mediorum.....	22
Quando mira quaedam patrandae sunt, subiectas naturas commutat deus.....	23
Mulier consuevit potius quam vir decipi. (Additur ratio.).....	24
Pugnantium mos est mentiri arte, ut ignorentur res.....	—

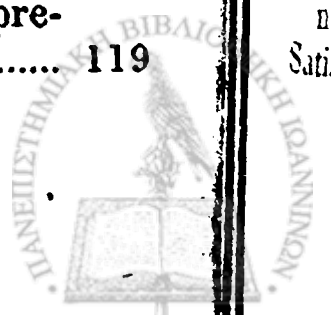
PRINCIPIORUM PHILONIANORUM. 163

Pag.

Gustus omnisque sensus ex genere consistit in suo tactu.....	25
In divinitate non sola est boni et mali scientia, sed quoque complacentia boni et recusatio mali.....	—
Mulier est symbolice sensus et vir intellectus.....	26
Non omnia consilio et sapientia aguntur a peccantibus.....	29
Malo malitia in refugio est, et cupidini deditus quasi ad asylum ad cupiditatem confugit.....	—
Serpens symbolum est cupiditatis, mulier sensus, vir intellectus. Cupiditas primum decipit sensum, sensus autem mentem captivat.....	31
Certatorum mos est, ut per ea, quae concedunt, maiora perpetrent mala.....	32
Terra connaturalis homini corpus est, cuius agricola intellectus.....	33
Si quis virtutis desiderio arsit, quae immortalem facit animam, omnino adeptus est sortem caelestem. Mali ergo et pravi tum principium, quum finis terra est, virtute vero praediti caelum.....	34
Sensus est mater viventium omnium: sicut enim sine matre nulla fuit generatio, sic et (nec) sine sensu vivens (animal).....	35
<i>Unus ex nobis</i> pluralitatem ostendit.....	36
Optime non oblata, sed oblatores munerum ante munera vidisse ait deum.....	42
Nihil omnino peccare maximum est bonum: qui vero peccat et erubescens pudore afficitur, cognatus est eius, iunior, ut ita dixerim, maioris.....	45
Quod non in nobis est, accusationem non meretur....	46
Mali non est causa divinitas.....	—
Athei sententia est non putare divinum oculum per omnia penetrare et cuncta simul intueri.....	—
Divinitas auscultat dignis, quamquam defuncti fuerint, vivere eos sciens incorpoream vitam.....	47
Futura (mala) timores adducunt, et quae illico (ad-sunt), tristitiam ferunt.....	48

	Pag.
Saeva et nimis dura est insipientium anarchia.....	49
Mente praedito convenit proprie sperare, nam irrationalia animalia expertia sunt spei. Spes autem praesagium quoddam gaudii est: ante vero gaudium expectatio bonorum est.....	55
Ut bonus est deus, abundanter largitur gratias maximas et simul studentium virtutibus delet vetera delicta castiganda.....	59
Nonnulli citius expleri videntur gustata probitate, atque spe data sanitatis denuo in eundem recidunt morbum.....	—
Finis proborum ac sanctorum non est mors, sed translatio accessioque ad alterum locum.....	—
Opus dei prius est benefacere, deperdere vero postmodum sequitur.....	61
Virtutis studioso pro vera generatione est virtus: siquidem hominibus generationes sunt homines, animis vero virtutes.....	69
Nihil adeo inharmonicum est, quam ventri vacare....	84
Mors est in malitia acta vita. (Vide et sequentia.)....	88
Sicut in anima intellectus, sic in corpore anima.....	90
In improbo malitia gemella est (vel gemellorum genitrix).....	92
Homini natura capax est contrariorum, virtutis puta atque malitiae.....	93
Divinitas immemor est mali et amatrix virtutis.....	94
Dies est, quousque fulget super terra sol (Arm. <i>div</i>). Alias dies (Arm. <i>or</i>) dicitur etiam una cum nocte numeratus.....	95
Iubent domini servis, mandant autem dilecti (amici) amicis, praesertim maiores minoribus.....	98
Sua uniuscuiusque proprie sunt illa omnia consilia, quae secundum virtutem ordinantur.....	106
Medicae artis principium est arcere infirmitatis causam.....	110
Philosophia egregia selectaque pars, quam comprehendit sapientia.....	119

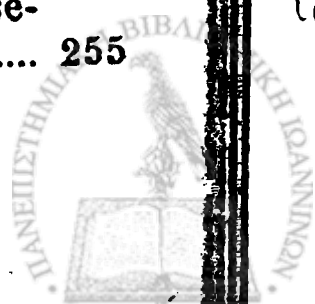
PRINCIPIORUM PHILONIANORUM. 465

Pag.

Malitia tenebrae sunt profundae, virtus vero splendor luminosus est.....	121
Quae debentur deo gratiarum actiones, sine iussu et mora cunctationis fieri oportet.....	131
Fructus autem finis est, propter quem et planta est...	132
Quasi par est, secundum proverbium tritum, Late- rem lavare vel Reti aquam haurire, ac malitiam ex- pellere ab hominis animo cum suis signis signatis.	135
Natura tamquam harmonia composita est ex contra- riis vocibus, gravi et acuta; sic enim et mundus ex contrariis coalescit.....	136
Principium finem exigit, et finis versus principium acclivior est.....	137
Externa serviunt corpori, corpus animo, animus deo.	—
Impius enim nihil aliud est, nisi inimicus certans circa deum.....	166
Venatoria ars quam maxime alienatur a rationali na- tura! Qui enim cum feris degit, optat vitam du- cere bestialem.....	—
Plenus ac perfectus numerus est trinus, consistens principio, medio et fine.....	169
Quatuor elementa mixturae sunt potius quam ele- menta.....	178
Pravus opinionem magis quam veritatem admittit.....	189
Sterilem generare non pariendi facultatis est, sed di- vinae virtutis opus.....	—
Non omnes afflictiones noxiae sunt, sed est aliquo tempore, ubi utiles sunt. Id sufferunt et aegri a medicis, et pueri a paedagogis, et insipientes a correctoribus, ut sapiant.....	196
Obedire et subiici melioribus magis expedit; qui enim didicerit sub potestate esse, cito citius et potestate exercenda imbuitur.....	201
Quicumque regem non viderint, praefecto et submi- nistris exhibent primi regis dignitatem.....	204
Satis est mortali naturae ad felicitatem, non esse re-	

	Pag.
prehensibilem, neque aliquid vituperatione dignum dicere facereque.....	209
Solet dei amator illico et hominum amator esse.....	211
Intellectio est sapientia divinarum humanarumque rerum et rationum earum.....	213
Qui eruditus est peritusque ad inquirendam naturam superiorem, potest pravo atque improbo esse more; at sapiens omnino probatus est ut bonus.	215
Quid malitia turpius aut virtute melius? Numquid inveniatur et bonum minime oppositum malo?.....	—
Regiae res sunt virtus virtutisque generationes.....	229
Deus solus constanter stat; qui vero sub generatione creationis sunt, omnes sub commutatione periodi cadunt.....	230
Deo omnia possible sunt.....	—
Sapiens tam utilis est, quam humanus.....	236
Insapientium sensus sine custodia derelicti sunt et libere patentes, quorum nemo est ad ostium, qui inutilis ac noxias imaginationes impediatur.....	240
A sensibus deus videri non potest, sed ab anima: opportuno enim tempore sapientiae oculis cernitur...	242
Terminus felicitatis est dei appropinquantis adventus, — miseriae, transitus ut per viam.....	246
Distare animam ab Entis contemplatione perfectissimum malorum est.....	247
Homines per aquam lavati mundantur, aqua vero ipsa (purgatur) per divinum pedem.....	248
Si aër non tangat moveaturque aquam, emoritur ista; vivifica autem magis comperitur, non aliunde, nisi aëre in eam intermixto.....	—
Sicut est verbum, talis sit vita, et qualis vita, talis et sermo sapientis videatur.....	249
Commodius enim cibus dei dicitur pia ac proba vita hominis virtute ornati.....	253
Puer immaturus est omnis insipiens (etsi senex); sapiens autem, etsi in iuventute sit iam adulta, senex est.....	255

PRINCIPIORUM PHILONIANORUM. 167

	Pag.
Nulla apud deum impotentia est.....	258
Tristis ac dolorosus est ille, a quo deus distat; gaudio vero et laetitia plenus, cui proximus est.....	259
Creaturae familiare est ex consummatione advertere singula, deo vero et ante principium animadvertere.....	261
Honorem meretur sapiens, non ipse solus honorans virtutem, sed etiam in aliis desiderium eius excitans.	—
Affines sunt virtutes, pietas (cultus dei) et humanitas.	269
Non omnia licet agere filios in conspectu patris.....	—
Dicitur apud pueros medicorum, quod potus non cibus est, sed currus cibi.....	272
Sapiens plurima habet arcana.....	—
Sapiens pacis est amans et nescius dimicationis, atque feriatus, ut totus divinis vacet contemplationibus.....	282
Triplex est nominatissima vitae ratio: contemplativa, operativa et condecens (de quibus agit).....	283
Multi maiora desiderantes media quoque ipsa perderunt, quae appetere fas est.....	—
Nescio, an ignorantia concordet cum iustitia. Non sicut voluntarium peccatum iniquum est, sic involuntarium secundum ignorantiam illico iustum. Peccatum nullatenus est opus iustitiae.....	296
Non omnem veritatem convenit dicere apud omnes...	298
Lex est, ut ex insipientibus nullus sit rex. Siquidem ars est quaedam regium hoc munus, et artifex homo virtute praeditus.....	304
Sapientis anima velut aeneam imaginem, inanimatum ac grave corpus habens, semper mortuum in se gerit.....	305
Insipiens tradit interiora propter exteriora, animatam partem propter sensibilia.....	308
Corpus nondum subiugatum menti subiectum est alienae potentiae et detentum ab externis.....	309

	Pag.
Servi ac ministri ordinem habet in nobis verbum pro- latum extra mentem.....	310
Nemo oculos figat, ut per se prosperitas adveniat, otium proditorem malum sibi concilians ut socium electum.....	316
Immutabilis erit ille, qui ex natura sine doctrina sa- piens reperiatur.....	317
Camelus symbolum memoriae, quoniam ruminat ci- bum remolens atque remandens.....	—
Memoriae sapientis pulchrae sunt et de pulchris.....	318
Ecquam putare liceat dei filiam, nisi sapientiam?.....	322
Sicut per speculum proprietates corporis apparent, sic etiam animae per vultum ac faciem.....	323
Anima descendens de propria sententia statim ascen- dit sursum.....	324
Oportet non desiderare ut recipiantur ampliora suis viribus; omne enim, quod mensuram habet, lau- dabile est.....	325
Livor invidiae non adhaeret in animam dei amantem.	326
Vocali similis est intellectus, et semivocali sensus, voce vero carenti corpus.....	335
Tristitiae nescia gens appropinquat atque proxima est ad deum.....	340
Quicquid doctrina per longum tempus acquirere fa- cit, id natura tamquam donum praeparatum con- cedit.....	341
Bona opera honesti ac boni sine mora peragunt.....	—
Virtus memoria est digna.....	342
Oportet omnis operae praeclarae initium facere per gratiarum ad deum actionem laudemque.....	344
Homines vocem audiunt, deus autem cogitationes....	346
Perseverantia cognata memoriae est.....	348
Melior nostra pars ad superiora tendit.....	349
Fratres sunt virtus et malitia secundum illud, quod unius animi partus sunt; et inimici, eo quod ad- versantur sibi invicem et pugnant.....	369

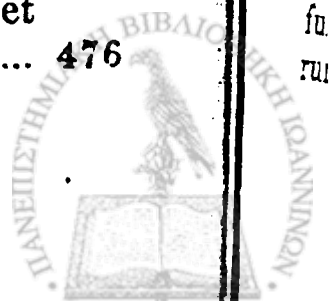
PRINCIPIORUM PHILONIANORUM. 469

Pag.

Sicut venator cum canibus ferisque conversatur, ita etiam nefarius cum vitis et malis.....	371
Urbanitas oeconomia urbis est, et oeconomia urbanitas est domus.....	372
Solum esse bonum propter se amandum placendumque.	373
Contemnit respuitque sicut sapiens res pravi, sic et pravus sapientis consilium, verbum et factum.....	378
Maius malum animae insipientia et dementia non est, propria sibi mente quum caruerit genus rationale.	382
Absurdum est involuntaria bona laudare.....	383
Solus sapiens dives, et omnia sapientis esse dicuntur.	384
Maior natu est partus naturae quam positionis: ergo et ius quam lex.....	385
Fratres sunt locus et tempus, simul creata simulque incedentia.	387
Amori proprio inimicus est sapiens, amans amore dignas iustitiam et veritatem.....	394
Ars sagittaria ignavis proprium certamen est, qui perstare in loco minime ferunt, sed fugiendo a longe pugnant.....	400
Fratres censentur sicut impar et par, sic modestus et immodestus; quia autem fratres sunt, potest fieri et contrarietas inter ipsos.....	402
Nemo fuit umquam perfecte malus.....	406
Quicumque minus delinquit, optimus est vir (ait Epicharmus).....	—
Medicus est circa res mundi sapiens.....	408
Qui deo utitur magistro, et proficit et prodesse sufficiens est.....	411
Ubi non adest deus, imperfectum est illud omnino et facile diripitur.....	415
Omnia deo serviunt, initio ducto ab optimo in nobis ordine, quem mens sortita est.....	417
Qui odio habet bonos, ipse odiosus est; qui vero amat, illico amatur.....	420

	Pag.
Egresso foras uno oppositorum alterum ingreditur.....	420
Ex ipsa natura bonus est princeps, dominus et dives, insipiens autem pauper, servus, inops.....	428
Magnum est hoc bonum insipienti, ne derelinquatur liber; servitus autem utilior.....	433
Summa errant errareque faciunt.....	436
Qui oblaturus est hostiam, praeparet animam et cor- pus.....	447
Non licet, secundum tritum verbum, illotis pedibus ingredi pavementum templi dei.....	—
Pacis et concordiae effectrix est lex.....	448
Inter excessum et defectum medium tenet sufficiens. Nihil erit nimis.....	451
Dominam corpori animam creator fecit, corpus au- tem animae famulum.....	463
Perfecta plenaque sunt naturae propria.....	468
Mas attingens feminam, virginem demonstrat mulie- rem. Animae vero quum deo iniantur, ex mu- lieribus virgines existunt, muliebribus sepositis corruptionibus, quae in sensibus et cupiditatibus sunt.....	470
Viro bono blasphemia aliena est, laudatio autem ma- gis familiaris.....	472
Sicut qui accedit ad lucem, subito illuminatur, ita etiam cui apparet deus, impletur tota sua anima.	473
Nonnulli legislatorum statuere, non testari per audi- tum: quasi vero verum per oculos fidele comperi- tur, mendacium autem per auditus.....	474
Divina quaedam est iustitia, dona minime accipiens. Unde quibusdam optime dictum est: Iudicia dei sunt.....	—
Qui neque inimico nocere patitur, cui alii damnum ferre volet pro sua utilitate?.....	—
Angelus est spiritus intellectualis, imo totus intel- lectus, omnino incorporeus, factus minister dei, ad usum quendam et in servitium, quorum eget mortalis nostra gens, ordinatus.....	476

PRINCIPIORUM PHILONIANORUM. 474

Pag.

Fermentum dulcificum cibi est, non cibus.....	479
Sanguis victimae oblatae indicium est animae deo consecratae.	—
Ad vivendum necessaria sunt panis et aqua, ad bene vero vivendum apathia et integritas morum.....	481
Nec panis neque aqua per se nutriunt, — nisi divinum verbum istis quoque concedat perutilem virtutem.....	—
Divinitatem homines honorant amore et timore: amare est autem tardius, in senioribus locum habens, timere vero fit prius.....	483
Mors animae est dissonantia ad probitatem.....	496
Post mundum non est locus, sed deus.....	497
Legislator secundum supremam rationem deus est...	498
Gens electa mundi est forma et lex sua legibus mundanis.	499
Principium et finis felicitatis est posse videre deum.	506
Vita perfecta constat ex mundissimo intellectu et irreprehensibilis operibus.....	508
Humana vita similis est vastissimo mari (etc.).....	509
Gratum iucundumque est deo tam donare gratias; quam gratiarum actionem recipere.....	519
Tabernaculum portatile templum est dei.....	524
Non opulentiam amat divinitas, nec paupertatem tædet.	532
Caput est mentis templum, in quo consilia constanter degunt, et ministri sensus.....	—
Nihil est iucundum ac suave, neque gloriosum magis, quam deo servire: quod excellit magnum etiam regnum.....	536
Pectus locus est cordis, et ibi habitat iracundia.....	543
Os ciborum, ut Plato ait, ingressum habet in se mortalium, et verbi immortalis exitum.....	545
Ad maiorum operum executionem virtutis opus est.	550
Si enim secundum formam divini vultus homo factus fuit, multo magis de divina similitudine in angelorum faciem portio accessit amplior.....	554

	Pag.
Sanctorum (s. angelorum) honorificentia encomium, divinitati est.....	554
Quia igne pleni erant angeli, ignis specie consumpsere cibos.....	557
O in caelo divinas conversationes, ubi angelorum virtutum dominicam sapientiam propheta edocet!	558
Ut dicitur, solet magnum virum sequi invidia.....	560
Convenit tempori (convivii) non solum corpus cibis, verum etiam animum sermonibus laetificare.....	566
Natura omnis homo melius expectat praestolaturque.....	568
Bellum committunt (mulieres) non armis, sed est eis vultus arma, gladius sermo, adulatio et blanditiae flamma: vincunt, quum pacem cum iis inimus.....	569
Primorum vitia (s. lapsus) secundis sunt honesti saneque consilii custodiae.....	570
Sicut nihil expedit corpori, si motricem animam non habeat, ita neque artificio, nisi moventem ad artem intellectum receperit.....	578
Solus salvator deperditionem indicens ac ruinam, misericordiam construit salutis.....	579
Levius putatur malum hominibus, quum multi idem subeant.....	584
Multorum salutem prae unius morte pretiosam existimare debemus.....	585
Torques (domine) peccantem iudiciali ira et foves eum regio amore.....	591
Si impios nos nutricis instar aluit (deus), pios et confitentes quantis bonis nos non ditabit?.....	602

2. TOMI PRIMI.

	Pag. *)
Non per rixosam disputationem loqui decet, sed per evidentiam a contemplatione rerum visibilium petitam.....	2
Argumentis a ratione petitis rem in primis persuadere conemur.....	—
Providentia detrectat improvidentiam, at non providentiam improvidentia.....	3
Quod quis habet, aut didicit aut invenit aut ex natura iam habet.....	—
Qui negant mundum in tempore creatum, volentes minimam accusationem a deo amovere, maximam in ipsum accusationem intentant.....	4
Deus non prius intelligere coepit, quam agere.....	5
Voluntas dei posterior non est, sed cum ipso est semper voluntas eius.....	—
Naturales enim motus nunquam deficiunt.....	—
Qui dedit, benefactor, et qui accepit beneficium, uterque boni particeps est.....	—
Materia nunquam sine ornatu suo in mundo reperta est.....	—
Totum conditiones partium imitatur (ad sensum).....	6
Nusquam humanitas erit, nisi prius homo aliquis.....	—
Sublato homine simul tollitur etiam humanitas.....	—
Omnes, ut essemus, produci debuimus; tandem in ingenitum incurramus Ens necesse est.....	—
Prima ipsa causa efficiens a nullo quopiam facta est..	7
Universa corpora mors in unum finem concludit.....	—
Id soli deo iure tribuendum, nempe ut perpetuo se habeat eodem modo.....	9

*) Hae quoque paginae sunt editionis Aucherianae.

	Pag.
Si aër immortalis, quomodo in corpore immortali mortales mori soleant?.....	10
Delirum insanumque mihi videtur putare, vitam immortalem in mortali (aëre) invenire posse.....	—
Nec partes sine toto constare possunt, neque totum sine partibus. (Vide etiam pag. 24.).....	12
Creaturarum causa est deus ut creator, corruptionis autem ut iudex. (Eadem prolixè pag. 16.).....	—
Quaenam est ex mundi partibus, quae non aut sapientia aut providentia praedita sit?.....	—
Quod habet principium, incepit; et quod incepit, a quodam, initio sumpto, incepit.....	13
Oportet, ut creator provide curam habeat rerum ab ipso creatarum.....	—
Quomodo rationalem dei providentiam non appellabimus, maxime quum ea ipsa, quae ab eo facta sunt, providentiam prae se ferant.....	—
Proh sane brutam invidiam! Ipsi qui se providos esse volunt, hi deo adimunt providentiam.....	—
Non licet asserere, partes universi sapientes esse ac providas, patrem autem ac principem totius mundi nullam prae se ferre providentiam.....	15
Quae a se invicem pendent, non sine utriusque motu actum sortiuntur.....	—
Morum dignitas ab hominibus periit per inconstantiam consilii, prae cordiis a malitia iam captivatis. (Eadem fere pag. 49.).....	17
Eruditionem melius est velle, quam contentionem....	18
Animas ignorantiae vitio laborantes consilium veritatis solum sanare potest.....	—
Si nec providentia est nec universalis motor, nihil omnino in mundo moveri poterit.....	19
Animae deliberationes practicae, sensibilibus vero operationum opera peracta manifesto argumento sunt.	20
Si anima ante rem factam consilium iniisset, nihil imprudenter egisset.....	—

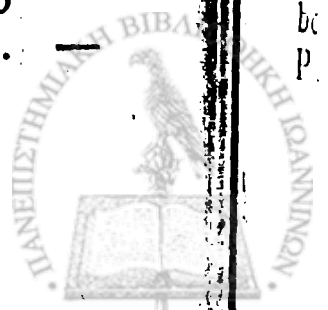
PRINCIPIORUM PHILONIANORUM. 475

Pag.

Opus ipsum evidenter demonstrat factorem, quamvis is minime adsit.....	21
Non decet providentiam relinquere homines, velut providentia destitutos.....	22
Si quis non corripiatur, non acquirat sanitatem mentis; deerit enim ei admonitor.....	23
Mortua natura putanda est, quae non sentit dolorem. Non est sapientia sine providentia, neque providentia sine sapientia.....	—
Pervigil sollertia provide omnia agit.....	24
Cuius pars provida est, necesse est ut totum quoque providum sit.....	—
Indocta erit omnis anima, si non datur providentia....	—
Monitionis causa quaedam disponit providentia, nolens penitus delere genus humanum.....	25
Debet materia exanimis obsequium praestare animali rationali.....	26
Cum electione omnia iudicat providentia.....	—
Si mutationem patiat iustus (in adversis), iam non est iustus.....	27
Ecquis providentia ipsa sapientior est, ut vituperet quae ab ea fiunt?.....	—
Audacia consilia vix laudabilia sunt, imo nociva, etsi a iusto profecta.....	—
Non licet insipienter iudicare, quis iustus, quis iniustus. Nos ignoramus, quis impius sit, quis iustus (et pag. 111). Non qui boni apud nos putantur, veraciter etiam sunt.....	28
Solam providentiam nihil latet. Providentia tenet arcem scientiae.....	—
Sapienti iudicio omnia operatur providentia.....	—
Hominem virtute ornatum nullatenus offendit providentia.....	29
Ditescat impius, ut amplius doleat his sublati. Iusti animus maneat integer, quamvis haec abierint.....	31
Providentiae proprium est curam gerere singulorum. Quomodo providus fuisti sine providentia?.....	32

	Pag.
Ornatum virtute nihil omnino est quod turbet aut deflectat.....	33
Iustus vel in ipsis morbis providentiam profitetur.....	—
Nonne iniquum videtur, reiecta providentiâ semet ipsum sui provisorem esse dicere?.....	—
Nonne et ratio asserit opus artificiosum esse non posse, nisi ab ingenio quodam suscipiat perfectionem suam?.....	34
Artificiosum opus videntes artificem ipsum sollertem agnoscimus.....	—
Iniquus est, qui suis factis paria non vult pati a providentia, et tamen quas ipse non est passus iniurias, inique aliis infert.....	—
Exempla naturae primo intuitu providentiam esse demonstrant.....	35
Amant formata ab aliquo proprium auctorem confiteri.....	—
Si alio atque alio modo consilia transmutentur, oberant a rectitudine.....	36
Si a natalitiis omnia disponuntur, cessabunt tacebuntque lex, ius, iustitia, iudicium sententia.....	38
Stellarum motum nemo dominari in homines putet...	41
Haec est providentiae summa vindicta in creaturas rebelles, condignum iustumque iudicem impiis praeponi (ad eos puniendos).....	—
Pulchra optimaque est providentia, et bonus a providentia bonum habet.....	43
Malitia opponitur virtuti, et malitiae expultrix est virtus.....	—
Ne felicem quemquam malignorum esse putes, etsi opulentior sit Croeso etc.....	55
Ob absentiam optimorum honorantur deteriora.....	56
Non est similis cibo, sine quo non vivitur, opum possessio.....	—
Facile thesauros universos commutabit homo pro exiguo cibo.....	—

PRINCIPIORUM PHILONIANORUM. 477

Pag.

Qui gloriam quaerit ab improbis, sciat, quod et ipse improbus est: simile enim simili gaudet.....	57
Homines iusti solam virtutis possessionem arbitrati sunt bonum esse et honestum.....	62
Quando pluit, necesse est sapientem, si sub dio ver- sabitur, imbui, eodem modo et calamitates mundi sufferre. (Vide et p. 112.).....	—
Non similiter ac homo iudicat deus.....	69
Nullo modo nostrum iudicium divino anteponamus...	—
Poenam omnibus, quae rectae conscriptae fuerunt le- ges, adiecta est.....	70
Sicut in populo tyrannus, sic in lege punitio.....	—
Sine crudis animis non expurgatur malitia.....	—
Nec malum ac nequam quemquam fortunatum, ne- que ex adverso iustum quemquam infortunatum esse credamus.....	72
Vetat lex mysteria iis, qui inhabiles sunt ad myste- rium, exponere.....	76
Noli mirari, si vir iustus, qui nescit currere, supere- tur ab iniusto cursore: non enim sapientiae opus est velocitas.....	77
Sapientissimi est in arte propria, antequam incipiat, aliquod opificium, sufficientem nosse materiam....	81
Nequit homo omnino se eximere cognato mortalibus errore. (Similia dixerat et pag. 56.).....	—
Sophismatis opus est verba excogitare, sapientiae vero singula examinare honesta modestia.....	82
Interroganti respondere expedit.....	83
Globi forma omni figura velocius mobilis est.....	84
Infinitem incorporeumque tempus deus minime crea- vit.....	—
Fructus pars est plantae, et qui rite utuntur eo, pro- ficiunt.....	87
Terra occupavit medium, ne a centro dimoveatur — atque ita circumcirca habitetur: quo probatur et figuram eius per providentiam factam fuisse glo- bosam.....	—

PHILO VIII.

M

	Pag.
Nihil sine ratione esse conceditur a nobis: at non proinde licebit quaerere rationem, quae non concordet cum veritate.....	88
Superfluam nullam invenias naturae partem.....	—
Natura nullum animal effecit haud indigum aliis, nullam regionem sibi sufficientem. Nemo accipit, quin det. Simul stant et prodesse et proficere.....	90
Causa impietatis voluptas est; ea enim quae non nutriunt neque serviunt ventris cupidinibus, velut minime necessaria incusarunt impii, qui levitatem suam praesumunt in divinitatem ipsam retorquere.	—
Omne supervacaneum, inconstans ac erroneum a caelo longe expulsus est et in sublunari pervagatur spatio.....	91
Ex humana imbecillitate ansam capere accusandae divinitatis maxime iniquum est.....	93
Deum sicut creatorem patremque decet scire singulorum rationem veram, mortalium vero neminem assequi physiologiam.....	—
An tu putas nos propter mundum, et non potius mundum propter nos factum fuisse?.....	98
Dei electio iudicio humanae mentis omnino certior est.	112
Si barbara gens abundat feracitate frugum atque superat delectatione vitae felicitis, caret tamen sapientibus viris, quorum sane gratia facta sunt alimenta.	117
In terra sicca animus est sapiens ac virtutis amans (dixit Heraclitus).....	—
Vigiles et sobrii sapientiores sunt.....	118
Res quaedam inter se permixtae vim suam evidentius exhibent.	119
Patet, quod deus humanarum rerum curae attendit..	—
Mihi semper tempus est philosophandi, cui dedicavi vitam meam studio addictam.....	120
Interpres sum, non doctor: is propriam scientiam edocet alios, ille ab aliis auditu percepta exacte memoriae refert.....	125

PRINCIPIORUM PHILONIANORUM. 479

Pag.

<i>Proverbium: Ubi cervi cornua deponunt, profecto locus est desertissimus.....</i>	141
<i>Ars est collectio concordantium concepta.....</i>	163
<i>Qui brutis animantibus sapientiae commendandae testimonium perhibent, certe non norunt se plane nihil scire.....</i>	165
<i>Deceptio rationalis est.....</i>	166
<i>Animalia universali comprehensione universorum carentes eam possident certitudinem, quae in propria specie cernitur.....</i>	—
<i>Rationalis habitus est syllogismus ex apprehensione entium, quae minime adsunt.....</i>	167
<i>Robur non acquiescit contemni ab aliis.....</i>	—
<i>Unumquodque ad virtutem sibi propriam progrediens non destituitur a debita perfectione.....</i>	—

B. INDEX NOMINUM RERUMQUE
MEMORABILIVM IN UTROQUE TOMO
COMPREHENSARUM*).

A, littera mysterio plena, II, 212. 213. Abel (i. e. relatus ad deum) II, 41 — 54. Abimelech (pater rex) II, 295 — 300. 380. 387. 393. Abram (pater excellens), Abraam (pater electae echus) II, 167 — 361. Accipiter I, 143. Achilles I, 30. Adam, qui et Terrigena, II, 3 — 39. Aegyptus, nomen olim Nili, II, 187. interpretatur angens, affligens II, 380. Aeschylus I, 50. 102. Aesopus I, 147. Agar (peregrinatio) II, 190 — 205. 356. Agricolae officium II, 11. Ajax I, 30. eo nomine decoratus elephas I, 155. 168. Alexander Macedo I, 30. 83. 84.	Alexander Philonis ex fratre (Lysimacho I. vel II.) nepos I, 44. 45 ss. 123. 126 ss. 161. 162. Amarula s. lactuca II, 459. Amazones I, 30. Anaxagoras I, 11. 52. Anaxarchus I, 51. Anaximander I, 11. Anaximenes I, 11. Angeli daemones vocati II, 388. angelorum definitio II, 476. angeli mundi custodes I, 42. Anima immortalis II, 47. 50. 51. 59. 184 etc. spiritus II, 142. Animalia bruta I, 123 ss. Annus quid? (Gr. ἐνιαυτός, Arm. <i>dari</i>) II, 390. 453. 521. Apathia, ut vituperanda II, 257. alibi passim ut laudabilis, id est vitii carere II, 380. 459. 481. Apelles I, 76.

*) Numeri hic quoque significant Tomum et Paginam editionis Aucherianae.

- Apis I, 24. 25. 157. 163. 166.
 Aranea I, 130. 131. 163.
 Arazania, fl. Euphrates II,
 9. 187.
 Arca Noë II, 74 — 128.
 Aristogito Atheniensis I,
 144. s. Aristogonus I, 166.
 Aristoteles citatus II, 188.
 I, 11.
 Armenia II, 9.
 Azymus II, 459.
 Bathuel (filia dei sui) II,
 322. 439.
 Cain II, 41 — 55.
 Camelus symbolum memo-
 riae II, 317. 319. 328.
 348. 352.
 Canis I, 147. 160. 166.
 Caper, capra, I, 144.
 Carnis esus permissus II,
 141.
 Cervus I, 140. 141. 144.
 159. 167.
 Cectura II, 355 — 357.
 Cham (calor s. calidus) et
 Chanaan (mercatores sive
 causae) II, 61. 151. 156
 — 163. (s. stupidi) II,
 314.
 Charran (foramina) II, 435.
 Cherubim in templo II, 512
 — 515. 615.
 Chus (Aethiops) II, 165. 166.
 Ciconia, iustitiae exemplum,
 I, 156. 170.
 Cleanthes I, 79.
 Columbae frequentatae in
 Ascalone I, 116.
 Corvi humanam vocem red-
 dentes I, 128. 171.
 Creator et creaturae I, 4 — 7.
 12. 14. 21 etc.
 Crocodilus I, 116. 150.
 Croesus I, 30. 55.
 Cyclopes I, 104. 105. 117.
 Cyrus I, 30.
 Deglathes, fl. Tigris II, 9.
 Delphin I, 159.
 Democritus I, 52.
 Deus omnia videns II, 46.
 Deus verus unus II, 25.
 origo falsorum deorum *ib.*
 theos (a *θεῖναι*, ponere,
 sc. facere) II; 512. dei
 s. dii II, 471.
 Diluvium II, 61 — 149.
 Dionysius, senior I, 48. 65.
 iunior I, 49.
 Doctoris sive magistri offi-
 cium I, 124. 125.
 Draco, dracunculus I, 151.
 (Eleazar) servus Abrahae,
 puer dictus II, 310 — 353.
 Elephas I, 137. 138. 154.
 Empedocles I, 11. 12. 74.
 76. 79. 86. 92.
 Enoch II, 56 — 59.
 Enos II, 55.
 Ephori apud Lacedaemonios
 I, 80.
 Epicharmus citatus II, 406.
 Epicurus I, 23.

- Equus I, 144. 145. 153. 154. 166.
 Esau II, 367—443.
 Euphrates fl. II, 9—11. 168. 189. 439.
 Euripides citatus II, 407.
 Eusebius Caesariensis, Philonis eclogarius, I, 43. 52. 72. 80. 122. 123.
 Eva II, 18—35.
 Fatum reiicitur II, 71. fatum paganorum I, 36—41.
 Flumina quatuor ex Edem II, 9—11.
 Fons irrigans totam terram qui sit? II, 2.
 Formica I, 24. 25. 145. 168.
 Fortitudo, ut Tigris, II, 10.
 Fragmenta Graeca (not.) II, 16. 34. 37. 44. 53. 67. 88. 142. 147. 284. 400. 405. 425. 426. 443. 444. 468. 469. 474. 480. 485. 486. 496. 501. 503. 504.
 Fucus I, 156. 170.
 Generatio et corruptio I, 8. 12. 16.
 Genethialogia confutata I, 36—41.
 Geometria I, 15.
 Gerara (septum) II, 293. 380. (et peregrinatio) II, 395.
 Germanicus Caesar I, 137.
 Gigantes II, 66. 166.
 Gomor s. Gomorrha (sterilitas et mensura) II, 122. 262.
 Haedus astutus I, 135. 136.
 Haicus gigas progenitor Armeniorum II, 66.
 Halo s. Halus I, 109.
 Helena I, 30.
 Hellas sive Graecia I, 105. 117.
 Heraclides aut Heraclitus I, 11. 117. II, 82. 178. 237. 359.
 Heratosthenes I, 101.
 Hercules I, 101.
 Herculeae columnae I, 87.
 Hercules s. Herculanus lapis, ut magnes, I, 103. (Aliis lapis Heracleus, ut lapis Lydius.)
 Hesiodus I, 72. 73. 75. 156.
 Hippasus I, 11.
 Hippocrates I, 52.
 Hirundo I, 103. 115. 133. 134. 165.
 Homerus II, 172. 245. 250. 534. I, 53. 73. 75. 105. Vide et Poeta.
 Honoris et gloriae differentia II, 537.
 Hor (lux) II, 500. 501.
 Horologium I, 21.
 Iacob II, 367—441.
 Iapheth II, 61—163.
 Ideae s. species incorporeae II, 2.
 Improvidentia I, 2. 3.
 Iona II, 578—612.
 Iosue s. Iesu II, 499.

- Ipse, honoris titulus, II, 70.
 Iris I, 109. 110. zona Iovis dicta II, 148. 149.
 Isaacus (risus) II, 207. 229. 234. 258 — 362. 370 — 441.
 Ismael (auditus dei) II, 202. 233. 234. 356. 443.
 Israel (videns deum) II, 224. 431. 496. 503.
 Iudaei I, 39.
 Iuppiter I, 50. 53. 73. 74. 78. 97.
 Iustitia, ut Euphrates, II, 10.
 Iustus qualis? I, 17 ss. 31. 32.
 Laban (albedo) II, 335 — 337. 435. 496. 440.
 Lamech II, 52.
 Lamina dicta a volatu, πέταλον a πέταμαι, II, 547.
 Leones I, 152. 160. 167.
 Lepus I, 160.
 Lignum vitae quid? II, 7. lignum scientiae? II, 8.
 Lot II, 269 — 292.
 Ludus laudabilis II, 388. 389.
 Lupus I, 158.
 Lusciniae I, 128.
 Lynceus II, 158. I, 55.
 Lysimachus Philonis frater (unus s. alter) I, 229 ss.
 Macedonum imperium II, 278.
 Majeleth (ex principio) II, 442.
 Malum punicum dictum in Gr. a fluxione, ῥοιὰ ex ῥέω, II, 546.
 Mambre quid? II, 237. 238.
 Mars I, 74. sidus I, 92.
 Medici I, 9. 27. 59. 114. 144.
 Mediocritas II, 191. 263. 283. 325. 355. 451. 460. 481. 486.
 Mercurius I, 74. 75. sidus I, 92.
 Merulae I, 128.
 Minotaurus I, 158.
 Moses propheta, theologus, saepissime citatur a Philone in Tomo II; in Tomo I pag. 11.
 Mundus in forma globi I, 84. mundi creatio II, 1; vernali tempore II, 100. 111. 445.
 Murex I, 164.
 Mus I, 165.
 Musica s. musice I, 15. 21. 171.
 Nachor (quies lucis) II, 319.
 Narca sive torpedo I, 139.
 Nautica I, 15.
 Navis, navarchus I, 34. 35.
 Nemrod s. Nembroth s. Nembroth II, 165. 166.
 Nicocreon tyrannus I, 51.
 Noë II, 60 — 163.
 Nomina animalium nec non plantarum etc. ab Adamo data II, 15.
 Obedientiae utilitas II, 433.

- Ostrea sive conchylium I, 139.
- Paelotes I, 140 cum not.
- Palumbes I, 141. 142. 164.
- Paradisus terrestris II, 4—12.
- Paris I, 30.
- Parmenides I, 74. 76. 79.
- Pascha, Hebr. Phasec i. e. transitus, II, 449—462.
- Pasiphaë I, 158.
- Pavo I, 167.
- Persarum imperium II, 278.
- Pestilentia I, 101. 111.
- Phalangius I, 144.
- Philistaei (alienigenae) II, 380. 392.
- Philomelus sacrilegus cum sociis I, 65.
- Pictor et pictura I, 34.
- Pindarus I, 97. 110. 120.
- Pinna cum satellite I, 155. 156. 169.
- Plato II, 5. 172. 545. I, 10. 11. 77. 84.
- Plaustrum caeleste I, 94. 95. 99.
- Pluvia copiosa I, 100. 107.
- Poetonius medicus I, 102.
- Poeta (i. e. Homerus) II, 5. 51. 108. 187. 260. 384. 434.
- Polycrates tyrannus I, 47. 63.
- Polypus I, 139. 140 not.
- Pompilus I, 155.
- Providentia I, 1—121.
- Providus homo I, 2. 13. 24. 35. provida animantia I, 25 et passim.
- Prudentia ut Phiso fl. II, 9.
- Psittaci humanam vocem reddentes I, 128. 171.
- Pythagoras et Phythagorici II, 14. 70. 188. 223. 250. I, 11. 157.
- R littera, Gr. ρ, *centum*, et mysterium eius, II, 228.
- Ratio et verbum I, 127 ss.
- Rebecca (perseverantia) II, 322—355. 389. 403—408. 435—441.
- Resurrectio carnis II, 593.
- Sampson s. Samson II, 549—577.
- Sara, Sarra nuncupata, II, 228—234. 294—309. 340.
- Saturnus I, 73. sidus I, 92.
- Scorpio I, 165.
- Scylla II, 51.
- Scythae I, 39.
- Sem II, 61—163.
- Semele, ut nomen piscis (si non est res memoriae mandata, tamquam visa sub Semele Bacchi genetrice etc.) I, 142 cum not.
- Septem numerus, semper virgo dictus, II, 91. 223. 502.
- Serpens in paradiso II, 22—25.
- Seth II, 34. 54—56.

- Silenus exemplum deformi-
 tatis II, 324.
 Simius astutus I, 135. 147.
 s. simia I, 168.
 Sina (inaccessa) II, 501.
 Sirenes II, 172.
 Sobrietas, ut Gehon fl. II, 10.
 Socrates I, 50. 81.
 Sodoma (caecitas s. sterili-
 tas) II, 122. 262. 270. 273.
 Spiritus divinus (vario modo
 acceptus ab auctore) II,
 62. 109. 491. 562 etc.
 Statua et statuarius I, 34.
 Stella, nomen marini ani-
 mantis, I, 139.
 Stoici philosophi II, 547.
 Superbia impedimentum
 profectionis II, 221. 223.
 Taurus luctator fortis I, 151.
 165.
 Templum, ut sanctuarium
 (ἱερόν), II, 505.
 Tempus (χρόνος s. κρόνος)
 inter deos reputatum a
 malis II, 72.
 Ternio, vid. Trinitas.
 Terra habitata I, 98. ter-
 rae motus I, 101. 111.
 Testudo I, 144.
 Thales I, 11.
 Theseus I, 83. 84.
 Thucydides I, 102.
 Tigris fl. s. Deglath II, 9.
 10. 439.
 Titani II, 166.
 Transitus, v. Pascha.
 Trinitas s. trias, vox an-
 ceps apud Philonem, II,
 242. 243. 246. 250. 251.
 269. ut ternio II, 532.
 Trochilus I, 155.
 Turdi I, 128. 129.
 Velum a volatu dictum, πέ-
 τασμα a πέταμαι, II, 531.
 Ventorum violentiae I, 100.
 107.
 Verbum dei essenziale II, 3.
 147. verbum deus II, 331.
 515. 516. 544.
 Via lactea I, 101. 111.
 Vipera I, 151.
 Virginitas duplex II, 323.
 470.
 Virtus moralis res est regia
 II, 229.
 Vitis I, 164. 169.
 Voluntarium in homine s.
 liberum arbitrium II, 16.
 45. 46. 345. 346. 383.
 Vox in dicendo et cantando
 I, 128.
 Vulcanus I, 76.
 Vulpes astuta et callida I,
 147. 158. 167.
 Xenophanes I, 74. 76.
 Xerxes I, 30.
 Zeno, Menae filius I, 12. 79.
 Eleates I, 51.
 Zona Iovis, Iris, II, 148.
 149.

II. INDICES MANGEYANI.

A. INDEX NOMINUM ET RERUM*).

- Aaron** sermonis figura I, 96. alter Moses I, 112. Mosis os et interpres I, 199. 448. 462. 610. Propheta dictus I, 449. 462. cum sophistis concertat I, 449. ex nominis etymo *Montanum* significat I, 377. in pontificem constituitur II, 157. aquis lavatur *ib.* vestibus sacris induitur *ib.* eius sacrificium flamma de coelo absumitur II, 159. virga floret II, 162.
- Abel** pecorum pastor I, 163. ad deum refert omnia I, 164. 171. 197. eius sacrificium I, 180. 181. primogenita offert I, 423. artis eloquentiae haud peritus I, 198. interemptus vivit I, 200. nominis etymon *luctum* significat I, 447.
- Abel et Cain** dogmatum diversorum figurae I, 163.
- Abimelech** rex I, 355.
- Abiud** I, 462.
- Abortionis** auctor poenae quali obnoxius II, 317.
- Abraamus, Isaacus et Iacobus** naturarum diversarum figurae I, 580.
- Abram, nominis etymon** I, 103. 271. pater sublimis I, 139. 588. genere Chaldaeus II, 602. 626. e patria egredi iussus I, 436. 437. Chaldaicam meteorologiam et disciplinam relinquit I, 371. 645. II, 12. 417. 442. 602. Charras proficiscitur II, 11. 12. et ibi habitat I, 463. cognationem et domum paternam deserit I, 483. terram peragrat I, 470. a deo benedicitur I, 447. Dei amicus I, 401. solus nobilis et rex I, 401. II, 442. 443. homo Dei I,

*.) Numeri in hoc indice appositi indicant Tomum et Paginam editionis Mangeyanae.

271. primus Senior dictus I, 395. II, 39. procidit in faciem I, 586. 602. primus Deo credidisse dicitur I, 606. II, 442. 603. simul credit et desperat I, 609. ridet Isaaco nondum nato I, 602. mutato nomine Abraamus appellatus I, 139. 588. II, 13. eius etymon I, 588. 589. eius mores I, 476. 477. eius et Lothi mores diversi II, 32. solitudinem amplectitur II, 14. eius hospitalitas II, 16. erga filium affectus II, 25. opulencia II, 627. lenitas II, 30. virtus bellicosa II, 32. foederatos profligat I, 522. II, 34. a Melchizedeco benedicitur *ib.* ad filium sacrificandum se accingit II, 26. luctus ob uxorem II, 37. scientiae et virtutis ex institutione comparatae symbolum I, 588. II, 412. ex patre siderum cultore natus II, 441. 602. pro praemio fidem in deum accipit II, 412. eius laudes II, 37. ecstasi correptus I, 508. ad patres abiturus I, 513. populo apponitur I, 164.
- Abscondi a deo quid I, 88.
- Abstinentia ostentata I, 195.
- Abundantia quam periculosa II, 656.
- Abyssus, quid, I, 6.
- Acerbitas in defunctos II, 369.
- Achimán, nominis etymon I, 236.
- Ada, Lamechi uxor, *malorum testem* significat I, 240.
- Adam, hominis ficti nomen I, 61. sibi non imponit nomen I, 62. eius ante lapsum perfectio I, 33. omnium generis sui posterorum praestantissimus I, 32. 33. in delictum labitur I, 37. ex arbitrio suo lapsus II, 440. post lapsum nudus I, 77. e Paradiso expellitur I, 140. ex nobilissimo fit per peccatum ignobilis II, 440. morti damnatus *ib.*
- Adeps hostiarum cum separatur, non comedendus II, 244. 356. adeps, renes et iecoris fibra deo offeruntur I, 190.
- Administratio publica naturae auctarium II, 46.
- Adoptatio I, 301.
- Adulatio amicitiae morbus I, 123.
- Adulatores I, 153. vitandi II, 671.

- Adulter supplicio capitali dignus II, 301. humani generis hostis *ib.*
- Adultera prius animo quam corpore polluitur II, 201. morte punitur II, 309.
- Adulterium ex voluptatis nimio studio oritur II, 309. iniuriarum init societatem *ib.* maleficiorum maximum II, 202. eius nomine plurima vetantur delicta *ib.*
- Advena pius in sublime evehctus II, 433.
- Ἀδύνατος I, 150. 381.
- Aedes intra urbem non nisi intra annum redimendae II, 290. extra urbem eodem iure quo praedia *ib.* Levitarum quovis tempore redimendae II, 291.
- Aeditui sive Levitae II, 161. 171. contra sacerdotes insurgunt II, 177. 410.
- Aegyptia litteratura II, 84.
- Aegyptii, ingenio turbulento II, 519. in invidiam proclives II, 521. Iudaeis infesti *ib.* Nilo divinitatem tribuunt II, 164. non affligendi II, 393. tertia generatione in coetum admittendi *ib.* eorum inhospitalitas II, 16. de deo vero ignorantia II, 76. idololatria singularis II, 193. 272. animalium cultus II, 74. 262. 576. fastuosi I, 310. corporis amantes I, 415. sub aquam fugiunt *ib.* Mari Rubro submerguntur II, 173. 174. ad Atheismum propendent I, 573. eorum impietas II, 164. eorum sacerdotes circumcisi II, 211.
- Aegyptius deus I, 189.
- Aegyptius fluvius, in sanguinem vertitur II, 986. aestivo tempore exundat II, 98. corporis signum I, 692. eius ripae quid significant I, 698. fertilitatem inducit II; 81.
- Aegyptius rex mentem corporis amantem significat II, 16. 63. malitiae symbolum I, 94. 129. Hebraeos persequitur II, 82. eius filia sterilis Mosen adoptat II, 82. 83.
- Aegyptus, molis corporeae indicium I, 77. 80. 171. 448. 510. affectus etiam significat I, 531. eius regnum late patens I, 298. e libera serva II, 60. fame premitur II, 64. ab imbribus non rigatur II, 164. provincia primaria II, 540. 541.
- Aegyra insula II, 514. 622.
- Aelim I, 573. II, 110.

- aequale, quotuplex I, 493. 494. secundum proportionem I, 498. secundum numerum I, 500. iustitiae mater et nutrix I, 347. 495. laudatur a Mose I, 495. Vide etiam vocem sequentem.
- Aequalitas iustitiae mater II, 373. sol spiritualis *ib.* ad omnes res creatas se extendit II, 374. bonorum summum II, 363. 665. principi quam congrua *ib.* Vide etiam vocem antecedentem.
- Aër, animarum habitaculum I, 641. animabus plenus I, 263. eius late patens expansio I, 641. natura I, 607. 623. colore niger I, 6. II, 153. 225. 227. sanitatis et morbi causa I, 265. a Luna ad Terram pertingit II, 153. 225. 227. quam vitalis II, 563.
- Aeraria sacra in quavis urbe II, 224.
- Aeris metallum temperantiae symbolum I, 181.
- Aeschyli loci II, 468. 501.
- Aether naturae igneae *παρὰ τὸ αἶθερ* dictus I, 428.
- Aethiopes quondam florentes I, 298.
- Aethiopia humiliationis symbolum I, 57.
- Aethiopissa Mosis uxor I, 78.
- Aevum temporis exemplar primarium I, 277. mundi spiritualis vita I, 619.
- Affectus, eorum usus I, 68. numero quatuor I, 114. II, 34. 419. natura feminei I, 196. spinis similes I, 136. servitatem afferunt II, 470. studiose eluendi II, 156. compressi graviores II, 43.
- Affinitates familiarum vinculum II, 556.
- Affirmare de rebus periculosum I, 387. 388.
- Afflatus divinus magicas praestigias abigit II, 124.
- Afflictio, *κἀνωσις*, propitiationis signum I, 121. eius panes I, 542. quantum hominibus prodest I, 543. 544. 545.
- Agar ex nominis etymo *inquilinam* significat I, 135. 522. Sarae, virtutis, famula I, 467. 522. encyclopaediae figura I, 139. 140. 522. fugit prae pudore, *ib.* bis eiicitur I, 139. inventa ad fontem I, 576.
- Ager ab Abrahamo plantatus I, 340. Vide et Agri.
- Agere et vicissim pati I, 201.
- Agnus lacte matris ne coquatur II, 399.

- Agri duo mentis et sensus figura I, 47.
- Agri civitatis hostilis non vastandi II, 373.
- Agricolae boni officium I, 211. eius ab operario terrae discrepantia I, 211. 304.
- Agricultura, ars I, 211. 300. 302. affert felicitatem I, 304. spiritualis animae I, 301. 302. iusto congruit I, 303. nondum perfectis consentanea I, 343.
- Agrippa a Caio rex factus II, 520. 521. 593. ad Alexandriam navigat II, 521. a vulgo, Flacco connivente, insultatur II, 522. Iudaeis contra Flaccum patrocinator II, 532. Caium salutatum advenit II, 584. animi deliquium patitur II, 585. literas scribit ad Caium II, 586. gratiam, quam petit, impetrat II, 594. pro religione et patria studium *ib.* templum Hierosolymitanum ornat II, 588.
- Ἀἰσθησις* quasi εἰς θεοσις I, 278.
- Alexander vult Calanum secum in Graeciam reducere II, 460.
- Alexandriae urbis regiones quinque II, 525.
- Alexandrini vulgus turbulentum II, 563. odium erga Iudaeos publice profitentur *ib.* proseuchas eorum vastant II, 565. Caii statuas ibi erigunt II, 523. 565. Iudaeos indignissime affligunt II, 525. praestigiarum et simulationis artifices II, 569. Caium pro deo habent II, 570. eius consecrationis auctores praecipui II, 595.
- Alienigena mulier non in uxorem ducenda II, 304. alienigenae non nocendum II, 400.
- Aliorum poenis prudentem esse oportet II, 132.
- Aliptica ars medicinae cognata I, 450.
- Allegoria animae similis, litera corpori I, 450.
- Allegoriae II, 9. 11. 14. 18. 22. 29. 31. 34. 180. 241. 255. 275. 329. 418. 483.
- Allegorica interpretatio literali potior habenda I, 38. 70. 83. 88. 134. 209. 221. 223. 226. 227. 235. 292. 315. 320. 324. 335. 346. 406. 434. 450. 525. 545. 562. 626. 635. 636. 660. 698.
- Alodorum fabula I, 405.

- ἄλογος**, eius sensus duplex I, 199.
- Altare aureum elementorum** quatuor figura I, 504. imaginis sensibilis symbolum I, 378. aureum interiorius II, 253. altare mysticum II, 255. eius etymon *ib.* cuius rei symbolum II, 150.
- Altaria in templo duo** II, 148. 253.
- Amalech**, nominis etymon I, 124. populum elingentis symbolum I, 458. 527.
- Amalecitarum rex** Hebraeis se opponit II, 115. a Iosua profligatur *ib.*
- Amicitia** I, 244. eius planta I, 245. vetusta II, 673. eius fructus perpetui *ib.* anceps iudicata *ib.*
- Amicus par animae** I, 484. amicus alter ego II, 659. verus non est qui malus II, 325. ita habendus quasi inimicus futurus II, 401. cognationis et patriae II, 10. 11. amici quinam II, 659. caute explorandi II, 674. amicorum omnia inter se communia II, 105.
- Ammanitae** unde dicti I, 103.
- Amor dei et mundi** II, 649.
- Amorrhaei**, *loquentes* I, 133. 516.
- Amygdalus sacerdotii** symbolum II, 162. 163.
- Ἀνάθεμα**, regionis nomen II, 121.
- Anaxagoras**, rebus suis relictis philosophatur II, 473. se coeli videndi causa natum profitetur II, 488.
- Anaxarchi libertas** II, 462.
- Ancillae Rachelis et Liae** nobiles factae II, 443.
- Androgyni** II, 506.
- Andron**, Senator Iudaeus, II, 528.
- Andrus insula** II, 539. 540.
- Angeli omnipotentis dei ministri** I, 577. 642. 649. II, 17. inter deum et homines commeantes I, 264. 332. 642. II, 18. 604. 605. sic a Mose dicuntur, qui a philosophis daemones I, 263. 642. animae corporibus solutae I, 431. *λόγοι* dicti I, 122. 409. 463. 638. 640. 643. tum boni tum mali I, 264. *λειτουργοί* II, 387. hominum inspectores *ib.* eorum natura spiritualis II, 656.
- Anima quid** I, 71. quotuplex I, 14. *τριμερής* I, 57. 110. 407. 504. II, 350. septifariam divisa I, 28. 45. 223. eius facultates *ib.* et II, 668. essentia II, 356.

- essentia duplex I, 480.
 coelum terrestre I, 485.
 ἀεὶ κλυτὸς I, 134. II, 23.
 dei domus idonea I, 402.
 portio divina ex aethere I,
 119. cerae similis I, 64.
 organum quasi musicae
 perfectissimum I, 276.
 quibus a natura discrepat
 I, 278. ad Verbi imaginem
 creata I, 332. se non videt
 I, 63. corpus circumfert I,
 101. afflatu divino mota
 bacchatur I, 379. eius ci-
 bus I, 63. 119. satellites I,
 407. oculi I, 538. mors I,
 65. 562. adversarii infen-
 sissimi I, 332. proles I,
 303. 651. vigor languente
 corpore I, 622. currus I,
 312. de ea quaestiones I,
 159. anima praeexistens
 II, 37. 604. tum mascula
 tum feminea II, 329. eius sa-
 nitas II, 377. animae turpis
 indicia II, 652. sensitivae
 essentia sanguis II, 668.
 rationalis essentia spiri-
 tus *ib.* animae quam cor-
 poris vincula graviora II,
 593.
 Anima in corpora descen-
 dentes I, 263. 331. 641.
 II, 604. 605. corporis ex-
 pertes res divinas intuen-
 tur I, 167. 641. in coelum
 redeunt I, 416. 264. 641.
 corpore exemptae II, 436.
 604. plantae feraces II,
 456. egregiae a se ipsis
 docentur II, 84. ab omni
 situ terrestri abhorrentes
 II, 604. Heroes vel Angeli
 dictae II, 604. 605.
 Animalia creata I, 14. crea-
 tionis eorum ordo I, 15.
 prae hominibus praestan-
 tia I, 256. II, 38. cuivis
 elemento propria I, 331.
 641. II, 605. in Macedonia
 πρὸς ἴσθμῳ I, 263. 331. ru-
 minantia et ungulam divi-
 dentia I, 322. duobus cer-
 nuntur, imaginatione et
 appetitu, I, 49. carnivora
 mensae non admovenda
 II, 354. ad sacrificium
 quaenam idonea II, 237.
 eorum servitus perpetua
 II, 283. esus cur interdi-
 ctus II, 352. propter ho-
 minem creata II, 675. re-
 pentia et venenosa non
 primario a deo condita II,
 648. eorum origo quae-
 nam II, 645. materiae me-
 dicae pars insignis *ib.* in
 supplicium improborum a
 deo provisa *ib.*
 Anna ex etymo gratiae sym-
 bolum I, 273. 600. 658.
 Annulus fidei tessera I, 568.
 598. praefectis datus, quid
 significat II, 62.

- Annus, *ἐνιαυτός*, eius etymon II, 374. anni quarti fructus deo dicandi II, 402.
- Annus sabbathicus II, 206. 207. de eo leges II, 207. 277. in eo quies II, 207. 391. in eo remissio II, 277. 284. 631; praediorum II, 392; aedium extra urbes II, 290. in eo terra inculta II, 289. 631. oliveta et vinea egenis concessa II, 289.
- Antigenidae tibicinis libera responsio I, 468.
- Ἄρτινος*, varius eius sensus I, 140.
- Antiqui mores cum hodiernis collati I, 353.
- Antisthenis dictum II, 449.
- Apelles Tragoedus Caei consiliarius II, 576. ex Ascalone oriundus *ib.* eius mores et fatum *ib.*
- Apis, animal immundum II, 255. ex putrefacto bovis corpore natum *ib.*
- Apollinis corona radiata II, 560. arcus et sagittae *ib.* ars medica *ib.* vates egregius II, 561.
- Apostatae iudicio zeli continuo puniendi II, 220.
- Appetitus, quid I, 49. motus animae primus I, 279.
- Aquae, *ὑδατος*, etymon ex Stoicis II, 490. cuius rei PHIL0 VIII.
- symbolum I, 441. immota manens corrumpitur II, 511. huius elementi natura I, 606. 607. 623.
- Ara tabernaculi sub dio II, 149. 151.
- Arae duae, exterior et interior, I, 369.
- Arabum tum viri tum feminae iumenta pascunt II, 89.
- Arbor vitae in Paradiso medio plantata I, 54. virtutem in genere significat *ib.*; pietatem I, 37; bonitatem I, 441. cordis symbolum I, 55.
- Arbor scientiae prudentiam significat I, 37. 55.
- Arbores creatae I, 8. virtutum signa I, 54. frugiferae non caedendae II, 400.
- Arca Noës II, 143. cuiusvis generis animantes recipit I, 336. cuius rei symbolum *ib.* terrae universae imago II, 144.
- Arca tabernaculi II, 149. intus et extra auro tecta I, 369. legum receptaculum II, 150. eius operculum *ib.*
- Arcani disciplina I, 146. 173. 174. 189. 649. II, 322. 651. 658. arcana cum amicis quatenus communicanda II, 674.

N

- Area, cuius est figura I, 184.
 Ἀρετῆς etymon I, 507.
 Ἀρεως, Martis, etymon II, 561.
- Argentum et aurum terrae quasi moles II, 636. Vide etiam Aurum.
- Argo navis libertatis sensu fruitur II, 468.
- Argonautae servum non admittunt in navem II, 467.
- Aries, cuius rei signum I, 490. haerens in sentibus I, 565. consecrationis I, 113.
- Arietes et hirci quid significant I, 650.
- Aristotelis de mundo sententia II, 489. 689. de Platone testimonium II, 490. 610. eius laudes *ib.*
- Armenta, sensuum figura I, 183. rectore destituta effeferantur *ib.*
- Armilla, sermonis cum vita connexio I, 568. 598.
- Arnon I, 133.
- Arrogantia, naturâ impia I, 53. deo maxime invisâ I, 652. ex sensu oritur I, 140. ignorantiae cognata I, 93. 653. animae adversaria I, 153. eius species triplex I, 172. effectus noxii I, 173. homini incongrua II, 187. a Mose reprehensa II, 216. in quibus viget maxime II, 402. 403. grato animo adversaria II, 403. eius delictum grave II, 404. de aliis quid sentit II, 405. animae insipientis nota II, 363.
- Arrogantis habitus II, 404.
- Ars, quid sit I, 539. eius et scientiae differentia I, 540. naturae perfecta imitatio I, 370. haud facile superabilis I, 621. theoretica et practica I, 54.
- Artes, nuper inventae II, 512. 515. diluviis et exustionibus extinctae II, 516. 623. postea renovatae II, 516. 624. earum textura I, 652.
- Ascalon, civitas Syriae II, 646. eius incolae columbas non necant *ib.*
- Ascetarum vita inaequalis I, 643.
- Aser I, 663.
- Asinus irrationale vitae propositum significat I, 144; laborem I, 185. immundum animal II, 400. cum bove ne iungatur *ib.* Balaamo resistit II, 123. angelum dei videt *ib.*
- Aspides Aegyptiae II, 570.
- Assessores praesidium II, 582.
- Assyriae litterae II, 84.

- Assyriorum etymon I, 57.
- Astronomia, ad mores inutilis I, 589. scientiarum regina I, 526. Chaldaeorum inventum I, 464.
- Asyla servis dant linguae libertatem II, 468.
- Atheismus, omnium fons scelerum II, 196. impietatum maxima II, 216.
- Athenarum laudes II, 467.
- Athletarum disciplina I, 153. nutrimentum I, 63. a philosophis discrepant I, 101. eorum patientia II, 449. 462. 468.
- Atlantis insula aquis submersa II, 514. 622.
- Ἀτοπος I, 97.
- Atriorum templi ambitus et dimensiones II, 223.
- Attentorum raritas I, 529.
- Augusta gens rerum domina II, 553. noxia ex orbe amovit *ib.*
- Augusti Caesaris laudes II, 566. 591. pacem orbi dedit II, 567. ἀλεξιάκου meruit cognomen *ib.* domini s. dei nomen aversatur II, 568. in templum Hierosolymitanum munificus II, 588. primitias ad urbem sanctam perferri iubet II, 591. ex sumptibus suis sacrificium iuge offerri curat II, 592. Iudaeis solis permittit in Synagogis convenire *ib.* provinciarum ritus religiosos conservat II, 568. ei honores divini decreti per totum orbem II, 567. ei Alexandriae templum dedicatum II, 568.
- Aulaeorum tabernaculi dimensio II, 148.
- Aunan spectandi cupidus I, 462.
- Aures perforatae I, 126. oculis tardiores II, 22.
- Auriga et ascensor I, 311.
- Aurum, bractee ex eo factae I, 179. eius proprietates I, 503. bractee aureae vestibus pontificiis intextae II, 151. aurum et argentum dii sunt avaris II, 215.
- Aves ab Abrahamo non divisae I, 505. descendunt in corpora divisa I, 506. 507.
- Aviditatis nimiae crimina I, 119.
- Azymi subcinericii I, 174. panes I, 543.
- Azymorum festum cur institutum II, 293. per septem dies celebratum *ib.* idque verno tempore *ib.*

B.

- Babylon *transpositio* I, 272. a Iudaeis habitata II, 578. 587.

- Baculus disciplinae symbolum I, 568. 598.
- Balaamus, augur et sophista I, 609. II, 122. opinionum diversarum turbam significat I, 205. ex etymo populi vani figura I, 144. 424. asinum increpat I, 145. divinationes sequitur I, 299. terrae progenies *ib.* accersitus a rege Balace adire renuit II, 123. secunda vice accersitus annuit *ib.* a rege hospitaliter accipitur II, 124. invitus Hebraeis benedicit *ib.* nequit Israeli nocere I, 205. de rege futuro praedicit II, 126. monet Hebraeos voluptatibus alliciendos II, 127. execratus a Scriptura dicitur I, 413. obruncatus moritur I, 299. 609.
- Balaces rex, ex nominis etymo *amens* I, 414. Balaamum vatem accersit II, 122.
- Ballae etymon I, 84. 116. filii I, 523. orationis figura I, 523. 524.
- Barad I, 577.
- Barbaris sunt bonorum coetus II, 456. eorum terra fertilis II, 646. 647.
- Bassus centurio ad Flaccumprehendendum a Caio missus II, 530. 533.
- Beelphegor, eius etymon I, 413. 595.
- Bellum, eius iura II, 393. eius praeda quomodo dividenda II, 130. antiquissimum feris contra homines II, 422. in pace contra egestatem et infamiam II, 450. bellum privatum et publicum I, 411. internum I, 269. in anima omnium gravissimum I, 269. voluptatis cum sensu I, 124. bella externa et civilia unde II, 181.
- Benevolentia, quid I, 345.
- Beniaminus ex etymo *die-rum filius* I, 592. 664.
- Beseleelis etymon I, 106. 333. imagines operatur et in umbris *ib.*
- Bethuelis etymon I, 553. Labani pater *ib.*
- Βίαιος παρά τὸ βαιόν* I, 288.
- Biantis Prienaei Croeso responsum II, 469.
- Bibliorum interpretes a Ptolemaeo accersuntur II, 138. in insula Pharo conveniunt II, 139. divinitus afflati II, 140. ob versionem istam celebritas annua II, 141.
- Binarius numerus superficiei

- planæ figura I, 44. materiae imago II, 329.
- Bitumen, pro luto adhibitum I, 420.
- Blasphemia in deum II, 191. eius poena I, 558.
- Boëthus Stoicus II, 497. eius de mundo sententia II, 502. 615.
- Bona corporis et externa ad virtutis ministerium posita II, 458. bona corporis primaria et secundaria II, 405. bona sua, quaecunque sunt, cum aliis communicanda II, 404. nimia malorum initium II, 20. eorum genera tria II, 32. verorum iudicium *ib.* bona praestantissima deus dat omnibus, etiam indignis II, 50. bonorum divisio triplex I, 192. 388. 660. bona externa umbrae similia I, 247. terrena non vere bona I, 295. primaria a deo, secundaria ab angelis I, 122. vulgo habita quaenam I, 221. pariter improbis communia I, 256. animae solum vera I, 535.
- Bonitas rara I, 164. 361. 583. II, 412. 455. 456. bonitas dei rerum causa I, 288. 464.
- Bonum solum dignum nomine I, 400. sursum ascen-
- dit I, 555. de eo sententiae variae I, 660. quam nobis vicinum I, 241. bonum publicum I, 647. bonum ad cibum actionem significat I, 54. bonum non expectatum magis delectat II, 110. vere animi bonis censetur II, 437. boni amor II, 136.
- Bonus quivis liber II, 454. magistratus tenet locum II, 450. solitudinis amans II, 4. 14. 455. dei instar nullius rei indigus II, 377. generis humani caput II, 428. commune bonum II, 655. vulgo inops et obscurus II, 634. ad ignoscendum promptus II, 670. unus felicem reddit civitatem II, 671. vita immortalis fruitur II, 78. eius dicta pro iuramentis habenda II, 195. 270. bonus vir mundi civis I, 1. mundo *ἰσότητος* I, 400. II, 186. mali redemptor I, 188. agricolae similis I, 212. perpetuo felix I, 214. domus et civitatis columen I, 187. 188. II, 661. eius firmitas I, 231. eius obitus calamitas publica I, 231. morborum politicorum medicus II, 661. lex animata II, 2. nonnunquam labitur II, 648. bonis consilia bona

- suggeruntur a deo II, 582.
- Bos**, animal vitae utilissimum II, 283. 400. in aratro cum asino ne iungatur II, 370. 400. sabbatis quiescit II, 284. tritुरanti os ne alligetur II, 349. bos, ovis et capra victimae sacrificiis idoneae II, 238.
- Βόσκειν* et *ποιμαίνειν* I, 196.
- Brachium** laborem indicat I, 114. brachium ablationis *ib.*
- Brutus** Caesarem beneficum occidit II, 464.
- Bura**, urbs aquis obruta II, 514. 622.
- Byssus** terrae elementi signum I 536. e terra II, 148.
- C.
- Cadaver** tangentem contaminat II, 333.
- Caddes** puteus I, 575.
- Cadere** retrorsum I, 319.
- Caeci** quam impotentes II, 263. eis offendicula non molienda II, 368.
- Caedes** qualiscunque expianda II, 130.
- Cain**, eius nomen *possessio-*
nem significat I, 148. 197. eius arrogantia I, 151. 164. 171. 197. crimina I, 180. in usum proprium primitias retinet I, 423. fratrem interimit I, 191. II, 419. 420. 439. a dei facie exit I, 226. civitatem condit I, 423. exsecratus I, 210. signo notatus, ne interficiatur I, 224. a se ipso interfectus I, 200. eius mors in Lege non enarratur I, 555. primus terram contaminavit II, 439. nihil ex generis nobilitate consecutus est *ib.* morte immortalis cruciatur II, 419.
- Caius**, natura saevus et poenis insatiabilis II, 543. gravis dissimulator II, 554. ex aspectu mentem diiudicare sagax II, 585. mores et ingenium II, 595. 596. Tiberio suspectus II, 519. illi succedit II, 546. de eo laetitia publica II, 547. mense imperii octavo in morbum gravem incidit II, 548. aegrotante dolor publicus *ib.* Tiberium iuniorum sollemniter adoptat II, 549. mox interficiendum curat II, 518. 544. exsules illustriores interfici iubet II, 543. cum Macronis uxorem habet viro ignorante II, 551. Macroni necem molitur II, 554. Silanum socerum secreto perimit

- II, 555. deus vult haberi
 II, 556. 557. 575. Mer-
 curii, Martis et Apollinis
 gestat insignia II, 559.
 primus imperatorum sub-
 ditos servos existimavit
 II, 562. Iudaeis quam in-
 festus II, 562. 575. 596.
 in templo Hierosolymita-
 no statuam suam erigi
 vult II, 573; mox statuam
 Colosseam inauratam II,
 576. proseuchas statuis
 suis replet II, 596. blandi-
 tia simulata legatos Iudae-
 orum excipit II, 572. Pe-
 tronio irascitur II, 584.
 Philonem quomodo exci-
 pit II, 597. 598; denuo
 placide dimittit II, 599.
 Caii Norbani de Iudaeis epi-
 stola II, 592.
 Calamitosi vulgo loquaces
 II, 573.
 Calamosphactos II, 536.
 Calanus Gymnosophista II,
 459. eius ad Alexandrum
 epistola II, 460.
 Caligo quid significat II,
 106.
 Calliditas morbus ignorantia
 peior I, 170.
 Calumnia quam detestanda
 II, 650.
 Camelus animal impurum I,
 320. 322. memoriae sym-
 bolum I, 254.
- Candelabrum tabernaculi cu-
 ius rei symbolum II, 150.
 Canes, eorum sagacitas mi-
 ra II, 38. custodia fida II,
 200.
 Canticum putei I, 694. litto-
 rale I, 312.
 Capilli capitis in voto ma-
 gno adolendi II, 250.
 Capito Iudaeorum tributis
 praefectus II, 575. eius
 mores *ib.* ad Caium epi-
 stola *ib.*
 Cappadoces II, 676.
 Capra, cuius rei symbolum
 I, 490.
 Caput mentis symbolum I,
 686. rationis sedes I, 57.
 110. II, 350. eius partes
 septem I, 29. caput et cor
 hostiarum cur non offe-
 rantur II, 243. 244.
 Carabas insanus II, 522. re-
 giis insignibus in Agrippae
 contumeliam ornatur II,
 522.
 Carbasa tabernaculi II, 149.
 Carbunculus morbus a cir-
 cumcisione medendus II,
 211.
 Carbunculus et lapis Pra-
 sinus, cuius rei sunt figu-
 rae I, 59.
 Carceris praefectus I, 289.
 custodia malum, licet
 suave, magnum I, 290.
 Caro sensus signum I, 74.

- inscitiae causa I, 266. moles eius I, 272.
 Carthaginis status I, 294.
 Castigatio quantum prodest I, 542.
 Castra vitae humanae figura I, 372.
 Castor centurio II, 529.
 Casus inopinati vocem adimunt II, 71.
 Categoriae decem II, 185.
 Caupones etiam sine magistratu mensuras iustas teneant II, 368.
 Causa rerum quatuor I, 162. causae maiores quatenam II, 364; principi reservandae *ib.*
 Cenchreae Corinthiorum navale II, 539.
 Centenarii numeri perfectio I, 578. 607.
 Centesima sacerdotum portio I, 578. 607.
 Certamina vulgo sacra habitata quam profana II, 416.
 Chaldaei, nominis etymon I, 464. 581. mores et dogmata I, 486. astronomiae studiosi II, 11. mundum habent pro deo *ib.* omnia stellis tribuunt II, 442. 602.
 Chaleb, cuius rei signum I, 597.
 Cham, idem quod calor I, 399. in filio Chanaane maledicatur I, 399. II, 440.
 Chamos, *palpatio* I, 133.
 Chanaan, Chami filius I, 399. idem quod *commotio ib.* ratio fluctuans I, 181.
 Chanaanis rex Hebraeos adoritur II, 120. ab eis profligatur II, 121.
 Chananaea regio, vitiorum symbolum I, 531. tridui itinere ab Aegypto dissita II, 106.
 Chaos II, 490.
 Charra civitas, eius etymon I, 626. 629. pecudibus plena I, 469. sensuum symbolum I, 629. II, 12. *cavernas* significat I, 522. II, 12.
 Chebron vallis, corpus nostrum significat I, 194. eius etymon I, 194. 236.
 Cherubim, appellatio unde II, 150. hemisphaeriorum signum I, 143. sphaerae siderum fixorum et errantium *ib.* duarum dei potestatum I, 144. 561. summarum dei potentiarum symbola II, 150.
 Cherubim et gladius igneus I, 142.
 Chetura I, 170.
 Chryssippi Stoici de mundo sententia II, 501. 505.
 Cibi, lactei et solidi I, 522.

- nimii letales I, 39. potu magis necessarii II, 63.
- Cicadae aëre aluntur II, 446. 447.
- Ciconiarum erga parentes *στοργή* II, 200.
- Cidaris pontificis, cuius rei symbolum II, 155.
- Circuli in coelo septem I, 27.
- Circumcisio I, 450. II, 210. Aegyptiis probata, aliis ridetur II, 210. eius quatuor utilitates II, 211. voluptatum abscissionem significat *ib.* item arrogantiam abiiciendam *ib.* circumcisio cordis II, 258.
- Cisternae, animorum solleritium symbola I, 572. paratae I, 287. fractae quid significant I, 576.
- Civitas, domus magna II, 47. 327. quaevis virtuti et sapientiae noxia II, 474. legibus sacris primo recipiendis haud idonea II, 182. intelligibilis I, 5. Dei sancta I, 691.
- Civitates, virtutum generalium symbola I, 572. refugii, sex numero I, 560. 561; potestates divinas totidem eae significant *ib.*; cur ex Levitarum sorte I, 550. civitatum genera duo I, 421. II, 327.
- Cleanthis Stoici de conflagratione sententia II, 505.
- Cleopatrae statuae reliquiae II, 565.
- Coccus ignem significat I, 536. II, 148.
- Coelestia terrenis potiora II, 62.
- Coelum, rerum optima I, 6. deorum visibilium sedes *ib.* firmamentum dictum I, 8. eius etymon I, 8. 330. templum purissimum I, 12. materiae pars mundissima I, 28. mentis humanae symbolum I, 43. 47. 424. eius conversio celerrima I, 420. natura incomprehensibilis I, 607. 623. 624. 626. vere mundus in mundo II, 24. 415. dies sempiternus II, 62. ex materia dividua et individua concretum II, 198.
- Cogitandi facultas mentis propria I, 71.
- Cognati una cum reis ne dentur supplicio II, 327.
- Cognatio, sensum significat I, 36. ex studio communideum honorandi II, 259. ex virtutum concentu II, 325. cognatio summa idem eiusdem dei cultus II, 362. reiicienda, nisi ad tuendam religionem conspiret II, 259.

- Collationes in convivia I, 360. in bonum *ib.*
- Columba, sapientiam divinam subindicat I, 491. item mentem humanam I, 506. eius collum I, 383. columba et turtur in sacrificiis offeruntur II, 237. 238.
- Columna nubis et ignis II, 107. 109.
- Columnae lapideae allegoria I, 657. unctio et dedicatio *ib.*
- Columnae cuius rei allegoria II, 678. tabernaculi II, 149.
- Comedere, cuius rei signum I, 63.
- Comitas regum summis congrua II, 187.
- Communio rerum vitae felicitis argumentum II, 459.
- Compositio est partium coactio contra naturam II, 498.
- Concreta ex elementis religiose a nonnullis culta II, 472.
- Concubinae I, 527.
- Concubitus interceptus delictum par adulterio II, 311. eius poena II, 311. 312.
- Conflagratio Sodomorum II, 143. eius indicia adhuc manent *ib.*
- Confusio, quid, I, 433. 434. malitiae nomen congruum I, 435.
- Coniuratio in malum I, 415. 417. 421.
- Conscientiae vis I, 30. 196. 236. 291. II, 49. 195. 649. mala ad servitutum deprimunt II, 468. poena sufficiens II, 659.
- Conspersionis primitiae I, 184.
- Consuetudo natura altera II, 27. 53. 203. eius vis magna II, 411. 474. 674.
- Contentio inobedientia peior I, 359.
- Continentia remp. capessenti necessaria II, 50.
- Contraria ex contrariis dignoscuntur I, 385. 503. eorum exempla I, 502.
- Convivium, Iosephi II, 69. Agathonis et Calliae II, 480. Therapeutarum II, 484. conviviorum vulgarium ratio II, 477. eorum luxus II, 478. 479.
- Coquorum princeps eunuchus II, 63.
- Cor, ante reliqua corporis membra formatum I, 67. consiliorum symbolum II, 406. cor et cerebrum nusquam in sacrificiis offeruntur I, 190. cor, os, manus, cuius rei sunt allegoriae I, 614.

- Corianum, quale I, 126.
- Corporeorum notitia ducit ad incorporea I, 649.
- Corpus, ex terra I, 119. animae domus I, 33. 639. II, 427. vas I, 223. 231. 624. carcer I, 295. 437. quasi $\sigma\eta\mu\alpha$ I, 65. sepulcrum I, 295. 438. II, 367. ab anima baiulatur I, 304. eius partes principales septem I, 28. 45. secretiones *ib.* satellites I, 407. testae simile animam tegit II, 388. eius firmitas quantilli aestimanda II, 636. eius pulchritudo quam brevis *ib.* eius integritas animae perfectionem subindicat II, 225.
- Corruptio, quid II, 488. reditus partium in naturam pristinam II, 498. eius modi quatuor II, 503. 509. 618. causa vel interna vel externa II, 491. 492. 610.
- Costae, virium figura I, 70.
- Coturnices, Hebraeorum esca II, 114. 357.
- Crateres a natura fabricati I, 499.
- Creatio, quae in ea occurrunt I, 161. 162.
- Creaturae, mutabiles I, 142. indigae I, 158. sibi ipsis mutuo datae I, 159. in mundo peregrinantur I, 161. earum nihil proprium I, 159. 160.
- Creditor, debitoris domum ne ingrediatur II, 390.
- Critolai argumenta pro mundi aeternitate II, 492. 495.
- Crocodilorum in Aegypto copia II, 646.
- Croesus rex Bianti minas intentat II, 469. rogo cremandus imponitur II, 60.
- Culices in Aegypto II, 97.
- Cultus divinus expedite peragendus I, 174. siderum II, 189. 191. statuarum et imaginum II, 191. 214. animalium impurorum II, 193. 194.
- Cunctatio nonnunquam utilis I, 198. 353.
- Cupediary genera varia I, 390.
- Cupiditas bellua insaturabilis II, 483. caeca II, 562. affectuum gravissimus II, 204. siti quam simillima II, 205. eius laxatae periculum *ib.* bellorum et seditionum causa II, 349. delictorum fons II, 208. 350. a lege prohibita II, 204. 208. studiose minuenda II, 479.
- Curiosi rerum naturae a scripturis castigati I, 628. 629.

- Currus secundus, cuius rei figura II, 62.
- Cyclops II, 477. Cyclopum regio II, 646.
- Cynomyiae, Aegyptios infestant II, 101. earum etymon et descriptio *ib.*
D.
- Damasci etymon I, 480.
- Damnum ex agro depasto sarciendum II, 339. ex igne inter sentes accenso II, 340.
- Dan iudicii signum I, 84. 314. 663. eius serpens I, 83. 315.
- Dardanidae liberos in flumen proiiciunt ne servant II, 463.
- Debitorum humane tractandi II, 285.
- Debitorum remissio anno septimo II, 284.
- Debon, contentio I, 133.
- Decalogus Mosaicus a deo promulgatus II, 183. 390. capita legum specialium continent *ib.* cur extra urbem II, 185. cur singulariter alloquitur II, 186. divisio in duas pentadas II, 188. eius praecepta I, 496. 536. praeceptum de dei principatu singulari II, 191. 203. de non faciendis idolis II, 193. 205. de nomine dei in vanum non assumendo II, 194. de sabbatho non violando II, 197. 206. de parentum honore II, 198. 207. de adulterio II, 201. 207. de non occidendo II, 202. 208. de non furando *ib.* de falso testimonio *ib.* de cupiditate avertenda II, 204. 208.
- Decas, numerus perfectus I, 243. 259. 532. II, 35. 95. 355. eadem cum quaternario I, 347. a Mose celebratur I, 532. nominis etymon II, 184.
- Decimae persolvendae, I, 532. 533. populi Levitis concessae II, 236; Levitarum sacerdotibus *ib.* ex vino, oleo et lana II, 391.
- Decuriones a Mose constituti I, 535.
- Delubrum tabernaculi II, 149.
- Delus insula ex mari emergit II, 510. Anaphe olim dicta *ib.*
- Democratia regimen optimum II, 35. 374. 406. 473.
- Democritus, improbatur II, 472. eius et Epicuri de mundo sententia II, 489.
- Denarii numeri dignitas II, 183. 184. 185. Vid. Decas.
- Dentem servi frangens puni-
tur II, 332.

Dentes, luxuriae ministri I, 38. ad vitam quam necessarii II, 332. tempore congruo editi II, 333.

Deposita, ut sancta custodienda II, 340. a furibus ablata non praestanda II, 341. ea denegare scelus gravissimum *ib.*

Desponsatio, cuius rei allegoria I, 324.

Δεσπότης παρὰ τοῦ δεσμοῦ I, 484.

Deus, nominis etymon I, 425. cum et sine articulo I, 655. beneficae potentiae nomen I, 101. 342. 498. 582. II, 19. eius natura I, 222. natura simplex I, 606. oculis humanis cerni nequit I, 578. incomprehensibilis quoad essentiam I, 224. 281. 566. II, 12. 654. 662. existentia sua solum notus I, 258. 282. II, 216. 442. 603. non enarrandus I, 580. 648. innominatus II, 597. eius *δυνάμεις* I, 143. 173. 189. 342. 401. 431. 496. 581. unus tantum I, 41. 625. sed triplicem sui phantasiam exhibet I, 173. rerum conditor et rex II, 150. mundi aurga et gubernator II, 213. eius bonitas sola rerum causa I, 5. 585. eius pro-

videntia reguntur omnia II, 601. solus rerum dominus I, 158. 160. II, 258. civis I, 161. salvator I, 41. 176. vir et pater animae I, 695. sapientiae maritus I, 148. splendor archetypus I, 156. 579. risus et gaudii auctor I, 215. immutabilis I, 142. 275. 582. 585. 688. II, 500. 648. immensus I, 8. 52. 97. 402. 425. 648. hic et alibi I, 175. ubique et nusquam I, 425. 464. universi locus I, 557. 630. nec loco nec tempore subsistit I, 228. idearum locus I, 148. solus stat I, 656. 687. sibi sufficit II, 194. 377. solus beatus II, 280. 667. lux I, 632. ex rerum ordine agnoscendus II, 216. 217. 414. 415. solis sol II, 254. sol spiritualis II, 403. sui ipsius lumen II, 415. solus dat vires II, 403. cognitionis omnis fons II, 626. Dei cognitio felicitatis terminus II, 264. Deus pax I, 692. II, 209. *προεσβύτερος* I, 67. *ζαιγός* I, 618. *ἀνευδέης* I, 52. 147. 202. 281. 582. expers qualitatum I, 53. 281; membrorum et partium I, 50. 419. 636. II, 185; doloris vel affe-

ctus II, 29. sicut homo et non sicut homo I, 181. 182. 280. 283. omnia novit I, 584. omnia videt II, 78. 254. 369. 641. 661. rerum mensura I, 533. pastor I, 308. plantator perfectissimus I, 329. 334. 337. legislator summus I, 189. bonorum solum auctor I, 320. 583. malorum dominus, bonorum deus I, 581. 582. ministerio aliorum poenas infligit I, 556. per se bona porrigit, per alios mala II, 22. in mundo condendo plures alloquitur I, 430. 556. pro cuiusque portione gratiam suam moderatur I, 5. 253. 284. 477. petentibus prompte occurrit I, 130. nec sperantibus largitur bona I, 165. vitae fons perennis I, 575. textor praeclarissimus I, 651. 652. stans omnia antevertit I, 229. omnia potest I, 10. II, 75. 108. ipsi omnia adscribenda I, 53. 93. 152. 163. 285. 327. 340. 373. 483. 489. 586. Deus aeternus quid significet I, 342. eius gloria II, 679. morum sanctitate colendus I, 273. digne laudari potest non a quocunque II, 171. pro-

pter se ipsum colendus II, 19. eius cultus vitae beatæ fons II, 216. 257; benevolentiae vinculum II, 219. 259. 387; reliquas secum virtutes trahit II, 406. eius cultor unus genti toti ἰσότιμος II, 407. eius cultus præcipuum virorum sapientium præmium I, 552. 553. II, 145. Deus rex, non tyrannus II, 634. 635. rex regum II, 214. infirmorum curam gerit II, 187; et improborum II, 635. in delictis hominum curandis medicorum adhibet disciplinam II, 413. quibus propitius II, 427. quibus rationibus reconciliatur II, 436. bono melior II, 472. 546. quantum licet imitandus II, 404. in omni re obscura invocandus II, 487. plura potest dare, quam homo accipere II, 218. solius est non peccare II, 405. Deus creatus nullus II, 386. facilius in hominem, quam homo in deum convertitur II, 462. dei dictum et factum idem I, 175. 648. eius verba sunt iuramenta I, 128. 181. eius dicta non verba sed opera II, 188. eius beneficia vindicta anteriora II,

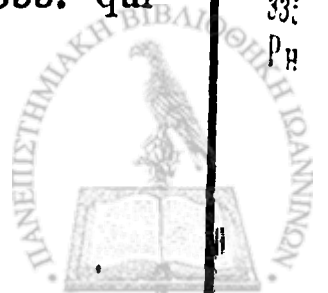
Al
Di
Ea
Ea
I
Ju
Di
Ju
Di
I
Dic
Did
Diet
I,
&c

670. Deo similem esse felicitas summa II, 193. eum sequi finis optimus I, 456. ei servire regno praestantius I, 158. 672. II, 220. 360. 657. de eo recta sententia ad amorem ducit I, 283. de eo nonnulla in scripturis ἀνθρωποπαθῶς dicta I, 182. eius domus 282. facies I, 226. eius opera narratione laudantur I, 348. eius dona temporum intervalla anteverunt I, 661; grate agnoscenda I, 612. de eo conquisitiones mentem emendant II, 656. eius visio exercitationis praemium II, 416. quantum ad mores prodest II, 546. Deus Abrahami, Isacaci et Iacobi I, 580.
- Διά et ὑπό I, 162.
- Diabateria s. Pascha II, 169.
- Diaboli quinam II, 650.
- Diagramma sive laterculus I, 26. 27.
- Διαθήκη I, 172.
- Dialecticae usus I, 521.
- Διάλεκτος I, 651.
- Diatessaron, diapente etc. I, 10.
- Dictum operis umbra I, 615.
- Didrachmum sacrum I, 499.
- Dies primus cur unus dictus I, 7. dies festorum octavus ἐξόδιον dictus II, 298.
- Dii visibiles I, 6. falsi non blasphemandi II, 219. pictorum et fictorum opera fabricati II, 166.
- Διζαιοσύνης etymon I, 495.
- Diluvium Noes II, 439. cuius rei symbolum I, 408. ingens miraculum II, 132. cur illatum a deo II, 7. eo terra purgata II, 144.
- Diluvia et exustiones multa II, 515. 623.
- Dimissio a militia I, 323.
- Dinae nomen, quid significet I, 471. 607. 608.
- Diogenis Cynici aliquot libertatis exempla II, 464. ad empturientem diciturum II, 465. item in libertum quendam II, 469.
- Dionysii tyranni anxietas et cautio II, 639. vita aerumnosa II, 640. quomodo Demadem coarguit *ib.*
- Dionysii Lampones, Isidori II, 520.
- Discendi appetitus I, 470.
- Disciplina non senescit I, 326.
- Disciplinae encycliae pro cibis teneris habendae II, 470.
- Discumbendi mos in conviviis II, 70.
- Dissolutio est partium in sedem naturalem reditus II, 498. 612.

- Divinatio omnis interdicitur II, 221. 260. ars instabilis et obscura *ib.* falsa et noxia II, 343. eius sectatores in deum impii II, 221.
- Divinus, a, um: divina sancte spectanda II, 657. divinorum operum nihil serotinum II, 409. divinum iudicium humano potius II, 641. 644. divinae virtutes mundi columnae II, 655. 662; sursum nituntur II, 656. divinae virtutis imago in terram missa II, 669.
- Divisio in partes aequales I, 492. 493. eius in artibus variis exempla I, 321. non prodest ad virtutem I, 321. sine memoria bonum imperfectum I, 322.
- Divites in infortuniis ad fletum proni II, 286. divites et pauperes falso sic existimati II, 446.
- Divitiae caecae I, 309. 398. bono bonorum, malo malorum causa I, 355. eis succumbunt universi I, 365. divitiae verae et spuriae II, 5. earum pulchritudo in egenorum sublevatione II, 61. fluxae II, 215. quasi idola adorantur *ib.* divitiae verae animae II, 348. 389; ex virtutibus perfectis comparantur II, 274. divitiae naturae quatenus II, 424. piis promissae *ib.* corporis satellites II, 376. omnibus patent *ib.* ex sapientia, luxum resecantes II, 424. coelestes secum afferunt terrenas II, 425.
- Docendi disciplina II, 662. 663.
- Doctrina et interpretatio sermonis virtutes I, 111. doctrina virtutis sine exercitio improbata II, 9. exercitatione potior I, 591.
- Dolor, quid II, 204. sensuum proprius I, 26. dolores morte incidendi II, 430.
- Dolus quivis non est culpabilis II, 649. 677.
- Δόμα, δόσεις, απόδομα, αποδόσεις* II, 172.
- Dominatio omnis lubrica II, 38.
- Dominus, eius appellatio imperii symbolum I, 63. 581. II, 19. domini et dei nomen I, 644. 645.
- Domus, virtutem specialem significat I, 572. eius constructio perfectionis symbolum I, 324. in urbe intra annum redimenda II, 291. funesta ingredientem contaminat II, 333. qui

- domum nuper struxit, ne eat ad proelium II, 380.
 domus ex voto redimendae pretium II, 270.
 Dona dantes ea vulgo vendunt I, 161.
 Δόσις et δώρημα I, 154. δῶρα et δόματα I, 126.
 Dothain cuius rei figura I, 196. 565.
 Drachma, quid subindicat I, 535.
 Draconum Indicorum conflictus cum elephantibus II, 512.
 Drusilla II, 525.
 Dubitatio necessaria I, 386.
 Duodenarius numerus I, 573.
- E.
- Ebrietas, num cadat in sapientem I, 350. eius planta *ib.* delictorum extremum I, 359. 361. quam perniciosa I, 350. sobriorum I, 16. 380. 558. II, 447. 485. duplex II, 159.
 Ebrii vino prudentiae expertes I, 380. eorum sitis I, 391. habitus foedus I, 377. II, 478. tum aliis, tum sibi infesti II, 478.
 Eclipsium usus II, 643.
 Ecstasis varia I, 508. divina et prophetica I, 689.
 Eden, paradisi locus I, 52. 335. divinae sapientiae
 Philo VIII.
- typus I, 56. *delectationem* indicat *ib.*
 Edom, *terrenus* I, 294. 295. viam virtutis intersepit. I, 290.
 Edomitae Hebraeos a terris suis arcent II, 119.
 Educationis pravae mala II, 405.
 Eleazar et Ithamar rerum naturalium exploratores I, 683.
 Elementa, stirpes a deo consitae I, 330. in quantum nota I, 606. 622. integra in mundo condendo absumpta I, 330. eorum situs et ordo II, 498. 499. 509. 603. 612. numero quatuor II, 508. 509. eorum temperamentum sive *ισορομία ib.* mutatio inter se II, 515. eorum via acclivis et declivis II, 509. mors quaenam *ib.* proprietates diversae II, 510. pro diis habita et deorum nominibus appellata II, 472. ex se ipsis materia inanimis *ib.* poenas impiis ministrant II, 178. elementum quintum I, 623.
 Elephas a draconibus sanguine exsuctus perit II, 512.
 Eliezer I, 481.
 Eliphaz I, 527.

- Eloquentia, quam sit necessaria I, 199.
- Emor, *asinus* I, 472. 607.
- Enoch, Caini filius I, 232. nominis etymon I, 233. II, 3. sibi ipsi omnia refert accepta I, 423. poenitentiae figura II, 4.
- Enos, filius Seth, *spes* explicatur I, 218. *spei* symbolum II, 3. 410. *hominem* significat II, 2. 410.
- Ephraim ex etymo *fructuum productio* I, 593. memoriae symbolum I, 105. 525.
- Ephron idem quod *pulvis* I, 417. *
- Epicuri de mundo sententia II, 489. 609. *
- Epinomis pro Deuteronomio II, 363.
- Eques, ab *insessore* differt I, 85. 310. mentis affectibus insidentis allegoria I, 84. 85. eius ars I, 311.
- Equus, cuius rei signum I, 84. 85. 311.
- Er, ex etymo *pelliceus* I, 260.
- Erubescere I, 78.
- Eruditio inquirendo comparatur II, 651.
- Eruditio media, animae lux I, 120. eius ornatus I, 157. 158. alimentum I, 522. genere Aegyptia *ib.* sapientiae famula I, 520. ad virtutem ducit I, 135. 157. in caliginem vertitur I, 120. fonti similis I, 341. ad gentium instituta sectanda ducit I, 362.
- Esavus, modo *factura*, modo *quercus* explicatur I, 528. quercui assimilatur I, 551. moribus contumax *ib.* primogenituram cedit I, 167. II, 119. 441. Iacobo fratri minatur I, 551. ingenium invidum II, 675. eius et Iacobi mores diversi II, 441.
- Eschol I, 461.
- Esebon I, 132. 133.
- Esseni, unde sic dicti II, 457. 632. urbes vitant II, 457. dominationem aversantur *ib.* sabbato quovis in synagogis coeunt II, 458. Scripturae sensum allegoricum sectantur *ib.* pietatis et humanitatis pariter studiosi *ib.* communibus utuntur facultatibus II, 458. 459. 632. 633. erga seniores verecundi II, 459. non ab infestis reprehensi II, 451. a regibus honorati II, 634. nuptias aversantur II, 633. eorum duo genera, practicum et contemplativum II, 471. habitatio in civitatibus II, 632.

- Ethica philosophiae pars fructibus *Similis* I, 302. 589. eius species variae I, 370.
- Eumenidum solemnia ab ingenuis peraguntur II, 467.
- Eunuehus, maritus I, 134. coquorum princeps I, 389. II, 50. sapientiae sterilis *ib.* cuius est allegoria I, 609. populi figura II, 50. uxorem habet II, 50. eunuchi in ecclesiam ne ingrediantur II, 261. 264. quos subinducant *ib.*
- Euphrates, eius etymon I, 58. iustitiae symbolum *ib.* item animae humanae I, 692.
- Euripides allegatus I, 45. 127. II, 53. 448. 449. 460. 463. 467. 469. 488. 497. 498. 515. 612.
- Eurystheus ab Hercule superatur II, 464.
- Eva ex etymo *vitam* subinducit I, 315.
- Evilat *parturientem* significat I, 54.
- Evodius, senator Iudaens II, 528.
- Exactoris tributorum atrocitas II, 325. 326.
- Exercitatio scientiae fons II, 650.
- Exilium morte acerbius II, 10.
- Exodus liber I, 438.
- Ἐξομολόγησις* I, 60.
- Exploratores in Chananaeam missi II, 117. vitis fructum secum asportant *ib.* diversa de regione referunt II, 118. brevi decumbunt exceptis duobus *ib.*
- Exules et cives, quinam II, 446.
- Ἐὐλογητός* I, 405.
- F.
- Fabularum figmenta, unde *ib.*, 405.
- Faces ardentes I, 578.
- Facies, sensuum sedes I, 33. 49. 51. eius partes septem I, 45. corporis pars principalis I, 51. a mente quasi fonte irrigatur I, 573. in orbe lunae I, 642.
- Facundia humana cum divina collata, quam muta II, 93.
- Fama, quantum se extendit II, 44. velox II, 75. 648. bona, quanti aestimanda I, 450. 451.
- Fames virtutis I, 213. voluptatum et vitiorum I, 544. fames et sitis graves dominae II, 111.
- Fani Hierosolymitani ambitus II, 223.
- Fastus quam perniciosus II, 181. a mendacio oritur II, 412. idololatriae auctor *ib.* magistratibus utilis II, 578.

- Fatum caret fine et principio II, 496.
- Felicitas, vera I, 193. eius definitio I, 203. 324. unde comparanda I, 614. ex dictorum et factorum concentu II, 421. eius extremum in deo stare II, 669. piis a Deo promissa II, 424. praesens malorum esca II, 259.
- Ferae bestiae in anima I, 68. II, 422. affectuum symbola I, 68. naturâ humani generis hostes II, 421. ad exercendos homines in rebus bellicis prosunt *ib.* olim emendatis hominum moribus mansuefient II, 422. in malorum supplicium conditae II, 433.
- Fermentum tumoris figura II, 255. 295.
- Ferrum et aes, cuius rei symbola II, 429.
- Festum, cuius symbolum I, 450. festum animae I, 185. 542. cuiusvis diei II, 278. tubarum II, 138. festa Iudaeorum II, 206; numero decem II, 278; solius domini I, 280. festorum ratio I, 155. 156.
- Fetiales, ad hostem mittendi II, 372.
- Fides in deum, virtutum perfectissima I, 486. II, 39. imputatur in iustitiam *ib.* summam vim suppeditat II, 116. eius laudes II, 39.
- Fiducia, quando opportuna I, 473. res maxime necessaria I, 474. amicitiae cognata I, 476.
- Filii, parentum partes separabiles II, 233. in honorem idolorum a barbaris ambusti II, 259. eorum nihil proprium II, 200. pro parentibus ne moriantur II, 325. filii proditorum interficiuntur II, 326.
- Flaccus, Alexandriae praeficitur a Tiberio II, 517. 518. eius administratio inepta II, 520. Iudaeis infestus *ib.* eosdem indicta causa damnat peregrinitatis II, 525; variis affligit tormentis II, 527; armorum paratorum crimen falso intendit II, 530. magistratu nondum exacto revocatur II, 532. damnatus a Caio bonis omnibus exuitur II, 538. 539. eius supellex magna II, 539. ad Andrum insulam relegatur II, 540. eius ibi fletus et miseria II, 541. providentiam divinam tandem agnoscit II, 542. eius de acerbitate erga Iudaeos poenitentia *ib.* iussu Caii

F

F

F

i

ii

- interficatur II, 544.
- Flagrorum differentia II, 528.
- Flatus et spiritus differentia I, 51.
- Flosculi et tintinnabula in veste pontificis I, 452. II, 153. 226.
- Fluvius Aegypti et Euphrates I, 518.
- Fluvius paradisi *virtutem* in genere significat I, 56.
- Fluvius sermonis prolati signum I, 690.
- Foeneratores sordidi verarum opum nescii II, 389. eorum impuritas II, 284. 285.
- Foetus recens nati a matre ne abducantur II, 396. cum matre eodem die ne mactentur II, 397.
- Fontes exantlati dulciores I, 266. fontis sensus varii I, 572. mentis symbolum I, 573. fons terrae I, 49. insipientiae I, 574. iudicii I, 575. delictorum *ib.*
- Fornax vulgaris hominum vitae imago I, 367. 518.
- Fornicatio animae II, 265.
- Fortitudo, quid I, 56. 57. II, 360. eius sedes I, 57. officium I, 153. II, 665. falso sic dicta II, 375. vera quatenam II, 376. in adversis ferendis spectatur *ib.* ex sapientia oritur *ib.*
- a lege Mosaica passim docetur II, 378.
- Fortunae instabilitas II, 85.
- Frater corpus subindicat I, 367. 559.
- Fratres quinam II, 284. 285. 388.
- Fructus anni quarti II, 402; purgandus I, 347. anni quinti comedendus I, 349. sapientiae ad solum deum pertinet I, 350.
- Frugalitas in victu I, 639. eius bona II, 666. ad deum propius adducit *ib.*
- Fruges, novae I, 178. concissae I, 179. comminutae I, 180. tostae I, 178.
- Frumenti primitiae die pentecostes oblatae II, 294.
- Fuga a deo I, 93. fugae tres causae: odium, metus, pudor I, 546.
- Fur communis hostis II, 202. 335. ad calumniam et perjurium proclivis II, 342.
- Furtivae rei duplum pendatur II, 336. pro ove quatuor, pro bove reddantur quinque II, 337.
- Furtum prohibetur II, 202. 335. eius nomine quid intelligitur II, 206. manifesti et secreti poena varia II, 336.
- Futurorum cognitio piis promittitur II, 222.

G.

- Gad, nominis etymon I, 663.
- Gaidad Enochii filius, gregis symbolum I, 237.
- Galaad, eius etymon I, 91.
- Galbanum, aëris allegoria I, 500.
- Gallorum gallinaceorum audacia II, 466.
- Gaudium, universale bonum I, 104. ex animae solum bonis oritur I, 217. verum et falsum I, 605. deo soli proprium II, 29. 280. hominis cum dolore mixtum II, 281. irrationalis animae elatio II, 295. affectuum praestantissimus II, 413. sapientis praemium II, 416.
- Gemitus, quid I, 129. species eius duplex *ib.*
- Genarchae Hebraeorum septuaginta II, 111.
- Generatio, quid I, 290. quarta I, 515.
- Genesis, primus Mosis liber I, 3.
- Genethliaca a Chaldaeis inventa I, 464.
- Gens tota principi praeferranda II, 246.
- Genus nunquam interit I, 9. 139. 590. speciebus antiquius et immortale I, 69. II, 143. 495. aliud a populo I, 164. *ἀπὸν* dictum I, 48.
- Geometria I, 158. 521.
- Geon fluvius fortitudinis allegoria I, 57.
- Germani, Oceano aestuanti minitantur I, 697. gens ferox extra imperium Romanum II, 547.
- Gladius flammeus motum coeli subindicat I, 142. 143. solem *ib.* verbum dei I, 144.
- Gloria vana I, 674. II, 636. quaerit superflua I, 666. virtutis studiosis infesta I, 676. eius studium sapientiae etiam adhaeret II, 668.
- Gomorrha I, 684.
- Gonorrhoeicus I, 83.
- Gorgonis caput II, 581.
- Graecae linguae copia II, 140.
- Graecia, eius status I, 298. regionibus barbaris minus fertilis II, 646. hominum maxime procreatrix II, 647.
- Grammatica I, 158. 521. 540.
- Grando Aegyptiis immissa II, 99. in mediis ignibus durat *ib.*
- Gratia pro debito olim reddendo est habenda II, 388. gratiarum actio virtus praeclarissima I, 348; nunquam intermittenda *ib.*

- gratiarum actiones quomodo dividendae II, 243.
- Gratia dei gaudium affert I, 379. quam maxime necessaria I, 481. 662. eius subsidio mens res percipit I, 565. gratiae divinae incircumscriptae I, 477.
- Gratiae virgines dictae I, 141. 586; nunquam disiectae II, 135.
- Gravida animans ne mactetur II, 398. mulier ante partum poenam ne subeat *ib.*
- Grex in nobis, bruta pars animae I, 679.
- Gulosus I, 665. II, 479.
- Gustus sensuum maxime il- liberalis II, 239. 352.
- Gyarus insula sterilis II, 536.
- Gymnasia praefectura sumptuosa II, 536.
- Gymnosophistae Indorum sapientes II, 456. senes comburunt II, 26. 27.
- H.
- Habitus qualitate praedita potior I, 597. 641. in saxi et lignis I, 71. II, 496. 511. 606. 620. eorum vinculum I, 277. spiritus in se ipsum revertens I, 278.
- Haereses ad impietatem tendunt II, 656.
- Harioli et augures testium falsissimi II, 343.
- Harmonia musica II, 174.
- Hebraei e Chaldaea oriundi II, 626. a rege Aegyptio opprimuntur II, 81. eorum tribus duodecim II, 111. 225. vitulum aureum conficiunt II, 159. gens numerosissima II, 234. 386. cultum dei veri professi *ib.* qua ratione Chanaan occuparunt II, 627. 628. regionis devictae primitias devovent II, 121. pro orbe toto funguntur sacerdotio II, 104. legum suarum peritissimi II, 631.
- Hebraeus *περάτης* a sensibilibus migrans I, 439.
- Helice urbs a mari absorpta II, 514. 622.
- Helicon Aegyptius II, 570. Iudaeos vexando Caii gratiam aucupatur II, 571. calumniis contra gentem comminiscitur II, 572.
- Helix, aquarum elevandarum instrumentum I, 410.
- Hemisphaeria duo dicta *Αι-όσζουροι* II, 189.
- Heracliti sententia de morte I, 65. de mundi ortu I, 88. 503. de elementorum mutatione II, 509. de aëris tenuitate II, 647.
- Herbae significationes variae I, 136. herba agri sensibilibum figura I, 48.

- Hercules assentiri nequit II, 449. servire renuit II, 461. erga herum fiducia *ib.* Eurystheo fit superior ex animositate II, 464. ab Argonautis expositus II, 465.
- Hereditatem adeundi leges Mosaicae II, 172.
- Heres rerum divinarum quis I, 478. 482. 518.
- Heroes et semidei religiose culti II, 472.
- Heroopolis urbs Aegyptia II, 77.
- Herus reformidatus servis prodest II, 673. heri feritas in servos tyrannici ingenii indicium II, 322.
- Hesiodus allegatus I, 204. 380. eius sententia de mundi auctore II, 490. 610.
- Hieromenia, quodnam festum II, 206. 294.
- Hieropompi II, 224. 578.
- Hierosolyma Iudaeorum metropolis II, 524. multarum coloniarum mater II, 587.
- Hippocratis aphorismus I, 621. de hominum aetatibus dicta I, 26.
- Hircus consecrationis II, 157. hirci duo sorte assignati I, 498.
- Hirundines nobiscum versantur II, 646.
- Hodie, aevi omnis allegoria I, 92. 554.
- Holocausta sacrificia II, 240. omnium optima II, 241. cur mascula solum *ib.* pro Caio oblata II, 598. eorum pelles inter sacerdotum praemia II, 235. eorum lex I, 190.
- Homeri loca II, 224. 450. 463. 464. 465. 474. 477. 499. 513. 614.
- Homicida, quinam II, 314. naturae leges violat II, 202. pro sacrilego habendus II, 313. ab aris ipsis abstrahendus II, 315. ab aditu templi arcendus II, 314.
- Homicidae involuntarii I, 188. 189. 557. II, 319. dei ministri II, 320. 321. civitates perfugii iis assignatae I, 560. 561. pontifice defuncto reditus iis conceditur *ib.* et II, 237. 319. 320. 321.
- Homicidium voluntarium I, 557. eius poena I, 554. II, 313. 324. vetitum II, 202. 208. 313. isto sub nomine quid continetur II, 208. in eo intentio par operi II, 314.
- Homilus, apud Caium legatis admittendis praefectus II, 572..

Homines quotquot sunt, peccatores et a peccatis non immunes I, 284. II, 662. in sentiendo et iudicando varii I, 384. 385. instabiles I, 586. II, 648. 657. proni in errorem I, 151; et in malum II, 663. vulgo caeci I, 483. nonnunquam feris saeviores I, 670. coeli, terrae et dei I, 271. iis nihil proprium I, 151. II, 105. hominum genus doloribus obnoxium II, 29. 280. inter se cognatio II, 187. 285. in medio positi inter virtutes et vitia II, 418. affectibus quibusvis obnoxii II, 452. de praesentibus magis quam futuris solliciti II, 545. antiquitus e terra nati II, 493. 494. 495. Vide etiam Homo.

Homo, eius creatio I, 14. non ab uno opifice formatus I, 16. 431. 432. 556. ultimo conditus I, 15. 18. ex quatuor elementis compositus I, 35. II, 498. animal terrestre, aquaticum, coeleste *ib.* ex animo et corpore plexura I, 372. vultu ad coelum converso I, 207. 333. II, 605. 607. ad imaginem factus I, 15. 336. factus a ficto discre-

pat I, 32. 53. 61. 336. coelestis planta in terris I, 207. II, 646. minor mundus I, 334. 444. II, 608. creaturarum et terrenorum omnium dominus I, 20. 34. II, 144. 409. animalium auriga et gubernator I, 21. mortalis et immortalis I, 32. creatus liber I, 280. homo verus I, 195. 267. 565. II, 2. 3. 410. internus I, 336. dei I, 582. coelestis et terrenus I, 49. mundi civis II, 106. virtutis divinae simulacrum II, 144. coelo cognatus quoad animam II, 202. deo cognatus I, 20. 34. dei ἀγγίσπορος II, 338. qua ratione deo fit similis II, 347. in aliorum usum conditus II, 662. hominis redimendi pretia II, 276. Vide etiam Homines.

Homo primus, eius excellentia I, 32. 33. in paradiso collocatur I, 336. vere mundi civis I, 34. animalibus nomina imponit I, 35. arborum et stirpium dominus I, 301. lapsi poena I, 40. paradiso expulsus, non emissus I, 138.

Homonymia et synonymia I, 351.

Hordeum, cuius rei figura

- II, 294. eius primitiae Manipuli Festo offerendae *ib.* suspectae uxori datum II, 309.
- Hospitis iura II, 86. 393.
- Hostes, per caduceatores ad pacem invitandi II, 393. iis benefaciendum II, 395. eorum genus duplex II, 421.
- Hostia integra quodnam subindicat II, 251. pro pontificis peccato, igne absumenda II, 248. Vide etiam Membrorum hostiae divisio.
- Humana iudicia obscura et incerta II, 384.
- Humanae res universae instar somnii II, 59. 60. quam instabiles II, 61. 87. 284. quam obscurae II, 61. confusione plenae II, 62.
- Humanitas, eius laudes II, 383. regi quam congrua II, 136. pietati cognata II, 383. multis Mosis praeceptis tradita II, 389. 402. exercenda erga indigos II, 389. erga alienigenas et hostes II, 393. erga animantes rationis expertes II, 400. erga naturas sensus expertes II, 402.
- Humerus, laboris nota I, 192. II, 155.
- Humida natura I, 8. terram continet I, 31.
- Humiliationis species duplex I, 234.
- Humilitatis laudes II, 667.
- Hyacinthus, aëris symbolum I, 536. II, 148.
- Hydra animam variam significat I, 661.
- Hypocritarum natio copiosa I, 608. nonnunquam detecta *ib.*
- I.
- Iacob, laboris et profectus s. virtutis exercitio comparatae symbolum I, 186. 396. 646. II, 9. 412. affectuum supplantator I, 90. 125. 169. 590. ad virtutem exercitatus I, 402. tribuum duodecim princeps *ib.* monarchiae divinae assertor I, 547. fugit I, 91. 549. tum fratrem tum parentes relinquit I, 552. ad Labanum matris fratrem divertitur *ib.* pastor I, 306. luctator I, 125. Israel dictus I, 369. 467. 590. filios mittit in Aegyptum ob com meatum II, 64. 68. ibi et ipse profiscitur II, 77. per patris timorem iurat II, 271. pro praemio recipit dei visionem II, 412. 414. 415. numerosae sobolis pater II,

418. a patre Isaaco benedicatur II, 441.
- Iacobi et Esavi sors diversa I, 104. Iacob auditus, Israel visus symbolum I, 415. 442.
- Iamniae cives Iudaeis infensi II, 575. altare Caio erigunt *ib.*
- Iaphet benedictus I, 401. in domibus Sem habitaturus I, 401. 402.
- Ibis, avis Aegyptia II, 472. 570.
- Idea simplex II, 19.
- Ideae II, 219. 261. 445. rerum sensibilium sigilla I, 30. 378. earundem mensurae I, 31. rebus indivuis anteriores I, 47. immortales I, 206.
- Idololatrae caecis miseres II, 192. merito puniendi *ib.* stigmata in corpore recipiunt II, 221.
- Idololatriae species variae II, 189. magnam hominum partem occupavit *ib.* a scriptoribus fabulosis aucta II, 215.
- Idolorum artifices et sacerdotes II, 192.
- Iecur, cupiditatis sedes I, 57. 58. 110. eius fibra, adeps et renes deo adolentur I, 190. II, 244. 245. vim duplicem habet in cibo digerendo II, 244. in eo velut speculo somniantes contemplamur *ib.*
- Ieiunii Hebraeorum celebritas II, 158. 206. 296. quid eo subindicatur II, 296.
- Ieremias, Propheta I, 148.
- Ierusalem, visio pacis I, 691.
- Iesus (Iosua) Mosi dilectus II, 384. dei monitu Hebraeis praeficitur II, 385.
- Ignis in aëre degit I, 330. ignis altaris perpetuus II, 254. cuius rei symbolum II, 255. fulmineus II, 21. vulgaris aram ne tangat II, 158. sabbato non accendendus II, 168. 282. 283. eius tres partes: pruna; flamma et splendor II, 504. 616.
- Ignorantia mortalium quanta I, 457. 465. caecitati similis I, 382. cunctos corporis morbos superat I, 381. eius agnitio finis scientiae I, 457. et prodest ad sapientiam II, 651. eius genus duplex I, 382.
- Ignoscendum veniam petentibus II, 670.
- Imaginatio, quid I, 49. 278. II, 606. eius iudicia instabilia I, 383.
- Imagines non conficiendae I, 496. earum cultores II, 472.

- Imbelles facile profligantur
II, 663.
- Immundities ex congressu
legitimo II, 310. arborum
purganda I, 53.
- Imperatori incongruum nu-
gis delectari II, 552. eius
natalibus honor vulgo ha-
bitus II, 529. auctoritas
ἀνυπεύθυνος II, 550.
- Imperitia interitus causa II,
649.
- Imperium salutare I, 679.
imperia brevi subversa II,
60.
- Impietas impiis noxia II,
236.
- Impiorum de deo sententia
I, 281.
- Improbi sunt mundi hostes
II, 142. eorum consuetudo
vitanda II, 652.
- Imprudens rerum inconces-
sarum appetens I, 59.
semper parturit *ib.*
- Impudentiae notae I, 78.
- Impuri quinam II, 333. 446.
a coetu sacro arcendi II,
261. eorum sacrificia non
accepta II, 253. ex cada-
veris contactu II, 333.
- Inaequalitas, bellorum pa-
rens I, 495. quantum ma-
lum II, 665.
- Incensum odoramentorum
quotidianum II, 234. sa-
crificio cruento acceptius
II, 254.
- Incesti crimen II, 301. 303.
bellorum et seditio-
num causa Persis II, 302.
- Incircumcisio, poena cur in-
tentatur II, 675.
- Incontinentia, bellorum cau-
sa II, 50.
- Indi se ipsos concremant II,
26. 27.
- Infantum expositio II, 397.
legum naturae violatio II,
318. inhumanitatis indi-
cium *ib.* homicidio par de-
lictum II, 319.
- Infideles terra absorbentur
II, 178.
- Ingenui vere, spe sunt pleni
II, 574.
- Inimicis danda venia ex lege
Mosaica II, 534. clande-
stini manifestis peiores II,
366.
- Iniuriam pati quam inferre
levius malum II, 44.
- Iniustitia virtutibus divinis
adversaria II, 655.
- Inobedientia I, 359.
- Inquilini humane tractandi
II, 392.
- Inquirentes nec invenientes
I, 567. 569.
- Inquisitio et inventio I, 564.
565. inquisitio dei quam
delectabilis I, 566.
- Inscitia, delirationem affert

- I, 358. malorum causa primaria I, 359.
- Insipiens angustiis conflictatur II, 674.
- Insipientia, vulgo arrogans I, 685. eius mala *ib.* malorum summum II, 649.
- Insolita magis percellunt II, 15.
- Insulae a mari absorptae II, 514.
- Intentio par operi I, 429.
- Interpretatio et prophetia discrepant II, 164.
- Inventio et redinventio I, 285. inventio sine inquisitione I, 571. 572.
- Invidia, gravis adversaria I, 654. prosperis infesta II, 42. 668. a bonorum animis longe exsulat II, 444. extra chorum divinum residet II, 447. totum orbem nunquam occupavit II, 553. a rebus praeclaris denuo vincitur II, 672.
- Iobeli etymon I, 241. 242.
- Ionis tragici locus de gallis gallinaceis II, 466.
- Ioseph, eius nomen *adiectio-nem* significat I, 592. 664. 665. II, 46. iuvenis dictus I, 290. 394. eius indoles egregia II, 42. una cum fratribus gregem pascit I, 290. politici figura II, 41. a patre mittitur I, 194. ar-rogans I, 122. animo inconstans I, 461. mixtae sententiae auctor *ib.* sensuum et corporis amans I, 468. Ismaelitis venditur II, 44. in Aegyptum deducitur II, 46. ab hera allicitur ad moechandum II, 48. mulieri resistit I, 134. in domum fugit *ib.* in carcerem coniectus II, 53. regi innotescit I, 664. somnia interpretatur II, 56. rebus corpori necessariis praeficitur I, 592. currum secundum ascendit I, 665. Psonthomphanec dictus I, 592. Aegypto praeficitur II, 58. fratribus se ostendit II, 75. eius patientia *ib.* egregia in rebus obeundis dexteritas II, 76. eius mores I, 192. 660. 661. moritur II, 78. eius laudes II, 79. ossa I, 438.
- Iothor ex etymo *superfluus* explicatur I, 307. 594. fastus nimii symbolum I, 269. 363. Raguel appellatus I, 594. eius filiae septem I, 595. II, 89.
- Ir, *coriaceum* significat I, 100. causa indicta damnatus *ib.* a deo interemptus, non domino I, 101.
- Irae effectus I, 112. in mendacium proclivis *ib.* ab

- Aarone cohibetur, a Mose
excinditur *ib.* peccato-
rum fons I, 283. num ca-
dat in deum *ib.* quomodo
placanda I, 469. eius se-
des I, 446. II, 351.
- Irides et siderum coronae II,
643.
- Irrationalium duplex species
I, 170.
- Isaac, ex etymo *risus* et *lae-
titia* I, 95. 104. 130. 598.
• 602. II, 29. 413. scientiae
et virtutis *αὐτομαθοῦς* fi-
gura I, 164. 273. 631. 646.
II, 9. 412. 413. ablactatus
I, 660. in campum egre-
ditur I, 167. unicam tan-
tum ducit uxorem I, 524.
nomen non mutatur I, 591.
in Aegyptum descendere
prohibetur I, 440. generi
apponitur I, 164. sapien-
tis, Ismael sophistae si-
gnum I, 394. pro praemio
gaudium recipit II, 412.
413. solus Abrahami he-
res II, 441.
- Isidorus turbulentus et sedi-
tiosus II, 537. sodalitio-
rum princeps *ib.* contra
Iudaeos calumniator II,
598. hic et Lampon Flacci
accusatores II, 535. 538.
- Ismael, ex etymo *auditus dei*
I, 577. 609. sophistae si-
milis I, 140. 394. 577.
- puer appellatus I, 394.
- Israel, *videns deum*, I, 124.
369. 483. 526. 577. 590.
646. 681. II, 9. 546. con-
templationem significat I,
186. genus perspicax I,
294. dei sors peculiaris I,
338. genus supplex deo
patri addicitur II, 546.
- Israelitae lateres facere co-
gantur I, 418.
- Issachar, ex etymo *merces* I,
371. 663. operantis figura
I, 59. materia corporea
habet opus I, 60.
- Iudaei, genere nobiles II,
440. bello fortes II, 578.
ingenii et moribus pacifici
II, 529. eorum victus te-
nuis II, 530. deo sunt cu-
rae II, 542. a cunis edocti
unum tantum deum colere
II, 562. inter gentes quasi
orphani II, 365. 366. ri-
tuum suorum tenacissimi
II, 577. Pilato clypeos in
urbem sanctam inferenti
se opponunt II, 590. ad
Tiberium scribunt *ib.* Caii
statuae erigendae in tem-
plo acriter repugnant II,
579. enixis precibus rogant
Petronium ne eam erigat
II, 580. pro orbe toto sa-
cerdotes et prophetae II,
15. gens populosissima II,
457. 524. 577. dispersi in

- unum olim colligendi II, 436. idque a spectro quodam naturae diviniore *ib.* felicitate maxima flore-
bunt *ib.* hostes castigatos intuebuntur II, 437. libertini Romae degentes II, 568.
- Iudaeorum Alexandrinorum frequentia II, 523. ius civitatis sibi vindicant II, 599. eorum ibi miseria II, 526. 527. a Flacco male habiti II, 528. a prosequis exclusi II, 535. in exiguam Alexandriae partem conclusi II, 563. 564. acerbè vexati et cruciati *ib.* legatos ad Caium mittunt II, 581. eorum senatus II, 527.
- Iudas *confessionem* significat I, 59. 84. 371. 599. 626. 663. materiae expers I, 60. in laudibus dei perstans I, 537. deponit anulum, armillam et baculum I, 568. eius ingenium II, 68. fratris causam perorat II, 72. 73.
- Iudex omni affectu carens II, 344. communis benefactor II, 345. ἀδωροδόχος II, 346. res, non personas examinat II, 347. 348. miseri misericordia a iustitia ne moveatur *ib.*
- iudicis boni officium II, 597.
- Iudicium zeli adversus apostatas II, 220.
- Iumentum errans reducendum ad dominum II, 391. 395. onere sarcinae sublapsum sublevandum II, 394. iumenta diversi generis ad coitum non admittenda II, 369. nec sub idem iugum mittenda II, 370.
- Iuramentum, quid I, 128. 181. II, 195. 272. eius usus I, 128. 181. fidei tessera I, 341. II, 195. omni sanctitate servandum II, 272. eius consuetudo pernicio-
sa II, 196. prorsus vitandum II, 194. saltem cunctanter sumendum II, 271. in loco profano non usurpandum II, 196. iuramenta per patrem aut matrem, per coelum et terram potius quam deum II, 271. in fraudem aliorum facta vel officium excusandum *ib.* vel firmandum luxum *ib.* iurare an deo congruum I, 128. 181. iuraturus quid observare debet II, 196. 206. 271.
- Iustitia, quid I, 56. eius munus I, 61. felicitatis causa I, 214. iuste administran-

- da II, 346. in animo recondenda II, 358. perpetuo contemplanda II, 359. in locis publicis describenda *ib.* animae summa delectatio *ib.* oppressorum vindex II, 532. realis infensa II, 142. 532. deo assistet II, 209.
- Iustitia dei perspicax II, 49. non semper tarda II, 132. tardata nonnunquam gravius ferit II, 196. rerum conservatrix II, 664. eius documenta II, 136. eius laudes II, 373. 374.
- Iustum iuste persequendum I, 141. iniuste nonnunquam peragitur *ib.*
- Iustus vir humani generis columen I, 454. solus homo verus II, 6. lapsus suos persentiscit II, 658.
- Iuvenca, cuius rei signum I, 490. iuvenca, aries, capra I, 487.
- Iuvenis, quis I, 490. iuvenum animae primas impressiones retinent II, 447.
- Iuventus cum principatum alicuius inexpugnabile II, 574. desidiosa II, 673.
- K.
- Κακία*, unde dicta I, 507.
- Καρυαλλίζοντες* I, 11.
- Καταφιλεῖν* et *φιλεῖν* I, 479.
- Κύριος* et *δεσπότης* I, 476.
- L.
- Laban *colorem album* significat I, 306. 470. Rebeckae frater I, 552. Syrus I, 91. externorum sensibilibus figura I, 192. institutis humanis serviens I, 364. providentiae divinae ignarus I, 147. inscitiae sodalis I, 654.
- Labes hominum communis I, 583. 585. 606. 633. 678. II, 157. 249.
- Labia cur hominibus data I, 693.
- Labor, bonum maximum I, 168. virtutis principium *ib.* corpori salutaris I, 169. non per se, sed cum arte iunctus bonum I, 195. ex inscitia aerumnosus I, 607. eius utilitas II, 162. 163. ad virtutem comparandam necessarius II, 456. ad honorem ducit II, 668.
- Lac, infantum cibus I, 301. proventus ingens pecuariis II, 399.
- Lacedaemonius legislator sororis uterinae nuptias permittit II, 303. Lacedaemoniorum ratio in legibus suadendis I, 217.
- Laconis pueri ingenuitas et fortitudo II, 463.
- Lacrymae prae gaudio I, 460.

- Lacteus circulus II, 644.
- Lamech, duplex humiliatio-
nis duplicis symbolum I,
234. Caini filius I, 201.
233. binas capit uxores I,
239.
- Lamina aurea in capite pon-
tificis I, 452. II, 152. cu-
ius rei symbolum II, 155.
- Lamponis ingenium et mo-
res II, 536.
- Lapidationis poena blasphe-
mis inflicta II, 165; etsab-
batum violantibus II, 168.
- Lapilli smaragdi duo in pon-
tificis humero II, 151. 226.
duodecim in pectore II,
152; eorum color varius
II, 154; cuiusnam rei sunt
symbola II, 153.
- Lateres, cuius rei nota I,
418. igne indurantur I,
420.
- Latitudinis torpor II, 415.
quid subindicat II, 416.
- Latitudo Semo tribuitur I,
401.
- Lavacrum aeneum ex mulie-
rum speculis conflatum II,
155. 156. eius allegoria
ib.
- Leges nullae variis gentibus
communes II, 46. 137.
sunt sacrosanctae naturae
iura II, 272. commentarii
in priscorum vitas II, 2.
non scriptis parendum II,
PHILO VIII.
361. legum desertores con-
tinuo ad impietatem de-
sciscunt II, 406. leges belli
II, 379. — leges quaedam
a deo ipso *αὐτοπροσώπως*
promulgatae II, 361. co-
ram gente universa II,
185. quasi uni declaratae
II, 186. 187. cur in de-
serto latae II, 180. 181.
in arca reconditae I, 561.
scriptae intelligibilium fi-
gurae I, 450. — leges spe-
ciales a Mose traditae II,
208. earum celebritas II,
80. solae immotae et in-
concussae II, 136. 628.
630. summa veneratione
apud universos habitae II,
137. Hebraice seu Chal-
daice primo scriptae II,
138. Ptolemaei cura in
Graecum sermonem con-
versae *ib.* sempiternae na-
turae rationi concinunt II,
142. non observatu arduae
II, 406. 421. Vide etiam
Lex.
- Legislatorum antiquorum in
legibus condendis ratio I,
1. legislatorum virtutes
propriae II, 136.
- Legitimum aeternum I, 379.
- Lenitas, tum principi, tum
populo noxia I, 307.
- Lepidus pro Flacco depre-
P

- catur II, 537. a Caio reprehensus II, 542.
- Lepra aedium I, 194. 292. coloris unius *ib.* et 346. eius lex I, 291.
- Leprosus I, 88.
- Levi Israelis primogenitus I, 186. nominis significatio I, 339. 371. 663.
- Levitae, caeterorum redemptio I, 186. 490. sacrorum custodes I, 203. anno quinquagesimo ab opere dimissi *ib.* eorum sors dominus *ib.* et 339. profugorum similes I, 188. 559; et homicidarum non voluntariorum *ib.* eorum civitates *ib.* et II, 236. 237. 291. contra sacerdotes insurgunt II, 161. 177. eorum reditus et praemia II, 236. 237. 291. eorum urbes refugium caedis involuntariae reorum II, 237. 320. 321.
- Levitica tribus ad ministeria sacra deligitur II, 159. cur reliquis praelata II, 159. 160. 225. 320.
- Lex rex quidam iustus II, 137. ante terras Hebraeis data II, 182. quanto pompae apparatu tradita II, 187. populi puritate accepta II, 188. ad bene vivendum quam necessaria II, 183. legis verae recta ratio II, 452. divina, quid I, 456. Vide etiam *Leges.*
- Lia, ex etymo *renuens* et *lassata* I, 458. 617. viro invisita I, 251. motum placidum significat I, 523. rationalis animae partis virtus I, 523. 626.
- Liber et princeps quis II, 448. qui deo servit *ib.* qui suas res peragit *ib.* qui de rebus humanis recte sentit II, 449. dei amicus II, 452.
- Libertas firma I, 419. libertas fons felicitatis II, 467. servo bonorum maximum II, 286. eius indicium aequa loquendi potestas II, 452. eius praestantia celebrata II, 467. duplex, animarum et corporum II, 448. vera, quatenus II, 469. non datur manumissione *ib.* ex animae indole spectatur II, 470. pro ea mors oppetenda II, 103.
- Libri Mosaici divinitus inspirati II, 163. eorum partes II, 141. 408.
- Linea, quid I, 11. 540.
- Linea stola pontificis II, 225. lineae vestes I, 370. 653.
- Linguae infrenatae mala I, 224. linguarum confusio I, 404. 406.

- Linum vestitus purior quam lana II, 225.
- Literalis legum sensus non deserendus I, 450.
- Locus, eius sensus triplex I, 630. verbi divini symbolum I, 638.
- Locustae, animal mundum II, 355. Aegyptiis immis-sae II, 99.
- Logica, ethicae et physicae munimen I, 302. sepi et maceriae comparatur *ib.* et 589.
- Λογοιαργελα* I, 526.
- Λόγος* tum reconditus, tum prolatus II, 154. (Vide etiam Verbum divinum).
- Longaevitas piis promissa II, 425. 426.
- Loquacitas II, 651.
- Loquendi opportunitas II, 651.
- Loriculis cingenda tecta II, 324.
- Loth, eius etymon I, 459. ingenium et mores II, 30. 31. pars animae ad sensibilia proclivis I, 438. filiarum solum genitor I, 282. filiae eius binae quid significant I, 259. 382. 388. captivus abducitur II, 33. eius uxor in statuum versa I, 130. 657. cum Sodomitis non consentit de vitae genere II, 143. servatus e medio Sodomorum incendio *ib.*
- Lucerna sacra I, 503. 520. sine mensura I, 505. cuius rei symbolum I, 504. II, 256. lucernae a vespere mane usque ardentes II, 256.
- Luci prope templum plantatio vetita I, 52. II, 224.
- Luctus in funere, qualis debet esse II, 37.
- Luna, quid I, 623. 642. eius phases I, 24. mutationes septem I, 45. disciplinae figura I, 676.
- Lux, creata I, 6. ante solem I, 7. 10. rerum optima I, 11. ad philosophiam dux I, 12. verbi divini imago I, 6. divina humanam extinguit I, 511. cum sole bonis solis propria II, 675.
- Luxuriae ratio I, 639. 665. in vestitu et supellectili I, 666. eius mala II, 239. 240.
- Lycurgi leges II, 463.
- Lyra chordarum septem I, 29. 46.
- Lysimachus II, 465.
- M.
- Macedones e liberis servi II, 60. eorum imperium I, 298.
- Macheir, eius etymon I, 325.

- Macronis apud Caium gratia II, 519. mox ab eo interficitur II, 554.
- Madian I, 89. 413. 594.
- Madianitae Arabes missis mulierculis Hebraeos corrumpere nituntur II, 381. a dei cultu eos abducunt II, 382. magna strage Phinea duce profligantur *ib.*
- Maecenatis et Lamiae horti II, 597.
- Magi apud Persas honorati II, 456. Aegyptii prodigia operantur II, 95; a Mose superantur *ib.*
- Magistratus legitimus civium pater II, 171. duplex, tum urbanus, tum rusticus II, 339.
- Magnetis natura I, 34.
- Magni definitio I, 445.
- Maiorum dotes posteris dissimilibus non prosunt II, 438.
- Mala punica in pontificis toga II, 153. 226.
- Maleleel I, 238. 239.
- Mali, quam execrabiles II, 431. plerumque instabiles II, 173. confusi II, 13. multorum indigentes II, 377. gaudii veri expertes II, 280. ingenio invidio II, 4. bonorum virorum iudices non idonei II, 638. eorum vita bellum II, 663. spes irritae II, 433. 533. nunquam vere felices II, 635. 642. 649. eorum convictus II, 671. Vide etiam Malus.
- Malitia, non in paradiso degit I, 55. a choro divino exsulat I, 55. 557. multiplex I, 64. 361. 445. 569. II, 4. 456. plurimis indiget I, 64. ad coelestia assurgit I, 422. maxime omnium noxia II, 453. quasi lues pestifera II, 638. ex impunitate augetur II, 71. non in perpetuum latet *ib.*
- Malum improvisum proviso gravius II, 107. incertum levius confesso II, 396. praesens commodorum praeteritorum delet memoriam II, 109.
- Malus omnis exsul I, 87. 88. 527. II, 438. plenus caligine I, 88. agricolae imperito similis I, 212. circa corpus occupatur I, 303. ad mentem suam confugit I, 94. perpetuo fluctuat I, 97. 230. peragit bona non bene I, 129. ad legem proponendam non idoneus I, 217. a deo derelinquitur I, 218. afflatus divini prorsus incapax I, 510. successus eius supplicium

- gravissimum I, 429. 430. eius vita aerumnosa I, 137. 214. 217. II, 659. nobilitatis expers atque hostis II, 438. vulgo servus II, 453. 466. 469. Vide etiam Mali.
- Manasses, reminiscendae symbolum I, 396. 397. 525. cum concubina cohabitavit I, 525.
- Mancipiorum luxus II, 478. 479.
- Mandragorae potus II, 478.
- Manipuli non demetuntur a Iosepho, sed colligantur I, 622. cuius rei sunt signa I, 663. manipulorum festum II, 206. 294.
- Manna, genus summum I, 82. 121. 214. cibus celestis I, 484. 499. cibus Hebraeorum II, 112. verbi divini imago I, 120. 214. 484. 564. in diem crastinum non asservandum II, 113. 175. eius praeparandi ratio II, 114. cuiusnam rei est symbolum II, 241.
- Manus actionis symbolum II, 358. 406.
- Marcus Agrippa templum donariis ornavit II, 588. 589.
- Maria, Mosis soror I, 78. spei allegoria I, 677.
- Maris, domini appellatio Syria II, 522.
- Maris recessus et incrementa II, 510. 514. 619. 622.
- Maris Rubri transitus mirabilis II, 108. 174. 485.
- Mars II, 561.
- Mascula primogenita I, 183. femineis potiora II, 241.
- Masec I, 478. 479. 480.
- Materia creata II, 625. eius quantitas sufficiens a deo provisa II, 628. universa in mundo conficiendo absumpta II, 491. 497.
- Mathematicus, quis I, 589.
- Mathusalae etymon I, 233. 234. 239.
- Matutinum tempus precibus opportunum II, 664.
- Maxilla, quid significat II, 235.
- Medicorum ratio II, 637. 651. disciplina I, 132. 187. eorum genera duo I, 199. aegrotis alimenta subtrahunt II, 182. eorum et coquorum discrimen II, 57.
- Μεγαλοπολιται I, 34.
- Mel altari ne quis afferat II, 255. eius allegoria *ib.*
- Melchae etymon I, 525.
- Melchisedeci etymon I, 103. vinum profert *ib.* a deo sacerdos constitutus I, 102.
- Melodia hominum I, 245.
- Membrorum hostiae divisio II, 242. quid ea subindicatur *ib.*

- Memoria non omnis bona I, 320. dei bonorum summum I, 444.
- Memphis Aegypti regia II, 99.
- Mendacii assuetudo unde II, 346. 405.
- Mens, duplex, universi et homini propria I, 93. 465. 466. 505. prior purissima rerum causa I, 2. — homini propria *εἰκὼν εἰκόνοϛ* I, 505. sensuum sensus I, 540; et princeps II, 413. animae anima I, 15. sensuum ope corpora percipit I, 40. 68. 78. 98. 150. sine deo sentiendi impotens I, 48. 49. omnia percipit I, 16. ipsa parum nota I, 579. ex sui cognitione dei notitiam assequitur I, 467. volucris in coelum fertur I, 16. sermonis parens I, 588. sensus servat I, 125. quomodo libera I, 95. 279. II, 607. totius animae gregis rector I, 679. cerae similis I, 40. 55. 279. 498. 583. 640. ascensor et auriga I, 314. a deo inspirata I, 481. animae divinae *ἀπόσπασμα* I, 209. 612. 625. partis brutae deus I, 101. futurorum vates I, 626. de ea quaestiones I, 625. quasi *θαυματοποιός* II, 12. *ἀεικλήτος* II, 24. exemplaris sempiterni imago II, 202. aetherae partis portio II, 605. ex origine diviniore quam reliquus homo II, 607. oculis perspicacior II, 377. 533. 546. 672. ex corpore patitur II, 428. in sano corpore sapientiam facilius assequitur *ib.* errori obnoxia II, 413. coniecturis magis quam scientia ducitur II, 549. devia, a deo in viam reducitur II, 427. virgini assimilatur II, 275. mens bona a tristitia immunis I, 127. mentis sopor I, 72. vestes I, 76. arrogantia I, 133. 150. vis immensa I, 208. alimenta II, 182. pulchritudo II, 156. quies II, 427. rectitudo II, 424. — mens sapientis, dei regia II, 428. templum deo dignum II, 437. vere homo II, 462. in rebus adversis praesaga II, 544.
- Mensa sacra, cuius rei symbolum I, 504. eius situs II, 151.
- Mensis primus veris initium II, 169. septimus sacer II, 286.
- Menstrua diebus septem per-

- ficiuntur I, 29. 45. infantis substantia I, 31.
- Menstruata mulier I, 574. non tangenda II, 305.
- Mensurae et pondera II, 368.
- Mercenarii munerum sacrorum ne sint participes II, 231. 232.
- Merces laboris statim persolvenda II, 368. 389.
- Mercurii caduceus et talaria II, 560.
- Meretrix a legenon permissa II, 48. 308. lapidationis poenae obnoxia II, 308. eius merces in sacrarium non admittenda II, 264. impurae animae symbolum II, 265. earum filii idololatris similes II, 181; polytheorum figura I, 609; a templo arcentur II, 261. I, 426. 447; huius rei allegoria II, 262.
- Merum insaniam generat I, 351. olim μέθυ dictum I, 352. eius effectus II, 227.
- Mesopotamia I, 415. 553.
- Messem metere I, 662.
- Meteorologia I, 370. 588.
- Μεθύειν et μέθης etymon I, 354.
- Metus consiliarius malus I, 19. servitatem affert II, 448.
- Migratio et solitudo poenitentiae praemia II, 411.
- Militaria opera non servilia II, 450.
- Militum qualis delectus ex lege II, 380. Vide etiam Dimissio.
- Miltiadis strategema excitandis militibus II, 466.
- Ministerium non est servitutis indicium II, 450. 451.
- Misade I, 76.
- Mitra pontificis II, 152.
- Moab civitas, eius etymon I, 103. 634.
- Mola in pignus non accipienda II, 333.
- Montes terrae creatae documentum II, 510. 513. 619.
- Morbi septiduo dignoscuntur I, 45. malos corripunt II, 432. mortalitatis documenta II, 427. serpentes II, 205.
- Morbus femineus II, 261.
- Mores sunt leges non scriptae II, 361.
- Mors, quid I, 64. 410. duplex ib. et II, 419. animae I, 65. 239. 593. scientiae I, 325. sermonis I, 367. 410. calamitatum finis II, 10. divino iudicio malorum initium II, 419. animae a corpore separatio II, 37. pro sacris instar vitae II, 574. aetatum II, 59.
- Mortui, quinam I, 554.

Moses sic dictus a voce Aegyptiaca *Mos*, *aqua* II, 83. aliud etymon I, 597. homo Aegyptius dictus I, 596. Pharaonis deus I, 165. 598. propheta I, 511. veritatis solum sectator I, 166. perfectissimus I, 371. rex, vates et sacerdos II, 416. legum conditor et interpres II, 80. legislatorum optimus II, 136. eius a legislatoribus reliquis diversa ratio II, 142. undiquaque magnus II, 280. ingenio mitissimo II, 420. Dei diligens eique dilectus II, 145. homo Dei I, 597. iustitiae et pietatis exemplum II, 416. eius vita humanitatis exemplum II, 383. 384. 388. adversus Deum fiducia I, 475. 476. lex animata II, 106. ab exteris scriptoribus parum memoratus II, 80. 81. librorum sacrorum auctor II, 136. eius libri divinitus inspirati II, 163; eorum partes II, 141. 408. eruditus a praeceptoribus Aegyptiis, Graecis, Chaldaeis II, 83. eius a Chaldaeis discrepantia I, 464. 465. secedit in Arabiam metu Pharaonis II, 88. dux Hebraeorum ex Aegypto II,

104. 627. certamen cum sophistis recusat I, 198. choro virorum deum laudantium praeest II, 174. in Sina monte dies 40 ieiunat II, 146. in caliginem ingreditur I, 228. 270. 579. II, 106. vitulum in pulverem comminuit I, 257. extra castra figit tabernaculum I, 270. sursum vocatus I, 333. eius facies intuentium oculos perstringit II, 146. manibus elevatis Amalecitas profligat I, 124. II, 115. 450. fratrem pontificem constituit II, 156. 161. filiis vel cognatis non relinquit regimen populi II, 384. Deum orat successorem deligere II, 385. sic monitus Iosnam populo praeficit II, 386. ferme moriens prophetias edit II, 179. cuiusque tribus sortem praedicat II, 179. 388. obitum suum describit et sepulturae locum II, 179. moritur II, 179. 387. 388. a suis quantum observatus II, 628.

Mulier, e viri costa formata I, 70. II, 653. peccati auctor I, 36. primo tentatur I, 39. sensus figura I, 40. 73. 97. 147. 542. labentis poena I, 40. mas imperfe-

M

M

M

I

S

36

te

a

E

I

I

P

4

ce

fe

pe

lat

dei

ctus II, 658. mulieres tabernaculo conficiendo operam et opes conferunt I, 451. mulierum mentes imbecilliores II, 592. rebus forensibus ne sese immisceant II, 327. certaminibus gymnycis ne intersint II, 328. manus ei, quae genitalia attigerit, abscindatur II, 329. iis hereditas assignata II, 172. impudica, viro suo blandior, II, 551. 631. mulierum mores II, 633. 634.

Mulorum genitura a Mose interdicta II, 307.

Mundis et purgatis animis deus largitur scientiam II, 487.

Mundus, sex diebus conditur I, 3. ab artifice praestantissimo conditus II, 90. 217. a deo per verbum creatus I, 162. unus tantum I, 41. II, 491. 497. 611. rerum pulcherrima II, 12. civitas magna I, 4. II, 46. 213. 217. eius ordo pulcherrimus II, 330. 414. 415. ex elementis integris confectus II, 497. 611. confusionis expers II, 498. stipites fecundissimus II, 603. lateri similis I, 419. iunior dei filius I, 277. II, 155. 227.

sensibilis filius I, 362. grex perfectissimus I, 308. stirpium praestantissima I, 329. 330. 337. temporis pater I, 277. magnus homo I, 494. animatus et intelligens I, 445. II, 496. 586. Dei domus I, 648. et templum II, 222. ἀνάθημα I, 657. deorum sensibilium domus II, 509. texturae similis II, 651. a providentia divina regitur I, 41. 419. 423. 576. 644. 697. II, 12. 13. 415. 654. 666. duplex, sensibilis et idealis I, 431. II, 602. νοητός sive idealis I, 4. 5; ante sensibilem existens *ib.*; quomodo percipiendus I, 649. ab Aristotele deus appellatus II, 489. 508. anne incorruptibilis II, 487. 488. 489. 609. de eo quid Plato statuit II, 488. quid Moses II, 491. 610. eius definitiones II, 438. mundi reparatio sive παλιγγενεσία convellitur II, 504. 505. 506. 507. 516. eius opificium legis sanctiones apud Mosen praecedat II, 141.

Murorum perfossores noctu interficiendi II, 336. interdium deprehensi coram iudice sistantur II, 337.

- Musica encyclopaedia I, 521. coelestis I, 18. 625. 626.
- Mutuo data reddenda II, 341.
- Mysteria, magna et parva I, 174. II, 70. non divulganda I, 147. ex absconsione erubescenda II, 260. quales iis initiantur II, 261. 447.
- N.
- Nachor duas habet mulieres, uxorem et pellicem I, 525. 526.
- Nadab *voluntarius* I, 462. Nadab et Abihu I, 76. 517; morientes vivunt I, 555.
- Naid *commotio* I, 140. 230. ex adverso Edem I, 232.
- Natura universorum communis parens II, 187. ad plantas se extendit I, 71. II, 606. initium et finis discendi I, 572. institutionis cuiuscunque fundamentum I, 610. sine institutione et exercitatione imperfecta II, 9. 418. hominis noverca I, 256. paucis contenta I, 635. 665. 667. ei non adversandum I, 185. 186. II, 28. 653. consentanee ei vivendum I, 337. 456. eius leges sequi utilissimum II, 236. eius lex antiquissima II, 2. eius scrutatores fodientibus puteos similes I, 341.
- Naturae quaedam incorporeae homine prius conditae I, 34. bonae aut malae ab initio I, 102. 108. 164. excellentes cito dignoscuntur II, 58. 90. beatae quaedam II, 659.
- Navigationis tempestas opportuna II, 548. eius commoda II, 651.
- Nebrod gigas I, 272.
- Nephtali I, 664.
- Nihil ex nihilo II, 488.
- Nilus Aegyptum inundat I, 573. et fecundat II, 98. eius incrementorum causae *ib.*
- Nobilitas vera mentis purgatione spectatur II, 438. et maiorum imitatione *ib.* virtutis possessione II, 439. indignis non prodest II, 441. non per se bonum perfectum II, 366. a nonnullis nimium laudatur II, 437.
- Noctis utilitas II, 288.
- Noë, ex etymo *quies* I, 102. 214. II, 5. Iustus primo in sacris literis dictus I, 532. II, 5. generationis malae ultimus, bonae princeps II, 411. alterius hominum sobolis princeps II, 144. perfectus Deo placuit II, 6. masculae tantum prolis pater I, 262. ex diluvio

- solus cum familia servatus I, 455. II, 8. 143. agricola I, 211. 300. 319. 328. vinitor I, 329. 350. nudus I, 358. a vino resipuit I, 392. idem qui Graecis Deucalion II, 412.
- Noema, Tubali soror I, 248.
- Nomen dei II, 152. in vanum non assumendum I, 497. II, 194. 270. tetragrammaton II, 155. nominis divini appellatio morte expianda II, 166.
- Nominum impositio homini primo concessa I, 35. 69. 588. II, 653. sapientiae et auctoritatis nota I, 55. apud Mosen manifesta rerum declaratio I, 149. nominum impositores sapientes II, 186.
- Nominum mutationes mysticum habent sensum I, 587. 588. morum emendationem significant I, 589.
- Nonaginta novem I, 578.
- Nosce te ipsum, Socratis effatum I, 629.
- Novenarius numerus inimicissimus I, 532. generi humano cognatus *ib.* rerum sensibilibus figura I, 534.
- Noverca in uxorem non ducenda II, 302.
- Noviluniorum festa cur instituta II, 292.
- Nubes, castrorum Hebraeorum dux I, 501.
- Nuditas I, 77. 357. animi I, 98. in domo I, 77. eius causae I, 358.
- Numerus, ordini congruus I, 3. par et impar, cuius rei figura *ib.* ex motu ortus I, 12. 13. mundo posterior I, 67. numerorum initium ex tempore II, 226.
- Nuptiae vel corporum vel animorum II, 5.
- O.
- Obedientia maioribus praestanda II, 652.
- Obiurgatio prodest I, 454.
- Obscuri homines illustrium aemuli II, 106.
- Obstetrices Hebraeorum I, 135. 491. cuius rei sunt symbolum I, 470.
- Ocelli Lucani liber de natura universi II, 489.
- Oculi corporis et animae I, 333. II, 607. eorum potior fides quam aurium I, 168. II, 345. affectuum indicia II, 23. 331. 332. primi philosophiae auctores II, 330.
- Oedipus II, 301.
- Officia media plantis mitibus similia I, 344.
- Olei et vini usus ad corporis vires reficiendas II, 494.
- Oligarchiae et tyrannidis stu-

- diosi pro latronibus habendi II, 203.
 Oliveta lucis symbola I, 287.
 Olympiaca certamina I, 318.
 Olympus mons I, 405.
 Omentum sacerdoti assignatum II, 235. eius allegoria *ib.*
 On civitas *mentis* signum I, 236. 632.
 Onan sui amans I, 260.
 Onyx terram significat I, 500.
 Ophiomaches, animal, temperantiae signum I, 39. II, 355.
 Opinio profectui adversa II, 652. naturâ impura *ib.* eius instabilitas II, 413.
 Optimae res videntur magis quam tenentur II, 443.
 Opulentia pietatis comes II, 425. nonnunquam temporis noxia II, 474.
 Oracula divina varia II, 163. eorum tres species II, 408.
 Oratione magis peccatur quam mente I, 615.
 Ordo, quid I, 6.
 Oriens duplex I, 414. insipientiae I, 415.
 Orphani et viduae a deo currantur II, 258. benigne tractandi II, 365.
 Os, *στόμα*, sermonem significat I, 122. II, 406.
 Ossa virium symbolum I, 74.
- Ostentatio procul ab institutione I, 253.
 Ovis profectum significat I, 119. 185. facultatum irrationalium figura I, 170.
 Οὐρανοῦ etymon I, 330. II, 603.
 Ὀχλοκρατία pessima regiminis forma I, 41. 307.
 Ozee, nomen mutatum, I, 597.
- P.
- Pactorum species varia I, 586. 589.
 Paederastae supplicio capitali puniendi II, 21. 305. 306. 480. 481.
 Palaestina Syriae II, 457.
 Palma, victoriae symbolum I, 101. sanctitatis studiorum figura II, 111.
 Panaetius Stoicus II, 497.
 Παναίγεια I, 7.
 Panes fermentati pentecostes festo oblatis II, 294. quid iis mystice significatur *ib.*
 Panes propositionis festis singulis oblatis II, 239. eorum allegoria *ib.*
 Paradisus, a deo plantatus I, 37. 334. contra orientem I, 335. allegorice intelligendus I, 52. eius plantae mysticae I, 54. 335. mentis figura I, 37. virtutis I, 52. nullas admittit

- animantes rationis exper-
tes I, 336.
- Parentes, honorandi I, 89.
497. II, 198. 207. medii
inter naturam mortalem et
deum I et II *ib.* maxime
omnium foederati I, 359.
filium contumacem accu-
sant I, 361. 371. dii visi-
biles II, 201. eorum no-
mine principes et magi-
stratus intelliguntur II,
207. eorum beneficia re-
pendi nequeunt II, 199.
eorum contemtores et im-
pii et inhumani *ib.* filio-
rum heredes II, 172.
- Παροικεῖν et κατοικεῖν I, 310:
416. 511.
- Parthi, eorum imperium I,
298. ab Euphrate sepa-
rantur ab imperio Roma-
no II, 547.
- Partus septimestris I, 29.
- Pascha, ex etymo *transitum*
significat I, 117. 174. 440.
primum et secundum I,
106. expediteperagendum
I, 174. 440. pascha ani-
mae I, 534. paschatis fe-
stum II, 14. die mensis
primi celebrandum II, 169.
170. 292. mense secundo
pollutis permissum II, 170.
eius allegoria II, 292. eius
sacrificium a privato quo-
vis mactatur II, 169. 206.
292.
- Pasiphaës insanus bovis
amor II, 307.
- Pastores reges dicti I, 171.
306. 308.
- Pastoritia ars regimini poli-
tico cognata II, 41. magi-
stratus progymnasma II,
42. 90.
- Pater mentis, mater sensus
signum I, 201. patris po-
testas in filium Romano
iure II, 550. patris et
matris facultates diver-
sae I, 361. patris domus
cuius rei figura I, 436.
437. 438. patres cur
filios exheredant II, 438.
filiis magistratibus cedunt
II, 556.
- Pauperi in iudicio non faven-
dum II, 678.
- Paupertas malis intentata II,
429.
- Pax, in qua bonus nutritur
I, 514. septenario similis
I, 572. animae *ib.* pax, li-
cet damnosa, bello potior
II, 372. ex regimine recto
provenit II, 555. pax et
sacerdotium praemia ma-
xima et cognata I, 368.
- Paxillus, cuius rei signum I,
72. 117. 118.
- Peccanti ex ignorantia igno-
scitur II, 518.

- Peccata, regno dei adversantur II, 648. voluntaria et involuntaria I, 228. 291. 327. voluntaria quomodo expiantur II, 247. peccatorum cicatrices et vestigia II, 228.
- Pectorale pontificis, caeli symbolum II, 226.
- Pectus irae sedes I, 57. 446.
- Pectusculum superpositionis I, 114. a Mose ablatum I, 116. 446.
- Pecuarii, voluptatum studiosos significant I, 243. 306. a pastoribus discrepant *ib.* et 310.
- Pecudes sensuum signa I, 243. 304. 305. generis diversi non admittendae II, 307. redimendarum pretia II, 276.
- Pecunia ex primitiis redacta, missa ad Hierosolymam II, 568. 578.
- Peierare, quam sit impium II, 195. 659. dei vindictam nunquam effugit II, 672.
- Pentapolis, cuius rei symbolum II, 22.
- Pentecostes festum II, 206. 294. Therapeutis observatum II, 481.
- Penuria rerum necessariorum in poenam I, 19. victus malos opprimet II, 430.
- Perceptiones nostrae non simplices, sed mixtae I, 386. earundem rerum diversae I, 387.
- Percontatio exprobrandi gratia I, 576.
- Percussor, cui poenae obnoxius II, 317.
- Peregrinatio ad morum emendationem prodest II, 411.
- Perfectus quislibet I, 513. perfectus nemo I, 490.
- Persae, eorum imperium I, 298. matres ducunt II, 301. 302.
- Pestis, aëris corruptio II, 620. pecorum fere praecedit pestem hominum II, 102. Aegyptiis immissa *ib.*
- Petephres, coquus et eunuchus I, 604. eius uxor I, 134.
- Petra praerupta sapientiae symbolum I, 82. 213.
- Petronius iubetur a Caio statuum eius in templo erigere II, 576. de mandatis exsequendis haesitat II, 577. 578. a Iudaeorum precibus vincitur II, 582. literas mittit ad Caium II, 583. a quo magnopere periclitatur II, 584. eius mores et ingenium II, 582.
- Phanuel turris I, 424.
- Pharao, cuius figura I,

89. bonorum dissipator I, 171. 176. 686. eius poculum I, 685. somnium I, 687. adversus deum arrogans II, 94.
- Pharus insula prope Alexandriam II, 139. 521. eius situs II, 139. in eo celebritas anniversaria II, 140.
- Phaylli mors II, 640.
- Phidiae opera elaboratissima I, 370.
- Philo iam senior legationem obit ad Caium II, 572. cum sociis sequitur Caium ad Puteolos II, 573. quomodo ab eo acceptus II, 597. ab adversariis Caio praesente male habitus II, 598. de vita timet II, 599. tandem placide a Caio dimittitur II, 600. eius uxor II, 673.
- Philolai de deo dogma I, 24.
- Philomelus II, 640.
- Philosophi mentis medici II, 637. 638. iis regnantibus felix respublica II, 134. eorum sententiae discrepantes I, 387.
- Philosophia vera, quid I, 419. 530. II, 167. eius alimenta solidiora II, 470. maximum donum I, 12. immortalem reddit I, 18. regia ad deum via I, 244.
- sapientiae ancilla I, 530. circa mundum universum occupatur I, 540. eius partes agro assimilatae I, 301. 589. Iudaica II, 168. 568.
- Phinees, vocis etymon I, 261. ex zelo Dei peccatores interimit *ib.* et 135. 413. 595. pace et sacerdotio coronatur I, 261. II, 129. 220. idololatram perimit cum scorto II, 129. 220.
- Phison fluvius prudentiae signum I, 56.
- Phithom civitas I, 236. 632.
- Phocensium bellum sacrum II, 640. eorum lex de sacrilegio *ib.*
- Phua, obstetrix I, 491.
- Phylarchae I, 557.
- Physica scientia stirpibus similis I, 302.
- Physiologia I, 370. 589.
- Pictura et statuaria a Mose improbatae I, 270. 374. 496. pict. et plastice artes noxiae II, 91. 205. 215; cognitionem veram de deo obscurant II, 181.
- Pietas, quid I, 370. Dei cultus nobis, non Deo utilis I, 202. omnia propter Deum agit I, 129. non sine ope divina comparatur I, 168. victoriae omen II, 423. semper victrix II,

426. perpetuo vigilat II,
664. virtutum summa II,
10. humanitati cognata II,
30. amicitia et cognatio
summa II, 161. pietas et
fides animum cum Deo
coniungunt I, 456.
- Pignoris restituendi sensus
allegoricus I, 635. 637.
- Pilatus Iudaeae procurator
II, 589. Iudaeis infestus
ib. clypeos auratos in pa-
latio suspendendos curat
II, 590. eius mores et in-
genium *ib.*
- Pincernarum differentia, Dei
et Pharaonis I, 683. prin-
ceps ab Aegypti rege in
gratiam receptus I, 388.
- Pindari loca II, 511. 644.
- Piscium differentia I, 14. na-
tura I, 15.
- Placentiae duae I, 214.
- Plagiariorum delictum II,
338. 339.
- Planetae septem I, 27. 45.
eorum sphaerae I, 142.
nomina I, 504. pro diis
culti II, 189. *καταχρηστι-
κῶς* errantes dicti II, 198.
- Plantae, solo fixae I, 332.
mites purgandae I, 344.
arborum novellae per tri-
ennium nutricandae II,
402.
- Plantatio *profectum* subindi-
cat I, 324.
- Platonis loca allegata I, 29.
32. 348. 555. 558. 623.
II, 447. 490. 497. 499.
502. 514. 611. 614. eius
de mundo sententia II,
490. 609.
- Pleiades stellae septem I, 28.
- Poenae, insipientibus prod-
est I, 219, a Deo etiam pe-
tenda *ib.* bonum mali ae-
mulum I, 557. timor eius
utilis I, 269. eius usus I,
306. 431. II, 652. 665.
poenae delictis consenta-
neae II, 329.
- Poenitentes tum conscientia,
tum lingua II, 435. a Deo
in gratiam recepti *ib.*
- Poenitentia in secundo bo-
norum gradu II, 3. 405.
410. eius praemia *ib.* viri
prudens indicium II, 405.
pro quibus agenda II, 406.
naturae inflexae II, 410.
eius praecepta II, 405.
- Poetae, vitae institutores II,
467. fabulosi veritatem
mendaciis oppugnant II,
215.
- Politicus multiformis et mul-
tiplex II, 47. multorum
servus *ib.* medico similis
II, 52. et somniorum in-
terpreti II, 59. 61. inter
regem et privatum medius
II, 62. ex facultatibus spe-
ctatur II, 661.

- Polycratis somnium celebre II, 639. mors acerba II, 638.
- Polypus piscis I, 383.
- Polytheismus, ad atheismum ducit I, 374. bella et seditiones excitat I, 411. atheismo par I, 447. eius mala II, 262.
- Polyxene Euripidis II, 473.
- Πορνεία I, 242.
- Pontifex summus, tum voluntariorum tum involuntariorum delictorum expers I, 563. II, 246. 322. mors eius profugis ob homicidium involuntarium exsilio terminus I, 563. semel in anno sanctuarium ingreditur II, 591. causarum summarum arbiter II, 367. ei qualis uxor ducenda II, 228. 229. ob quemcunque defunctum ne poluatur II, 230. ab eo eximia puritas requiritur *ib.* eodem, quo gens tota, sacrificio purgatur II, 246. communes pro omnibus preces offert *ib.* ei pietas maxime congrua II, 145. parvus mundus II, 155. 227. pro universo precatur et agit gratias II, 227. 230. eius officium II, 321. eius stola stellarum imago I, 653. vestitus mundum totum significat I, 562. II, 151. 152. 153. 225; eius species quam percellens II, 227.
- Pontus, eius reges I, 298.
- Posidonius philosophus II, 497.
- Ποῦ, *ubi*, variae eius acceptiones I, 97.
- Praeceptum, interdictum et mandatum quomodo inter se differunt I, 62. praecepta dei quatenus II, 10.
- Praedia in perpetuum non vendenda II, 289. 290. voto alienantur II, 290.
- Praemia hominibus singulis proposita II, 409. item familiis II, 417.
- Praeputium abscissum cordi simile II, 214.
- Primitiae, quinam earum sunt participes II, 231. ex quavis massa II, 233. ex oleo, vino et fructibus *ib.* ad templum adducendae II, 235. 236. ad cupiditatem astringendam persolutae II, 351. earum oblationis allegoria I, 177. 489. quomodo dividendae *ib.* ex panibus I, 184. animae I, 177. mentis et sensuum I, 533.
- Primogenita mascula deo debentur II, 233. 391. ea inter

Q

- Hebraeos numerosissima II, 233.
- Primogeniti hominum pretio redimendi II, 234.
- Princeps suffragiis, non sorte eligendus II, 361. ne sit alienigena II, 362. legem manu propria semel describat II, 363; quotidie perlegat *ib.* afflictis patrocinetur II, 365. communis gentis parens II, 366. Deum imitetur aliis bene faciendo II, 367. qualis eius esse debet in populum collatio II, 553.
- Principatus quidam in quo vis vitae genere II, 366.
- Principium, totius dimidium I, 319. fine destitutum imperfectum II, 326.
- Procidere in faciem I, 586.
- Profectus segetibus assimilatur I, 136.
- Proficientis et perfecti discrimen I, 114. 118. 689.
- Propheta quidam egregius Hebraeis promittitur II, 222.
- Prophetae, dei interpretes I, 510. II, 222. 343. 417. nihil de suo loquuntur I, 511. II, 343. non intelligunt quae dicunt II, 124. *homines dei et videntes* dicti I, 295. 442. 483. falsi morte mulctandi II, 259.
- Prophetia regno potior II, 135.
- Propinquus *affectum* significat I, 367. 559.
- Propitiationis ritus I, 534.
- Propitiatorium, cuius rei signum I, 561.
- Propylaea tabernaculi II, 149.
- Proselytae cur sic dicti II, 219. eodem, quo indigenae, utuntur iure *ib.* deo cari II, 258. continuo emendantur II, 406. benigne tractandi II, 365. 392. quinam sunt II, 677. iis de aedibus cavetur II, 290. 291.
- Proseuchae virtutum scholae II, 168. 523. violantur ab Alexandrinis II, 523. 535. 565. in quavis urbe II, 168. 282. sabbatis frequentantur II, 282. in iis sedendi et audiendi ritus *ib.* in urbe Roma quam plurimae II, 568. gratitudinis erga imperatores indicia II, 524.
- Protagoras sophista I, 232.
- Protei Aegyptii formae I, 363. II, 557.
- Providentia dei I, 2. 41. mundi anima II, 501.
- Provinciarum praefecti in ius vocati magistratu exacto II, 532.

- Proximus *sermonem* significat I, 559.
- Prudentia, quid I, 56. in sapientia dei sedem habet I, 59. visus animae II, 10. res fixa et inconcussa II, 449. rerum in nobis praestantissima II, 377. duplex I, 59.
- Psontomphanec Iosephi nomen I, 592.
- Ptolemaei reges imperatoribus Romanis dignitate impares II, 566. eorum familia II, 60.
- Ptolemaeus Philadelphus, eius munificentia II, 138. eius in libris sacris vertendis cura et studium II, 139. erga interpretes Iudaeos comitas *ib.*
- Punctum geometricum I, 11. 540. punctum; linea, superficies II, 184.
- Punicula in pontificis vestitu, cuius rei symbolum II, 153.
- Purgatio, corporis et animae II, 251. 253. triplex I, 615.
- Puritas in sacrificante maxime spectatur II, 253. 254.
- Purpura, aquae signum, I, 536. II, 148.
- Putei in damnum defossi poena II, 324.
- Puteus iuramenti I, 341. 606. 621. 624. cur sic appellatus I, 622. scientiae signum I, 621.
- Pythagorei de septenario I, 46.
- Q.
- Quadrupedes animantes decem mundae II, 353.
- Quaternarius numerus, decadis fons I, 10. eius dotes *ib.* laudes apud Mosen I, 347. aequalitatis symbolum *ib.* iustitiae mensura I, 11. eius dignitas II, 152.
- Quinarius numerus, eius laudes I, 349. sensuum symbolum II, 147.
- Quinquagenarius, annus I, 87. numerus perfectus I, 204; eius dotes II, 147. 481.
- Quinquagesimi cuiusque anni otium II, 392. Vide etiam Annus Sabbaticus.
- R.
- Rachel ex etymo *coti* similis I, 523. brutae partis animae virtus *ib.* Lia animae pulchritudine iunior I, 394. sensibilia sectatur I, 365. super idola sedens I, 74. prolis cupida I, 260.
- Raguel I, 594. 596.
- Ramses, sensus symbolum I, 236. eius etymon I, 632.

- Ratio recta animae pater I, 242. 362. 369. virtutum fons et initium II, 88. patris et mariti vim habet II, 275. lex divina I, 34. irae et cupiditatis gubernator I, 111. 112. affectum com-pescit I, 117. carnis turpi-tudinem tegit I, 118. na-turae congrue vivere co-git I, 362. gregis in nobis dux I, 238. ratio duplex, in universo et in homine II, 154.
- Rationale pontificis II, 152. 154. 226. cur ab eo gesta-tur I, 112. sermonis si-gnum I, 111. duas virtu-tes gestat, declarationem et veritatem II, 154. ratio-nis symbolum II, 155.
- Rebecca, anima patiens I, 105. patientia I, 146. 354. 524. perseverantia I, 197. large dat bibendum I, 254. Iacobum filium fugere hor-tatur I, 469.
- Recusatio simulata libidinem excitat II, 127.
- Redargutor, quis I, 299.
- Redimere, quid I, 185.
- Regiae virtutes in principum semine II, 553.
- Regimen publicum ars ar-tium II, 361. 552.
- Regna ex gratia solum di-vina prospera II, 135. iis capessendis idonei a deo solo dignoscuntur II, 384. 385.
- Reipublicae administratio fu-gienda I, 654.
- Reminiscentia memoria infe-rior I, 105. ex oblivione I, 106.
- Remissio I, 534. anni septi-mi I, 441. II, 277. 284. 391. quinquagesimi I, 613.
- Reptilia, pedum quatuor I, 506. cuius rei symbolum II, 354.
- Respiratio II, 563. virtutibus etiam instructus II, 650.
- Rex, lex animata II, 135. res divinas debet procurare *ib.* ei congrua patris appella-tio II, 635. regis et tyranni discrepantia I, 103. reges pastores II, 450. ovium re-gimine ad regnum erudi-untur II, 90. reges primi pontifices II, 657. reges partim homini, partim deo similes II, 673.
- Rhegium unde dictum II, 514.
- Rhetorica I, 158. 521.
- Rhodus olim mare II, 510.
- Romae pars transtiberina a Iudaeis habitata II, 568. eius et Italiae opes im-mensae II, 561.
- Romana civitas populis in-tegris data II, 587.

Romanum imperium Rheno et Euphrate terminatum II, 547.

Ruben, Iacobi primogenitus I, 186. indolis bonae symbolum *ib.* et 371. 593. 663.

Rubus ardens II, 91. eius explicatio mystica II, 92.

Ruma, Nachoris pellex I, 525.

Ruminans animal purum II, 353. eo quid subindicatur I, 320. 321. II, 353.

S.

Sabbatum, ex quiete dictum

II, 5. eius otium I, 30.

497. II, 113. 137. 281.

569. 630. in eo etiam rationis expertes quiescunt

II, 137. otio sanctificandum II, 166. 167. 197.

philosophiae studio dicandum II, 167. 168. et legis

lectioni II, 630. eius violati mors poena II, 167.

168. genethlion mundi II, 113. 167. 176. 239. 281.

sabbatorum remissio hominibus et agris utilis II, 434;

a malis neglecta *ib.*

sabbati ritus I, 675. cuius rei figura I, 450.

Sabulum, quid subindicat I, 94. 95.

Sacerdotes, corpore integri

I, 378. II, 225. animo puri

II, 145. eorum vestitus II, 225.

a vino, dum sacris operantur, abstineant I, 377.

II, 227. 367. uxorem ablegatam ne ducant II, 229.

ob sex tantum personas funestantur II, 230.

iidem quasi prophetae II, 367.

ex homicidis allekti I, 366.

a rebus terrenis aversi *ib.* eorum pro se ipsis sacrificium I, 497.

554. iis agri non assignati II, 232.

eorum sors deus *ib.* opulencia immensa II, 233.

ex quavis victima arum, maxillam et omentum accipiunt II, 234.

eorum dona non communicanda mercenariis vel alienigenis II, 291.

filiae de donis sacris participant, licet viduae II, 232.

eorum sacrificium quotidianum ex simila II, 250.

indigentia dedecus publicum II, 236.

dum sacris operantur quovis homine praestantiores II, 155.

eorum et Levitarum distinctio II, 161.

Sacerdotes idolorum II, 192.

Sacerdotium pii viri praemium II, 220.

eius eximia praestantia II, 586.

de eo leges II, 225.

eius munus II, 384.

sacerdotium et re-

- gnum eidem personae non competunt *ib.*
- Sacrificantes ab omni labe sint immunes II, 238. eorum mens et vita pura II, 241. ministri sunt epuli sacrificialis, non convivatores II, 245.
- Sacrificia, tum offerenda, tum recte dividenda I, 349. peccati admonent I, 345. cum sanctitate morum coniungenda *ib.* impiorum non accepta I, 354. sobria I, 377. 379. debent esse integra et perfecta II, 238. eorum genera tria II, 240: salutare II, 240. 241. 243; laudis II, 245; pro peccato II, 246, pro delicto voluntario II, 247. 248. verum quodnam II, 251. 254. pietate spectatur II, 650.
- Sacrilegorum trium poena insignis II, 640.
- Sal, perpetuitatis indicium II, 240. eius natura I, 657.
- Salpaath filiae quinque I, 468.
- Samuel, deo ordinatus I, 273. 279. 467. 658. Annae, gratiae, filius I, 379.
- Sanctitas lucrum maximum II, 582.
- Sanguis, essentia animae I, 206. 480. II, 356. eius conficiendi ratio II, 244. in venis, in arteriis spiritus II, 432. circum altare effundendus II, 242. eius allegoria *ib.* non comedendus II, 356.
- Sanitas, corporis, pietatis praemium II, 427.
- Sapiens, πολυώνυμος I, 371. haud facile invenitur I, 584. in se ipso gaudet I, 217. 355. inquilinus I, 416. 417. solus rex I, 306. 601. 691. II, 657. eius regnum quale II, 38. festum per totam vitam agit I, 185. II, 279. vino inebriatur I, 354. 355. 356. spes illi propria I, 217. mundo ἰσότιμος I, 165. affectus omnes excindit I, 113. animam totam consecrat I, 115. ventrem et pedes iniussus lavat *ib.* sensus reiicit I, 146. mali λύτρον I, 187. insipienti deus I, 222. stabilis et immotus I, 276. 409. vita mortali defunctus immortalem excipit I, 200. humani generis primus II, 39. invidiae expers II, 347. otii amans II, 652. 658. dei amicus II, 652. colonus et perfuga II, 656. malis communibus obnoxius II, 638. eius vita lex non scripta II, 40. eius

- dies unus aliorum toti vitae anteponendus II, 426. sapiens omnis liber II, 463. 464. 466. sapientis mens dei domus I, 692. II, 661. eius opera cum verbis divinis eadem I, 456.
- Sapientes Graeciae septem II, 456.
- Sapientia, quid I, 530. sap. deum, prudentia homines respicit II, 421. eius genus duplex: divinum, humanum I, 498. mundi mater I, 202. 361. mundo antiquior II, 385. splendor primarius I, 442. puteo profundo similis I, 374. fons perennis I, 213. 251. 252. eius divitiae incircumscriptae I, 255. mentis lumen II, 255. beneficentissima II, 447. humana divinae imitamentum I, 51. ars artium I, 370. a sophistica quantum differt I, 140. a corpore aliena I, 64. domina, artes liberales ancillae I, 530. regia ad deum via I, 294. 296. tranquilla et hilaris I, 354. eius dapes I, 628. genus infinitum I, 622.
- Sara *princeps* I, 146. 589. principatus singularis figura I, 139. muliebria relinquit I, 365. sterilis I, 519. virgo perpetua I, 251. incredula ridet I, 603. II, 17. eius risus allegoria I, 366. Sarra dicta I, 589. virtus dominans I, 135. 140. 251. 590. II, 36. eius pudicitia tentata a deo servatur II, 15. defunctae laudes II, 36.
- Sarmatae et Scythae II, 547.
- Satellites corporis et animae I, 514.
- Satietas et indigentia rerum causae II, 242.
- Saturitas petulantiae causa II, 33. 136. 403.
- Saturnii saeculi felicitas II, 547.
- Scala coelestis aërem subindicat I, 641. 642. animae allegoria I, 642. et vitae humanae I, 643. aenigmatica I, 659.
- Sceptici I, 388. 526.
- Scientia, quasi aures et oculi animae I, 381. lux fulgidissima I, 525. arte maior I, 539. firma apprehensio *ib.* disciplinarum orbe praestantior I, 542. eius natura profunda I, 621. ad sermonem necessaria I, 216.
- Scorpius, dispersionis indicium I, 82.
- Scriptura sacra nil habet supervacaneum I, 554. par-

- tim ut rex, partim ut amicus instituit I, 649. eius studiosus de syllabis ne disputet II, 656. 657.
- Segetes, ante tempus non demetendae II, 400.
- Seianus, Iudaeis infensus II, 517. 569.
- Sella, Lamechi uxor, *umbram* significat I, 246. bonorum externorum figura *ib.*
- Sèm, Noë filius I, 400. benedictus I, 401. centum annos natus filium generat I, 607. .
- Semen, generationis principium I, 123. 124.
- Sementis in vinea non facienda II, 370.
- Seminalis vis II, 506.
- Seminare, quid I, 434
- Semita, voluptatis figura I, 316.
- Sempiternitas, numinis dos peculiaris II, 386.
- Senatus Iudaeorum Alexandriae a Flacco male habitus II, 527.
- Senectus bona I, 515. vera quomodo censetur et non censetur I, 393. 396. II, 39.
- Senes corpore, infantes animo II, 545.
- Seniores vere quinam sunt I, 178. 266. 395. Mosi noti *ib.* iuvenes nonnunquam dicti I, 393. senioris et cani differentia I, 178.
- Sennaar *excussionem* significat I, 415.
- Sensibile quodvis mutationi obnoxium I, 2. inter sensum et voluptatem medium I, 127.
- Sensitiva animae facultas I, 71.
- Sensus, quid II, 606. quinquefarium divisi I, 14. mansueti et immansueti I, 184. sine institutione percipiunt I, 617. mentis satellites I, 197. 207. 624. II, 356. et nuncii I, 624. contra mentem rebelles I, 98. iudicia sunt nostra I, 67. a praesentibus solum moventur I, 74. sine mente impotentes I, 79. 249. natura caeci I, 109. nec boni ex se nec mali I, 100. dominantes confusionem inferunt I, 132. quam noxii I, 210. 224. fallaces II, 61. eorum iudicia incerta I, 383; instabilia II, 447; nonnunquam falsa I, 385: huius rei causa I, 336. sensus serviles et belluini II, 22. quidam philosophici II, 263. affectuum servi II, 35. a somno debilitati

- ib.* eorum vigilantia mentis somnus I, 71. 72. eorum natura non inscrutabilis I, 621. eorum caput mens II, 147. eorum arrogantia II, 263. eorum integritas sanitatis comes II, 427.
- Seon civitas, *corrumpens* I, 132. 133.
- Seon rex ab Hebraeis profligatur II, 121. 122.
- Sepphōra, Mosis coniux I, 146. avis figura *ib.* obstetrix I, 491.
- Septenarius numerus, infra et supra denarium I, 21. 46. planimetriae et stereometriae principium I, 22. dictus *τελεσφόρος* I, 24. eius proportiones II, 278. proportiones universas harmoniae continet I, 26. eius etymon I, 30. nec generat nec generatur I, 46. virgo perpetua et sine matre I, 46. II, 166. 198. 281. par unitati I, 237. 274. decade perfectior I, 259. animae requiescentis symbolum I, 274. numerus pacatissimus II, 5. de eo leges II, 277. numerus virilis II, 281. a Mose appellatus consummatio *ib.*
- Septentrionales venti salubres I, 263.
- Septuaginta I, 468. 574.
- Septuaginta et septem I, 467. 469.
- Sermo, eius virtutes I, 111. eius usus varii I, 636. hominum auxiliatrix I, 146. 636. 637. mentis frater I, 199. 215. cogitationum lumen I, 216. munus dei praestantissimum I, 636. quantum valet I, 410.
- Serotina proles vehementius dilecta II, 42.
- Serpens, voce humana Evam alloquitur I, 37. 39. 315. voluptatis figura I, 38. 79. 101. 102. 317. in sapientis manu fit virga I, 83. repubescit I, 406. quinquariam circumplicatur I, 79. homini infestus I, 317. serpens Mosaicus ex aere factus figura temperantiae I, 80. 82; vulnere medela I, 81. 83.
- Serviando discimus imperare II, 649.
- Servitus, malis utilis I, 544. II, 441. 454. sors malorum II, 431. levior morte II, 44. contra naturam II, 283. 322. liberis quam gravis II, 430. eius turpitudine exsecrabilis II, 467. tum corporum tum animarum II, 447.
- Servus domino non traden-

- dus I, 126. bonus, quis I, 474. quasi mercenarius habendus II, 285. 291. liberaliter tractandus II, 287. 395. anno septimo dimittendus liber II, 291. et cum possessionum portione quadam *ib.* interemti poena II, 323. item oculi laesi II, 330. malus coram iudice sistatur II, 332. servi laus obedientia II, 673. servi vere quinam II, 449. nequeunt esse felices II, 450. ex alienigenis comparandi II, 291. ad liberorum munia nonnunquam promoventur *ib.* servorum iura II, 395. 396.
- Seth *irrigatio* I, 228. 249. 258.
- Severus Aegypti praeses II, 517.
- Sichem, *humerus* I, 92. 193. 471.
- Sicilia olim Italiae iuncta II, 514. 622.
- Sidera, animata I, 17. 263. 331. mentes purissimae I, 17. 641. temporum signa et mensurae I, 13.
- Sigillum I, 665.
- Signata et non signata I, 547.
- Silanus Caii socer II, 554. a genere secreto perimitur I, 555.
- Silentium securum verbis elegantibus anteponendum II, 661. oratione ingrata potius II, 126. silentii laus I, 211. inscitiae remedium I, 474. mors sermonis I, 410.
- Simeon, *auditus* I, 371. 593. 663. Simeon et Levi I, 608. 609.
- Siromastes I, 135. 261. 367. 595.
- Sisai filius Anak I, 236.
- Sobria sacrificia II, 228.
- Sobrietas, corporibus et animabus utilissima I, 392. animae sanitas II, 377. 378. eius laudes II, 227.
- Socrates, in se scrutando consenuit I, 629. eius dicta I, 294. 339. 341. virtutis studio reliquorum contemptor II, 638.
- Sodalitia Alexandriae impura II, 537. religionis praetextu conflata II, 578. a Flacco suppressa *ib.*
- Sodomorum vitis I, 391. etymon *ib.* et 409. 684. impuritas II, 20. conflagratio II, 21. 143. cladis indicia II, 21.
- Sol, *πλημια αἰθέριον* I, 143. 284. in planetis medius I, 504. occidens I, 637. mentis humanae symbolum I, 511. 632. sol *νοητός* verbum divinum I, 633; item

- pater universorum I, 632. 633.
- Solaris lucis usus II, 226.
- Solitudinis utilitas II, 411.
- Solonis de hominum aetate carmina I, 25.
- Somnium vitae humanae II, 59. somniorum interpretes prophetae II, 55. somniorum species variae I, 620. a dei suggestione immissa *ib.* ex mentis nostrae motu I, 659. Iosephi I, 660. pincernarum et coquorum principis I, 679. II, 55. Pharaonis I, 687. II, 56.
- Somnus mentis et sensuum recessus II, 667. 672. mortis et resurrectionis figura *ib.* nimius quam noxius II, 672. Dei beneficium ad vires reparandas II, 256. 288. 289.
- Sophistae, contentiosi I, 325. non temere cum iis congregiendum *ib.* sibi ipsis adversi I, 205. non eadem dicunt et faciunt I, 241. quibus similes I, 322. eorum ars affectus et vitia non sanat *ib.* sophistae Aegyptii I, 654.
- Sophoclis versus II, 448.
- Σωφροσύνης etymon II, 378.
- Soror uxoris non ducenda II, 303. 304.
- Spadones nimio honore habiti II, 306. supplicio gravissimo digni *ib.*
- Spelunca duplex I, 237. 662. 670.
- Sperans imperfectus II, 8.
- Spes, hominis veri indicium I, 218. mentem deo connectit I, 231. gaudium ante gaudium I, 602. 603. II, 435. bonorum initium II, 2. virtutum ianitrix II, 3. animae alimentum II, 57. vitae consolatio sola II, 542. spei sementis in anima II, 410. — spes in deum II, 574. ex scripturae sacrae lectione comparatur II, 574. hominibus a deo inseminata II, 673.
- Spicilegium ex manipulis spicarum relinquendum pauperibus II, 390. item ex vitibus et oleis *ib.*
- Spiritus, vitae auctor I, 6. varia eius nomina I, 265. pro aëre sumitur *ib.* et pro scientia *ib.* potestatis divinae imago I, 207. — sp. dei non permanet in malis I, 265. 270. quomodo ablati I, 266. animae essentia I, 207.
- Sponsalia tantundem valent ac nuptiae II, 311.
- Stacte aquam significat I, 500.

- Status et motus I, 397.
- Stellae, de iis sententiae variae I, 623. earum sphaera *ib.* et 142. lapides igniti II, 501. mundus in mundo II, 542. animatae II, 213. pro diis habitae II, 190. 213. 501. 602. secundum Mosen dei vicarii II, 213. 214. navigationis duces II, 226. earum natura inscrutabilis II, 217. earum cultus II, 189. 213. motus varii II, 669.
- Stephano Tiberii libertus II, 533.
- Sterilis femina non ducenda II, 305.
- Stirpes frugiferae hostium ne caedantur II, 401.
- Stoici, eorum de mundo sententia II, 489. 609. conflagrationem astruunt II, 505. et vacuum II, 507.
- Stola pontificis, coeli symbolum II, 153. item mundi universi II, 225. varia I, 369. II, 151.
- Stuprum, de eo leges II, 310. eius poena II, 311.
- Substantia, quid I, 512.
- Sui causa omnia non facienda I, 260. sui amor quam perniciosus I, 275. II, 661. 662. sui cognitio humilitatem parit I, 629. sui amantes vel menti vel sensibus numen tribuunt II, 263. 264.
- Suicidium a Iudaeis astruitur II, 581.
- Suilla caro Iudaeis feminis datur comedenda II, 531.
- Superficies, quid I, 11. 540.
- Superstitio pietatis impedimentum I, 288.
- Surculi in anima I, 303. 334.
- Surdus convicio non impetendus II, 368.
- Sus animal impurum I, 322.
- Sybaritarum luxus et libidines II, 307.
- Syleus servo Hercule potiri nequit II, 461.
- Συμβολοσκοπεῖν* I, 360.
- Synagogae II, 458. earum ritus II, 458. 630.
- Syriae etymon I, 91. 525. 552.
- T.
- Tabernaculum testimonii I, 96. cur sic dictum I, 378. eius structura Mosis divinitus tradita II, 146. eius forma, dimensiones et vasa sancta II, 147. 148. 149. 150. extra castra positum I, 221. virtutis humanae symbolum I, 222. sapientiae simulacrum I, 96. 488.
- Tabernaculorum festum II, 297. 534. eius mystica ratio II, 297.
- Tabulae legis duae I, 496.

- Talionis lex II, 332.
- Tantali supplicium II, 204. 349.
- Tarandus animal I, 384.
- Tartari tenebrae densissimae II, 433.
- Taurus caedis auctor necetur II, 323.
- Temperantia, salutaris I, 85. et sanitatis mater II, 674. eius officium I, 56. bonum perfectissimum II, 235. studiose exercenda *ib.*
- Tempestatum annuarum vicissitudo II, 643.
- Templum unicum uni deo dicatum II, 223. imagines nullas admittit II, 588. 592. eius septa penetranti extraneo mors poena II, 577. eius magnificentia II, 575. — Tempia dei duo, mundus et anima rationalis I, 653. mundus et fanum Hierosolymitanum II, 222.
- Tempus, eius definitio II, 492. 502. ei parcendum II, 474. spatium motus coeli I, 644. mundo posterius *ib.* et II, 609. tripartitum I, 346. morborum animae medicina II, 43. ex stellarum motu dignoscitur II, 226.
- Τηγεῖν*, eius sensus I, 125.
- Termini non movendi II, 360. eius praecepti sensus mysticus II, 361.
- Terra, eius natura I, 567. 606. 622. mater, inde *Ἀημήτηρ* dicta I, 31. ab aqua continetur I, 330. sensus figura I, 43. 47. et corporis I, 436. senii expers II, 493. 494. Pandora appellata II, 494. eius superficiei inaequalitas II, 510. locus defunctis magis congruus quam mare II, 544. duplici proventu anno ne vexetur II, 371. hostilis non violanda II, 401. malis sterilescit II, 429. terra anno septimo remissa II, 286. 287. 288. ingens pauperibus subsidium II, 289. ad magnificentiam erudit II, 286. et humanitatem II, 289. — terra paterna sapientiae symbolum I, 440. — terrae motus a deo immissi II, 644. — terrae operarius malum significat I, 303.
- Terrena habitatio servitatem infert I, 511. terrenorum omnium symbola in coelis II, 226.
- Testimonium, falsum quid significat II, 203. 208. de se ipso II, 342. ex auditu I, 426. II, 345. 655.
- Testis falsus quam pernici-

- osus II, 203. unus non admittendus II, 344.
- Tetrapharmacōn I, 433. II, 503. 615.
- Textura ex lino et lana interdita II, 370.
- Thamar, *palma* I, 101. 295. vidua *ib.* facie velata sedet I, 537. gravida I, 598. virtutis invictae figura I, 567. Iudae uxor II, 443.
- Thamnae etymon I, 528.
- Tharra, *odoris exploratio* I, 627. cuius rei signum I, 628.
- Theodori athei aliquot exempla libertatis II, 465.
- Theognidis versus II, 469.
- Theophrasti argumenta pro mundi aeternitate II, 510. 619.
- Theoria sine actione inutilis I, 525.
- Therapeutae et Therapeutrides II, 471. nominis etymon *ib.* bonis suis cedunt II, 473. in Aegypto degunt ad lacum Mariam II, 474. eorum domicilia sive monasteria II, 475. vestitus tenuis II, 477. abstinentia praeclara II, 476. 477. 483. libri vetusti II, 475. allegorica scripturas interpretandi ratio *ib.* coetus II, 480. preces II, 481. servitutem aversantur ut naturae contrariam II, 482. docendi in conventibus ratio II, 483. feminae castitatem professae II, 482. eorum hymni II, 485. pervigilia *ib.* mundi et coeli cives II, 486.
- Thesaurus coelestis I, 296. thesauri bonorum et malorum I, 108.
- Tholmai, *suspensus* I, 236.
- Thus, lucis symbolum I, 500. thus et sal mensae sacrae imponuntur II, 239; cuiusnam rei sunt symbola II, 240. thuris oblatio, quid significat II, 253. 254.
- Thyestea convivium II, 430.
- Thymiama, mundi figura I, 501. eius compositio elementa quatuor subindicat I, 504.
- Tiberius ingenio perspicaci II, 551. aetate iuvenis, senex prudentia II, 586. suspectum habet Caium II, 551. Iudaeis favet II, 568. 569. sumptibus suis victimas iuges suppeditari iubet II, 569. iis menstruarum distributionum portionem largitur *ib.* Iudaeos ritus non sinit renovari II, 589. 591.
- Tigris fluvius temperantiae allegoria I, 57. cur contra Assyrios fluit I, 60. 61.

Timidi in militiam non ascribendi II, 379.
 Timiditas morbus gravissimus II, 379. malitiae poena II, 432. 433.
 Timor, quid II, 204. mala large suppeditat II, 420.
 Tintinnabala in pontificis vestitu II, 153. II, 226.
 Toni musicae septem I, 46.
 Torpor I, 640. II, 415.
 Torques, gloriae et poenae signum I, 664.
 Tribuli, cuius rei signum I, 137.
 Tribus ad benedicendum et exsecrandum distributae I, 557.
 Tributa gravia ne civitatibus imponantur II, 287. eorum exactores vulgo inhumani *ib.*
 Triennales ludi I, 319.
 Triptolemus frumenti ferendi auctor primus II, 409.
 Tryphon senator Iudaeus II, 528.
 Tubae II, 295. tubarum festum II, 295. 296.
 Tubal, Sellae filius I, 247. 248.
 Tunica I, 77. Iosephi variegata I, 192.
 Turba promiscua I, 459.
 Typhon in animo I, 286.
 Tyranni, fortunae non invidendae I, 430. quasi car-

nifices publice a deo constituti II, 642. et poena publica II, 641. graviter et ipsi denuo puniti II, 642. astu res suas moliantur II, 671. in tempus aliquod non inutiles II, 641. ad bonos emendandos *ib.* et ad improbitatem repellendam II, 642. eorum vita qualis II, 640. una cum cognatis necentur II, 326. 641.

U.

Ulcera Aegyptiis inflicta II, 100. 101.
 Ungula fissa cuius rei symbolum II, 353.
 Unum et unitas I, 67. numeri principium I, 499. causae primae imago *ib.* et II, 329. mentis splendidissimae symbolum II, 179.
 Urbes conditae cuius rei figura I, 287.
 Urna fictilis cuius rei figura II, 309.
 Ursa, constellatio I, 28. 45.
 Usurae vetantur II, 291.
 Uterus naturae officina II, 494.
 Uxor, sententiae impiae symbolum I, 232. adulterii suspecta I, 117. 141. II, 308. 309. 310. amata voluptatem, exosa virtutem signi-

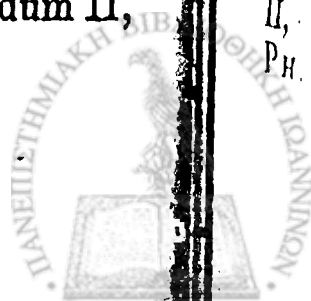

ficat I, 167. 396. de virginitate laesa defamata II, 312. 313. repudiata non reducenda II, 304. — uxores duae sibi mutuo infensae in quovis habitant II, 265.

V.

Vaccae rufae cineres II, 252.
 Valles cavae sensuum organa significant I, 194.
 Vallis salsuginis I, 409.
 Vasa domus funestae polluta II, 333.
 Velum tabernaculi II, 148.
 Venatio progymnasma futurorum militum II, 41. 90. 346. 644.
 Venatores de praeda sua ne comedant II, 356.
 Venefici Aegyptii sophistas subindicant I, 449. veneficorum supplicia II, 315. 316. 317.
 Venter, voluptatum receptaculum I, 114. 446. II, 235. lavatur a Mose, non auferitur I, 114. eius repletio affectum fomentum I, 116. venter et pedes hostiarum abluuntur II, 242.
 Venti utiles, etiamsi nonnullis naufragiorum sunt causae II, 642. septentrionales saluberrimi II, 151.
 Venus coelestis II, 480.
 Verbum divinum mundi ide-

alis locus I, 4. idea idearum I, 5. Dei imago I, 6. 414. 419. 427. 561. 656. II, 225. lucis exemplar I, 632. Dei filius senior I, 277. 437. filius *προεβύτατος* I, 414. 427. 562. 567. primogenitus *ib.* et 308. 653. mundi conditor I, 47. 106. 162. 437. II, 225. rerum gubernator I, 145. 298. 437. 656. omnium antiquissimum I, 121. 562. aeternum I, 330. 332. II, 604. 606. columna et vinculum I, 330. 331. 499. 562. rerum sigillum I, 547. II, 606. 625. et divisor I, 491. 503. 506. mediator I, 501. summus dei pontifex I, 653. omnia perspicit I, 121. animarum nutrimentum I, 120. 122. imperfectorum deus I, 128. virtutes irrigat fluvii instar I, 249. delectationis fons I, 691. Dei *ὑπαρχος* I, 308. 656. universa continet et replet II, 604. 606. 655. deus secundus II, 625.
 Veritas, quid I, 358. luce splendidior I, 46. 449. specie melior *ib.* eadem cum specie coniuncta quam utilis *ib.* dei comes II, 162. eius tum nomen tum opus honorandum II,

181. res preciosa II, 346. bonorum fons II, 477. eius vis alliciendi II, 496. veritas et illustratio in pontificis pectorali II, 347.
- Vernum tempus II, 117.
- Versionis ex una lingua in aliam difficultas II, 140.
- Vespaie, ad impios oppugnandos missae II, 413. cuiusnam sunt symbola II, 679.
- Vestitus, sermonem significat I, 636. decori ratio habetur a lege II, 378. muliebris a viro ne sumatur *ib.*
- Via, media I, 296. 297. 449. publica non incedendum II, 445. regia quaenam II, 364.
- Vicarii principis, quales esse debent II, 364.
- Victoria in malis fugienda I, 317.
- Victus tenuis, eius laudes I, 665. II, 161. 239. ad virtutem prodest II, 163. 239. tum corpori tum animo salutaris II, 239. a viris summis probatus II, 273. 274.
- Vidua, vere quaenam I, 295. eius vota I, 77. benigne tractanda II, 365. stupratae poena II, 310. viduarum et orphanorum cura II, 675.
- Vincti, quinam I, 289.
- Vineta et oliveta profectuum et incrementorum signa I, 572. laetitiae I, 287. 292.
- Vinitoria I, 329.
- Vinum, eius proprietates variae I, 390. caute adhibendum I, 353. eius usus quibus a Mose interdicitur I, 357. effectus diversus I, 680. eius usus quam noxius II, 227. insipientiae potio II, 483.
- Violentum nihil diuturnum II, 498. 612.
- Vir mentis, mulier sensus figura I, 40. 73. 452. *574. viri naturam, feminae consuetudines sectantur I, 365.
- Virga, disciplinae symbolum I, 82. 174. 243. a Mose in serpentem vertitur I, 83. II, 93.
- Virgo, captiva II, 393. virginis vota I, 77. virginem qui nuper duxit, ne ad bellum proficiscatur II, 380.
- Viride agri percepta a mente subindicat I, 48.
- Virtus contemplativa et activa I, 54. totius vitae ars *ib.* solius animi opus I, 64. propter se ipsam honoranda I, 120. eius aura

PHILO VIII.

R

- quaequam principatum affert I, 105. laetitiam parit I, 130. 131. sine gratia divina inutilis I, 203. sola pulchra I, 251. liberalis et benefica I, 254. perpetuo fertilis I, 519. Deo soli parit I, 520. ἀειπάροδος I, 608. ad omnia vitae officia prodest I, 601. ad coelos se erigit I, 478. rara II, 377. a pessimo quoque laudata II, 16. vulgo invisita II, 265. eius habitus et forma II, 267. quaevis absoluta et perfecta II, 360. in propinquo posita II, 456. cum voluptuariis non habet commercium II, 163. sapientum patria II, 438. non quantitate, sed qualitate censetur II, 426. libertatem affert II, 445. 468. 469. virtus et vitium nequeunt simul consistere I, 358. virtutis et voluptatis conflictus perpetuus II, 63. humana prius, dein divina exercenda I, 551. animae amans, sicut malitia corporis I, 507. ad eam iter difficile I, 255. via parum trita I, 84. 316. — virtutes integrae dei progenies I, 273. ex motu et usu spectantur I, 398. 399. in genere quatuor I, 56.
250. appellationes habent femineas, actiones viriles I, 573. Dei dona I, 147. 376. virtutes sapientis felicitatem offerunt civitatibus II, 279. pacis et belli II, 404. virgines II, 416. virtutum concentus II, 135.
- Virtutis studiosi**, quale subeunt certamen I, 193. artes liberales primo sectentur I, 364. disputandi artium expertes I, 198. vulgo obscuri et egeni ib. rebus terrenis superiores I, 213. voluptatibus adversi I, 412. in corpore tanquam inquilini I, 511. non moriuntur, sed abeunt I, 513. soli longaevi I, 515.
- Visus sensuum acutissimus** I, 178. eius inter sensus excellentia II, 23. 100. 263. 333. auditu testis potior I, 425. animae imago II, 23. 332. ad philosophiam dux II, 665. eius laudes II, 263. 330. 331. visus oculorum et animae II, 9.
- Vita: vita humana somnium** II, 50; eius terminus I, 270; caligine oppleta II, 414. perfecta ex dictorum et factorum concentu II, 406. contemplativa et practica II, 197. 382. vita

- contemplativa I, 443; practica potior I, 551; scientiae fructus I, 572. vitae genus triplex I, 479: secundum deum *ib.* et 238; mixta I, 479; secundum creaturam I, 480. viris congrua I, 640. vera quae-nam I, 531. 611. immortalis definitio I, 554. — vitae bonorum sunt leges non scriptae II, 438.
- Vitellius Syriae praeses II, 580.
- Vitia generalia quatuor I, 313. eorum fuga praeclarum quoddam I, 585.
- Vitis aegritudinis I, 684. laetitiae I, 681.
- Vitulus aureus I, 256. 371. II, 320. ex aere conflatus I, 257.
- Viventes vere quinam I, 554. 689.
- Vocales septem I, 30. 46.
- Vocis mutationes septem I, 29. eius quanta varietas I, 246. natura quantum nota I, 624.
- Volatilia munda et immunda II, 355.
- Volucres involantes casus improvisos significant I, 686.
- Voluptas quid II, 204. 674. eius habitus et forma II, 265. meretricis instar di-lecta *ib.* pulchritudo asciticia II, 267. vitiorum omnium fons II, 268. 269. vis quanta II, 300. 301. 381. eius vitium ex corpore maxime oritur II, 301. eius multi propugnatores I, 39. hominem cum muliere coniungit *ib.* primo sensus, dein mentem pertentat I, 40. aliter ea malus, aliter bonus utitur I, 70. sensus et mentis sequestra I, 79. varia secundum sensus I, 80. in se mala I, 100. 136. 661. serpentinus affectus I, 81. recte dicitur morsus *ib.* sensibus noxia I, 109. 123. in pectore et ventre habitat I, 110. 114. elatio animae irrationalis I, 136. amicis noxia, inimicis proficua I, 268. e quibus conficitur I, 686.
- Votum, quid I, 658. magnum I, 46. 285; quomodo peragitur II, 249. vota incogitanter facta II, 276. incunctanter repraesentanda II, 277. virginum et uxorum II, 274. viduarum *ib.* legum de votis allegoria II, 275.
- Voventis se ipsum pretium redemptionis II, 276.
- Vox, dei visibilis I, 443. II,

185. 186. 188. sanguinis I, 209.
 Vulgaria non sectanda II, 445.
 Vulgus, in assensum pronus I, 387. quam instabile II, 112. 555. in peiora proclive II, 522.
 Vultus ingenui hominis indicium II, 56.
- X.
- Xanthii pro libertate occumbunt II, 464.
- Xenophon et Plato duo celebria convivia descripserunt II, 680.
 Xerxis ambitio I, 674.
- Z.
- Zabulon I, 663.
 Zelphae etymon I, 523. cuius rei figura I, 524.
 Zeno Eleates acerbè cruciatus linguam demorsam expuit II, 460.
 Zenonis Stoici dictum de viro probò II, 460.
 Zodiacus I, 673.

B. INDEX LOCORUM

SCRIPTURAE SACRAE (VETERIS TESTAMENTI)
A PHILONE AUT ALLEGATORUM AUT EXPLI-
CATORUM*).

Genesis.	Genesis.
1, 1. I, 5. 490. II, 491. 610.	1, 31. I, 442. 457. 495. (A. II, 356.)
1 ss. I, 1.	1 ss. I, 43.
2. I, 7. 50. 265. (A. II, 248.)	2 ss. I, 46.
4. I, 7. 496. 632.	2—4. I, 237:
5. I, 7.	4. I, 30. (A. II, 1.)
6. I, 8.	4 ss. I, 47.
8. I, 8.	5. I, 47. (A. II, 2.)
9. I, 8.	6. I, 31. 249. 573. (A. II, 2.)
10 ss. I, 8.	7. I, 32. 119. 207. 332. 481. 625. II, 606. 668. (A. II, 3.)
14. I, 9. 347.	8. I, 51. 53. 334. 335. 414. II, 608.
15. I, 12. 13.	8. (A. II, 5.)
16. (A. II, 24.)	9. I, 54. 336. (A. II, 6. 7. 8.)
24. I, 69.	10. I, 250. 690.
26. I, 16. 106. 430. 432. 496. 583.	
26 s. I, 556.	
27. I, 332. 505. 632. II, 625.	

*) Quamvis loci Scripturae in Philonis scriptis ab *Auchero* editis allegati et explicati propter horum ipsorum scriptorum naturam facile semper inveniri possint, plenitudinis tamen causa etiam hi, sub littera A. in parenthesi collocati, in hoc indice designati sunt. Caeterum non est quod moneamus, numeros locis Scripturae succedentes nude positos Tomum et Paginam editionis Mangeyanae indicare, Tomos autem Aucherianos eodem ordine quo in editione nostra omnino (cf. Tom. VI. pag. 279. not.) numeratos esse. Tomus quintus (V), ubi allegatur, nostrae est editionis.

Genesis.

- 2, 10 ss. (A. II, 9.)
 11 ss. (A. II, 10.)
 13 ss. I, 56.
 15. I, 53. 61. (A. II, 6. 11.)
 16. I, 61. 63 bis.
 16 s. (A. II, 12.)
 17. (A. II, 13.)
 18. (A. II, 13.)
 18 ss. I, 66.
 19. I, 68. 588. II, 653. (A. II, 14. 15. 16 bis.)
 20. (A. II, 17.)
 21. I, 70. 72. 510. (A. II, 17. 18.)
 22. I, 63. 73. (A. II, 19.)
 23. I, 73. (A. II, 20.)
 24. I, 75. 272. II, 654. (A. II, 21.)
 25. I, 76. (A. II, 22.)
 3, 1. I, 76. 79. (A. II, 22. 23 bis. 24.)
 3. I, 85. (A. II, 25.)
 5. (A. II, 25.)
 6. (A. II, 26 bis.)
 7. (A. II, 26. 27 bis.)
 8. I, 87. 93. (A. II, 28. 29 bis.)
 8 ss. I, 87.
 9 ss. I, 97. (A. II, 30.)
 12. (A. II, 30.)
 13. I, 100. (A. II, 30.)
 14. I, 100. 109. 118 bis. 446.
 14 ss. (A. II, 31 bis.)

Genesis.

- 3, 15. I, 123. 124. 317.
 16. I, 126. 131. (A. II, 32.)
 17. I, 131. 136.
 17 ss. (A. II, 33.)
 18. I, 136.
 19. I, 137. 436. II, 440. 653. (A. II, 34.)
 20. I, 480. (A. II, 34.)
 21. (A. II, 35.)
 22. I, 430. (A. II, 36. 37.)
 23. I, 63. (A. II, 39.)
 24. I, 138. 228. (A. II, 40.)
 4. cap. tot. I, 439.
 4, 1. I, 146. (A. II, 41.)
 1 ss. II, 419.
 2. I, 163. 165. 171. (A. II, 41.)
 3. I, 171. 180.
 3 s. (A. II, 42.)
 4 s. (A. II, 42. 43.)
 5. (A. II, 43.)
 7. I, 320 (319). 400. (A. II, 43. 45 bis.)
 8. I, 191. 200. (A. II, 46.)
 9. I, 202. 203. (A. II, 46 bis.)
 10. I, 200. 205. 206. 209. (A. II, 47.)
 11. I, 210 bis. (A. II, 48.)
 11 s. I, 303.
 12. I, 211. 213. 214. (A. II, 48.)
 13. I, 218. 222. 430. (A. II, 48. 247.)
 14. I, 218. 220. (A. II, 49.)

Genesis.

- 4, 14 s. II, 419.
 15. I, 223 bis. 224. 555.
 (A. II, 49. 50.)
 16. I, 140. 222. 226.
 17. I, 232. 423.
 18. I, 237.
 19. I, 239.
 20. I, 241.
 20 s. I, 245.
 21. I, 244. 246.
 22. I, 247. 248.
 23. I, 201.
 23 s. (A. II, 52.)
 25. I, 149. 228. 249. 258.
 (A. II, 54.)
 26. I, 218. II, 2. (A. II,
 55.)
 5, 1. I, 218. II, 3. (A. II,
 55.)
 3 ss. (A. II, 55.)
 21 ss. (A. II, 57.)
 22. (A. II, 56.)
 23. (A. II, 58.)
 24. I, 583. II, 4. (A. II,
 59 bis.)
 29. I, 214 bis. (A. II, 60.)
 32. (A. II, 61.)
 6, 1. I, 262. (A. II, 61.)
 2. I, 263.
 3. I, 265. 270. 580. (A.
 II, 62. 63.)
 4. I, 270. 272. (A. II,
 66.)
 4—12. I, 272 ss.
 5. I, 408.
 5—7. I, 275.

Genesis.

- 6, 6. I, 280. II, 669. (A.
 II, 67.)
 7. I, 283. II, 675. (A.
 II, 67. 68.)
 8. I, 102. 283. 285. 288.
 289. (A. II, 68.)
 9. I, 290. II, 6 bis. (A.
 II, 69.)
 11. I, 291. (A. II, 69.)
 12. I, 293. (A. II, 70.)
 13. (A. II, 71.)
 14. I, 420.
 14 ss. (A. II, 74 ss.)
 15 ss. (A. II, 79.)
 16. (A. II, 83. 84.)
 17. (A. II, 86. 87.)
 18. (A. II, 88.)
 7. cap. tot. II, 439.
 7, 1. (A. II, 89.)
 2. I, 223.
 2 s. (A. II, 91.)
 4. (A. II, 95. 97.)
 5. (A. II, 98.)
 10. (A. II, 94.)
 11. I, 575. (A. II, 99.
 101.)
 11 ss. II, 7. (A. II, 149.)
 16. (A. II, 103.)
 17. (A. II, 103.)
 19. (A. II, 103.)
 21. (A. II, 104. 132. 133.
 154 bis.)
 22. (A. II, 105. 136. 156
 bis.)
 23. (A. II, 105. 106.)
 8, 1. (A. II, 107. 108. 109.)

Genesis.

- 8, 2. (A. II, 109.)
 3. (A. II, 111.)
 4. (A. II, 111.)
 5. (A. II, 112.)
 6. (A. II, 112. 113.)
 7. (A. II, 115 bis. 116.)
 8. (A. II, 116.)
 9. (A. II, 117. 118.)
 10. (A. II, 119.)
 11. (A. II, 120. 121.)
 12. (A. II, 122.)
 13. (A. II, 123. 125.)
 14. (A. II, 125.)
 16. (A. II, 128.)
 18. (A. II, 128.)
 20. (A. II, 131 bis. 132.)
 21. I, 516. II, 663. (A. II, 132. 133.)
 22. (A. II, 136.)
 9, 1 s. (A. II, 138.)
 3. (A. II, 140. 141.)
 4. I, 481. II, 668. (A. II, 142.)
 5. (A. II, 144.)
 6. I, 632. (A. II, 146 bis.)
 10. I, 688.
 11. (A. II, 147.)
 13. (A. II, 148.)
 18 s. (A. II, 150.)
 20. I, 211. 300. 320. (319). 328. 329. 357. (A. II, 152. 153.)
 20 s. I, 350.
 21. (A. II, 154 bis. 356.)
 21 ss. I, 77.
 22. II, 440. (A. II, 156 bis.)

Genesis.

- 9, 23. (A. II, 158.)
 24. I, 392. 397. (A. II, 159 bis.)
 25. I, 397.
 25 s. I, 400.
 26. I, 401. (A. II, 160.)
 27. I, 401. (A. II, 160. 161.)
 28. (A. II, 162.)
 10, 1 s. (A. II, 163.)
 4 s. (A. II, 164.)
 6. (A. II, 165.)
 8 s. (A. II, 165.)
 9 s. I, 272.
 11, 1. I, 696.
 1 ss. I, 104 ss.
 2. I, 414. 416.
 3. I, 417. 420.
 4. I, 421. 422. 423. 632.
 4 ss. I, 235.
 5. I, 425. 426. 428.
 6. I, 240. 429.
 7. I, 430. 432. 433.
 8. I, 428. 434.
 10. I, 607.
 29. I, 239.
 32. I, 627.
 12, 1. I, 103. 221. 442. 482. 513.
 1—3. I, 436.
 1—6. I, 436 ss.
 2. I, 449. 453.
 3. I, 453.
 4. I, 456. 459. 463. 627.
 6. I, 470.

Genesis.

- 12, 7. I, 221. II, 13.
 10—20. II, 14.
 13, 1. I, 77.
 9. I, 438.
 14, 1 ss. I, 532.
 3. I, 409.
 7. I, 575.
 17. I, 360.
 18. I, 102. 103.
 20. I, 533.
 21. I, 92. 126.
 22 s. I, 373.
 23. II, 34.
 24. I, 461.
 15. cap. tot. I, 473.
 15, 2. I, 476. 478 bis. 481.
 3. I, 482.
 4. I, 482. 605.
 5. I, 95. 483. 484. 485
 bis.
 6. I, 132. 273. 443. 485.
 486. 605. 606. II,
 38. 39. 442.
 7. I, 486. (A. II, 167.)
 8. I, 487. (A. II, 168.)
 9. I, 487. 490. (A. II,
 169.)
 10. I, 491. 502. 505. (A.
 II, 175 bis. 178.)
 11. I, 506. (A. II, 179.
 180.)
 12. I, 508. 510. 511. (A.
 II, 181.)
 13. I, 511 bis. (A. II, 181.)
 14. I, 512. (A. II, 183.)
 15. I, 512. (A. II, 184.)

Genesis.

- 15, 16. I, 516 bis. 517. (A.
 II, 185. 186.)
 17. I, 517. 518. (A. II,
 186 bis.)
 18. I, 692. (A. II, 187.)
 19. I, 536.
 19 ss. (A. II, 188.)
 16, 1. I, 519. 521. (A. II,
 189. 190.)
 1—6. I, 519 ss.
 2. I, 135. 528. (A. II,
 191.)
 3. I, 529. (A. II, 192.)
 4. I, 539. (A. II, 193.)
 5. I, 541. (A. II, 194.)
 6. I, 542. (A. II, 195—
 197.)
 6—12. I, 546.
 6—14. I, 546 ss.
 7. I, 563. 572. (A. II,
 197.)
 7 ss. I, 576.
 8. (A. II, 199. 200.)
 9. I, 139. (A. II, 200.)
 10. (A. II, 201.)
 11. I, 547. (A. II, 202.)
 12. II, 449. (A. II, 202.)
 13. I, 656. (A. II, 203.)
 14. (A. II, 204. 205.)
 15. (A. II, 205.)
 16. (A. II, 206.)
 17, 1. I, 271. 578. 581 bis.
 582 bis. 584. 585
 bis. II, 186. (A.
 II, 207.)
 1 s. (A. II, 208.)

Genesis.

- 17, 1 ss. I, 587 ss.
 2. I, 586.
 3. I, 586. (A. II, 209.)
 3 s. (A. II, 210.)
 4 s. I, 587.
 5. (A. II, 212.)
 6. (A. II, 215.)
 8. (A. II, 216.)
 10 s. (A. II, 217.)
 12. (A. II, 217. 219. 223.
 225.)
 13. (A. II, 226.)
 14. II, 675. (A. II, 226.)
 15. (A. II, 228.)
 15 ss. I, 130.
 16. I, 598. 600. 601. (A.
 II, 229.)
 17. I, 602. 605 bis. 606.
 (A. II, 229. 230.)
 17 ss. I, 104.
 18. I, 609. 610. 611. (A.
 II, 233.)
 19. I, 617. 618. (A. II,
 233.)
 20. I, 618. (A. II, 234.)
 21. I, 618 bis. 619. (A.
 II, 234.)
 22. I, 619.
 24 s. (A. II, 235.)
 27. (A. II, 236.)
 18, 1 s. (A. II, 237.)
 1 ss. II, 16.
 1—16. (A. II, 244.)
 2. (A. II, 242. 245. 614
 bis.)
 3. II, 20. (A. II, 246.)

Genesis.

- 18, 4 s. (A. II, 247 ss.)
 6. I, 173.
 6 ss. (A. II, 249 ss.)
 9. I, 203. (A. II, 253.)
 10. I, 456. II, 20. (A. II,
 254 s.)
 10 ss. II, 280.
 11. I, 148. 196. 251. 365.
 565. 571. 683. (A.
 II, 255 s.)
 11 s. I, 130.
 12. I, 603. (A. II, 257.)
 13 s. (A. II, 258 bis.)
 15. II, 30. (A. II, 259.)
 16. I, 463. (A. II, 260.)
 17. I, 93. 401. (A. II,
 261.)
 19 ss. (A. II, 261 ss.)
 22. I, 142. 688. (A. II,
 264.)
 22 s. I, 231.
 23. I, 89. 456. (A. II,
 265.)
 24—32. (A. II, 266.)
 27. I, 296. 477. (A. II,
 267.)
 32. I, 535. 613.
 33. I, 631. (A. II, 268.)
 19, 1 ss. (A. II, 269 ss.)
 4. I, 409. (A. II, 272.)
 5 ss. (A. II, 272 ss.)
 11. I, 567. (A. II, 276.)
 12 ss. (A. II, 277 ss.)
 20. II, 25.
 21 s. (A. II, 283 s.)
 23 s. I, 633. (A. II, 284.)

Genesis.

- 19, 26. I, 564. (A. II, 287.)
 27 ss. (A. II, 288 ss.)
 32 s. I, 259.
 33. I, 382.
 35. I, 388.
 37 s. (A. II, 292.)
 20, 1—6. (A. II, 293 —
 296.)
 7. I, 510. (A. II, 297.)
 10 s. (A. II, 298.)
 12. I, 366. 481. (A. II,
 299.)
 16 ss. (A. II, 299 ss.)
 21, 1. I, 147.
 2. I, 571.
 5. I, 126.
 6. I, 81. 215. 599 bis.
 7. I, 131. 457.
 10 ss. I, 140.
 11. I, 135.
 12. I, 135.
 14 ss. I, 139. 393.
 19 ss. I, 250.
 33. I, 340. 342. 607.
 22, 1 ss. I, 650. II, 25.
 2. I, 273.
 3. I, 462.
 4. I, 229. 457.
 6. I, 144.
 7. I, 565. II, 26.
 8. I, 565 bis. II, 26.
 9. I, 273. 630.
 13. I, 565. 630.
 16. I, 127.
 16 ss. I, 129.

Genesis.

- 22, 17. I, 127.
 23, 1 ss. (A. II, 301.)
 4. I, 417. (A. II, 303.)
 6. I, 601. 691. II, 38.
 442. (A. II, 304.)
 8 s. (A. II, 306.)
 9. (A. II, 307. 309.)
 10 ss. (A. II, 307 ss.)
 24, 1. I, 395. (A. II, 310.)
 2 ss. (A. II, 310 ss.)
 7. I, 95. (A. II, 315.)
 8. (A. II, 317.)
 10. I, 535. (A. II, 317.
 318.)
 11 ss. (A. II, 319 ss.)
 16. I, 251. 575. (A. II,
 323 s.)
 16—20. I, 251.
 17. (A. II, 325.)
 18. (A. II, 326 s. 341.)
 19. (A. II, 328.)
 20. (A. II, 328. 341.)
 21. (A. II, 329.)
 22. I, 535. (A. II, 330 bis.)
 23 ss. (A. II, 332 ss.)
 62. I, 95. (A. II, 349 s.)
 63. I, 197. (A. II, 350 ss.)
 64. (A. II, 352.)
 65. I, 197 bis. (A. II,
 353.)
 66. (A. II, 353.)
 67. I, 239. (A. II, 354.
 355.)
 25, 1. (A. II, 355.)
 5. I, 416.

Genesis.	Genesis.
25, 5 s. I, 169. 451. (A. II, 357.)	26, 29 s. (A. II, 397.)
6 s. (A. II, 358 ss.)	30. II, 676.
8. I, 164. (A. II, 359 ss.)	32. I, 341. 621. 626. (A. II, 397.)
17. I, 565.	34 s. (A. II, 398.)
20. (A. II, 362.)	27, 1 ss. I, 190. (A. II, 399 ss.)
21. I, 147.	6 ss. II, 676.
21 ss. I, 164.	13 ss. II, 676.
22. (A. II, 363 bis.)	20. I, 174. 286. 376. 571 bis. (A. II, 410 s.)
23. I, 105. (A. II, 364.)	21 ss. (A. II, 411 ss.)
24. (A. II, 366 s.)	28. I, 452. 613. (A. II, 416.)
24—27. II; 675.	29. (A. II, 417 ss.)
25 ss. I, 77. (A. II, 368 ss.)	30. I, 358.
27. I, 87. 88. 336. 528. (A. II, 371.)	30 ss. II, 676. (A. II, 420.)
28. (A. II, 372 s.)	33. I, 509 ter. (A. II, 523 s.)
29. I, 179. (A. II, 374. 375.)	34 s. (A. II, 425 ss.)
30 ss. (A. II, 375 ss.)	36. I, 125 bis. 126. (A. II, 427.)
33. I, 167. 396.	36 ss. (A. II, 428 ss.)
34. (A. II, 378.)	40. I, 125. 544. (A. II, 432 ss.)
26, 1. (A. II, 379. 380.)	41. I, 200. (A. II, 434.)
2. I, 77. 200. 417. 440. (A. II, 380.)	42 ss. I, 549. (A. II, 435.)
2 s. (A. II, 381.)	43. I, 627.
3. I, 474. (A. II, 381 s.)	43 s. I, 469.
4. (A. II, 383 ss.)	45. I, 201. (A. II, 436.)
5. I, 456. II, 40. (A. II, 385.)	46. (A. II, 437 s.)
6 ss. (A. II, 386 ss.)	28, 1 ss. II, 454. (A. II, 438 ss.)
12. I, 607. 619. (A. II, 390.)	2. I, 239. 553.
13 ss. (A. II, 391 ss.)	7. I, 529. (A. II, 441.)
20. I, 626.	8 s. (A. II, 441 s.)
20 ss. (A. II, 398 ss.)	10. I, 621.
28 ss. II, 676.	11. I, 630. 631. 638. 639.

Genesis.

Genesis.

- 28, 12. I, 641. 662.
 12 ss. I, 620 ss.
 13. I, 644 bis. 646.
 14. I, 647 bis.
 15. I, 647. 648.
 16. I, 648.
 17. I, 437. 648.
 21. I, 342. 645.
 22. I, 533.
 29, 4. I, 470.
 26. I, 364.
 27. I, 364.
 28. I, 365.
 31. I, 75. 123. 147. 251. 480. 520. 598.
 35. I, 59. 116. 349. 626.
 30, 1 ss. I, 75. 123. 523.
 2. I, 260.
 13. I, 451.
 16. I, 537.
 18. I, 349.
 24. I, 260.
 30. I, 470.
 36. I, 170 bis. 306.
 37. I, 345.
 42. I, 498.
 31, 3. I, 440. 441.
 4. I, 191.
 5. I, 192.
 10. I, 662.
 11 ss. I, 649. 650.
 12 ss. I, 655.
 13. I, 656 bis. 657.
 14. I, 479.
 14 s. I, 548.
 31, 20. I, 90.
 20 s. I, 547.
 27. I, 549.
 28. I, 479.
 33. I, 567.
 35. I, 365.
 43. I, 151.
 53. II, 271.
 32, 10. I, 82.
 26. I, 606. 640. II, 415.
 28. I, 369. 585.
 29. I, 580.
 31. I, 633.
 33, 5. I, 478.
 11. I, 169.
 34, 3. I, 607.
 35, 2 s. I, 416.
 4. I, 92.
 11. I, 582.
 16 ss. I, 593.
 18. I, 592.
 29. I, 164.
 36, 12. I, 527.
 37, 2. I, 290. 394.
 3. I, 192. 654.
 7. I, 660. 661. 663. 669
 bis.
 7 ss. II, 42.
 8. I, 660. 671.
 9 ss. I, 673.
 10. I, 660. 676.
 12. I, 193.
 13. I, 193 bis.
 13 ss. I, 192.
 14. I, 194.

Genesis.

- 37, 15. I, 193. 195 bis. 196.
565.
17. I, 196 bis.
33. I, 667.
36. I, 389.
38, 6. II, 443.
7. I, 100.
9. I, 260. 275.
11. I, 293.
20 ss. I, 568.
25. I, 598.
26. I, 599.
39, 1. I, 289. 389. 604.
1 ss. I, 134.
2 s. I, 240.
7. I, 439.
21. I, 289.
22. I, 289.
40, 2. I, 389.
8. I, 162. 439.
9 ss. I, 680.
10. I, 685.
15. I, 439 bis.
16. I, 679. 686.
20. I, 388.
41, 5. I, 223.
17. I, 690. 693.
17 ss. I, 687.
28 ss. (A. II, 61.)
42. I, 664.
43. I, 461. 665.
45. I, 633.
49. I, 243.
42, 1 ss. II, 64.
11. I, 411. 427.
15. I, 461.

Genesis.

- 42, 16. I, 461.
18. I, 439.
36. I, 55. 686.
43, 10. I, 510.
45, 8. I, 439.
9. I, 122.
11. I, 122.
16. I, 604.
18. I, 604. 605.
22. I, 468.
26. I, 509.
28. I, 439. 611.
46, 1. I, 646.
4. I, 231.
27. I, 467.
33 s. I, 309.
34. I, 171.
47, 3. I, 171. 309.
4. I, 310.
9. I, 417.
24. I, 468.
48, 1 ss. I, 105.
5. I, 593.
13. I, 396.
15. I, 59. 122. 296. 584.
15 s. I, 556.
16. I, 432.
22. I, 92.
49, 2. I, 510.
15. I, 471.
17. I, 83. 85. 314.
18. I, 319.
22. I, 394. 402.
33. I, 164.
50, 3. I, 468.
7 s. I, 461.

Genesis.

50, 19. I, 439. 461. 673. II,
78.
24. I, 439.

Exodus.

1, 9. I, 444.
11. I, 235. 418. 632.
15. I, 491.
18. I, 458.
19. I, 571.
20. I, 135.
21. I, 88. 470.
2, 1s. I, 538.
3. I, 420.
6. I, 421.
12. I, 94. 567.
15. I, 89. 567.
16 ss. I, 595.
18. I, 594. 596.
21. I, 239.
21s. I, 147.
22. I, 417.
23. I, 129. 130. 209 bis.
418. 438.
3, 1. I, 171. 306. 307.
2. I, 570.
4. I, 650.
5. I, 570.
6. I, 566.
9. I, 130.
11s. I, 566.
14. I, 222. 655.
15. II, 8.
4, 3ss. I, 82.
10. I, 166. 199. 473.

Exodus.

4, 12. I, 477.
14. I, 215. 217. 603.
14ss. I, 448.
22. I, 237.
5, 2. I, 247. 360. 368. 683.
(A. II, 312.)
14. I, 580.
22s. I, 476.
6, 12. I, 199.
23. I, 239.
26. I, 610.
27. I, 610.
29. I, 581.
7, 1. I, 51. 165. 199. 222.
449. 581. 597. 684.
12. I, 449 bis.
15. I, 409. 695. 698.
17. I, 581.
17s. I, 693.
33. I, 564.
8, 1. I, 419.
5. I, 176.
15. I, 449 bis.
19. I, 449 bis.
25. I, 171.
26. I, 548.
9, 29. I, 95. 372.
29s. I, 581.
10, 21. I, 638.
23. I, 638.
11, 7. I, 694.
12, 1ss. II, 292.
2. (A. II, 123. 444.)
3. I, 534. (A. II, 446.
448.)
4. I, 500. (A. II, 450s.)

Exodus.

- 12, 5. I, 119. (A. II, 452s.)
 6. (A. II, 446. 454 ss.)
 7. (A. II, 457.)
 8. I, 542. (A. II, 458s.)
 9s. (A. II, 460 ss.)
 11. I, 117. 174. 440. (A. II, 449. 462.)
 17. (A. II, 464.)
 22. (A. II, 464.)
 23. I, 73. (A. II, 465.)
 34. I, 174.
 38. I, 459.
 13, 1s. I, 489.
 11. I, 181.
 12. I, 183.
 12s. I, 183.
 13. I, 185 bis.
 15. I, 189.
 19. I, 673.
 14, 7. I, 374.
 13. I, 162.
 14. I, 474. 694.
 19. I, 501.
 27. I, 415.
 30. I, 410. 696.
 15, 1. I, 85. 313. 694.
 1 ss. II, 173.
 4. I, 374.
 8. I, 121.
 9. I, 152.
 17. I, 527.
 17s. I, 336.
 18. II, 608.
 20. I, 312.
 21 ss. I, 255.
 23 ss. I, 543.

Exodus.

- 15, 25. I, 255. 441.
 27. I, 573. 574.
 16, 4. I, 119. 120. 566. 617.
 5. I, 120.
 13. II, 357.
 13 ss. I, 120.
 14. I, 121.
 15. I, 121 bis. 566.
 18. I, 500.
 36. I, 533.
 17, 3. I, 586.
 6. I, 88. 175. 425. 465. 687.
 11. I, 124.
 12. I, 96.
 18, 4. I, 481.
 7. I, 479.
 11. I, 363.
 14. I, 269. II, 365.
 16. I, 363.
 16 ss. I, 594.
 25. I, 535.
 19, 4. (A. II, 618.)
 6. I, 402. II, 9.
 17. I, 631.
 18. I, 509.
 19. I, 475.
 20. I, 333.
 26. I, 130.
 20, 2. I, 582.
 5. I, 400.
 7. II, 194.
 9. II, 282.
 12. I, 201. (V, 64.)
 13. II, 186. 335.
 16. II, 342.

Exodus.

- 20, 17. II, 351.
 18. I, 443. II, 188.
 19. I, 253. 475. 642.
 20. II, 214.
 21. I, 228. 579.
 22. I, 443.
 24. I, 130.
 25. II, 677. (A. II, 468.)
 21, 5. I, 499.
 5 s. I, 152.
 10. I, 452.
 12. I, 555. 557.
 12—14. I, 554.
 13. I, 189. II, 319.
 14. I, 429. 557.
 15. I, 558. (V, 60.)
 17. (V, 61.)
 18. II, 317.
 22. II, 317.
 22 s. I, 539.
 26. II, 330.
 28. II, 323.
 31 s. I, 560.
 33. II, 324.
 22, 1 ss. I, 93.
 3. II, 336.
 6. I, 136.
 6 ss. II, 340.
 15 s. II, 311.
 19. II, 677.
 20 s. (A. II, 468 ss.)
 22. II, 677.
 25. (A. II, 468.)
 25 s. I, 634.
 26. I, 637.
 27. (A. II, 471. 472.)
 PHILO VIII.

Exodus.

- 22, 29. (A. II, 473.)
 23, 1. I, 426. II, 345. 677.
 (A. II, 474.)
 1 s. II, 342.
 2. I, 361. 445.
 3. II, 347. (A. II, 474.)
 4. II, 391. 394. (A. II, 474.)
 5. II, 394. (A. II, 475.)
 6. II, 678.
 8. II, 346 bis.
 9. II, 677. (A. II, 469.)
 10. II, 391.
 13. (V, 63.)
 15. (A. II, 473.)
 18. II, 678. (A. II, 478. 479.)
 19. I, 177. II, 396. 399.
 20. I, 308. II, 678.
 20 s. I, 463. (A. II, 476.)
 22. (A. II, 480.)
 24. II, 678.
 24 s. (A. II, 481 s.)
 26 s. II, 426. (A. II, 482 s.)
 28. II, 423. 679. (A. II, 484.)
 29. (A. II, 485.)
 31. II, 679.
 33. (A. II, 486.)
 24, 1. I, 462.
 1 ss. (A. II, 487 ss.)
 6. I, 498.
 6 ss. (A. II, 491 ss.)
 9 ss. II, 679.
 10. I, 419. 630. 688. (A. II, 494.)

S

E x o d u s .

- 24, 11. I, 413. (A. II, 496.)
 12. II, 679. (A. II, 497 s.)
 13 ss. (A. II, 499 ss.)
 17. II, 679. (A. II, 503.)
 18. I, 626. II, 680. (A. II, 504.)
 25, 1 s. I, 489. 490.
 2. (A. II, 505.)
 8 ss. (A. II, 505 ss.)
 22. I, 496. 561. (A. II, 514 bis.)
 23 ss. (A. II, 516 ss.)
 29. (A. II, 518.)
 30. I, 543. (A. II, 518.)
 31 ss. I, 503. 520. (A. II, 519 ss.)
 33. I, 503.
 33 ss. (A. II, 520 ss.)
 37 ss. (A. II, 522 ss.)
 40. I, 108. (A. II, 524.)
 26, 1. I, 532:
 1 ss. I, 536. (A. II, 524 ss.)
 6. (A. II, 527.)
 16. I, 532.
 28 ss. (A. II, 528 ss.)
 27, 1 ss. (A. II, 531 ss.)
 4. (A. II, 531.)
 9. I, 607.
 20 s. (A. II, 534 s.)
 28, 2. 7. 9. 15 s. (A. II, 537 ss.)
 17. I, 60.
 17 ss. (A. II, 541 ss.)
 29. (A. II, 543.)
 30 ss. I, 111. (A. II, 543 ss.)
 35. I, 452.

E x o d u s .

- 28, 36. I, 452. (A. II, 547 bis.)
 37 s. (A. II, 547 s.)
 29, 26. I, 446.
 30, 7. II, 254.
 13. I, 499.
 15. I, 499.
 34. I, 500.
 31, 1—3. I, 265.
 2. I, 106. 333 bis.
 32, 1 ss. II, 320.
 7. I, 251.
 16. I, 449. 496.
 17 s. I, 372. 376.
 20. I, 256.
 26. II, 177.
 27. I, 559.
 27 ss. I, 366.
 32. I, 475.
 33, 7. I, 76. 96. 221. 270.
 372. 378.
 13. I, 107. 229. 579.
 15. I, 463.
 17. I, 289.
 20. (A. II, 559.)
 23. I, 258. 570. 579.
 34, 12. I, 437.
 28. I, 115.
 35, 3. II, 282.
 22. I, 451.
 30. I, 107.
 38, 8. I, 451.
 39, 3. I, 491.
 L e v i t i c u s .
 1, 3 ss. II, 241.

Leviticus.

- 1, 9. I, 115.
 13. I, 115.
 2, 1 s. I, 668.
 11. I, 543.
 13. II, 255 bis.
 3, 16. I, 249.
 17. II, 356.
 4, 3. II, 246.
 6. II, 246.
 22. II, 247.
 5, 1. II, 275.
 2. II, 355.
 4 s. I, 698.
 5 ss. I, 614.
 7. I, 616.
 11. I, 616.
 12. I, 616.
 20 (6, 1) ss. II, 247.
 21 (6, 2). II, 275.
 6, 2 (9). II, 254.
 13 (20). II, 250.
 20 (27). I, 497.
 7, 11 ss. II, 245.
 15. II, 246.
 34. I, 113.
 8, 29. I, 113. 116. 446.
 9, 14. I, 115 bis. 116.
 24. I, 509.
 10, 1. I, 76.
 1 s. I, 555.
 3. I, 555.
 6. I, 667.
 8 s. I, 377.
 9. I, 379. II, 367.
 16. I, 569.
 20. I, 569.

Leviticus.

- 11, 3. II, 353.
 4. I, 320.
 7. I, 322. II, 352.
 9 s. II, 352. 354.
 13 ss. II, 355.
 20. II, 354.
 21. I, 506.
 22. I, 85. II, 354.
 31. I, 633.
 42. I, 114. 445. 446. II,
 354.
 13, 3. I, 234.
 11 ss. I, 291.
 12. I, 346. 400.
 14. I, 291.
 14, 35. I, 293.
 35 s. I, 292.
 36 ss. I, 194.
 15, 31. I, 90.
 16, 1 ss. I, 76.
 7. I, 338.
 7 s. I, 75.
 10. I, 238.
 17. I, 484. 684. 689.
 17, 11. I, 206. II, 356.
 18, 1—5. I, 531.
 6. I, 267.
 7. I, 575.
 19, 3. (V, 58.)
 4. I, 92. II, 215.
 6. II, 245.
 7. II, 245.
 9. I, 662. 663.
 11 s. II, 342.
 13. II, 389.
 14. II, 368.

Leviticus.

- 19, 16. II, 366.
 23. I, 53. 345. 346.
 23 ss. I, 343.
 24. I, 347 bis. 349. II, 3.
 25. I, 350. •
 32. I, 178. II, 664. (V, 58.)
 35. I, 495.
 36. II, 368.
 20, 18. I, 574.
 21, 1 ss. II, 230.
 10 ss. I, 562.
 11. I, 562.
 17. II, 230.
 22, 4. II, 230.
 6. I, 633.
 10. II, 231.
 11. II, 231.
 12 s. II, 232.
 23, 2. I, 154. II, 280.
 10. I, 669.
 27. I, 234. 532.
 24, 2. II, 256.
 10 ss. II, 164.
 15 s. II, 166.
 25, 3 ss. II, 289.
 4. II, 286.
 5. I, 416.
 8. II, 392.
 8 ss. II, 289.
 9. I, 532.
 23. I, 158. 160. II, 290.
 29 ss. II, 290.
 26, 3 ss. II, 424.
 8. II, 423.
 10. I, 178. 513.

Leviticus.

- 26, 12. I, 180. 618. 643. 691.
 II, 672.
 36. II, 432.
 27, 3 ss. II, 276.
 9 ss. II, 276.
 14 s. II, 276.
 30 s. I, 533.
 32. I, 532.
 32 s. I, 243.
 33. I, 109.

Numeri.

- 3, 12. I, 186. 490.
 5, 2. I, 89.
 14 ss. I, 141. II, 309.
 15. I, 345.
 18. I, 141.
 27 ss. I, 116.
 28. I, 117.
 6, 2. I, 285. 662. II, 249.
 5. I, 658.
 6. I, 286.
 9. I, 46. 286. 327.
 14. II, 249.
 18. II, 250.
 7, 5. I, 500.
 14. I, 535.
 8, 24. (A. II, 64.)
 24 ss. I, 204.
 25. I, 204.
 9, 10 ss. II, 170.
 10, 29. I, 363.
 30. I, 363.
 11, 4. I, 460.
 5. I, 484. 665.
 8. I, 180.

Numeri.	Numeri.
11, 12s. I, 475.	19, 15. I, 211. 430.
16. I, 178. 395.	20, 17. I, 244. 295.
17. I, 266.	17 ss. I, 294.
20. II, 357.	18. I, 297.
22. I, 475.	25. I, 96.
23. I, 175. 613.	21, 5 ss. I, 80.
31. II, 357.	16—18. I, 375.
32. II, 357.	17. I, 694.
34. II, 357.	17 ss. I, 132.
12, 6. I, 108. 511.	28. I, 133.
7. I, 128. 132.	30. I, 451.
12. I, 59.	22, 6. I, 415.
14. I, 78.	29. I, 144.
13, 18 ss. I, 681.	31. I, 299.
23. I, 236.	23, 4 ss. I, 429.
25. I, 612.	7. I, 414.
14, 4. I, 121.	8. I, 205.
9. I, 248. 618. (A. II,	19. I, 181. 280. 453. 656.
72. 247.)	24, 7. II, 423.
11s. I, 446.	16. I, 609.
20. I, 455.	25, 1. I, 634.
24. I, 597.	1 ss. I, 594.
44. I, 269.	4. I, 634.
15, 19s. I, 184.	6. I, 572.
30. II, 252. 404.	7s. I, 135.
16, 15. I, 412.	8. I, 367.
48. I, 501. 502. 689.	11. I, 261. 571.
17, 13. I, 501.	12. I, 413.
18, 12s. II, 351.	27, 3. I, 468.
20. I, 339. II, 232.	8. II, 172.
26. I, 578.	16. I, 238. II, 385.
28. I, 607.	16s. I, 307.
31. II, 351.	17. I, 170.
19, 1 ss. II, 252.	28, 2. I, 126. 154. 273. 458.
11. II, 333.	5. I, 534.
	29, 13. I, 574.

Numeri.
 30, 4 ss. I, 77. II, 274.
 10. I, 219.
 13. I, 219.
 31, 8. I, 299. 609.
 26. I, 73.
 28. I, 663.
 40 s. I, 457.
 41. I, 489.
 49. I, 413. 595.
 49 s. I, 375.
 50. I, 375.
 35, 5 ss. II, 291.
 9 ss. II, 320.
 25. II, 321.
 30. II, 344.

Deuteronomium.

1, 17. I, 495. 662. II, 347.
 31. I, 281. 656.
 43 s. I, 287.
 4, 1. I, 582.
 4. I, 554. II, 216. 264.
 6. I, 444.
 12. I, 443.
 19. II, 213.
 24. (A. II, 617.)
 29. I, 567.
 39. I, 88. 103.
 5, 16. (V, 57.)
 27. I, 413.
 31. I, 165. 231. 269. 276.
 409. 688.
 6, 6 s. II, 358.
 7. II, 359 bis. 664.
 8. II, 358.

Deuteronomium.
 6, 10. I, 572.
 11. I, 287.
 13. I, 128.
 7, 1. I, 536.
 7 s. I, 445.
 20. II, 423.
 8, 2. I, 544. II, 297.
 3. I, 121.
 12 ss. I, 172.
 14 s. I, 81.
 15. I, 688.
 17 s. I, 172.
 18. I, 89. 327. II, 403.
 9, 5. I, 172.
 10, 9. I, 75. 339. 538. 644.
 10. I, 689.
 16. II, 258 bis. (A. II, 217.)
 17. I, 431. II, 258. 365.
 601.
 19. II, 392.
 20. I, 456.
 21. II, 258.
 22. I, 468.
 12, 8. II, 357. 661.
 23. I, 207. II, 668.
 28. I, 584.
 31. II, 26.
 13, 1 ss. II, 259.
 4. I, 456.
 6. I, 484.
 14, 1. I, 426. II, 260.
 4 s. II, 353.
 6. II, 353.
 10. II, 354.
 12 ss. II, 355.

Deuteronomium.

- 15, 1 ss. II, 284.
 8. I, 253.
 12. II, 285. 395.
 16, 3. I, 542.
 16. I, 89.
 19. II, 346.
 20. I, 141. 195.
 21. I, 53.
 22. I, 657.
 17, 6. II, 344.
 15. I, 313. II, 362.
 16. I, 314.
 18^sss. II, 363.
 18, 4. II, 391.
 10. II, 260.
 19, 5. I, 557.
 14. I, 241. II, 360.
 15. II, 344.
 16 ss. (V, 62.)
 17. I, 100.
 20, 1. I, 312. 445.
 1 ss. II, 372.
 5. I, 325.
 5—7. I, 323. II, 380.
 10. II, 393.
 19. II, 400.
 20. I, 302.
 23. I, 231.
 21, 10 ss. II, 393.*
 14. II, 394.
 15. I, 480.
 15 s. I, 75. 395.
 15—17. I, 167.
 17. I, 237.
 18—21. I, 359.
 18 s. (V, 57.)

Deuteronomium.

- 21, 20. I, 371. 609.
 21. I, 361.
 23. I, 231. II, 324.
 22, 5. II, 378.
 8. I, 326.
 10. II, 400.
 13 ss. II, 312.
 23 ss. II, 311.
 27. II, 312.
 23, 1. I, 389. 683.
 2. I, 89. 426. 447.
 3. I, 103. 260.
 6. I, 454.
 8. II, 393.
 13. I, 72. 117. 213. 214.
 14. I, 117. 118 bis.
 16. I, 126.
 17. I, 126.
 18. I, 472. II, 228.
 19. II, 264.
 20. II, 388.
 22. I, 172.
 24. (A. II, 346.)
 24, 6. II, 333.
 10. II, 390.
 15. II, 368.
 16. II, 325.
 19. II, 390.
 20. II, 390.
 25, 4. II, 399.
 11. II, 328.
 12. I, 668. II, 328. 329.
 13. I, 496. 684.
 17 s. I, 458.
 18. I, 360.
 26, 13. I, 695.

Deuteronomium.

- 26, 17 s. II, 407.
 27, 2. I, 244.
 9. I, 474. 650.
 15. I, 94.
 17. I, 109. 241.
 18. I, 109.
 19. I, 693.
 28, 1 ss. II, 383.
 12. I, 296. 483.
 23. II, 429.
 24. II, 430.
 28. I, 509.
 33 ss. II, 429.
 53. II, 430.
 61. II, 433.
 65. I, 230.
 66. I, 230.
 29, 4. I, 564.
 30, 4. I, 435.
 9 s. I, 682.
 10 ss. II, 421.
 11 ss. II, 406.
 12 ss. I, 241. 614.
 14. I, 614. 682. II, 456.
 15. I, 280. 554.
 20. I, 228. 238. 538. 554.
 32, 4. I, 606. II, 678.
 5. I, 394.
 7—9. I, 241.
 7 s. I, 338.
 8. I, 527.
 10—12. (A. II, 618.)
 13. I, 213.
 15. I, 248. 542.
 18. I, 426.
 29. I, 258.

Deuteronomium.

- 32, 32. I, 391.
 32 s. I, 684.
 34 ss. I, 108.
 39. I, 258. 698.
 33. cap. tot. I, 608.
 33, 1. I, 582. 597.
 4. I, 456.
 6. I, 610. (A. II, 341.)
 9. I, 75. 204. 367. 559.
 10. I, 204.
 11. I, 476.
 34, 4. I, 443.
 5. I, 165.
 6. I, 165.
 7. I, 270.
 10. I, 511.

I o s u a.

- 1, 5. I, 430.
 2, 11. I, 464.

I u d i c u m.

- 8, 9. I, 424.
 13, 5. (A. II, 550.)
 6. (A. II, 555.)
 16. (A. II, 555.)
 17 s. (A. II, 558.)
 22. (A. II, 559.)
 14, 6. (A. II, 565.)
 14. (A. II, 567.)
 14—18. (A. II, 573 s.)

I. S a m u e l i s.

- 1, 14. I, 380.
 15. I, 379. 380.

I. Samuelis.

- 1, 20. I, 273.
 28. I, 273. 658.
 2, 5. I, 274. 600.
 9, 9. I, 293. 442. 483.
 10, 22. I, 467.

I. Regum.

- 17, 10. I, 293.
 18. I, 293.

I. Chronicorum.

- 7, 14. I, 525.

Esra.

- 8, 2. I, 427.

I o b.

- 14, 4. I, 585.

Psalmi.

- 23 (22), 1. I, 308 bis. 596.
 27 (26), 1. I, 632.
 31 (30), 19. I, 410.
 37 (36), 4. I, 335. 690.
 42 (41), 4 (3). I, 460.
 46 (45), 5. I, 691.
 62 (61), 12. I, 285.
 65 (64), 10. I, 691.
 69 (68), 34. (A. II, 356.)
 75 (74), 9. I, 284.
 78 (77), 49. I, 265. II, 605.
 80 (79), 6 (5). I, 460.
 7. I, 412.

Psalmi.

- 81 (80), 16. (A. II, 72.)
 84 (83), 11. I, 515.
 94 (93), 9. I, 334. II, 608.
 101 (100), 1. I, 284.
 102° (101), 26. (A. II, 605.)
 115, 17 (113, 25). I, 555.
 121 (120), 8. II, 426.

Proverbia.

- 3, 4. I, 369.
 11s. I, 544.
 4, 3ss. I, 369.
 8, 22s. I, 362.
 19, 14. (A. II, 344.)

Iesaias.

- 5, 7. I, 681.
 6, 1ss. (A. II, 616.)
 8. cap. tot. (A. II, 72.)
 48, 22. I, 604.
 54, 1. II, 435.

Ieremias.

- 2, 13. I, 575.
 3, 4. I, 148 bis.
 15, 10. I, 411. 412.
 46, 21—28. (A. II, 72.)

Hoseas.

- 14, 9. I, 350. 599.

I o n a s.

- 1, 8. (A. II, 612.)
 11. (A. II, 585.)
 11s. (A. II, 612.)

I o n a s.

- 3, 4. (A. II, 607.)
 Zacharias.
 6, 12. I, 414.

Nota. Nonnullos textus errores ad hunc indicem spectantes emendare, benevole lector, velis! Tom. II, p. 201 (huius edit.) pro Exod. 32, 2. lege Exod. 23, 2. — Pag. 281. eiusd. Tomi ad Psalm. 79, 7. verba pertinent „Εὐετο γὰρ ἡμ. κτλ.“ et contra verba „Οὐδὲ ἡ ἰσχύς κτλ.“ e Ierem. 15, 10. sumta sunt. — Tom. III, p. 126. pro Ex. 12. lege Ex. 21. — Tom. V, p. 92. pro Ex. 18, 21. lege Ex. 21, 18.

III. INDEX CRITICUS

1. lectionum textus *) Mangeyani in hac **) Philonis ***)
 editione non receptarum †), aliarumque graviorum, im-
 primis editionis Parisiensis ††), discrepantiarum.

Tom. I.	Pag.
Pag. †††)	166. lin. 2. sup. σαφήνειαν.
98. lin. 9. inf. Θεοῦ.	171. l. 8. inf. προσιπτοντος.
110. l. 11. sup. καταλίπη.	175. med. Θωρήξη.
„ l. 6. inf. έωρακέ.	177. l. 5. sup. δταν.
112. l. 11. sup. καινής.	181. l. 11. sup. Αιγύπτου.
„ l. 12. sup. αυτοίς.	182. l. 6. sup. τῶ.
120. l. 2. inf. οὔ.	192. l. 1. sup. καθ' έαυτοῦ.
151. med. ονομάζουσί.	197. l. 9. inf. κατέπαυσε.
155. l. 6. inf. έμφοιτήση.	„ l. 8. inf. απόλωλε.
159. l. 6. inf. επανισταται ήτῶς τοίς ακούουσιν.	204. l. 8. inf. πρὸς.
	214. l. 1. sup. έξ αρχής.

*) „Textus Mangeyani“: in notis enim textui suo subiectis Mangeyus ipse, ut in praefatione ad primum Tomum a nobis iam expositum est, plurimas emendationes editionis nostrae, quas censemus, commendat rationibusque confirmat.

**) In aliis etiam Philonis editionibus, ut in *Richteri* Philonis operibus omnibus (Lips. 1828 ss. Voll. VIII.) hic illic textus Mangeyanus iam mutatus est, quae mutationes, si a nobis receptae sunt, quum nostra in editione non novae essent et plurimae per se evidentes, non peculiariter notatae sunt.

***) Spectatae in hoc primo indice critico non sunt editiones singulorum Philonis scriptorum, quae Mangeyum descrentes proprium suum textum promunt, ut liber de mundi opificio a *Müllero* editus, cuius lectiones a nostra editione discrepantes speciminis instar et momenti sui causa in sequente indice notantur.

†) Suis quibusque locis lectiones huius editionis propriae plerumque duabus stellulis (* . . . *) inclusae sunt, quam ob evidentiam brevitatis causa sufficit, in hoc indice nonnisi meras Mangeyi lectiones loco eius quod intra illas stellulas continetur, notare. Leviores mutationes si illis signis non indicatae sunt, alio modo, quorum in textu verborum locum teneant, insignitum est.

††) Eiusmodi lectiones siglo „Al.“ propterea notatae sunt, quod eae tantum Parisiensis editionis diversitates excerptae sunt, quas recentiores etiam editores, ut *Richter*, Mangeyano textu deserto sequuntur.

†††) Hae paginae sunt nostrae editionis.

Pag.

239. lin. 6. inf. καινήν.
 249. l. 2. inf. τῶν παρ' αὐτῆ.
 259. l. 10. sup. λόγῳ.
 260. l. 12. sup. ἐπ' αὐτούς.
 „ med. τῶν ἐν ἡμῖν τῇ ὀξύκνη-
 τοτάτῳ διαν.
 265. l. 11. inf. πεπηγέναι.
 268. l. 11. inf. προβάτου.
 270. l. 13. inf. κέκτηται.
 275. l. 3. sup. ἀμελοῦς.
 277. l. 5. inf. μῆ.
 278. l. 4. sup. χρήσασθαι.
 „ l. 14. sup. post δυνηθῶσιν
 add. τὰ καλά.
 „ l. 12. inf. ἐνδειξαμένοις.
 281. med. τοῦ θεοῦ ὀξυδερκῶς ὄρ.
 298. l. 9. inf. κοινῶν.
 302. med. δόξει.
 „ l. 3. inf. ἑαυτοῦ.
 304. med. κεκριμένου.
 312. l. 2. sup. νόμος, εὐμενῶς.
 314. l. 8. sup. σπουδάζομεν.
 317. l. 11s. sup. ἀγρῶν“· δηλον-
 ὅτι δ.
 321. l. 11. inf. post οὖν add. ὡς.
 323. init. * §. 37. Τοῦτο δίδαγμα
 Μωϋσῆς κτλ.

T o m. II.

Pag.

1. lin. 2. inf. Ναΐδν, sed cf. de
 Cherubim §. 4. et infra §.
 10.
 3. l. 9. inf. ἐκουσίως γνώμη.
 4. l. 10. et l. 14. inf. bis εὐχε-
 σθαι (Richt. primo loco
 ἔχεσθαι, altero εὐχεσθαι!).
 8. l. 9. sup. δι.
 11. l. 6 ss. sup. διεξιόντος. Τί
 οὖν ἴστι, σέμνομνθ. ...
 ἐγνώκασαν?
 „ l. 10. sup. κερασαμένοις.
 12. l. 4. sup. καθάπερ εἶπε.
 „ l. 12. sup. μὴ δι' αὐτοῦ κρα-
 τεῖν.
 „ l. 14. inf. Δυσάρητον.
 „ l. 1. inf. οἶκος.
 13. l. 3. sup. Καὶ μὲν θ γε.

Pag.

13. lin. 8. sup. οὖν πρότερον.
 „ l. 5. inf. μέγεθος.
 15. l. 10. inf. ἔξωθεν.
 16. l. 14. inf. διαστέλλεσθαι.
 17. l. 3. sup. Πρεσβύτερος.
 „ l. 4. sup. Αἰγυπτίου.
 19. med. σφρασηρίων.
 „ l. 14. inf. -φισαν. Ἐνῶς οἷς
 μὲν (Alii: -φισαν. Ὡστε
 οἷς μὲν).
 „ l. 8. inf. Ἐτ' ἄν.
 20. l. 8. sup. ἄλογος.
 „ med. μηδένα κῦψαι.
 21. l. 8. inf. (lege μαρτυρία) μάρ-
 τυρα.
 22. l. 9. sup. εὐδιαφορᾶ.
 23. l. 12s. sup. ὡς εἰ δὲ ἡ ἐνὸς
 (Al.: ὡς ἦδε ἡ ἐνὸς).
 „ l. 9. inf. μὲν.
 25. l. 13. inf. τοσοῦτων δεῖν ...
 ἐπιτρέπει.
 „ l. 11. inf. παραλαμβάνων.
 27. med. σφοδρῶς.
 28. l. 7. inf. χεομένου.
 29. l. 7. sup. μελωδοῦσι.
 31. l. 4. sup. Ὅτι.
 32. l. 16. et 14. inf. ἐπισπασμέ-
 νους et ἀντεπισπασμένην.
 „ l. 10. inf. σκόπου.
 „ l. 5. inf. ἐμφύλως.
 33. l. 2. sup. σπλήγγνα.
 „ med. δαρουλαίς.
 34. l. 12. sup. αὐτῶν.
 „ med. παρηκένασεν.
 36. l. 7s. sup. νέα παιδεία.
 „ med. ἄξιον.
 38. l. 4. sup. Μωϋσῆς.
 „ l. 10. sup. ἐγκυκλίους χορευ-
 ούση. Cf. de Sacrif. Abe-
 lis et Caini §. 5. extr.
 „ l. 11. sup. ἀσωμάτων.
 „ l. 14. inf. οἴκου παρὰ οὐδ.
 39. l. 9. inf. οἶκον.
 40. l. 3. sup. χαριστά.
 „ l. 12. sup. ὄσα δύναται.
 „ l. 13. sup. ἱκανὸς δ.
 „ l. 7. inf. τῆν.
 „ l. 3s. inf. τῇ ὠφελήσει.
 „ l. 2s. inf. κορεσθὲν ἐξύβρισι.

LECTIONUM MANG. NON RECEPT. 285

Pag.		Pag.	
41.	lin. 3. sup. διαφορούσας.	181.	lin. 2. inf. ἄγιον.
„	l. 6. inf. ποταμός, επισχνεῖται.	182.	l. 2s. inf. δυναμένω.
42.	l. 9. sup. ἀκολουούντες.	193.	l. 4. sup. ὠφέλειαν.
„	l. 12. inf. ἐπακμύρων.	194.	l. 2. inf. οὐ γὰρ.
43.	l. 12. sup. ἔτι γὰρ ὁ (αἰ) δι’.	203.	med. ἴσην.
„	l. 11. inf. βίον.	211.	l. 7. sup. καὶ θίασαν.
44.	l. 9. sup. διαιρέτω.	212.	l. 10. sup. νόμου.
45.	l. 5. inf. ἀπαξιῶ.	„	l. 4. inf. αἰτίων.
„	l. 3s. inf. καταλέσαντος.	224.	l. 8. inf. αὐτῶ.
46.	l. 4s. sup. ἀφιδρύμενα.	228.	l. 11. sup. πλήσιάζων.
48.	l. 1. sup. τὸν.	243.	l. 3. sup. ἄφωνα.
„	l. 4. inf. εἰλούμενος.	247.	l. 3. inf. ἀλλὰ ποικίλῳ.
50.	l. 9. inf. τιμᾶς γονέων.	249.	l. 9. sup. μαρμαρίζει.
„	l. 3. inf. ἐκχεῖς cum Richt.; vulgo ἔχεις. Mang.: „Quidni δλέκεις?“	256.	l. 9. sup. ἔνδεκα.
52.	l. 4. sup. τιμῶν cum Richt., vulgo τιμᾶς (sic). Mang. conj. θεοῦ τιμῆς s. θεὸν τιμῶν καὶ.	258.	l. 11. inf. ὄνομα τῷ.
66.	l. 3. inf. ἐκάστων.	269.	l. 3. inf. οὐ.
75.	l. 13. inf. τινα αὐτοῖς.	282.	l. 13. inf. τροφήν.
76.	l. 13. inf. οὐδένα.	286.	l. 4. sup. ἐνέργειαν.
„	l. 7. inf. αὐτῶν.	303.	l. 11. inf. ἀρχὰς.
83.	l. 6. inf. ἐστιν ὃ] Al. ἐσθ’ ἦν.	315.	l. 12. inf. ἀφήρηται.
88.	l. 7. sup. ἐκάτερον.	322.	l. 12. sup. σπουδαζόντων.
„	l. 10. sup. γεγονῶς.	323.	l. 1. sup. κειχωρηκότα.
92.	l. 10. sup. κόλασις.	„	med. διάβ. καὶ τήν.
104.	l. 4. sup. ὠγύγιος.	334.	l. 13. inf. ἐπ’ ἀρετῆς.
„	l. 9s. ἐπίομεν . . . ἀνεζητημέν.	335.	l. 2. inf. ὄσαι.
120.	l. 14. inf. δυνατὰ.	344.	l. 5. inf. εὐλογον.
„	l. 9. inf. καλῶν.	354.	l. 1. inf. ἐνεργεία.
132.	l. 12. inf. αὐτῶν.	355.	l. 7. sup. ἐκφέρεται.
133.	l. 13. inf. σύμβουλον.	361.	l. 4. inf. τῶν ἐν τῶν ἀνθρώποις (etiam Pfeiff. et Richt.).
„	l. 1. inf. γεν. τῷ Δᾶν, ἦ.	364.	l. 9. sup. ἀποκρηψάμενος.
141.	l. 6. inf. πέπηγε.		
144.	l. 8. inf. εἰ.		
147.	l. 10. sup. προτροπὰς.		
148.	l. 3s. εἶναι.		
150.	l. 7. sup. νεωτερισθέντες.		
„	l. 9. inf. κινουμένη.		
151.	l. 9. sup. πλησίον.		
152.	l. 9. sup. εἴ τω.		
175.	l. 4. inf. γένοιτο.		
176.	l. 7. sup. θήρας.		
179.	l. 4. sup. ἀκάθαρτος.		
180.	l. 11. inf. ἀριθμοῦ.		

Tom. III.

Pag.	
3.	lin. 8. inf. ἀκοῆς.
20.	l. 7. inf. ἀρετῆς.
28.	l. 12. inf. ἀπαρχὰς.
„	l. 7. inf. δέοντος.
30.	l. 11. inf. ἀδίδακτον.
32.	l. 5. sup. ἄφατος.
45.	l. 7. inf. λογισμοῦ.
62.	l. 1. inf. τραχηλίζων ἢ τρ.
98.	l. 5s. sup. ἀποπειρωμένου.
108.	l. 5. inf. τοὺς ἀνεπιπλήκτους.
130.	med. ἐαυτοῦ.
132.	l. 1. inf. τοιοῦτοι τρόποι (Al.: τοιοῦτον τρόπον).
167.	l. 9. sup. ὠνητήν.

Pag.

176. lin. 3. inf. παντοίων.
 180. med. ἀπολαβόντες.
 182. l. 11. inf. ἀσκητικῆς.
 188. l. 8. inf. κρείττον.
 189. l. 1. inf. Πευστίον.
 196. l. 1. sup. συμπεφορημένων.
 „ l. 7. inf. ἄστειον.
 205. l. 5. inf. ἄχαρις.
 213. l. 9. inf. χειρῶν.
 „ l. 5. inf. φυσιολογίας.
 215. l. 9. sup. πεντάδα.
 „ med. κεχορευκότες.
 220. l. 11. inf. θεοῦ.
 221. l. 2. inf. αὐτομαθῶν.
 228. l. 4. inf. σύνεσιν.
 230. l. 5. inf. δρυμούς.
 233. l. 6. sup. νοῦς αὐτῶ.
 240. l. 1. inf. εἰπέ (vitium typ. et-
 iam apud Pfeiff. et Richt.).
 252. l. 10. sup. post ἐπέξερχ. add. ἤ.
 254. l. 7. sup. ὁ ἔφεδρος ἀσκητῆς ὁ
 ὀρθὸς κτλ.
 257. med. οἷς.
 258. l. 4. sup. ἔφθασεν (ἔφθακεν
 cum Richt.).
 259. med. μίσων.
 „ l. 9s. inf. καὶ δονούμενος.
 260. l. 7. inf. ὄμμασιν.
 262. l. 2. inf. πατρῶν.
 264. l. 3. inf. πολίτας.
 272. med. ὄν.
 273. l. 5s. inf. Βούλεται δὲ καὶ ποι-
 κίλια (sic), οὐ πολυμύρφω
 καὶ ποικίλω καὶ πολυτρόπῳ,
 λέπρας κτλ. (Richt.: ... ποι-
 κίλια, † ποικιλία † οὐ πολυ-
 μόρφω καὶ [ποικίλω καὶ]
 πολυτρόπῳ, λεπρ. κτλ.).
 274. l. 2. sup. ποικίλην.
 278. med. ψυχὴν ... αὐτῆ.
 286. l. 10. inf. Ἡ παντί.
 287. l. 11. sup. διὰ.
 „ l. 9. inf. ἔθνεσιν.
 „ l. 2s. inf. γαλακτιζόμενον.
 288. l. 8. inf. κεκρυμμένης.
 294. l. 7. sup. αὐτῆς.
 296. l. 11. sup. κλινηῆρας.
 299. l. 14. inf. ἱεροουργίαν.
 „ l. 12. inf. εὐχάριστον.

Pag.

299. lin. 3. inf. χαίρουσι.
 301. med. πνεῖν.
 „ l. 5. inf. ἐτέρων.
 „ l. 3. inf. ἐπ' ὤμφ.
 302. l. 4. sup. ἐπὶ.
 307. l. 7. sup. πραγμάτων.
 309. l. 3. sup. οὐκ.
 „ l. 9. inf. ἀγινωδέστατα καὶ
 φρικωδέστατα.
 „ l. 7. inf. ἠνάγκ. αὐτῶ.
 310. med. ἐγείροντες.
 „ l. 3. inf. Ὑπερθεν ἔτ'.
 312. med. κρατεῖν.
 313. l. 10s. inf. αὐτῶ.
 314. l. 4. sup. κατασκήπτειν.
 316. l. 10. sup. φροντισταῖς.
 318. l. 11. inf. χαρίζομένων.
 319. l. 13. sup. post ἀπημφιασμί-
 ναι add. οἶα (Richt. [οἶα]).
 „ l. 1. inf. ἔτοιμον.
 320. med. αὐτῆ καὶ ἀνάλωμα.
 „ l. 8. inf. λεγομένων.
 322. l. 9. sup. ἀλώμενος.
 „ l. 10. sup. omitt. τὸ.
 „ l. 11. inf. γένος.
 „ l. 4. inf. ὁ λόγος.
 323. med. αὐτῆς.
 324. med. ἐσχάτας.
 326. l. 10. inf. κακόν.
 330. l. 1. inf. οἶεται.
 334. l. 11. sup. συνώκισται.
 335. l. 4. sup. ὄξυδόρκοῦσι.
 „ l. 6. inf. εἰρήνης.
 338. l. 7. sup. φασί.
 „ l. 14. inf. μετουσίᾳ (etiam
 Pfeiff. et Richt.).
 „ l. 6. inf. φορὰ.
 340. l. 4. sup. πληρῶσαι.
 „ l. 5. sup. βάρων.
 „ l. 9. inf. ἐπιθέμενος.
 342. l. 3. inf. κακῶς.
 343. med. κόσμους.
 „ l. 12. inf. ὡς.

Tom. IV.

Pag.

8. med. ταῖς ... ὀμβλίας.
 14. med. πανοικεῖ, ὄν.

LECTIONUM MANG. NON RECEPT. 287

Pag.

14. lin. 5. inf. *περὶ αὐτὰ.*
 15. l. 11. inf. *πραγμάτων.*
 „ l. 10. inf. *αὐτῶ.*
 25. l. 10. sup. *πρὸ πικρῶς Richt.*
τιτρώσκει.
 26. l. 13. inf. *Richt.:* *γένευσιν εἰς*
νέωτα, τὸ βεβαιωθησόμενον
ὑποσχ.
 29. l. 14. inf. post *μᾶλλον* add.
Richt. δὲ καὶ.
 37. med. *δέος.*
 42. l. 2s. sup. *ξενμαριζόντων.*
 „ l. 1. inf. *ἐπαινετῇ* (etiam
Pfeiff. et Richt.).
 52. med. *ἐντελής.*
 69. l. 6. sup. *προξένων.*
 71. l. 9. sup. *Al. τῷ νεανίσκῳ.*
 „ l. 8. inf. *δὲ.*
 80. l. 9. sup. *Alii: Καὶ ὡςπερ*
οἱ.
 85. l. 11s. *ἀποσκεδάσει.*
 89. med. *καὶ.*
 106. l. 2. sup. *ἐπιστρέφεται.*
 109. l. 5. sup. *οἱ τὸ μὲν (Al. Ἦ*
τὸ μ.).
 112. l. 1. sup. *ἀβούλως.*
 114. l. 6. inf. *τρυφῆν.*
 115. med. *ἀναφέροντες ... δυσχε-*
ράναντες.
 119. l. 1. sup. *τε ... ἄς.*
 121. l. 4. inf. *ἀξίους.*
 127. l. 14s. inf. *ἐχούσης.*
 „ l. 6. inf. *ἐπιπληξίς.*
 132. l. 11. sup. *ἦδεισαν.*
 133. l. 7. inf. *αἰθαιέρον (Alii:*
ἀνθαιέρον).
 136. l. 13. inf. *χαρᾶς.*
 140. l. 11. inf. *ἀληθείας.*
 142. l. 10. sup. *ἀσέβειαν.*
 151. l. 4. inf. *ὡς ἂν οἶόν τε ἦ.*
 157. l. 3. inf. *ισότης.*
 „ l. 2. inf. *στοιχεῖα δσα (vulg.*
στοιχείων δσα).
 166. l. 4. sup. vulgo: *ἀνώφρυτον.*
 171. l. 7. inf. *ψυχρὸν, αἱ δὲ θερ-*
μὸν ὑδάτων (vulgo ψυχρῶν
... θερμῶν ὑδάτων).
 173. l. 9. sup. *τηνικαῦτα] vulgo*
ἡνικα.

Pag.

180. lin. 8. sup. vulgo: *τῆς ὁμοχώ-*
ρον X.
 199. l. 8. inf. *πάντως.*
 207. l. 11s. inf. vulgo: *προτεθέντα.*
 209. l. 9. inf. *τότε.*
 213. l. 5. sup. *μόνον.*
 233. med. *ἐναγῶς ἀχθῆναι (ἕνα*
προσαχθ. ex coniectura).
 239. l. 8. inf. vulgo: *οἰκειοτέρων.*
 244. l. 14. inf. vulgo: *ἱερατικοῦ.*
 251. l. 14. sup. vulgo: *ἀτύχημα*
ἐν ἀτυχήματος.
 252. l. 8. sup. *ἐκπρόθεσμον.*
 254. l. 7. sup. vulgo omitt. *εἰς*
(Richt.: *ἀστίρες γενόμενοι*
χοροὶ ?).
 255. l. 7. sup. vulgo: *παραιτιθί-*
μενον.
 259. l. 1. inf. *Ἄει.*
 262. l. 8. sup. *ἐκλείπων.*
 „ l. 9. sup. *περιλαμβάνεται.*
 264. l. 5. sup. *μανθάνοντες.*
 „ l. 10. sup. *ἀπολλυμένους.*
 269. l. 2. sup. *Al. ἰσολυμπίους*
ἀπίνειμαν.
 „ l. 9. sup. *Al. ἄλλα πάντα φο-*
ρᾶς.
 270. l. 2. inf. post *ζῆν* add. *καὶ.*
 273. l. 1. sup. *Al. ὄρατοῖς.*
 „ l. 5. inf. *οὐκ ἄνευ.*
 274. l. 7. inf. *ἡρμοσμένων.*
 „ l. 6. inf. (lege *συνεστηκυῖαν*)
συνεστηκότος.
 279. l. 15. sup. *Al. μοιχειῶν.*
 280. l. 8. sup. *μυθογράφους.*
 285. l. 11. inf. *Al. τῶν ἀνημέρων*
τὰ.
 290. l. 5. inf. *ἐξάμετρον.*
 299. l. 9. sup. *κατηγ.] Al. κατα-*
στρατηγούσι.
 300. l. 5. sup. *τυχεῖν] Al. λαβεῖν.*
 „ l. 11. inf. *ἐπουρίσαντα.*
 301. l. 8. sup. *γίνεται.*
 304. l. 11. sup. *Al. post πειθαρχ-*
σίαν add. *ἡγεμόνων.*
 „ l. 15. sup. *Al. ἡπιότητος κ.*
πραότητος.
 „ l. 14s. inf. *περαιούται.*
 „ l. 5. inf. *ἐπαντιλοῦντας.*

Pag.

807. lin. 7 s. inf. om. καὶ φιλοσοφ.
(Al. πολυανθρ. καὶ πολυ-
σοφώτατον εἶναι δοκεῖ).
308. l. 7. sup. τυχόντος, ἦτις.
310. l. 7. inf. δέ.
311. l. 11. ὠρισμένων.
,, med. παρόντος.
313. l. 5 s. Al. ἀφικνούμενοι καθ.
... προσεξυζόμενοι ἔρχονται
καὶ κτλ.
,, med. χρῆσθαι.
314. l. 3. sup. ἐξετύφωσαν.
,, l. 5. sup. Al. post τοῦ add.
μή.
,, med. ταύτην.
319. l. 4. sup. ἰδιοποιουῖσι.
323. l. 1. inf. ἐξῆς] Al. ἐξ ἱερῶν.
326. med. omitt. εἰ.
327. l. 2. sup. τοῦ.
342. l. 2. λόγοις.
,, med. Al. Τὴν ... καθιέρω-
σιν.
345. l. 5. sup. τρόπον.
,, med. Τῷ γὰρ.
350. l. 6. sup. ἀγγάζειν.
352. l. 15. inf. καλεῖ] Al. ποιεῖ.
,, l. 14 s. ἐπικοσμεῖ] ἐπιδιώκει.
353. med. ψυχῆς.
356. l. 14. inf. εὐχαριστεῖ (Al. εὐ-
χαριστήσεις).
357. med. δύναται.
359. l. 8. inf. προκρίνοντας.
361. l. 9. inf. προνοίας.
364. l. 6. inf. τούτους.
367. med. ἤρξατο.
376. l. 12. inf. διαφέρειν.
377. l. 7. inf. τὰς ἱεράς.
379. l. 5. sup. εἶ τι.
380. l. 6. sup. ἀνενεχθεῖς (-χθέν
vulgo).
383. l. 7 s. inf. ἰδίους τοῖς ... ἐπι-
βουλευόμενος.
384. l. 1. sup. ἐργάζεσθαι.
385. l. 12. inf. ἀληθῆ.
386. l. 10. sup. οὐσίας.
,, l. 6. inf. δέ.
387. l. 10 s. ἀνοσιούσθαι.
388. l. 8. sup. στενοποιοῦσι.
389. l. 9. sup. ἐπαληθεύειν.

Pag.

389. lin. 11. sup. ὀνομάσαντες θαν-
μασιώτατα· ἢ ἀκοή.
,, l. 7. inf. ταύτην.

T o m. V.

Pag.

5. lin. 4. sup. τεχνιτευμένη.
10. l. 4. sup. τὸ στοιχεῖον.
12. l. 7. sup. τῶ.
14. l. 1. inf. εὐμοίρου λαχεῖν] Al.
εὐμοιρῆσαι.
15. l. 4. inf. εἰς.
16. l. 13. inf. διάφθοροι.
,, l. 5. inf. τῶν τόπων.
17. l. 6. sup. Al. διανοίας ... φυ-
λαττούσης.
19. l. 7. sup. διπτῶν κακῶν.
21. l. 2. sup. αὐτοῖς.
,, med. νεομηρίαν.
22. l. 12. sup. ἀντιδικεῖν.
,, l. 13. sup. καὶ vulgo ponitur
post ἐκτρεπόμενοι.
,, l. 6 s. inf. χρηστοῦς ... πολί-
τας (lege in nostra ed.
πολιταὶ) γενομένους.
23. l. 7. sup. ἐπὶ.
,, med. ἐβουλεύθη.
24. l. 4 s. sup. παιδοσπορῶν.
28. l. 4 s. sup. πραττομένοις.
29. l. 5. sup. ἄροτρον.
30. l. 11. inf. πονηρὸν.
35. l. 11. sup. ὑπέρ.
37. l. 7 s. sup. ἀπόρων.
38. l. 8. sup. ἀκτησίᾳ.
39. l. 7. inf. ἐπηλύται.
42. l. 2. sup. ἀλληγορίαν.
44. l. 8. sup. προσαγορεύεται.
,, l. 10. inf. ὑποβεβιωκότων.
45. l. 3. sup. προϊόρτος.
,, med. παραφανῆς.
47. l. 3. inf. τοι.
48. l. 10. inf. δεκάτου.
49. l. 5. inf. βαθείαις.
50. l. 4. sup. ἀδιαστίκτοις.
,, l. 6. sup. ἐκείνην.
61. l. 5. inf. σκηνῶν ἐκκαυθ. καί-
τοι παρατ.
63. l. 3. inf. αὐτῆ φρόν. αὐτῆ.

g.

Pag.

71.) 1. lin. 5. inf. *χρηρουνουσῶν*.
 1. 1. 15. inf. *πατέρων*] Al. πα-
 τρώων.
 finib 1. 1. 5. inf. *καὶ ἐνοῦντ.*] Al. φύ-
 onsul 1. 1. 5. inf. *καὶ ἐνοῦντ.*] Al. φύ-
 1. 1. 5. inf. *καὶ ἐνοῦντ.*] Al. φύ-
 Silaf 1. 1. 6. sup. *πνευματικούς*.
 1. med. *ἡσκημένοις*.
 onsul 1. 1. med. *ἀγδιστάτας*.
 1. med. *ἐφαρμόζεσθαι*.
 ratus 1. 1. 4. sup. *ἀρετώσαν*.
 usque 1. 1. 9. inf. *πηγῶς*.
 ortam 1. 1. 5. med. *δ*.
 vel q 1. 1. 13. inf. post *ἄντικρυς* add.
 1. 1. *καὶ*.
 plum 1. 1. 6s. sup. *περιρῶνόμενοι*.
 1. 1. 14. inf. *καὶ*.
 pot 1. 1. 5. inf. Al. *εἰς πᾶτον περιῆλ-
 1. 1. 5. inf. Al. εἰς πᾶτον περιῆλ-
 1. 1. 7. inf. *καὶ*.
 s, su 1. 1. 5. sup. *παρεχόμενα*.
 et ac 1. 1. 12. inf. *ἀκουσιῶν*.
 1. 1. 3. inf. *στοιχεῖον*.
 entav 1. 1. 5. sup. post *διερίσ.* add.
 1. 1. *καὶ*.
 it, inc 1. 1. 7. sup. *καταψηφίσασθαι*.
 1. 1. 8. sup. post *ἐπιβεβ.* add.
 1. 1. *αὐτῶ*.
 ere. 1. 1. 4. sup. *μὲν εἰσι*.
 1. 1. 6. sup. *μείζονα*.
 ergi 1. 1. 6. sup. ante *παρανομ.* add.
 1. 1. *γεγραμθῶ*.
 anis 1. 1. 3. inf. *ἐπιτηδεύοντας*.
 1. 1. 3. inf. *ἐπιτηδεύοντας*.
 1. 1. med. *διακωλύει τις*.
 1. 1. 6s. inf. *μὲν ... δὲ*.
 ctus 1. 1. 2. inf. *ἀνδράποδα κατήλοις*.
 1. 1. med. *ἄλλοφύλους*.
 1. 1. 14s. inf. *καὶ τὰ μείζονα περὶ
 1. 1. 14s. inf. καὶ τὰ μείζονα περὶ
 1. 1. 8. sup. *πιστεύουσα*.
 1. 1. 5. inf. *συμβολέων*.
 1. 1. 3. sup. *λύβη*.
 1. 1. 8. sup. *ἐπιτρέποντα*.
 1. 1. 10. inf. *προεῖτω*.
 1. 1. 3. sup. *παρακαταθήκη*.
 1. 1. 2. inf. *ἢ συναίν.* (etiam
 1. 1. 2. inf. *ἢ συναίν.* (etiam
 1. 1. 6. sup. *Ἐνια*.
 1. 1. 10. sup. *φοράν*.
 1. 1. 12. sup. *τούτους*.**

129. lin. 15. inf. *ἀγένητα*.
 1. 1. 14s. inf. *ἐπὶ μὲν τε τῇ μ
 ... τέμνουσι*.
 130. 1. 8. inf. *ἐνθουσιώσεις*.
 138. 1. 10s. sup. *ἀποτείνειν ...
 ἀπελαύνειν*.
 1. 13. sup. *νότα ἄλλα* (etiam
Richt.).
 1. 14. sup. *ἡρεμοῦσαν*.
 1. 15s. sup. *τῆς ψυχῆς*.
 1. 17. sup. *κατακερτομῶν*.
 139. med. *συνείρουσα*.
 140. 1. 1. sup. *ἐπιεσίρει*.
 1. 12. inf. *ἀσθενεστέρους*.
 141. 1. 2. sup. ante *κακούς* add.
 1. 1. *καὶ*.
 1. 11. sup. *ἀεὶ τοῦ νόμου*.
 1. 13. sup. *τῆν*.
 1. 15. inf. *νόμου*.
 1. 14. inf. *ὠφελείται ... αὐτῶ*.
 1. 12. inf. *τῆ*.
 1. 8. inf. *τροποῖς*.
 143. 1. 5. sup. *ἐργάσεται*.
 1. 11. inf. *ἐπιληπτον*.
 144. 1. 4s. sup. *ἡμέραις ἀναδιδωσι
 1. 1. 4s. sup. ἡμέραις ἀναδιδωσι
 1. 1. 9. inf. *ἀκαταλαβεῖν*.
 146. 1. 2. inf. *μηδενός*.
 148. 1. 13s. inf. *Μέμψαιτο δ' ἄν
 1. 1. 13s. inf. Μέμψαιτο δ' ἄν
 1. 1. 8. inf. *πρώνας*.
 149. 1. 3. sup. *κενῶς*.
 150. 1. 10. inf. *εἰ* (*ἐν ex coniect.*).
 151. 1. 9. inf. *ἀσύγκριτον*.
 152. 1. 5. sup. *συνέχη*.
 1. 4. inf. *ἦ*.
 1. 1. inf. *παραληφθῆναι*.
 153. 1. 10. sup. *χαράττοντα*.
 med. *μηδενός*.
 154. 1. 2. sup. *ἐποχενέτω*.
 med. *προσθίντας φίλων*.
 158. 1. 12. inf. *κλήρου*] Al. *καιροῦ*.
 161. 1. 9. inf. *ἡγεμονίδα*.
 162. 1. 7. inf. *ποιούμενος* (*πονοίμ.
 1. 7. inf. ποιούμενος (πονοίμ.
 Richt.*).
 169. 1. 9. inf. Al. *ἡγεμόνα*.
 177. med. *τέτακται*.
 181. 1. 2. sup. *πολυτελής*.
 189. 1. 9. sup. *ἡρέμων*.**

PHILO VIII.

T

Pag.

197. lin. 9. sup. *δοτίου*.
 201. l. 5. inf. *τιθηνίας*.
 203. l. 8. inf. Al. omitt. *πλεονεξ.*
καί.
 205. l. 6. sup. Al. omitt. *δι* — *Αι-*
γύπτω.
 208. l. 1. inf. *πρὸς τὸν*.
 209. l. 12s. sup. *γούν σπανιώτα-*
τον πρ.
 213. med. *ἀσκήσαντες*.
 215. l. 3. sup. *ἐπειδή*.
 „ l. 3. sup. post *τοῖς* add. *γῆν*.
 217. l. 12. sup. *ἄληπτον* (*ἄληκτον*
ex coniect.).
 „ med. *ἔγγονα*.
 220. med. *δύναμις*.
 223. l. 14. sup. post *πολυαρχ.* add.
σίβειν.
 227. l. 8. inf. *ὑπονείδιστον*.
 228. l. 7. sup. *ἐφ*.
 249s. l. 1. inf. *πλαζομένου*.
 250. med. *τούς*.
 251. l. 2. inf. *εὐδοκίας*.
 252. med. *ὁμοίους*.
 264. l. 8. sup. *δυσμενείας*.
 265. l. 4. sup. *παρέχει*.
 268. l. 14. sup. Al. *θεὸς τὰς ἀρετὰς*.
 275. l. 13. inf. *γν. ἀγίους*.
 289. l. 11. sup. *τῆς*.
 298. l. 2. sup. *προονομασθ*.
 330. l. 2. sup. *ἐνεργόμενοι*.

T o m. VI.

Pag.

2. lin. 6. sup. *ἀντοιδῶς*.
 9. l. 9. sup. *δράσειως*.
 14. l. 8s. sup. *εἶναι πεπηγέναι*.
Τὸ γὰρ.
 26. l. 13s. inf. Al. *ἄμμα γὰρ τρο-*
φῆς.
 28. med. *Φέρει*.
 31. l. 1s. sup. *δυνάμεων*.
 32. l. 8. inf. *τίθησι*.
 34. med. *βαρέα ἐν γῆ, καὶ ὕδωρ*.
 40. l. 12s. inf. *πολυπραγμονεῖται*.
 44. l. 10. inf. Al. *Οἷς γὰρ ἰσχύς*
ἴστιν οὐδαμῶς τῶν.

Pag.

48. lin. 4s. *ἀπειγνώκει*] Al. *ἀνα-*
πεπτῶκει.
 55. med. *ἀφιέντων*.
 „ l. 2s. inf. Al. *Τιμὴν τῶν φι-*
λαπεχθ. (omitt. *δρμὴν ἐφ.*
καί) *μετὰ κτλ.*
 59. l. 9. sup. *ἐξουσιῶν* (etiam
Richtl.).
 62. l. 7. sup. *τολυμᾶν*.
 „ l. 11. sup. *Οὐδένα*.
 67. l. 7. sup. *ὑπέμειναν*.
 68. l. 8. inf. Al. *τοῦτο γὰρ*.
 75. l. 1. sup. Al. *φωνομαζεῖν*.
 78. l. 5. sup. Al. om. *καὶ ὄνειδι-*
ζόμενος.
 86. l. 4s. inf. *ἀφανοῦς*.
 88. l. 9. inf. *προβόσκημα*.
 „ l. 1. inf. *Παρθύην*.
 92. l. 9s. inf. *συγκληρονόμων καὶ*
κοινωνῶν δικαίω.
 110. l. 1. inf. *συγγενῆς*.
 112. l. 1. inf. *σοροῦς*.
 133. l. 11. sup. *ἤδη*.
 142. l. 9. sup. *αὐτῶ*.
 144. l. 12. inf. *lege ἦττον*.
 153. l. 6. inf. *ἀπίστειλε*.
 165. l. 9s. sup. Al. *κλωσμός*.
 „ med. *τοσοῦτον*.
 168. med. *λούσης* (*alia coniect.*
λούση).
 „ l. 3. inf. *ἀμηχάνονται*.
 169. l. 9. inf. *εἰ*.
 „ l. 8. inf. *μηδέν*.
 „ l. 6s. inf. *τὸν πλήρη*.
 170. med. *Οὕτω . . . ἐκρατεῖτο*.
 171. l. 1s. sup. *οὔσαις*.
 „ med. *φθορὰν*.
 173. l. 9. inf. *τύπωσιν*.
 176. l. 3. sup. *διοικούσας*.
 „ l. 5. sup. *εὐγενῆ*.
 177. l. 5. inf. *πρὸς ἀκαμάτων*.
 „ l. 4. inf. *ἀναλέγουσαν*.
 178. med. *ἐκείνω*.
 179. med. *ροπή*.
 180. l. 8. sup. *οἶεται*.
 181. med. *μὲν . . . ἀκολουθίαν . . .*
Ἐτέρω.
 „ l. 5. inf. *ἀνωφύτου*.
 „ l. 3. inf. *ὦν*.

LECTIONUM MANG. NON RECEPT. 291

Pag.	Pag.
181. lin. 1. inf. βίαιός.	224. lin. 7. inf. ἐνύδρονται.
182. l. 9. inf. παρὰ.	226. l. 5. inf. πάντας.
183. l. 6. inf. μέρη.	236. l. 12. sup. καταλύσει e le Quien additum.
185. l. 2. inf. τῆς φθορᾶς.	237. l. 9. inf. προέσθαι.
186. l. 10. sup. ἑξαιρέτους.	„ l. 1. inf. ἀπειρέοντα.
„ l. 6. inf. ὡς.	240. l. 11. inf. ὀδόν.
187. l. 6 s. sup. ἀναλυθέντος.	247. l. 11. inf. κρείττονές.
189. l. 8. Προστιθέναι.	„ l. 6. inf. οἰκοῦντος.
190. l. 2. sup. βαρέα ἐν γῆ, καλ.	„ l. 5 s. inf. καλοκαγάθων.
„ l. 9. sup. δυναμένων ἀναλο- γίαις.	248. med. ποιήσομεν.
191. l. 7. sup. κλάπτουσα.	250. l. 2. inf. οὐ κεκόλληται.
192. med. εὐπρεπείαις.	251. l. 2. sup. ὄψει.
193. l. 8. sup. Al. omitt. τινος.	„ med. πονούντων.
194. l. 13. inf. μηδ' εἴ τινες.	„ l. 3. inf. ὄν.
196. med. ἔμπροσμοῖς.	252. l. 6. inf. τῆς.
201. l. 1. inf. δοκεῖ.	„ l. 2. inf. ἀκοιμήτους.
202. l. 4. inf. ῥῆμα, ἐπαναθήσει. Εἰπόντα δὲ πάντ.	253. l. 3. inf. ἅπαντα.
204. med. οὐ.	257. med. νευροσπαστῶς.
205. l. 10. inf. ἐξεργάσασθαι.	258. med. ἐπαρχόμενον.
206. l. 13. sup. ἀκηκοῦσι.	259. l. 1. sup. τοῦτο.
211. l. 8 s. sup. δεῖν.	266. l. 1. inf. μή.
„ med. ἐπιφανέντα.	267. l. 1. sup. καθέλκον.
„ l. 1. inf. φθορᾶς.	„ l. 6. sup. φαύλοις.
213. l. 13. sup. ἰάσ.] ἄξαντες.	272. med. προσετίον . . . πιστευό- μενον.
221. l. 13. sup. Τὰς μετὰ π.	273. l. 10 s. inf. ἀναστήσαντες.
224. l. 11 s. sup. ὕστρ.] βοστρύχους.	„ l. 1. inf. ἀντιπείσεται.

2. INDEX

lectionum libri de mundi opificio a *Mueller*o editi*) a
textu Mangeyano discrepantium.

Pag.**)

1. Inscr. *Μωσείως* (ut nos quoque in libris inferioribus pro Philonis etymologia verbi scripsimus).
2. lin. 11. sup. *γενητου] θνητου*.
 „ 1. 14. sup. om. *ουδε πολλά*.
 „ 1. 13s. inf. *τυποθεισα*.
 „ 1. 9. inf. *παραδηλωθησεται*.
 „ 1. 3. inf. *απραξ. εναργως*.
3. 1. 5. sup. *παθητων*.
 „ 1. 11s. sup. *εργον. Τον δε κοσμον οει φασκ*.
 „ 1. 15. sup. *αιρει] ιστορει*.
4. 1. 7. sup. om. *του*.
 „ 1. 11. inf. *δυναμις εξ. Δει γαρ*.
 „ 1. 5. inf. *Εκαστη . . . ενει] ενια*.
5. 1. 11. sup. om. *τουτον*.
 „ 1. 14. inf. om. *τις*.
 „ 1. 10s. inf. om. *ευκρασιαν και*.
 „ 1. 5. inf. om. *και post δημοσ*.
 „ 1. 4. inf. om. *τινι*.
 „ 1. 3. inf. *εκαστων*.
6. 1. 2. sup. add. *ευκρασιαν post κατασκ*.
 „ 1. 6s. sup. *αποτελει*.
 „ 1. 10. sup. om. *την*.
 „ 1. 13. inf. om. *τυγγανει*.
7. 1. 7. sup. *επιλαβειν*.
 „ 1. 13. inf. *ηδη την νοητην πολιν κτιζειν δ*.

Pag.

7. lin. 12. inf. *Μωσ. γαρ εστι το δόγμα*.
8. 1. 1. sup. om. *την secundum*.
 „ 1. 7. sup. om. *και et του*.
 „ 1. 15. sup. *θειων αφανων*.
 „ 1. 7. inf. *εφημισε*.
9. 1. 9. sup. add. *και θεου λογον post λογον*.
 „ 1. 12. sup. pro *αστηρ conicit αιθηρ*.
 „ 1. 8. inf. om. *το secundum*.
10. 1. 8s. sup. om. *διεξενξαν και*.
 „ 1. 12. sup. om. *τω*.
 „ 1. 8. inf. *η λεγεται ουτ*.
 „ 1. 2. inf. *ετελειογονειτο*.
11. 1. 8. sup. om. *ην ηδη*.
 „ 1. 14. inf. om. *τε αμα*.
 „ 1. 13. inf. *αναδ. κ. συμπεχυμενων*.
 „ 1. 1. inf. *επλημμυρει*.
12. 1. 1. sup. om. *και*.
 „ 1. 13. sup. om. *των prim*.
 „ 1. 6s. inf. om. *εν εαυτω*.
 „ 1. 1. inf. om. *αν*.
13. 1. 3. sup. om. *πνει κατα μικρον*.
 „ 1. 12. inf. *αμυθητων*.
 „ 1. 9s. inf. om. *μεν et δε*.
 „ 1. 2. inf. *καρπων . . . περιεχοντος*.

*) „Des Iuden Philo Buch von der Weltschöpfung. Herausgegeben und erklärt von I. G. Müller, der Theol. Doctor und ord. Prof. in Basel.“ Berlin 1841. Caeterum confer notam *** supra pag. 283. Minoris momenti varietas, ut verborum transpositiones sensum non mutant, in hoc indice praetermissa est.

**) Paginae sunt Tomi I. nostrae editionis.

Pag.

14. lin. 13. sup. om. και.
 „ 1. 3. inf. ἐκτελεσθέντες.
 15. l. 4. sup. παντελοῦς.
 „ l. 7. sup. δι' οὐκ.
 „ l. 13 s. inf. om. τετρακλ. - δια-
 πασῶν.
 „ l. 12 s. inf. παραλαβούσα.
 „ l. 11. inf. om. γόνυ.
 „ l. 1. inf. δίδωμι - συνίστι. om.
 16. l. 10. sup. προστιθέντες.
 „ l. 13. sup. σχήματι . . . στεφ-
 ρόν.
 „ l. 10. inf. συντιθέμενος.
 „ l. 8. inf. om. ἡ.
 17. l. 11. sup. om. ὄντα.
 „ l. 14. sup. om. γέγονεν.
 „ l. 14. inf. ἄνω πεμφθείσα.
 „ l. 1. inf. συζητήσεως.
 18. l. 11. sup. om. νυκτῶν.
 „ l. 2. inf. om. ἐπιφ. και τὰς.
 19. l. 6. sup. δύο. και ἐκ.
 „ l. 12. sup. χεμαινοντος.
 20. l. 10. inf. χυλοῦς.
 „ l. 9. inf. θεῖμα και.
 „ l. 6. inf. διαφερόντων.
 21. l. 5. sup. φθορὰν . . . om. τε.
 „ l. 14 s. inf. τὸ προσαχθέν ἀν-
 τικά (om. ποιῆ και εὐθύς)
 ἀνίησι.
 „ l. 8. inf. Ψυχῆς.
 „ l. 2. inf. πρώτους.
 22. l. 1. sup. πρ. αὐτήν.
 „ l. 4. sup. ῥ. φθείροντο.
 „ l. 6. sup. om. τρανοτήρας.
 „ l. 8. sup. ψυχῆ.
 23. l. 4. sup. om. ζῶσα.
 „ l. 12. sup. om. θεοῦ.
 „ l. 15. sup. χαρακτήρι.
 „ l. 5 s. inf. om. τε οἱ sq. και.
 24. l. 1. sup. χορείας.
 „ l. 2. inf. ὑφ' ἑαυτοῦ.
 25. l. 5. sup. om. και secundum.
 „ l. 7. sup. om. αἵται.
 „ l. 10 s. sup. νοῦς αὐτὸς ἐκ.,
 ὁλος δι' ὅλου.
 „ l. 15. sup. φάναι] φράσαι.
 „ l. 7. inf. ἐμφαίνου.
 „ l. 4. inf. om. ὁ prim.
 „ l. 2 s. inf. αἱ . . . ἐπίργεται.

Pag.

26. lin. 11. sup. ἐμβαδύναντες.
 27. l. 12 s. sup. γραψάμενοι.
 „ l. 13. sup, om. τὰς εἰκόνας,
 „ l. 16, sup. γεγενῆσθαι] εἶναι.
 „ l. 9. inf. Τοῦτο.
 „ l. 8. inf. ψυχῆν,
 „ l. 2 s. inf. Νενί μιν γὰρ πάντα
 ὄσα.
 28. l. 4. sup. om. εἰς καὶ τὰ τῶν.
 „ l. 4 s. sup. ἀναγκαῖον δυσπρό-
 ριστον.
 „ l. 13. sup. ἀνίστασθε.
 „ l. 14. inf. φάναι] φράσαι.
 „ l. 5. inf. παραγ.] παρελθεῖν,
 29. l. 7. sup. ἐναντι,
 „ l. 11. sup. αἰτίας ἀναγκαιῶς
 ἔδει.
 30. l. 2. sup. κάμοι στιθίζεσθαι.
 „ l. 8. sup. δεσπότην.
 „ l. 9. sup. Ταῦροι μὲν.
 „ l. 6. inf. ὀξύνει] ἐξανίησι,
 31. l. 2. sup. ὑπερβύσσονται.
 „ l. 4. sup. εἰλημμένοι.
 „ l. 7. inf. γενέσιον.
 32. l. 14. sup. ἐτέραν] στερεάν.
 „ l. 9. inf. om. ἐπ' αὐτόν.
 „ l. 2. inf. πλευρῶν,
 33. l. 12. inf. τὸν ἐναρμονίας λ,
 „ l. 9. inf. θεωρίαν,
 „ l. 8. inf. ἐναρμονίαν.
 „ l. 2. inf. om. τρίγωνον.
 34. l. 4. sup. ἡ] και . . . γίνεται ἐτ.
 „ l. 6. sup. ἀλλ' ὀρθογ. ἐν] ἀλλὰ
 και ἐν.
 „ l. 2. inf. τοῖν ἀμφοῖν] τὴν αὐ-
 τὴν ex coniect.
 35. l. 6. inf. om. γὰρ.
 36. l. 2. sup. τῶν κυρ. τοῖς εἰλωθό-
 σιν ὀνόμασι χρωμένων και
 τελ.
 „ l. 5. sup. τέτρασι.
 „ l. 8. sup. om. ἄν.
 „ l. 11. inf. om. ἀνθρώπων,
 37. l. 10. sup. τις ἐν] ἐνί.
 „ l. 13. sup. ἐξοπίσω.
 „ l. 14. inf. ἀμφοτέρω.
 „ l. 13. inf. ἐτι μὲν δύναται.
 „ l. 12. inf. σώμ. κτλ.] γλῶσσά
 τε και σοφίη.

Pag.

37. lin. 11. inf. Τῇ δεκατῇ δ' εἴ τις
τελέσας κατὰ μέτρον ἵκοιτο.
,, 1. 1 s. inf. ἐκφ., ἐπτά, δις ἐπτά.
38. 1. 6. sup. λέγ. δὲ πρὸς ἰδίαν
σύστασιν.
,, 1. 10. inf. δ] ἤ.
39. 1. 7. sup. om. τοῦ μέσου.
,, 1. 13 s. sup. ὑπερέχεται.
,, 1. 11. et 9. inf. τρίτον.
,, 1. 5 s. inf. προσειρήσθω.
40. 1. 7 s. sup. τὸ μὲν . . . τὸ δὲ.
,, 1. 13. inf. χρωμένων. Εὐρεῖν
γὰρ.
,, 1. 12. inf. κόλποι θ. ὑποσυ-
ρείσης.
,, 1. 11. inf. εἴσεισι] ἴησι.
41. 1. 8. inf. om. τὰ.
,, 1. 7. inf. δ] τὸ.
42. 1. 13. sup. ἀνλαῖς.
,, 1. 13. inf. λόγου δὲ ἔξιασιν ἀθ.
43. 1. 1 s. inf. ἀποτελεῖν.
44. 1. 5. sup. τοῖς πράγμασιν ex
coniect.
,, 1. 14. inf. φύσει τῆς.
,, 1. 8. inf. ἐχάραξε.
,, 1. 2. inf. add. καὶ ante μετρ.
45. 1. 11. inf. μῆ] τὰ.
,, 1. 9. inf. συμπάντων.
46. 1. 6. sup. λόγον] μεγέθη.
,, 1. 9. sup. διὰ τε.
,, 1. 10 s. sup. ἐνούσης.
,, 1. 11 s. sup. ὑγρότ.] νοτίδος.
,, 1. 12 s. sup. πολυσχιδῶν ἐπιφ.
ἂν διελέλυτο.
,, 1. 15. sup. om. prim. καὶ.
,, 1. 12. inf. om. τοῦτο.
,, 1. 7. inf. καταμηνιαίων.
,, 1. 3 s. inf. τῶν γεννησομένων.
47. 1. 3. sup. τὸ ποιητικὸν γ.
,, 1. 9. inf. θῆλυ.
48. 1. 2. sup. εἰ καὶ θνητόν ἐστι κ.
,, 1. 14. sup. ὁ γὰρ ἐν ἀληθ.
49. 1. 4. sup. προσανέπλαττε.
,, 1. 13. inf. om. τῶν.
,, 1. 8. inf. om. ἀλοθητῶ.
,, 1. 4. inf. om. οὖν.
50. 1. 7 s. sup. om. αἴων κατὰ —
λαμβανόντων.
,, 1. 10. sup. τὰ μιμητὰ.

Pag.

50. lin. 14. sup. βιαιότατα.
,, 1. 12. inf. ἐπηρητημένοι.
51. 1. 3. sup. ἀπολέμω.
,, 1. 6. sup. εὐνομος.
,, 1. 11. sup. Ταύτης τῆς π.
,, 1. 7. inf. om. ὡς.
52. 1. 4. sup. μετέχοντας.
,, 1. 8. inf. ἐξήρται.
53. 1. 12. inf. προσέτι] πρὸς ἐπι-
δειξιν.
,, 1. 11. inf. ἀπαντοματίση.
,, 1. 2 s. inf. om. ὡς . . . : φθάνων.
54. 1. 10 s. sup. ἡσμένισι.
55. 1. 3. sup. ἀνήμ.] οὐχ ὅμοιον.
,, 1. 8. sup. τούτων ὁμ.
,, 1. 15. sup. om. τῶν.
,, 1. 11. inf. οὖν] δὲ.
,, 1. 7. inf. κατὰ τὸ εἰκός.
56. 1. 4. sup. om. αὐ.
,, 1. 13. inf. μύθου.
,, 1. 12. inf. τρόπ.] δείγματα.
,, 1. 11. inf. καλούντων.
57. 1. 3 s. sup. προσαναρῶγγινῶσαι
κ. ἀναρῶριπτοῦσαι.
,, 1. 5. sup. add. καὶ post ἀναρῶ.
,, 1. 9. sup. θείας] εἰδεχθείας.
,, 1. 11. sup. οὐκ] οὐχ ὄρον.
,, 1. 9. inf. προσέσθαι.
,, 1. 1. inf. γενόμενα.
58. 1. 5. sup. om. τὴν.
,, 1. 8. sup. παρέσχεν.
,, 1. 9. sup. φησί.
,, 1. 12. sup. add. ὁ δὲ ante ἄνθρ.
,, 1. 14 s. sup. pon. ἀλλὰ ante
πρὸς ἔπ.
,, 1. 9. inf. om. ἀ.
60. 1. 12. inf. add. ἂν post γὰρ.
,, 1. 5. inf. om. αἰ.
61. 1. 4. sup. om. ἔξ ἐτοίμου.
,, 1. 13. sup. om. Μωϋσῆς.
,, 1. 9. inf. κακοπολιτῶν ὄχλο-
κρασίαν.
,, 1. 5. inf. ὁ γενητὸς κόσμος οὐ-
τος, ἐπ.
,, 1. 4 s. inf. om. ὅς . . . : ἔργον,
ὁ πάση.
,, 1. 1. inf. ὑπολαμβ.
62. 1. 4 s. πεπ. τοῦ πεποιημένου.
,, 1. 1. inf. χαραχθεῖς.

ΒΙΒΛΙΟΝ
ΤΟΥ ΚΥΡΙΑΚΟΥ
ΤΡΙΤΟΥ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΤΗΚΗ
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

IV. INDEX

paginarum editionis Parisiensis*) (simulque Francofurtanae**) et Mangeyanae***) inter se collatarum.

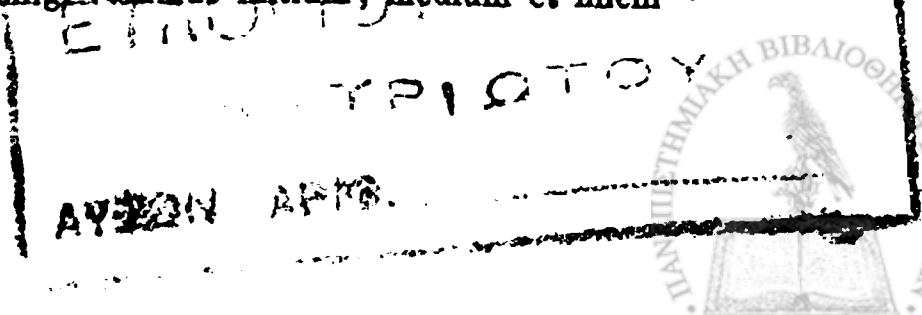
Paris.	Mang. Tom. I.	Paris.	Mang. Tom. I.	Paris.	Mang. Tom. I.	Paris.	Mang. Tom. I.
1	1	23	24 a	45	48 b	67	93 c
2	2 a f)	24	25 a	46	49 b	68	95 a
3	3 a	25	26 b	47	50 c	69	96 a
4	4 a	26	27 b	48	51 c	70	97 a
5	5 b	27	28 b	49	53 a	71	98 a
6	6 b	28	29 b	50	54 a	72	99 a
7	7 b	29	30 b	51	55 a	73	100 a
8	8 b	30	31 b	52	56 a	74	101 a
9	9 c	31	32 b	53	57 a	75	102 a
10	10 c	32	33 b	54	58 b	76	103 b
11	11 c	33	34 b	55	59 b	77	104 b
12	12 c	34	35 b	56	60 b	78	105 b
13	13 c	35	36 c	57	61 c	79	106 b
14	14 c	36	37 c	58	62 c	80	107 c
15	15 c	37	38 c	59	63 c	81	108 c
16	16 c	38	39 c	60	65 a	82	109 c
17	18 a	39	40 c	61	87 c	83	110 c
18	19 a	40	41 c	62	88 c	84	112 a
19	20 a	41	43 c	63	89 c	85	113 a
20	21 a	42	45 a	64	90 c	86	114 a
21	22 a	43	46 a	65	91 c	87	115 a
22	23 a	44	47 a	66	92 c	88	116 a

*) *Philonis opera quae exstant omnia.* Ex accuratissima S. Gelenii et aliorum interpretatione etc. Lutetiae Parisiorum 1640. Fol.

**) *Philonis opera etc.* Francof. 1691. Fol. Prorsus eadem est cum editione antecedente, cuius vestigia sequitur etiam in finibus paginarum constituendis.

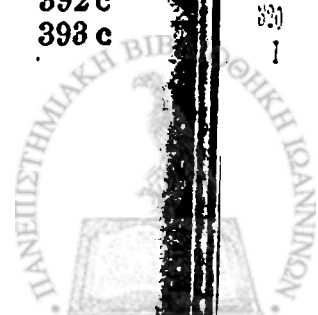
***) *Philonis Iudaei opera quae reperiri potuerunt omnia.* Textum cum Mss. contulit, quam plurima etiam a codd. Vaticano, Mediceo et Bodleiano, scriptoribus item vetustis, nec non catenis graecis ineditis adiecit, interpretationemque emendavit, universa notis et observationibus illustravit Thomas Mangey, S. T. P. Canonicus Dunelmensis. Londini 1742. Tomi II. Fol.

Litteris a, b, c intelligi volumus initium, medium et finem paginae.

296 INDEX PAGINARUM COLLATARUM.

Paris.	Mang. Tom. I.	Paris.	Mang. Tom. I.	Paris.	Mang. Tom. I.	Paris.	Mang. Tom. I.
89	117 a	136	169 c	183	220 b	229	345 a
90	118 b	7	171 a	4	221 b	230	346 a
91	119 b	8	172 a	5	222 b	1	347 b
92	120 b	9	173 a	6	223 b	2	348 b
93	121 b	140	174 b	7	224 c	3	349 b
94	122 b	1	175 c	7	300 b	4	350 b
95	123 c	2	176 c	8	300 c	5	351 b
96	124 c	3	178 a	9	301 c	6	352 b
97	125 c	4	179 a	190	302 c	7	353 b
98	126 c	5	180 a	1	303 c	8	354 b
99	128 a	6	181 b	2	305 a	9	355 b
100	129 a	7	182 b	3	306 a	240	357 b
1	130 a	8	183 b	4	307 a	1	358 b
2	131 a	9	184 b	5	308 a	2	359 b
3	132 b	150	185 c	6	309 b	3	360 b
4	133 b	1	186 c	7	310 b	4	361 b
5	134 b	2	187 c	8	311 b	5	362 b
6	135 b	3	188 c	9	312 b	6	363 b
7	136 b	4	190 a	200	313 b	7	364 b
8	138 c	5	191 a	1	314 b	8	365 b
9	139 b	6	192 a	2	315 c	9	366 b
110	140 c	7	193 a	3	316 c	250	367 b
11	141 c	8	194 a	4	317 c	1	368 c
12	143 a	9	195 a	5	318 c	2	369 c
13	144 a	160	196 a	6	319 c	3	370 c
14	145 a	1	197 b	7	321 a	4	371 c
15	146 b	2	198 b	8	322 a	5	372 c
16	147 b	3	199 b	9	323 a	6	373 c
17	148 c	4	200 b	210	324 a	7	374 c
18	149 c	5	201 b	11	325 a	8	375 c
19	150 c	6	202 b	12	326 a	9	376 c
120	151 c	7	203 c	13	327 a	260	377 c
1	152 c	8	204 c	14	329 b	1	378 c
2	153 c	9	205 c	15	330 b	2	380 a
3	155 a	170	206 c	16	331 b	3	381 a
4	156 a	1	207 c	17	332 b	4	382 a
5	157 a	2	209 a	18	333 c	5	383 a
6	158 a	3	210 a	19	334 c	6	384 a
7	159 b	4	211 a	220	335 c	7	385 a
8	160 b	5	212 a	1	336 c	8	386 a
9	161 c	6	213 a	2	337 c	9	387 a
130	162 c	7	214 a	3	339 a	270	388 a
1	164 b	8	215 a	4	340 a	1	389 a
2	165 b	9	216 a	5	341 a	2	390 a
3	166 c	180	217 a	6	342 a	3	391 b
4	167 c	1	218 b	7	343 a	4	392 c
5	168 c	2	219 b	8	344 a	5	393 c

INDEX PAGINARUM COLLATARUM. 297

Paris.	Mang. Tom. I.	Paris.	Mang. Tom. I.	Paris.	Mang. Tom. II.	Paris.	Mang. Tom. I.
276	394 c	322	406 c	365	16 b	408	456 b
7	395 c	3	407 c	6	17 b	9	457 b
8	396 c	4	408 c	7	18 c	410	458 b
9	398 a	5	409 c	8	19 c	11	459 b
280	399 a	6	410 c	9	20 c	12	460 b
1	400 a	7	411 c	370	21 c	13	461 b
2	401 a	8	412 c	1	22 c	14	462 b
3	402 a	9	414 a	2	23 c	15	463 b
4	262 a	330	415 a	3	24 c	16	464 b
5	263 a	1	416 a	4	25 c	17	465 b
6	264 b	2	417 a	5	26 c	18	466 b
7	265 b	3	418 a	6	27 c	19	467 b
8	266 c	4	419 a	7	28 c	420	468 b
9	267 c	5	420 b	8	29 c	1	469 b
290	268 c	6	421 b	9	30 c	2	470 b
1	269 c	7	422 b	380	31 c	3	471 b
2	270 c	8	423 b	1	32 c	4	519 a
3	271 c	9	424 b	2	33 c	5	520 a
4	273 a	340	425 b	3	35 a	6	521 a
5	274 a	1	426 c	4	36 a	7	522 a
6	275 a	2	427 c	5	37 a	8	523 a
7	276 a	3	428 c	6	37 c	9	524 a
8	277 a	4	429 c	7	38 c	430	525 a
9	278 a	5	431 a	8 a	39 c	1	526 a
300	279 a	6	432 a			2	527 a
1	280 b	7	433 a			3	528 a
2	281 b	8	434 a			4	529 a
3	282 b	9 a	434 c	388 b	436 b	5	530 a
4	283 c			9	436 c	6	531 a
5	284 c			390	437 c	7	532 a
6	285 c			1	438 c	8	533 a
7	286 c	Tom. II.		2	439 c	9	534 a
8	287 c	349 c	1 b	3	440 c	440	535 a
9	288 c	350	1 c	4	441 c	1	536 a
310	290 a	1	2 c	5	443 a	2	537 a
11	291 a	2	3 c	6	444 a	3	538 a
12	292 a	3	4 c	7	445 a	4	539 a
13	293 a	4	5 c	8	446 a	5	540 a
14	294 a	5	6 c	9	447 a	6	541 a
15	295 a	6	7 c	400	448 a	7	542 a
16	296 a	7	8 c	1	449 a	8	543 a
17	297 a	8	9 c	2	450 a	9	544 a
18	298 b	9	10 c	3	451 a	450	545 a
19 a	299 b	360	11 c	4	452 b	1	546 c
19 c	404 b	1	12 c	5	453 b	2	547 c
320	404 c	2	13 c	6	454 b	3	548 c
1	405 c	3	14 c	7	455 b	4	549 c
		4	15 c				

INDEX PAGINARUM COLLATARUM. 299

Paris.	Mang.	Paris.	Mang.	Paris.	Mang.	Paris.	Mang.
	Tom. II.		Tom. II.		Tom. II.		Tom. II.
682	111 a	679	161 a	724	362 c	770	271 a
3	112 a	680	162 a	5	363 c	1	272 a
4	113 a	1	163 a	6	364 c	2	273 b
5	114 a	2	164 a	7	365 c	3	274 b
6	115 a	3	165 a	8	366 c	4	275 b
7	116 a	4	166 a	9	367 c	5	276 b
8	117 a	5	167 b	730	368 c	6	299 b
9	118 a	6	168 b	1	370 a	7	300 a
640	119 a	7	169 b	2	371 a	8	301 a
1	120 a	8	170 b	3	372 a	9	302 a
2	121 b	9	171 c	4	373 a	780	303 a
3	122 b	690	172 c	5	374 a	1	304 b
4	123 b	1	173 c	6	375 a	2	305 b
5	124 b	2	174 c	7	376 b	3	306 b
6	125 b	3	175 c	8	377 b	4	307 b
7	126 b	4	176 c	9	378 b	5	308 b
8	127 c	5	177 c	740	379 b	6	309 b
9	128 c	6	178 c	1	380 c	7	310 b
650	129 c	7	383 c	2	381 c	8	311 c
1	130 c	8	384 b	3	382 c	9	312 c
2	131 c	9	385 b	4	180 c	790	313 c
3	132 c	700	386 c	5	181 b	1	314 c
4	134 b	1	387 c	6	182 b	2	315 c
5	135 b	2	388 c	7	183 c	3	316 c
6	136 b	3	390 a	8	184 c	4	317 c
7	137 b	4	391 a	9	186 a	5	318 c
8	138 b	5	392 a	750	187 a	6	319 c
9	139 c	6	393 b	1	188 b	7	320 c
660	140 c	7	394 b	2	189 b	8	321 c
1	141 c	8	395 c	3	190 c	9	322 c
2	142 c	9	396 c	4	191 c	800	324 a
3	143 c	710	397 c	5	193 a	1	325 a
4	145 b	11	399 a	6	194 a	2	326 a
5	146 a	12	400 a	7	195 b	3	327 a
6	147 a	13	401 a	8	196 b	4	328 a
7	148 a	14	402 b	9	197 c	5	329 a
8	149 a	15	403 b	760	199 a	6	330 a
9	150 b	16	404 b	1	200 a	7	331 a
670	151 b	17	405 c	2	201 b	8	332 a
1	152 c	18 a	406 c	3	202 b	9	333 a
2	153 c	18 c	344 c	4	203 b	810	210 b
3	154 c	19	345 a	5	204 b	11	211 b
4	156 a	720	346 a	6	205 c	12	213 b
5	157 a	1	347 a	7	206 c	13	214 a
6	158 a	2 a	348 a	8	208 a	14	215 a
7	159 a	2 c	361 b	9 a	209 a	15	216 a
8	160 a	3	361 c	9 c	270 c	16	217 a

300 INDEX PAGINARUM COLLATARUM.

Paris.	Mang.	Paris.	Mang.	Paris.	Mang.	Paris.	Mang.
	Tom. II.		Tom. II.		Tom. II.		Tom. II.
817	218 b	864	268 a	908	442 b	953	503 b
18	219 b	5 a	269 a	9 a	443 b	4	504 b
19	220 b	5 c	445 b	9 c	444 b	5	505 b
820	221 b	6	445 c	910	408 b	6	506 b
1	222 c	7	447 a	11	409 a	7	507 b
2	223 c	8	448 a	12	410 a	8	508 b
3	225 a	9	449 b	13	411 a	9	509 c
4	226 a	870	450 b	14	412 a	960	510 c
5	227 a	1	451 b	15	413 a	1	512 a
6	228 a	2	452 b	16	414 a	2	513 a
7	229 a	3	453 b	17	415 b	3	514 a
8	230 b	4	454 b	18	416 b	4	515 b
9	231 b	5	455 b	19	417 b	5	517 a
830	232 b	6	456 b	920	418 b	6	518 a
1	233 a	7	457 b	1	419 b	7	519 a
2	234 a	8	458 c	2	420 b	8	520 a
3	235 a	9	459 c	3	421 b	9	521 a
4	236 a	880	460 c	4	422 b	970	522 a
5	237 b	1	461 c	5	423 b	1	523 a
6	238 b	2	462 c	6	424 b	2	524 a
7	239 b	3	463 c	7	425 b	3	525 a
8	240 c	4	465 a	8	426 b	4	526 a
9	241 c	5	466 a	9	427 c	5	527 a
840	242 c	6	467 a	930	429 a	6	528 a
1	244 a	7	468 a	1	429 c	7	529 a
2	245 a	8	469 b	2	430 c	8	530 a
3	246 a	9 a	470 b	3	431 c	9	531 a
4	247 a	9 c	471 b	4	432 c	980	532 a
5	248 a	890	471 c	5	433 c	1	533 a
6	249 a	1	472 c	6	434 c	2	534 a
7	250 a	2	474 a	7	435 c	3	535 a
8	251 b	3	475 a	8 a	436 c	4	536 a
9	252 b	4	476 a	8 c	437 b	5	537 a
850	253 b	5	477 a	9	437 c	6	538 a
1	254 c	6	478 a	940	439 a	7	539 b
2	255 c	7	479 a	1	490 a	8	540 b
3	256 c	8	480 a	2	491 a	9	541 b
4	257 c	9	481 a	3	492 a	990	542 b
5	258 c	900	482 a	4	493 a	1	543 c
6	259 c	1	483 b	5	494 b	2	545 b
7	260 c	2	484 b	6	495 b	3	546 b
8	261 c	3 a	485 c	7	496 b	4	547 b
9	262 c	3 c	437 b	8	497 b	5	548 b
860	263 c	4	437 c	9	498 c	6	549 c
1	265 a	5	439 a	950	500 a	7	550 c
2	266 a	6	440 a	1	501 a	8	551 c
3	267 a	7	441 a	2	502 a	9	552 c

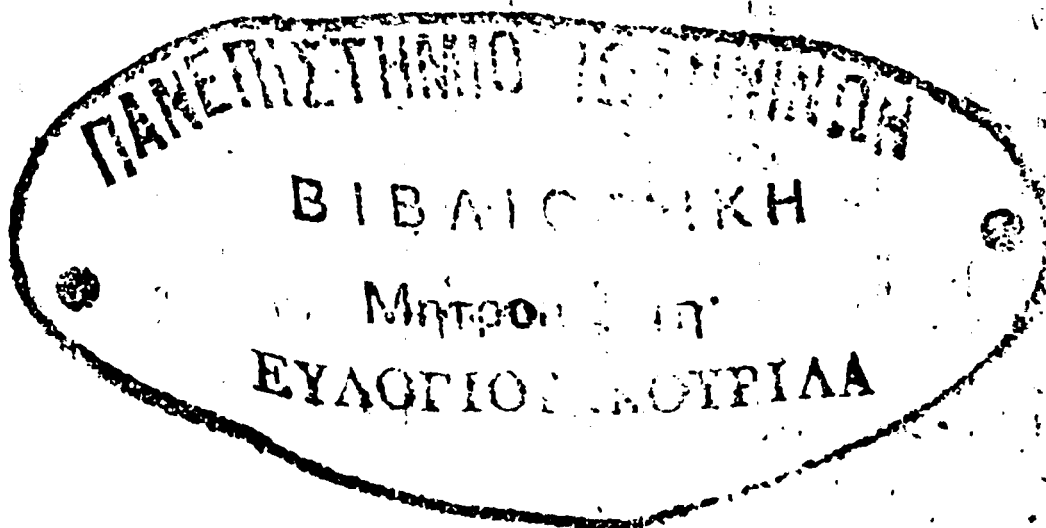
INDEX PAGINARUM COLLATARUM. 304

Paris.	Mang.	Paris.	Mang.	Paris.	Mang.	Paris.	Mang.
	Tom. II.		Tom. I.		Tom. I.		Tom. I.
1000	553 c	1045	579 a	1091	70 a	1138	687 b
1	554 c	6	580 a	2	71 b	9	688 b
2	555 c	7	581 a	3	72 b	1140	689 b
3	557 a	8	582 a	4	73 b	1	690 b
4	558 a	9	583 a	5	74 b	2	691 b
5	559 a	1050	583 c	6	75 a	3	692 b
6	560 a	1	584 c	7	76 a	4	693 b
7	561 a	2	585 c	8	77 a	5	694 b
8	561 c	3	586 c	9	78 a	6	695 b
9	562 c	4	587 c	1100	79 a	7	696 b
1010	563 c	5	588 b	1	80 a	8	697 b
11	564 c	6	589 b	2	81 a	9	698 b
12	565 c	7	590 b	3	81 c		
13	566 c	8	591 b	4	82 c		
14	567 c	9	592 b	5	83 c		
15	569 a	1060	593 b	6	84 c	1150	601 b
16	570 a	1	594 b	7	85 b	1	602 a
17	571 a	2	595 b	8	659 b	2	603 a
18	572 a	3	596 b	9	660 a	3	604 b
19	573 a	4	597 b	1110	660 c	4	605 b
1020	574 b	5	598 b	11	661 c	5	606 b
1	575 b	6	599 a	12	662 c	6	607 b
2	576 b	7	600 a	13	663 c	7	608 a
3	577 b	8	601 a	14	664 c	8	609 a
4	578 b	9	601 c	15	665 c	9	610 a
5	579 b	1070	602 c	16	666 c	1160	611 a
6	580 c	1	603 c	17	667 c	1	612 a
7	581 c	2	604 c	18	668 c	2	613 a
8	583 a	3	605 c	19	669 b	3	614 a
9	584 a	4	606 c	1120	670 b	4	615 a
1030	585 a	5	607 c	1	671 b	5	616 a
1	586 a	6	608 c	2	672 b	6	617 a
2	587 b	7	609 c	3	673 a	7	618 a
3	588 b	8	610 c	4	674 a	8	619 a
4	589 c	9	611 c	5	674 c	9	620 a
5	591 a	1080	612 c	6	675 c	1170	621 a
6	592 a	1	613 c	7	676 c	1	622 a
7	593 a	2	614 c	8	677 c	2	623 a
8	594 b	3	615 c	9	678 c	3	277 b
9	595 b	4	616 c	1130	679 c	4	278 b
1040	596 b	5	617 c	1	680 b	5	279 a
1	597 b	6	619 a	2	681 b	6	280 a
2	598 b	7	66 b	3	682 b	7	280 c
3	599 c	8	67 a	4	683 b	8	281 c
		9	68 a	5	684 b	9	282 c
	Tom. I.	1090	69 a	6	685 b	1180	283 c
1044	578 b			7	686 b		

302 INDEX PAGINARUM COLLATARUM.

Paris.	Mang. Tom. II.	Paris.	Mang. Tom. II.	Paris.	Mang. Tom. II.	Paris.	Mang. Tom. II.
1181	284 b	1185	288 a	1189	291 b	1193	295 a
2	285 b	6	288 o	1190	292 b	4	295 c
3	286 a	7	289 c	1	293 a	5	296 c
4	287 a	8	290 b	2	294 a	6	297 b

II. Lateinische Autoren.

	Thlr.Ngr.		Thlr.Ngr.
<i>Vergilii et Propertii</i>	— 8	<i>Caesar, Iulius</i> ,	— 12 $\frac{1}{2}$
„	— 6 $\frac{1}{4}$	<i>Ciceronis Opera</i> , 11 Voll.	6 24
<i>Sallustiana</i>	— 10	<i>Ciceronis Opera</i> , in 35 Ab-	
„	— 15	theilungen	6 18
„	— 9	<i>Cornelius Nepos</i>	— 2 $\frac{1}{2}$
„ 3 Voll.	— 22 $\frac{1}{2}$	<i>Curtius</i>	— 10
<i>Diogenes Laertius</i>	— 15	<i>Eutropius</i>	— 2 $\frac{1}{2}$
<i>Seneca</i>	— 3 $\frac{3}{4}$	<i>Florus</i>	— 2 $\frac{1}{2}$
<i>Frontinus</i>	— 4	<i>Gellii noctes Atticae</i>	— 18
<i>Strabo</i>	— 2 $\frac{1}{2}$	<i>Iustinus</i>	— 6 $\frac{1}{4}$
<i>Plinius</i> , 4 Voll.	— 1	<i>Livii Opera</i> , 6 Voll.	1 21
<i>Plinius</i>	— 15	<i>Plinii Historia Naturalis</i> , 5 V.	3 —
<i>Plinius</i>	— 15	<i>Plinii Epistolae</i>	— 9
„	— 7 $\frac{1}{2}$	<i>Pomponius Mela</i>	— 4
„	— 10	<i>Quintilianus</i> , 2 Voll.	— 15
		<i>Sallustius</i>	— 3 $\frac{3}{4}$
		<i>Senecae Opera philos.</i> , 5 Voll.	2 —
		<i>Suetonius</i>	— 7 $\frac{1}{2}$
<i>Marcellinus</i>	— 20	<i>Taciti Opera</i> , 2 Voll.	— 18
<i>Plinius</i>	— 4	<i>Valerius Maximus</i>	— 12
		<i>Velleius Paterculus</i>	— 4
		<i>Vitruvius</i>	— 10

Im selben Verlage sind ferner erschienen:

	Thlr. Ngr.
<i>Septuaginta</i> graece, ex versione LXX interpretum, ed. Leander van Ess.	2 20
<i>Septuaginta</i> Graece. Post Joh. Aug. Henr. Valartium recogn. Augustus Hahn. 8.	1 7 $\frac{1}{2}$
<i>Septuaginta</i> Graece. Ex recensione Augusti Valartii denuo editum. 16.	— 17 $\frac{1}{2}$
תורה נביאים. <i>Biblia hebraica</i> , recensuit Augustus Hahn. gr. 8.	2 —
<i>Septuaginta</i> in Diodez. Schulausgabe. 12.	1 15
<i>Septuaginta</i> cum Vulgata interpretatione. 2 Voll 12.	3 —

Verzeichniss der Wörterbücher

welche in demselben Verlage erschienen und durch alle
Buchhandlungen zu erhalten sind.

<i>Dictionnaire français-anglais et anglais-français</i>	— 25
_____ <i>français-danois et danois-français</i>	1 —
_____ <i>français-hollandais et hollandais-français</i>	1 —
_____ <i>français-italien et italien-français</i>	— 25
_____ <i>français-suédois et suédois-français</i>	1 —
<i>Dizionario italiano-danese e danese-italiano</i>	1 —
_____ <i>italiano-inglese ed inglese-italiano</i>	— 25
Fürst, hebräisches und chaldäisches Schulwörterbuch	1 10
Handwörterbuch der neugriechischen und deutschen Sprache	1 —
Heym, russisch-französisch-deutsches Wörterb. 3 Theile. 2. Aufl.	6 —
Jordan, Dr. J. P., böhmisch und deutsches Taschenwörterbuch	1 —
_____ polnisch und deutsches Taschenwörterbuch	1 —
Kaltschmidt, Wörterbuch der engl. u. deutschen Sprache 2. Ausg.	2 15
_____ Wörterbuch d. französl. u. deutsch. Sprache 2. Ausg.	2 10
Kreuzler und Volbeding, lateinisches Handwörterbuch	1 20
Leopold, <i>lexicon hebraicum et chaldaicum</i>	— 20
<i>Lexicon graeco-latinum manuale</i>	1 10
<i>Pocket-dictionary, danish-english and english-danish</i>	1 —
_____ <i>english-russian and russian-english</i>	1 —
_____ <i>english-swedish and swedish-english</i>	1 —
Schmidt, deutsch-griechisches Wörterbuch. 2. Ausg.	1 —
_____ griechisch-deutsches Wörterbuch. 2. Ausg.	1 —
_____ russisch-deutsches u. deutsch-russisches Wörterb. 2. Ausg.	2 15
_____ russisch-deutsches u. deutsch-russisches Taschenwörterbuch.	1 —
Schmidt, <i>dictionnaire russe-français et français-russe</i>	1 —
_____ <i>dictionnaire français-polonais et polonais-français</i>	1 —
_____ <i>polsko-rossyjsky i rossyjsko-polski Słownik</i>	1 —
Schul- und Reise-Taschenwörterbuch, englisch und deutsch	1 —
_____ französisch u. deutsch	1 —
_____ italienisch u. deutsch	1 —
Taschenwörterbuch, dänisch-deutsches und deutsch-dänisches	1 —
_____ holländisch-deutsches u. deutsch-holländisches	1 —
_____ schwedisch-deutsches und deutsch-schwedisches	1 —
Weber, englisch-deutsches u. deutsch-englisches Wörterbuch 3. Ausg.	1 —
_____ italienisch-deutsches und deutsch-italienisches Wörterbuch	2 —

Ausführlichere Cataloge sind in allen Buchhandlungen zur Einsicht vorr.

